

Nystart för byggstandardiseringen genom stärkt samverkan

DELBETÄNKANDE AV

KOMMITTÉN FÖR
MODERNARE
BYGGREGLER

STATENS OFFENTLIGA
UTREDNINGAR

SOU 2017:106

Nystart för byggstandardiseringen genom stärkt samverkan

*Delbetänkande av
Kommittén för modernare byggregler*

Stockholm 2017

STATENS OFFENTLIGA
UTREDNINGAR

SOU 2017:106

SOU och Ds kan köpas från Wolters Kluwers kundservice.
Beställningsadress: Wolters Kluwers kundservice, 106 47 Stockholm
Ordertelefon: 08-598 191 90
E-post: kundservice@wolterskluwer.se
Webbplats: wolterskluwer.se/offentligapublikationer

För remissutsändningar av SOU och Ds svarar Wolters Kluwer Sverige AB
på uppdrag av Regeringskansliets förvaltningsavdelning.

Svara på remiss – hur och varför

Statsrådsberedningen, SB PM 2003:2 (reviderad 2009-05-02).

En kort handledning för dem som ska svara på remiss.

Häftet är gratis och kan laddas ner som pdf från eller beställas på regeringen.se/remisser

Layout: Kommittéservice, Regeringskansliet

Omslag: Elanders Sverige AB

Fotografer: Mattias Ahlm och Frisco, bildbyrå Folio

Tryck: Elanders Sverige AB, Stockholm 2017

ISBN 978-91-38-24729-7

ISSN 0375-250X

Till statsrådet Peter Eriksson

Regeringen beslutade den 23 februari 2017 att tillsätta en kommitté för att genomföra en genomgripande översyn av Boverkets byggregler med mera. Syftet med översynen är att modernisera regelverket och därmed gynna ökad konkurrens och ökat byggande. Samma dag förordnades Kurt Eliasson till ordförande och Anna Sander till ledamot i kommittén. Kommittén har antagit namnet Kommittén för modernare byggregler.

De sakkunniga och experter som har medverkat i arbetet anges nedan.

Kommittén kommer att lämna tre betänkanden, varav detta är det första och fokuserar på standardisering. De personer som har anställts i kansliet för att arbeta med detta betänkande är Johanna Ode som huvudsekreterare och kanslichef från och med den 13 mars, Caroline Bernelius Cronsioe som sekreterare från och med den 8 maj, Anna-Maria Engqvist som kommunikatör från och med den 15 maj, Åsa Johansson som jurist från och med den 10 juli och Jonas Hammarlund som ekonom från och med den 23 oktober.

Kommittén för modernare byggregler överlämnar härmed delbetänkandet *Nystart för byggstandardiseringen genom stärkt samverkan* (SOU 2017:106).

Stockholm i december 2017

Kurt Eliasson
Anna Sander

/ Johanna Ode
Caroline Bernelius Cronsioe
Anna-Maria Engqvist
Åsa Johansson
Jonas Hammarlund

Förteckning över sakkunniga och experter

Om inte annat anges har förordnandet gällt från och med den 10 maj 2017.

Sakkunniga

Kansliråd Sophie Ahlstrand, Näringsdepartementet.

Departementssekreterare Helena Strigård, Finansdepartementet till och med den 8 juni 2017.

Departementssekreterare Helena Lund, Finansdepartementet från och med den 9 juni 2017.

Experter

Handläggare Anna-Bie Agerberg, Sveriges Kommuner och Landsting.
Arkitekt SAR/MSA, teknisk dr. Jonas Andersson, Myndigheten för delaktighet.

Senior rådgivare Tomas Berggren, Energimyndigheten.

Konkurrenssakkunnig Anders Gerde, Konkurrensverket.

Utredare Erik Gravenfors, Kemikalieinspektionen.

Enhetschef Ingrid Hernsell Norling, Boverket.

Stadsbyggnadsdirektör Christer Larsson, Malmö kommun.

Enhetschef Patrik Perbeck, Myndigheten för samhällsskydd och beredskap.

Arkitekt MSA Ulla Rosenius, Arbetsmiljöverket.

Teknisk dr. Kaisa Svennberg, Research Institutes of Sweden.

Innehåll

Ordlista.....	9
Sammanfattning.....	13
Summary	17
1 Uppdraget	23
1.1 Kommitténs direktiv.....	23
1.2 Aktuella studier.....	24
1.3 Avgränsningar av uppdraget.....	26
1.4 Centrala begrepp.....	28
1.5 Metod – ett utåtriktat arbetssätt	30
1.6 Betänkandets disposition.....	34
2 Bakgrund om standarder och standardisering	37
2.1 Standarder och deras funktion	37
2.2 Standarders samhällsnytta och roll i regelverk.....	40
2.3 Standardisering – ett internationellt system.....	43
2.4 Omfattande process för ny standard	51
2.5 Svenska aktörers möjligheter att påverka internationella standarder	53

3	System för standardisering i jämförbara länder	55
3.1	Urval av länder.....	55
3.2	Forskning.....	56
3.3	Enkäter och urval av frågor.....	57
3.4	Danmark.....	58
3.5	Finland	63
3.6	Norge	65
3.7	Skottland.....	69
3.8	Tyskland.....	71
3.9	Kommitténs analys och slutsatser	75
4	Statens roll i standardiseringen	79
4.1	Regeringens verksamhet gällande byggstandardiseringsfrågor.....	79
4.2	Regeringens villkor för medfinansiering av standardiseringsorganisationerna.....	80
4.3	Myndigheters standardiseringsarbete.....	83
4.4	Kommitténs analys och slutsatser	90
5	Branschens konkurrensförutsättningar och deltagande i standardiseringen.....	93
5.1	Beskrivning av branschen.....	93
5.2	Standardiseringens och standarders påverkan på konkurrensen i byggbranschen.....	99
5.3	Samhällsbyggnadsbranschens deltagande i byggstandardisering.....	104
5.4	Kommitténs analys och slutsatser	112

6	Bristande samverkan skapar flera svårigheter	117
6.1	Flera aktörer upplever svårigheter	117
6.2	Svårigheterna beror inte på standardiseringssystemet.....	119
6.3	Grundproblemet är bristande samverkan.....	120
7	Kommitténs förslag.....	123
7.1	Utgångspunkter för kommitténs förslag	123
7.2	Målen för kommitténs förslag.....	125
7.3	En särskild nationell samordnare för byggstandardisering	127
7.4	Ett nationellt myndighetsråd för byggstandardisering.....	132
7.5	Tydligare villkor för regeringens medfinansiering av byggstandardiseringen inom SIS	136
8	Konsekvensanalys.....	139
8.1	Konsekvensanalysens innehåll och syfte	139
8.2	Grundproblemet är bristande samverkan.....	140
8.3	Berörda aktörer	141
8.4	Effekter om förslagen inte genomförs	141
8.5	Förslag 1: Särskild nationell samordnare för byggstandardisering	142
8.6	Förslag 2: Ett nationellt myndighetsråd för byggstandardiseringsfrågor	148
8.7	Förslag 3: Tydligare villkor för regeringens medfinansiering av byggstandardisering inom SIS	153
8.8	Bedömningar som gäller alla förslagen	156
8.9	Samhällsekonomisk bedömning av förslagen.....	157
8.10	Finansiering	159

Referenser..... 161**Bilagor**

Bilaga 1	Kommittédirektiv 2017:22.....	171
Bilaga 2	Svensk byggstandardiserings spegling av internationell standardisering	187
Bilaga 3	Pågående översyn och revideringar av standarder.....	195
Bilaga 4	Danskt resultatkontrakt.....	201
Bilaga 5	Myndigheters arbete med byggstandardiseringsfrågor.....	237
Bilaga 6	Riktlinjebrev till Sveriges Standardiseringsförbund 2017	253

Ordlista

Här listas de förkortningar som kommittén använder i betänkandet. I betänkandet skrivs förkortningarnas betydelse ut första gången de används i varje kapitel. Förkortningarna är här uppdelade i två tabeller:

- allmänna förkortningar och organisationers namn, och
- förkortningar som berör standardiseringen.

I den mån förkortningar som berör standardiseringen finns på såväl svenska som på engelska så redovisas båda.

Begrepp som kommittén använder i betänkandet förklaras i kapitel 1.

Allmänna förkortningar och organisationers namn som förekommer i betänkandet	
Förkortning	Betydelse
AMA	Allmän Material- och Arbetsbeskrivning
BBR	Boverkets byggregler (föreskrifter och allmänna råd), BFS 2011:6
BKR	Boverkets föreskrifter och allmänna råd om konstruktion (BFS 1993:58)
BST	Byggstandardiseringen
CEN	European Committee for Standardization
CENELEC	European Committee for Electrotechnical Standardization
Dnr	Diarienummer
EKS	Boverkets föreskrifter och allmänna råd (2011:10) om tillämpningen av europeiska konstruktionsstandarder (eurokoder)
ETSI	European Telecommunications Standards Institute
EU	Europeiska unionen
IEC	International Electrotechnical Commission
INSTA	Internordisk standardisering
ISO	International Organisation for Standardization
ITS	Svenska Informations- och Telekommunikationsstandardiseringen
ITU	International Telecommunications Union
Kommissionen	Europeiska kommissionen
PBF	Plan- och byggförordningen
PBL	Plan- och bygglagen
SBUF	Svenska Byggbranschens Utvecklingsfond
SCB	Statistiska centralbyrån
SEK	Svensk Elstandard
SIS	Swedish Standards Institute
SNI	Standard för svensk näringsgrensindelning
SKA-rådet	Standardiseringens Konsument- och arbetstagarråd
Swedac	Styrelsen för ackreditering och kontroll
TBT-avtalet	Avtalet om tekniska handelshinder

Förkortningar inom standardiseringen. Här anges både den svenska och engelska betydelsen av olika förkortningar i den mån det finns förkortningar på båda språken			
Svenska		Engelska	
Förkortning	Förklaring	Förkortning	Förklaring
AG	Arbetsgrupp inom svensk standardisering	WG	Work group, inom CEN och ISO
CE	Finns ingen svensk översättning, är franskt: Conformité Européenne	CE	Finns ingen engelsk översättning, är franskt: Conformité Européenne
CPR	Byggproduktförordningen	CPR	Construction Product Regulation
EN	Europastandard från CEN eller CENELEC	EN	European norm
EN ISO	Internationell standard fastställd som Europastandard	EN ISO	International standard published as an European standard
ISO	Internationell standard från ISO	ISO	International standard from ISO
SC	Underkommitté	SC	Subcommittee, inom CEN och ISO
CEN/TC	Teknisk kommitté inom CEN	CEN/TC	Technical committee at CEN
ISO/TC	Teknisk kommitté inom ISO	ISO/TC	Technical committee at ISO
SEK/TK	Teknisk kommitté inom SEK		
SIS/TK	Teknisk kommitté inom SIS		
SS	Svensk standard		
SS-EN	Europastandard som har blivit fastställd som svensk standard		
SS-EN ISO	Internationell standard som har blivit Europastandard (eller tvärtom) och fastställd som svensk standard.		
		TB	Technical Board (CEN and CENELEC)
TK	Teknisk kommitté	TC	Technical committee
		TG	Task group

Sammanfattning

Kommitténs uppdrag

Kommittén för modernare byggregler ska enligt kommitténs direktiv lämna tre betänkanden. Det övergripande syftet med kommitténs arbete är att modernisera regelverket och därmed gynna ökad konkurrens och ökat bostadsbyggande utan att äventyra hälsa, säkerhet, gestaltungs-kvalitet, en god livsmiljö och ett långsiktigt hållbart byggande. Detta är det första betänkandet och handlar enligt direktivet om att se över dagens svenska standardiserings-system inom byggområdet. Utifrån detta uppdrag lämnar kommittén tre förslag i det här betänkandet.

En nationell samordnare

Kommitténs första förslag är att regeringen utser en särskild nationell samordnare för byggstandardiseringen. Samordnarens uppgift bör vara att verka för att den svenska standardiseringsorganisationen Swedish Standards Institute (SIS), samhällsbyggnadsbranschen och Boverket identifierar lösningar på svårigheter sinsemellan och utvecklar en systematisk samverkan. Vidare syftar förslaget till att öka samhällsbyggnadsbranschens kunskap om byggstandardisering och öka samhällsbyggnadsbranschens och Boverkets deltagande i byggstandardiseringsarbetet. Uppdraget bör omfatta två år.

Ett nationellt myndighetsråd inom byggstandardiseringen

Kommitténs andra förslag är att regeringen inrättar ett nationellt myndighetsråd för byggstandardisering för att effektivisera och stärka myndigheternas byggstandardiseringsarbete.

De myndigheter som bör ingå i rådet är Arbetsmiljöverket, Boverket, Elsäkerhetsverket, Energimyndigheten, Kemikalieinspektionen, Kommerskollegium, Lantmäteriet, Myndigheten för delaktighet, Myndigheten för samhällsskydd och beredskap, Statens fastighetsverk, Sveriges geotekniska institut, Trafikverket och Transportstyrelsen samt de eventuellt övriga myndigheter som regeringen anser vara relevanta.

Näringsdepartementet, eller det departement som ansvarar för byggfrågor, bör leda arbetet inom rådet.

Regeringen bör årligen avsätta två miljoner kronor för att finansiera studier inom byggområdet som rådet kan använda för att stärka svenska samhällsintressen i standardiseringsarbetet.

Tydligare villkor för regeringens medfinansiering av SIS

Kommitténs tredje förslag är att regeringen villkorar medfinansieringen utifrån aktuella behov för att stärka standardiseringen inom byggområdet. Inriktningen på villkoren bör inledningsvis vara att säkerställa att SIS underlättar möjligheterna att avgiftsfritt ta del av viss information om byggstandarder innan köp samt vidtar åtgärder för att öka deltagandet i de tekniska kommittéerna.

Svenska företags- och samhällsintressen tillvaratas

Förslagen utgår från följande mål:

- samarbetet mellan berörda aktörer inom byggstandardiseringen ökar,
- svenska företags- och samhällsintressen tillvaratas i den nationella, europeiska och internationella byggstandardiseringen,
- det statliga arbetet med byggstandardisering samordnas och effektiviseras i ökad omfattning, och
- regeringens medfinansiering av byggstandardisering används på ett ändamålsenligt, effektivt och transparent sätt.

Flera aktörer upplever svårigheter

Under kommitténs arbete har det framkommit att flera aktörer upplever svårigheter inom den svenska byggstandardiseringen. Svårigheterna rör inte standardiseringen som sådan eller att standarder existerar. Tvärtom finns en samlad uppfattning om att standarder behövs och är en given del i samhällsbyggandet.

Svårigheterna handlar enligt företrädare för samhällsbyggnadsbranschen om bristande kunskap om standardisering, kostnader för standarder, bristande information om standarder, kostnader för deltagande i tekniska kommittéer, otillräcklig representation i tekniska kommittéer och upphovsrättsliga frågor. Även företrädare för Boverket har uppgett att det finns svårigheter med deltagande i tekniska kommittéer och upphovsrättsliga frågor. Slutligen menar företrädare för den svenska standardiseringsorganisationen SIS att samhällsbyggnadsbranschens och Boverkets deltagande i de tekniska kommittéerna kan öka, att det förekommer otillåten spridning av standarder samt att det saknas tillräcklig förståelse för standardiseringssystemet och förutsättningarna för SIS verksamhet.

Dessa upplevda svårigheter utifrån de olika aktörernas perspektiv har utgjort underlag för kommitténs utvärdering av det svenska byggstandardiseringssystemet. Kommittén har konstaterat att svårigheterna inte beror på standardiseringssystemet. Kommittén har dock kommit till slutsatsen att systemet bygger på och förutsätter samverkan mellan de olika aktörerna och att den inte fungerar tillräckligt väl inom byggstandardiseringen i dag.

Grundproblemet är bristande samverkan

Kommittén har konstaterat att det som har orsakat svårigheterna och som är det egentliga grundproblemet är bristande samverkan mellan aktörerna.

Framtagandet av standarder drivs av marknadens aktörer såsom företrädare för samhällsbyggnadsbranschen. Samtidigt deltar offentliga aktörer för att ta till vara samhällsintressen i byggstandardiseringen. Vidare kopplas regler och standarder samman genom att standarder används för att precisera rättsakter inom Europeiska unionen och att de svenska funktionsbaserade bygg-

reglerna och tillhörande allmänna råd hänvisar till standarder. Myndigheter bevakar även att standarder inte strider mot nationella regler. Samtidigt bör myndigheterna anmäla och utforma föreskrifter med krav på produkter, så kallade tekniska föreskrifter, för att säkerställa att de är förenliga med standarder. Kopplingen för samman privata och offentliga aktörer, där alla har olika intressen och förutsättningar. För att detta ska fungera väl krävs samverkan.

Genom de samtal kommittén har fört med de berörda aktörerna i den svenska byggstandardiseringen kan kommittén konstatera att det för närvarande inte finns tillräckligt väl fungerande kommunikation och samverkan mellan aktörerna, men att det finns en önskan om ett bättre samarbete.

Samverkansproblemen mellan aktörerna inom den svenska byggstandardiseringen får allvarliga konsekvenser för aktörernas kunskap om byggstandardiseringen, deltagande i standardiseringen och säkerställande av att företags- och samhällsintressen tas tillvara i byggstandardiseringen. Vidare har kommittén funnit att myndigheternas arbete inom byggstandardiseringen bör samordnas och effektiviseras samt att regeringens medfinansiering till SIS bör tydliggöras.

Mot bakgrund av att staten har ett starkt intresse i att byggstandardiseringen fungerar väl anser kommittén att det är motiverat med särskilda insatser. Därför föreslår kommittén i detta betänkande en nationell samordnare, ett nationellt myndighetsråd och tydligare villkor för regeringens medfinansiering av SIS byggstandardiseringsverksamhet.

Summary

The Committee's remit

Under its terms of reference, the Building Rules Modernisation Committee is to submit three reports. The overall purpose of the Committee's work is to modernise the regulatory framework, thereby promoting greater competition and increased housing construction without jeopardising health, safety, design quality, a good living environment and long-term sustainable construction. This is the first report and, pursuant to the terms of reference, it contains a review of the current Swedish standardisation system in building and construction. Based on this remit, the Committee puts forward three proposals in this report.

National coordinator

The Committee's first proposal is that the Government appoint a national coordinator for standardisation in building and construction. The coordinator's task should be to help ensure that the Swedish Standards Institute (SIS), the built environment industry and the Swedish National Board of Housing, Building and Planning (Boverket) identify solutions to difficulties among themselves and develop systematic collaboration. Moreover, the proposal aims to enhance the built environment industry's knowledge of standardisation in building and construction, and to boost the industry's and Boverket's participation in the standardisation process. The remit should last for two years.

National government agency council for standardisation

The Committee's second proposal is that the Government establish a national government agency council for standardisation in building and construction to strengthen the agencies' work and make it more effective.

This council should represent the following agencies: the Swedish Work Environment Authority (Arbetsmiljöverket), Boverket, the National Electrical Safety Board (Elsäkerhetsverket), the Swedish Energy Agency (Energimyndigheten), the Swedish Chemicals Agency (Kemikalieinspektionen), the National Board of Trade (Kommerskollegium), the Swedish Mapping, Cadastral and Land registration Authority (Lantmäteriet), the Swedish Agency for Participation (Myndigheten för delaktighet), the Swedish Civil Contingencies Agency (Myndigheten för samhällsskydd och beredskap), the National Property Board of Sweden (Statens fastighetsverk), the Swedish Geotechnical Institute (Sveriges geotekniska institut), the Swedish Transport Administration (Trafikverket), the Swedish Transport Agency (Transportstyrelsen) and any other agencies the Government finds relevant.

The Ministry of Enterprise and Innovation (Näringsdepartementet), or the ministry responsible for construction issues, should direct the council's work.

The Government should allocate SEK 2 million annually for funding studies in standardisation in building and construction, which the council can use to strengthen Swedish public interests in standardisation.

Clearer terms for Government's co-financing of SIS

The Committee's third proposal is that the Government lay down conditions for its co-financing, based on current needs, in order to strengthen standardisation in building and construction. In these conditions, the initial emphasis should be twofold. They should ensure that SIS makes it easier to obtain certain information on building and construction standards, free of charge, before purchase. SIS should also take steps to boost participation in technical committees.

Safeguarding of corporate and public interests

The proposals are based on the following objectives:

- cooperation of the stakeholders concerned in standardisation in building and construction should increase,
- Swedish corporate and public interests should be safeguarded in national, European and international standardisation in building and construction,
- government agencies' work on standardisation in building and construction should become better coordinated and more efficient, and
- the Government's co-financing of standardisation in building and construction should be used appropriately, efficiently and transparently.

Difficulties for several stakeholders

In the course of the Committee's work, it has emerged that several stakeholders perceive difficulties in Swedish standardisation in building and construction. The difficulties lie neither in standardisation as such nor in the existence of standards. On the contrary, there is a consensus that standards are needed and are a self-evident part of the built environment.

According to representatives of the built environment industry, the difficulties concern insufficient knowledge of standardisation, costs of standards, deficient information about standards, costs of participation in technical committees, inadequate representation in these committees and copyright issues. Representatives of Boverket, too, have cited difficulties of participating in technical committees and dealing with copyright issues. Finally, representatives of SIS think that participation by the built environment industry and Boverket in the technical committees can increase, that unauthorised dissemination of standards occurs and that there is insufficient understanding of the standardisation system and the conditions for SIS activities.

These perceived difficulties, based on the various stakeholders' perspectives, have formed the basis for the Committee's evaluation

of the Swedish standardisation system in building and construction. The Committee has found that the difficulties are not due to the standardisation system itself. However, the Committee concludes that the system is based on, and requires, collaboration among the various stakeholders, and that this is not functioning well enough in building and construction standardisation at present.

The fundamental problem is lack of collaboration

The Committee has found that the cause of the difficulties, and the essential problem, is that the stakeholders do not collaborate enough.

Development of standards is driven by the market's stakeholders, such as representatives of the built environment industry. At the same time, public-sector stakeholders participate to safeguard public interests in the building and construction standardisation process. Moreover, the Swedish systems of regulations and standardisation are linked, since standards are used to pinpoint legal acts within the European union and the function-based building regulations and associated general recommendations refer to standards. Government agencies, moreover, monitor standards to ensure that they do not conflict with national regulations. At the same time, government agencies should draw up and issue regulations containing product requirements (technical regulations) to ensure their compatibility with standards. This link brings together private and public stakeholders who all have different interests and conditions. For this to work well, collaboration is required.

Through the talks the Committee has held with the stakeholders concerned in Swedish standardisation, the Committee has found that the stakeholders do not communicate and collaborate effectively enough at present. However there is a desire for better cooperation.

The collaboration problems among stakeholders in the standardisation process have serious effects on their knowledge of and participation in it, and their efforts to ensure that corporate and public interests are safeguarded in the building and

construction standardisation. Moreover, the Committee has found that the Swedish government agencies' work on building and construction standardisation should be coordinated and streamlined, and that the Government's co-financing of SIS should be clarified.

In view of the central government's strong interest in well-functioning standardisation in building and construction, the Committee considers that special initiatives are called for. In this report, the Committee therefore proposes a national coordinator, a national government agency council and clearer terms for the Government's co-financing of SIS in the building and construction standardisation work.

1 Uppdraget

I detta kapitel redogör kommittén för uppdraget såsom det anges i kommitténs direktiv. Sedan följer en redogörelse för relaterade studier, de avgränsningar av uppdraget som har gjorts och förklaringar av begrepp som är centrala för betänkandet. Kapitlet avslutas med en kortfattad beskrivning av metoder för kunskapsinhämtning samt betänkandets disposition.

1.1 Kommitténs direktiv

Kommittén för modernare byggregler ska enligt kommitténs direktiv¹ lämna tre betänkanden. Detta är det första och fokuserar på standardisering inom byggområdet.

Det andra delbetänkandet kommer att behandla behov av reglering för att minska miljöpåverkan under byggprocessen och är planerat att överlämnas 2018.

Slutbetänkandet kommer att utgöra en grundlig och systematisk översyn av det svenska byggregelverket och är planerat att överlämnas 2019. De förslag som avser föreskrifter om byggregler ska kommittén fortlöpande överlämna till Boverket.

Det övergripande syftet med kommitténs arbete är att modernisera regelverket och därmed gynna ökad konkurrens och ökat bostadsbyggande utan att äventyra hälsa, säkerhet, gestaltungs-kvalitet, en god livsmiljö och ett långsiktigt hållbart byggande.

Som en övergripande förutsättning nämns i direktivet att digitaliseringen av samhället i stort, liksom av processer för planering, projektering, produktionsstyrning och uppföljning inom

¹ Direktiv 2017:22, *Genomgripande översyn av Boverkets byggregler m.m.*

byggandet, skapar förväntan på att regler och allmänna råd, som till exempel utgörs av mätvärden och beräkningsmodeller, ska kunna behandlas digitalt.

Enligt direktivet handlar deluppdraget om standardisering om att se över dagens standardiseringssystem inom byggområdet och det framgår att:

Kommittén ska särskilt utreda hur det nuvarande systemet med standarder och dess praktiska tillämpningar påverkar byggandets effektivitet, samt systemets ekonomiska konsekvenser och hur det påverkar konkurrensen inom byggindustrin och på byggmarknaden. Syftet är att öka förståelsen och användbarheten av systemet med standarder.

Uppdraget innefattar även att se över hur byggregelverkets funktionskrav och standarder samverkar, för att kartlägga sådana förhållanden som hämmar företags etablering och tillväxt inom byggbranschen.

Kommittén ska därför:

- kartlägga hur jämförbara medlemsstater inom EU hanterar standardisering på byggområdet,
- kartlägga pågående reviderings- och utvecklingsarbete för standarder inom EU på byggområdet,
- kartlägga och analysera vilka hinder för etablering och tillväxt inom byggindustrin som kan hänföras till kombinationen av byggregelverkets funktionskrav och standarder,
- vid behov föreslå åtgärder för att undanröja sådana hinder, och
- undersöka om det är motiverat med särskilda insatser för att underlätta byggsektorns medverkan i europeisk och internationell standardisering, med hänsyn tagen till de generella insatser som bland annat görs som en del av stödet till den svenska exportindustrin.

Kommittédirektivet finns i sin helhet i bilaga 1.

1.2 Aktuella studier

Kommittén har kartlagt aktuella studier om standardisering inom byggområdet. När det gäller standardisering generellt finns det ett antal publicerade studier under 2000-talet, men det är få studier som specifikt berör byggområdet. Endast Boverket har, vad kommittén fått kännedom om, haft regeringsuppdrag inom området.

Boverket har de senaste fem åren genomfört tre regeringsuppdrag om standardisering inom byggområdet. Det första uppdraget fick Boverket i sitt regleringsbrev för 2013.² Det handlade om att göra eurokoderna, som är EU-gemensamma beräkningsmetoder för bärverk, åtkomliga för aktörer inom byggområdet samt utreda standarder och standardisering inom byggområdet. Uppdraget resulterade i rapporten *Tillgängliga eurokoder och andra standarder inom byggsektorn*³ och att Boverket via ett avtal med Swedish Standards Institute (SIS) tillhandahåller eurokoderna avgiftsfritt på svenska under fem år, till den 30 juni 2018. Därefter fick Boverket i regleringsbrevet för 2015⁴ två uppdrag som resulterade i rapporterna *En strategi för hänvisning till standarder*⁵ och *Förslag till utvecklade krav på standardiseringen inom byggområdet*⁶. Den första rapporten innehåller en guide för hur en myndighet kan hänvisa till standarder i regler eller vägledningar. Detta uppdrag resulterade även i en digital handledning kallad *Vägledning om standarder*⁷. I den andra rapporten lämnar Boverket förslag på villkor för de medel som regeringen årligen avsätter till byggstandardiseringen inom standardiseringsorganisationen SIS.

Även internationellt finns det få studier inom området. Standardiseringsorganisationer och myndigheter i Sverige, Norge och Danmark genomförde 2006, med stöd av Nordiskt innovationscenter, en undersökning om strategiska möjligheter och perspektiv för ökat samarbete mellan standardiseringsorganisationer i Norden. Rapporten visar vilka utmaningar och möjligheter som finns för standardiseringsorganisationerna och resulterade i förslag om hur samarbetet mellan standardiseringsorganisationerna kan utvecklas. Intresset för ett ökat samarbete fanns främst inom IT och policyutveckling.⁸

² Regeringsbeslut 2012-12-20, *Regleringsbrev för budgetår 2013 avseende Boverket*, dnr. S2012/8390/SAM.

³ Boverket (2013), *Tillgängliga eurokoder och andra standarder inom byggsektorn*, rapport 2013:27.

⁴ Regeringsbeslut 2014-12-18, *Regleringsbrev för budgetår 2015 avseende Boverket*, dnr. S2014/8774/SAM.

⁵ Boverket (2015), *En strategi för hänvisning till standarder*, rapport 2015:42.

⁶ Boverket (2015), *Förslag till utvecklade krav på standardiseringen inom byggområdet*, rapport 2015:41.

⁷ Boverket, www.boverket.se/sv/byggande/vagledning-om-standarder, besökt 2017-10-17.

⁸ Hansen Eskild, Jensen Bjarne E. och Frankel Christian, Copenhagen business school (2006), *Standardisering i Norden – Øget samarbejde og ny arbejdsdeling mellem standardiseringsorganisationerne i Norden*.

Storbritanniens departement för handel och industri har tillsammans med organisationen Constructing Excellence 2006 genomfört workshops i syfte att identifiera hur standarder kan stödja effektiviseringar inom byggandet. Arbetet dokumenterades i en rapport som beskriver fördelar med standarder, på vilket sätt standarder kan bidra till effektiviseringar i byggandet och hur branschen måste jobba med standardisering. Resultatet är en handlingsplan för det fortsatta arbetet i Storbritannien.⁹

Kommittén har vidare sökt stöd för arbetet inom svensk respektive internationell forskning som behandlar standardisering inom byggområdet. Forskning med tillhörande publikationer har ringats in genom sökningar dels i öppna sökmotorer, dels i Regeringskansliets sökbas BIRK. Kommittén har också tillfrågat kunniga personer inom expert- och referensgruppen efter relevanta källor. Resultatet tyder på att det i dagsläget i princip saknas forskning om hur byggstandardiseringen fungerar.

Vid Lunds universitet startades dock 2011 en forskningshub med forskning om standarder och standardisering, kallad Standardisation Research Center. Centret arbetar för ökad kunskap om standardisering och dess effekter för samhället.¹⁰ De publicerade 2015 en studie som undersöker hur företrädare för innovativ produktutveckling respektive företrädare för standardisering ser på relationen mellan standardisering och innovation i nio länder, se mer om studien i avsnitt 3.2.

1.3 Avgränsningar av uppdraget

Kommittén utgår i detta betänkande från att standarder existerar. Betänkandet handlar om att utvärdera det svenska systemet för standardisering inom byggområdet och statens roll i standardiseringen. Betänkandet fokuserar på standardisering som sker genom standardiseringsorganisationerna inom byggområdet. Det innebär

⁹ Department of Trade and Industry samt Constructing Excellence (2006), *Rethinking Standards In Construction. Report of a strategic workshop to initiate a new approach to UK standardisation – Can standards support industry performance improvement?*

¹⁰ Lunds universitet, www.donationskampanj.lu.se/nyheter/src-europas-ledande-nav-standardiseringsforskning, besökt 2017-10-30.

att av de tre standardiseringsorganisationerna som finns i Sverige har kommittén inriktat sig på Swedish Standards Institute (SIS), som arbetar med merparten av standardiseringen inom byggområdet och i viss mån Svensk Elstandard (SEK), som har viss standardisering inom byggområdet. Däremot behandlas inte Svenska Informations- och Telekommunikationsstandardiseringen (ITS), eftersom verksamheten främst berör andra områden.

Eftersom kommittén enligt direktivet ska se över dagens standardiseringssystem inom byggområdet har kommittén inte studerat hela standardiseringen och inte heller hela SIS verksamhet, utan begränsat översynen till byggområdet. Som beskrivs i avsnitt 1.5 har kommittén genomfört möten med ett stort antal relevanta aktörer inom byggområdet, men inte med aktörer inom SIS övriga verksamhetsområden.

Byggregler hänvisar ibland till standarder. I detta betänkande undersöker vi om det förhållandet innebär ett konkurrensproblem. Frågan om huruvida olika byggregler ska hänvisa till standarder och i så fall i vilken omfattning och på vilket sätt, behandlas i den redovisning som kommittén löpande ska göra till Boverket samt i slutbetänkandet.

Eftersom mängden tidigare publicerade rapporter om hur byggstandardiseringen i Sverige fungerar är begränsad så har kommittén använt uppgifter från enkäter och möten som underlag. Kostnader för och information om standarder, kunskap om och förståelse för standardiseringssystemet, deltagande i standardiseringen samt upphovsrättsliga frågor har visat sig vara centrala frågor för flera aktörer. Detta har därför utgjort frågeställningar för kommittén. Vad det gäller frågan om upphovsrätt har kommittén beskrivit vad upphovsrätt är och vad den innebär för aktörerna inom byggstandardiseringen. Vidare har kommittén studerat om upphovsrätt vållar svårigheter mellan aktörer i andra jämförbara länder. Kommittén har inte gjort några bedömningar i fråga om vad de berörda aktörerna får eller bör göra utifrån upphovsrätten. Kommittén har inte i uppdrag att se över den upphovsrättsliga lagstiftningen eller pröva aktörernas inbördes rättigheter och skyldigheter.

1.4 Centrala begrepp

I direktivet nämns i deluppdraget om standardisering tre begrepp för branschen, nämligen byggindustrin, byggbranschen och byggsektorn.¹¹ Vid de rundabordssamtal som kommittén i ett tidigt skede hade med olika branschföreträdare framkom synpunkter på att samtliga dessa begrepp är för smala. Flera företrädare ser sig inte som en del av bygg, utan föredrar det bredare begreppet samhällsbyggnad.¹² Kommittén har därför valt att beskriva branschen med andra begrepp än vad direktivet använder och skiljer på bygg- respektive samhällsbyggnadsbranschen. Kommitténs förklaringar för dessa och andra begrepp som har en bärande funktion i betänkandet finns i detta avsnitt. Definitionerna är anpassade för detta betänkande och det kunskapsunderlag som är relevant i sammanhanget.

Byggbranschen

I detta betänkande används begreppet byggbranschen för att beteckna den del av samhällsbyggnadsbranschen som omfattar byggindustri och byggmaterialindustri. Detta begrepp är framför allt relevant i konkurrensfrågor i detta betänkande.

Byggområdet

I betänkandet används begreppet byggområdet för att beskriva verksamhet som omfattar nybyggande, tillbyggnad, ändring eller rivning av byggnadsverk.

Byggnadsverk

I detta betänkande används begreppet byggnadsverk så som det definieras i 1 kap. 4 § plan- och bygglagen (2010:900), det vill säga som en byggnad eller annan anläggning. Med annan anläggning

¹¹ Direktiv 2017:22, *Genomgripande översyn av Boverkets byggregler m.m.*

¹² Rundabordssamtal, 2017-05-22, 2017-05-23 och 2017-06-01.

avses exempelvis vägar, järnvägar, ledningsnät, plattformar, slussar och dammar.¹³

Byggregler

När begreppet byggregler används i detta betänkande avser det regler som rör byggnadsverks konstruktion eller utformning i vidare bemärkelse.

När regler avses i en specifik bemärkelse kommer de att nämnas specifikt. Exempelvis Boverkets byggregler (BBR) eller Boverkets konstruktionsregler (EKS).

Byggstandardisering

I detta betänkande avser begreppet byggstandardisering det arbete med standarder som rör nybyggande, tillbyggnad, ändring eller rivning av byggnadsverk. Byggstandardisering drivs av nationella standardiseringsorganisationer och enligt fastställda avtal och regler för standardisering.

Samhällsbyggnadsbranschen

När kommittén i detta betänkande använder begreppet samhällsbyggnadsbranschen omfattar det företag inom fastighetsäggande, arkitektur och teknisk konsultation, byggbranschen samt de organisationer som samlar dessa företag som medlemmar. Offentlig sektor omfattas i sin roll som ägare och förvaltare av byggnadsverk, men däremot inte i sin roll som myndighetsutövare.

Vi är medvetna om att begreppet samhällsbyggnadssektorn vanligtvis används, men eftersom det ofta innefattar offentlig sektor i sin helhet har vi valt att inte använda det här, eftersom vi anser att det är viktigt att skilja på branschen och det offentliga i detta sammanhang.

Kommittén har valt två begrepp för att beskriva branschen, där samhällsbyggnadsbranschen är mer omfattande och det som oftast

¹³ Proposition 1993/94:178, *Ändring i plan- och bygglagen, m.m.*

används i betänkandet och byggbranschen är den del av denna och används i konkurrensfrågor.

Samhällsintresse

Med samhällsintresse avser kommittén i detta betänkande sådana nationellt fastställda kvalitetsmål och intressen som statliga myndigheter bevakar och främjar genom föreskrifter, allmänna råd och vägledning. Det kan exempelvis vara hållfasthet, säkerhet, miljö, hälsa, tillgänglighet, en god bebyggd miljö och en hållbar utveckling. Dessa samhällsintressen är av vikt för brukares behov i egenskap av användare av bostäder och lokaler.

1.5 Metod – ett utåtriktat arbetssätt

För att få en bred och täckande bild av nuläget avseende standardisering inom byggområdet, men även förstå sammanhängande problem och möjliga lösningar på identifierade problem, har kommittén använt flera olika metoder för kunskapsinsamling.

Kommittén bestämde vid arbetets uppstart att arbeta utåtriktat. Av den anledningen har kommittén ansett det viktigt att ha externa möten med fokus på dialog med ett flertal aktörer som på olika sätt är berörda av byggstandardisering. Kommittén har studerat de berörda aktörernas upplevelser av standardiseringen inom byggområdet. Återkommande teman har följts upp genom att frågeställningar prövats hos många grupper av aktörer.

I de fall kommittén har använt uppgifter från enskilda muntliga källor i betänkandet, har dessa personer getts möjlighet att kontrollera riktigheten före publicering.

1.5.1 Möten

Här redogörs för de möten som kommittén har genomfört.

Expertgrupp

Det ansvariga statsrådet har utsett en expertgrupp på tolv personer till kommittén. Gruppens sammansättning finns beskriven i missivet. Kommittén träffade inledningsvis alla experter och sakkunniga individuellt och har sedan haft ordinarie, gemensamma möten. Kommittén har sammankallat expertgruppen tre gånger under arbetet med detta betänkande. Det har också förekommit kontakter med experter mellan mötena, vilket har bidragit till kommitténs arbete. Bland annat hölls ett möte med Konkurrensverket arrangerat av kommitténs expert från myndigheten.

Rundabordsamtal

Under maj och juni 2017 genomförde kommittén åtta rundabordsamtal med företrädare för totalt 35 organisationer från byggindustri, byggmaterialindustri, fastighetsägare, brukare, brukare med fokus på tillgänglighet, kommuner, länsstyrelser, arkitekter och konsulter.¹⁴ Syftet var att få en bred genomlysning av byggstandardiseringen. Samtalen har gett ett rikt muntligt material som har analyserats kvalitativt. Sammanlagt deltog 65 personer i dessa samtal. Mötesförfrågan har gått till organisationerna. De har själva valt representanter till samtalen.

De två rapporterna som Boverket lämnade till Näringsdepartementet i december 2015 har remitterats av departementet. Därför fick de som bjöds in att delta på kommitténs rundabordsamtal möjlighet att lämna synpunkter på rapporterna. Svensk betong,

¹⁴ **Byggindustrin:** Sveriges byggindustrier, Installatörsföretagen, Swedish Rental Association. **Byggmaterialindustrin:** Svensk Betong, Stålbyggnadsinstitutet, Svensk Ventilation, Byggmaterialindustrierna, Trä- och Möbelföretagen, Hissförbundet. **Fastighetsägare:** Sabo, Bostadsrätterna, Fastighetsägarna Sverige, HSB, Byggherrarna, Riksbyggen, Studentbostadsföretagen. **Brukare:** Hyresgästföreningen, SPF Seniorerna, jagvillhabostad.nu, Villaägarnas Riksförbund. **Brukare med fokus på tillgänglighet:** Förbundet FöR Delaktighet och Jämlikhet, Förbundet för ett samhälle utan rörelsehinder, Funktionsrätt Sverige, Hörselskadades Riksförbund, Neuroförbundet, Synskadades riksförbund. **Kommunerna:** Kontrollansvarigas riksförbund, SKL:s chefsnätverk bygglovchefer, Föreningen Sveriges Byggnadsinspektörer. **Arkitekter och konsulter:** Sveriges stadsarkitektförening, Brandkonsultföreningen, Sveriges Arkitekter, Svenska Geotekniska Föreningen, Energi- och Miljötekniska föreningen. **Länsstyrelserna.**

Sveriges byggindustrier, Swedish rental association och Transportstyrelsen har lämnat synpunkter.

Referensgrupp

För detta delbetänkande har kommittén även utsett en referensgrupp bestående av personer som har god insyn i frågor om byggstandardisering från samhällsbyggnadsbranschen och myndigheter som inte ingår i expertgruppen. Kommittén har träffat referensgruppen vid två tillfällen under hösten 2017 för att diskutera problembild, möjliga lösningar och konsekvenser av dem.

Standardiseringsorganisationerna SIS och SEK samt SKA-rådet

Kommittén har träffat standardiseringsorganisationen SIS vid ett flertal tillfällen under arbetet med detta betänkande samt ställt skriftliga frågor. Kommittén har även haft ett möte med standardiseringsorganisationen SEK i juni och ställt efterföljande skriftliga frågor. Vidare har kommittén i juni haft ett möte med Standardiserings Konsument- och Arbetstagarråd (SKA-rådet) som främjar användarnas inflytande över standardiseringsarbetet.

1.5.2 Enkäter

Här redogörs för de enkäter som kommittén har genomfört.

SIFO-enkät till professionella och allmänhet

Som ett komplement till de ovan nämnda kvalitativa mötena, har kommittén anlitat Kantar SIFO för att genomföra två kvantitativa enkäter. Den ena riktade sig till professionella inom samhällsbyggnadsbranschen och offentliga aktörer och den andra till allmänheten. I gruppen professionella ingick följande grupper: arkitekter och tekniska konsulter, byggbolag¹⁵ och exploatörer¹⁶, byggmaterial-

¹⁵ Företag under SNI-kod 41.1, Byggnad av bostadshus och andra byggnader, i SCB:s näringslivsindelning till exempel företag som är verksamma som byggtreprenörer.

industri, fastighetsägare samt kommun, länsstyrelse och myndighet. Totalt svarade 2 773 personer på enkäten. Enkäten genomfördes för de professionella som telefonintervjuer och för allmänheten som onlineenkät under sommaren 2017.

Enkät byggindustrierna

För att få en fördjupad bild av byggföretags förutsättningar och hur deras konkurrensförutsättningar påverkas av systemet och kostnaderna för standarder och standardisering har kommittén ställt enkätfrågor till branschorganisationen Sveriges byggindustrier.

Kommittén har på inbjudan av Sveriges byggindustrier även haft två möten med deras grupp för standardiseringsfrågor med möjlighet till fördjupad dialog med några av organisationens medlemmar.

Jämförande studier inom Europa

Kommittén har genomfört en jämförande studie av standardisering inom byggområdet i Danmark, Finland, Norge, Skottland och Tyskland. Urvalet av länder beskrivs tillsammans med resultatet i kapitel 3. Studien har genomförts genom att skicka ett frågeformulär till byggmyndigheten, den nationella standardiseringsorganisationen som har hand om byggstandardisering samt till en branschorganisation inom byggområdet i respektive land. Därutöver har kommittén besökt och haft möte med dessa tre organisationerna i Tyskland samt deltagit i Nordiska Byggmyndigheters möte i augusti 2017. Kommittén har även träffat Brian Meacham, professor på avdelningen för brandteknik på Worcester Polytechnic Institute i USA.

¹⁶ Företag under SNI-kod 41.2, Utformning av byggprojekt, i SCB:s näringslivsindelning till exempel företag som är verksamma med projektutveckling genom att som byggherre ansvara för att uppföra ett byggnadsverk som sedan säljs till en fastighetsägare som förvaltar byggnaden.

1.5.3 Litteratur

Såväl forskning som litteratur om hur byggstandardiseringen fungerar är begränsad. Kommittén har dock tagit del av relevanta internationella och nationella avtal, lagstiftningen och praxis inom Europeiska unionen, meddelanden och strategier upprättade av Europeiska kommissionen, nationell rätt, propositioner, statliga utredningar, myndighets- och branschrapporter och liknande underlag samt information från de internationella, europeiska och nationella standardiseringsorganisationernas webbplatser.

1.5.4 Konsekvensanalys

Kommittén har arbetat med konsekvensanalysen parallellt med övrigt arbete. I arbetet med att identifiera och överväga möjliga förslag har konsekvenserna av dessa diskuteras med såväl referensgrupp som expertgrupp. För delar av de ekonomiska konsekvensanalyserna har kommittén anlitat Ramböll Management Consulting.

1.6 Betänkandets disposition

Betänkandet inleds med en bakgrundsbeskrivning av vad standarder är och hur standardiseringen fungerar (kapitel 2). För att utvärdera det svenska systemet jämför vi det med några andra jämförbara länder (kapitel 3). Därefter redogör vi för statens roll i standardiseringen, både vad det gäller arbetsinsatser samt finansiering och styrning (kapitel 4). Vidare studerar vi branschens förhållande till standardiseringen i Sverige, dels hur byggbranschen eventuellt påverkas ur konkurrenssynpunkt av standardiseringssystemet, dels hur samhällsbyggnadsbranschen i stort medverkar i den europeiska och internationella standardiseringen (kapitel 5). Därefter redogör vi för den problembild som kommittén har kommit fram till (kapitel 6), kommitténs överväganden och förslag (kapitel 7) samt konsekvenser av dessa (kapitel 8).

I bilagorna finns kommitténs direktiv (bilaga 1), en redogörelse för hur svenska tekniska kommittéer inom byggstandardisering speglar internationell byggstandardisering (bilaga 2), pågående översyn och revideringar i Europastandardiseringen (bilaga 3), ett

danskt resultatkontrakt (bilaga 4), myndigheters arbete med byggstandardiseringsfrågor (bilaga 5) samt riktlinjebrev till Sveriges standardiseringsförbund (bilaga 6).

2 Bakgrund om standarder och standardisering

I det här kapitlet förklarar kommittén vad en standard är, varför de finns och hur de används. Vidare gör kommittén en redogörelse för standardiseringssystemet och involverade organisationer på internationell, europeisk och nationell nivå samt processen där standarder arbetas fram.

2.1 Standarder och deras funktion

Det finns olika definitioner av vad en standard är, men det handlar i grunden om att komma överens om en gemensam lösning på ett återkommande problem.¹ Överenskommelserna kan ske internationellt, europeiskt, nordiskt eller nationellt. Standarder är konsensusdokument som fastställs av en standardiseringsorganisation.²

Samhällsbyggnadsbranschen använder standarder för att ha ett effektivt arbetssätt och därmed främja konkurrenskraften. När det gäller standarder inom byggområdet används standarder för i princip samtliga processer och delar för en byggnad, från idé till rivning. Vid projektering kan exempelvis en standard som SS 914221 om invändiga mått i bostäder användas för att visa att vissa utformningskrav är uppfyllda inför bygglov. Under uppförandet eller inför färdigställandet av en byggnad, behöver bland annat täthet kontrolleras inför slutsamråd med kommunen. Då finns det

¹ SIS, www.sis.se/standarder/vadrenstandard/, besökt 2017-11-01.

² ISO/ICE (guide 2:2204), <http://isotc.iso.org/livelink/livelink/Open/8389141>. Den svenska översättningen är hämtad från Kommerskollegiums webbplats, www.kommers.se/Handelspolitiskt-ABC/?q=standard. Besökta 2017-11-01.

standarder för hur till exempel en täthetsprovning kan utföras, ett exempel är SS-EN 12237 för kontroll av läckage i kanaler av plåt. Standarder säkerställer också att samhällsintressen tas tillvara genom myndigheternas deltagande, se avsnitt 2.2.

2.1.1 Olika sorters standarder

Standarder kan dels kategoriseras utifrån vilken nivå de har tagits fram inom (internationell, europeisk, nordisk, nationell), dels utifrån deras innehåll och användning. Standarder används inom många områden, till exempel för terminologi, produkter, metod, process, beräkning, mätning, material, installation, provning och säkerställande av kvalitet.³ Ett exempel på en internationell standard är *SS-EN ISO 9000 Ledningssystem för kvalitet – Principer och terminologi*.

Harmoniserade standarder

Som ett led i Europeiska unionens (EU) strävan att underlätta handel och harmonisering inom EUs inre marknad tas harmoniserade standarder fram av de europeiska standardiseringsorganisationerna på uppdrag av Europeiska kommissionen (kommissionen). Aktörer kan använda harmoniserade standarder för att visa att deras produkter med mera överensstämmer med EU-lagstiftningen genom en CE-märkning.⁴

Eurokoderna är en sorts harmoniserade standarder som innehåller en samling beräkningsstandarder för dimensionering av bärverk för att skapa mer likvärdiga säkerhetsnivåer i alla byggnadsverk i Europa.⁵

³ SIS, www.sis.se/forum-i-forvaltning/guidetillstandarderochstandardisering/, besökt 2017-09-21, CEN och CENELEC, www.cenelec.eu/research/innovation/standardtypes/Pages/default.aspx, besökt 2017-11-01.

⁴ Europeiska kommissionen, www.ec.europa.eu/growth/single-market/european-standards/harmonised-standards_en och www.ec.europa.eu/growth/single-market/ce-marking_en, besökt 2017-11-12 samt SOU 2009:71 EU, Sverige och den inre marknaden – En översyn av horisontella bestämmelser inom varu- och tjänsteområdet, s. 155. CE står för det franska Conformité Européenne. Det finns ingen svensk eller engelsk översättning.

⁵ The EN Eurocodes, <http://eurocodes.jrc.ec.europa.eu/showpage.php?id=1>, besökt 2017-11-01.

Branschstandarder

Inom samhällsbyggnadsbranschen finns ett flertal branschstandarder, som branschen tagit fram i stället för att inom ramen för standardiseringssystemen ta fram nationella, europeiska eller internationella standarder. Branschstandarder finns inom flera områden. Ett exempel är Allmän Material- och Arbetsbeskrivning (AMA) som är en samling projekterings- och utförandestandarder inom bygg som sammanställs och ges ut av Svensk Byggtjänst.⁶

2.1.2 Standardiseringens historia

I stort sett allt som tillverkas påverkas på ett eller annat sätt av standarder. De har varit utslagsgivande för industrialiseringen och framväxten av det moderna samhället och återfinns inom i stort sett alla områden.⁷ Standardiseringen tog fart efter första världskriget, när både näringsliv och stat insåg kostnadsmässiga fördelar av att kunna producera enhetliga och likartade produkter.⁸ I det tidiga skedet överfördes branschgemensamma tillverkningsprinciper för den svenska verkstadstekniska produktionen till nationell standard. Det handlade bland annat om ett metriskt gängningssystem för skruvar och muttrar och ett måttkontrollsystem i meter med passbitar i metall som definierade parallella måttssystem.⁹ Standardisering tillgodosåg producenternas behov av att sälja identiskt reproducerbara enheter och statens behov av att främja och säkra kvalitet till nytta för allmänhetens hälsa och säkerhet.¹⁰

Från 1934 och framåt samlades kunskapsunderlag in om olika byggelement, byggnadsmetoder och byggprodukter. Underlaget blev så pass omfattande att en särskild kommitté för byggbranschen bildades 1942 med namnet Byggstandardiseringen (BST). BST arbetade med att sammanställa harmoniserande krav för

⁶ Svensk byggtjänst, www.byggtjanst.se/bokhandel/ama/?gclid=EAIaIQobChMIq9HnufGz1gIVUMayCh2KIwrjEAAYASAAEgLMSfD_BwE, besökt 2017-09-20.

⁷ Regeringens skrivelse 2007/08:140, *Standardiseringens betydelse i en globaliserad värld*, s. 4.

⁸ Berner, B. (2007), *Rationalizing Technical work: visions and realities of the systematic drawing offices in Sweden, 1890–1940*. Technology and Culture 2007 vol 48(1).

⁹ Standardiseringskommissionen i Sverige (1992), *Standardiseringen i Sverige, 1922–1992: en krönika utgiven till SIS 70-års jubileum*.

¹⁰ Conchoy, F. (2002): *Une petite histoire du client, ou la progressive normalisation du marché et de l'organisation*. IN: *Sociologie du travail* 44.

dimensionering och utförande av dörrar, fönster och skåp. 1948 presenterade BST förslag till en standard för olika badrums- och köksskåp, som från antagandet 1950 till slutet av 1990-talet gick under namnet Svensk Köksstandard.¹¹

År 1967 introducerades Svensk Byggnorm med en strävan att utforma föreskrifterna som funktionskrav för bostäder och andra byggnader.¹² Under 1970-talet utvecklades en standard för area och volymberäkning av husbyggnader.¹³ Svensk Byggnorm ersattes 1989 av Boverkets nybyggnadsregler och sedermera Boverkets Byggregler (BBR). Regelverken introducerade funktionskrav, medan svenska bostadsideal delvis överfördes till standarder för god bostadsutformning.¹⁴

2.2 Standarders samhällsnytta och roll i regelverk

Standarder tas fram för att reducera kostnader, öka effektiviteten, säkerställa att tjänster och produkter lever upp till vissa kvalitets- och säkerhetskrav samt för att skapa kompatibilitet mellan produkter och komponenter.¹⁵ Enligt Världshandelsorganisationen kan standarder underlätta den internationella handeln.¹⁶ Europeiska kommissionen har framhållit standardiseringens betydelse för EU:s inre marknad och Europas ställning inom teknisk utveckling och internationell handel.¹⁷ Enligt kommissionen inverkar även standarder positivt på konkurrenskraften och den ekonomiska tillväxten. De kan bidra till arbetstillfällen och innovation, minska kostnaderna och öppna marknader för företag, särskilt de små och medelstora.¹⁸

¹¹ Byggstandardiseringen (1975), *Nordisk byggstandardisering. En presentation.*

¹² Boverket (2016), *Byggregler – en historisk översikt.*

¹³ Standarden finns fortfarande, SS 21054, senaste upplaga 2009.

¹⁴ Avser SS91 42 21:2006 *Byggnadsutformning – Bostäder – Invändiga mått*, samt SS 91 42 22:2006, *Byggnadsutformning – Bostäder – Funktionsplanering.*

¹⁵ CEN, www.cen.eu/you/benefits/business/Pages/default.aspx, besökt 2017-09-22.

¹⁶ WTO, www.wto.org/english/thewto_e/whatis_e/tif_e/agrm4_e.htm#TRS, besökt 2017-10-06.

¹⁷ Europeiska kommissionen, C(2016) 3211, *Det gemensamma standardiseringsinitiativet i enlighet med strategin för den inre marknaden – bilaga till kommissionens beslut om godkännande och signering av det gemensamma standardiseringsinitiativet*, s. 2.

¹⁸ Europeiska kommissionen, KOM (2016) 358, *Meddelande från kommissionen till Europaparlamentet, rådet, Europeiska ekonomiska och sociala kommittén samt Regionkommittén – Europeiska standarder för 2000-talet*, s. 2.

Enligt den svenska regeringen bidrar deltagande och engagemang i internationell standardisering till svenska företags konkurrenskraft eftersom svenska företag därmed inte behöver anpassa sig till olika kravnivåer för samma produkt på olika exportmarknader.¹⁹ Svenska aktörer kan påverka utformningen av nya och befintliga standarder genom att vara aktiva i den internationella standardiseringen.²⁰ I kapitel 5 redogör kommittén närmare för hur användning av standarder och deltagande i framtagande av standarder påverkar företagens konkurrensförmåga.

Standarder är marknadsdrivna, det vill säga de tas fram på frivillig basis av marknadens aktörer, till exempel företag och organisationer i samhällsbyggnadsbranschen utifrån egenintresse. Lagstiftningen inom EU befäster denna princip. I EU:s standardiseringsförordning anges att standarder är frivilliga och ska styras av marknaden. De aktörer som påverkas direkt eller indirekt av dessa standarder bör enligt förordningen ha störst inflytande.²¹

I standardiseringsförordningen anges vidare att samhällsintressen ska speglas i standarder. Myndigheter deltar i standardiseringen i syfte att bland annat bidra till att samhällsintressen tas tillvara i standardiseringen. För byggområdet handlar det ytterst om säkra och goda boende- och arbetsmiljöer. Det innebär att privata och offentliga aktörer gemensamt arbetar i standardiseringen.²²

Den så kallade nya metoden för teknisk harmonisering, som infördes inom EU på 1980-talet, bygger på att harmoniserade standarder utvecklas och används för att visa att de krav som finns i EU:s direktiv och förordningar är uppfyllda. De tekniska detaljerna överläts till standardiseringen. Tanken är att standarderna som regel är frivilliga att använda och att marknadsaktörerna på annat sätt kan visa att kraven uppfyllts. Denna lagstiftningsmodell där föreskrivna krav kompletteras med standarder kallas standard-receptiv och tillåter en snabbare anpassning till den tekniska utvecklingen än tidigare EU-lagstiftning, som innehöll omfattande

¹⁹ Regeringskansliet (2015), *Sveriges exportstrategi*.

²⁰ Regeringsbeslut 2016-05-19, *Utbetalning av medel till Sveriges standardiseringsförbund för satsning på internationell standardisering*, dnr UD2016/09162/HI.

²¹ Skäl 11 i ingressen till Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 1025/2012 av den 25 oktober 2012 om europeisk standardisering (standardiseringsförordningen).

²² SIS, www.sis.se/standardutveckling/deltaistandardutveckling, besökt 2017-11-09.

tekniska krav.²³ Som nämnts är tanken att de europeiska harmoniserade standarderna som huvudregel är frivilliga, men EU-domstolen fastslog i en dom den 27 oktober 2016 att standarder under EU:s byggproduktförordning²⁴ ingår som en del i unionsrätten.²⁵ Rättsfallet har orsakat diskussioner. Europaparlamentet har i en resolution uttalat att standarder inte kan vara en förlängning av EU-lagstiftningen. Samtidigt uppmanar Europaparlamentet kommissionen att upprätta ett register med en lista över alla europeiska standarder på de officiella EU-språken och information om pågående standardisering.²⁶

I Sverige finns i plan- och bygglagen (PBL) bestämmelser om byggande,²⁷ vilka preciseras i plan- och byggförordningen (PBF). Till dessa regler finns myndighetsföreskrifter och allmänna råd, till exempel Boverkets byggregler (BBR) och Boverkets föreskrifter och allmänna råd om tillämpningen av europeiska konstruktionsstandarder (eurokoder) (EKS). Föreskrifterna är utformade som funktionskrav, vilket innebär att reglerna är mål- inriktade och lämnar frihet i fråga om de medel och metoder som används för att uppnå målen.²⁸ I BBR och EKS hänvisar Boverket till standarder. I BBR 25 finns det 108 hänvisningar till standarder, varav elva i föreskrift. I EKS hänvisar Boverket till eurokoderna och det sker främst i föreskrift. Övriga hänvisningar sker i allmänna råd.²⁹

Även om hänvisningar till standarder i allmänna råd är frivilliga att använda uppfattas dessa standarder av samhällsbyggnadsbranschen ibland som tvingande och att det i praktiken inte finns något alternativ. Ett sådant exempel är *SS 914221:2006 Byggnadsutformning – Bostäder – Invändiga mått*.³⁰

²³ Regeringens skrivelse 2007/08:140, *Standardiseringens betydelse i en globaliserad värld*, s. 8 och SOU 2009:71 EU, Sverige och den inre marknaden – En översyn av horisontella bestämmelser inom varu- och tjänsteområdet, s. 410.

²⁴ Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 305/2011 av den 9 mars 2011 om fastställande av harmoniserade villkor för saluföring av byggprodukter (byggproduktförordningen).

²⁵ Mål C-613/14, James Elliott Construction Limited mot Irish Asphalt Limited.

²⁶ Punkt 4 och 80 P8 TA-PROV(2017)0278, European Parliament resolution of 4 July 2017 on *European standards for the 21st century* (2016/2274(INI)).

²⁷ 1 kap. 1 § Plan- och bygglagen (2010:900).

²⁸ Proposition 1985/86:1, *Förslag till ny Plan- och bygglag*, s. 100.

²⁹ Boverket, e-post 2017-07-21.

³⁰ Rundabordssamtal 2017-05-22, 2017-05-23 och 2017-06-01 samt referensgruppsmöte 2017-09-04.

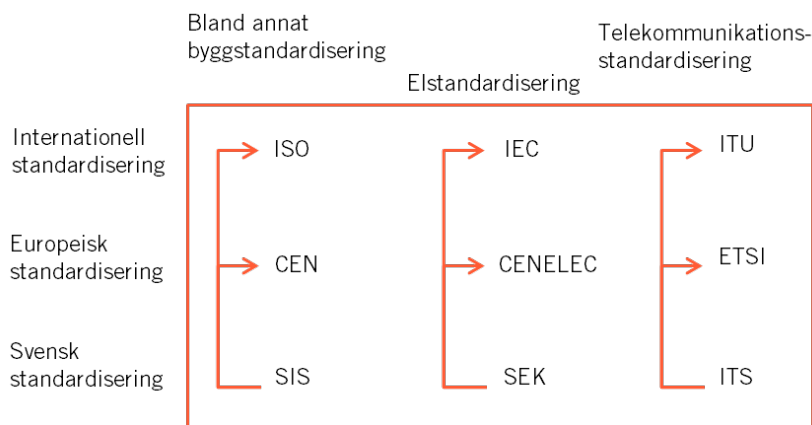
Bland de myndigheter som hänvisar till standarder inom byggområdet skiljer sig omfattningen åt. Myndigheterna gör mellan 2 och 300 hänvisningar till standarder. Myndigheter med ett stort antal hänvisningar till standarder är enligt Boverket: Arbetsmiljöverket, Boverket, Myndigheten för samhällsskydd och beredskap samt Transportstyrelsen. Flertalet av hänvisningarna sker i allmänna råd.³¹

Det är inte bara byggregelverket som har kopplingar till standarder. Även reglerna för offentlig upphandling, vid exempelvis byggtreprenader, har sådana kopplingar. Lagen om offentlig upphandling anger att myndigheter antingen ska ange de tekniska specifikationskrav de ställer som funktionskrav, hänvisa direkt till standarder utan att använda sig av funktionskrav eller en kombination av dessa.³²

2.3 Standardisering – ett internationellt system

Standardisering bedrivs på internationell, europeisk och nationell nivå, är sammankopplade med varandra genom avtal och grundläggande principer samt organisatoriskt utifrån sakområden.

Figur 2.1 Sveriges standardiseringsorganisationers medlemskap i internationell och europeisk standardisering

Källa: SIS, SEKs och ITS webbplatser.

³¹ Boverket (2015), En strategi för hänvisning till standarder.

³² 9 kap. 3–5 § lagen (2016:1145) om offentlig upphandling.

2.3.1 Det internationella standardiseringssystemet

Det internationella standardiseringssystemet bygger på avtal mellan de inblandade aktörerna. Världshandelsorganisationen främjar handel mellan nationer över hela världen. Grunden utgörs av avtal som är undertecknade av huvuddelen av världens handelsnationer och ratificerade i de nationella parlamenten.³³ Ett av dessa avtal är avtalet om tekniska handelshinder (TBT-avtalet), som syftar bland annat till att säkerställa att tekniska föreskrifter³⁴ och standarder inte skapar onödiga handelshinder. Avtalet innehåller bestämmelser som syftar till att samordna medlemmarna genom att ange principer för hur de utarbetar, fastställer och tillämpar tekniska föreskrifter och standarder.³⁵

Inom den internationella standardiseringen finns en princip om att standarder ska överensstämja med varandra och att motstridiga standarder ska undvikas. TBT-avtalet anger att europeiska och nationella standardiseringsorganisationer som huvudregel ska använda internationella standarder som grund för de standarder som de utvecklar.³⁶

Det finns tre standardiseringsorganisationer på internationell nivå. International organization for standardization (ISO) är en privat internationell organisation med 163 nationella standardiseringsorganisationer som medlemmar. Varje land får ha en standardiseringsorganisation som medlem. Enskilda eller företag kan inte bli medlemmar.³⁷ ISO finansierar sin verksamhet främst genom försäljning av standarder och medlemsavgifter.³⁸ ISO hanterar standardisering inom alla sakområden förutom el och information och telekommunikation.

³³ Världshandelsorganisationen, www.wto.org/english/thewto_e/thewto_e.htm, besökt 2017-11-13.

³⁴ Med tekniska föreskrifter avses bland annat föreskrifter eller andra bestämmelser som utgörs av eller hänvisar till tekniska specifikationer eller andra krav. Se förordningen (1994:2029) om tekniska regler och artikel 1.1 f) i Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2015/1535 av den 9 september 2015 om ett informationsförfarande beträffande tekniska föreskrifter och beträffande föreskrifter för informationssamhällets tjänster (anmälningdirektivet).

³⁵ Världshandelsorganisationen (1995), *Agreement on technical barriers to trade*.

³⁶ Punkten F i bilaga 3 till Avtalet om tekniska handelshinder.

³⁷ ISO, www.iso.org/the-iso-story.html#24 och <https://www.iso.org/about-us.html>, besökt 2017-09-01.

³⁸ ISO (2015), *Membership Manual*, s. 8.

International electrotechnical commission (IEC) bedriver standardisering på elområdet.³⁹ Precis som för ISO får varje land enbart ha en standardiseringsorganisation som medlem.⁴⁰ Den tredje internationella standardiseringsorganisationen International Telecommunications Union (ITU) bedriver standardisering inom information och telekommunikation. Till skillnad från de andra internationella standardiseringsorganisationerna kan även företag, organisationer och institutioner vara medlemmar i ITU.⁴¹

2.3.2 Det europeiska standardiseringssystemet

Ramarna för det europeiska standardiseringsarbetet fastställs i EU:s standardiseringsförordning.⁴² Förordningen reglerar att det ska finnas ett samarbete mellan europeiska och nationella standardiseringsorganisationer, medlemsländer och kommissionen för framtagande av europeiska standarder.⁴³ Förordningen bekräftar den samordningsprincip som finns på internationell nivå och anger att motstridiga nationella standarder ska dras tillbaka efter publicering av en europeisk standard.⁴⁴

Samarbetet mellan den internationella standardiseringsorganisationen ISO och den europeiska standardiseringsorganisationen European committee for standardization (CEN) styrs av Wienavtalet.⁴⁵

Även på Europainivå finns tre standardiseringsorganisationer. Dessa har genom standardiseringsförordningen utsetts av EU att ta fram standarder på europeisk nivå.⁴⁶ CEN hanterar standardisering inom alla områden utom el, information och telekommunikation. CEN är en privat organisation, vars medlemmar utgörs av nationella standardiseringsorganisationer. Liksom inom ISO kan

³⁹ ISO, www.iec.ch/about/activities/facts.htm, besökt 2017-09-01.

⁴⁰ IEC, www.iec.ch/about/profile/members.html, besökt 2017-09-01.

⁴¹ ITU, www.itu.int/en/membership/Pages/overview.aspx, besökt 2017-11-03.

⁴² Standardiseringsförordningen.

⁴³ Artikel 1 i standardiseringsförordningen.

⁴⁴ Skäl 14 i standardiseringsförordningen.

⁴⁵ ISO och CEN (2001), *Agreement on technical co-operation between ISO and CEN* (Vienna Agreement).

⁴⁶ Skäl 4 i standardiseringsförordningen.

det endast finnas en medlem per land i CEN.⁴⁷ CEN finansieras huvudsakligen av medlemsavgifter och försäljning av standarder.⁴⁸

European committee for electrotechnical standardization (CENELEC) bedriver standardisering inom elområdet⁴⁹ och European telecommunications standards institute (ETSI) hanterar standardisering på telekommunikationsområdet.⁵⁰

2.3.3 Det svenska standardiseringssystemet

De svenska standardiseringsorganisationerna styrs av det internationella TBT-avtalet som har beskrivits ovan, medlemsvillkor i de internationella och europeiska standardiseringsorganisationerna och den europeiska standardiseringsförordningen.

De nationella medlemmarna representerar de internationella och europeiska standardiseringsorganisationerna. De ska implementera internationella och europeiska standarder som nationella standarder, sälja internationella och europeiska standarder i sina respektive länder samt dra tillbaka eventuella motstridiga nationella standarder.⁵¹

Standardiseringens kärnverksamhet är att ta fram och sälja standarder och standardiseringsorganisationernas inkomst säkerställs genom upphovsrätt till standarder. Detta fastställs i SIS fall i ISO:s och CEN:s medlemsvillkor, enligt vilka försäljning av standarder baseras på kommersiella principer och det är således inte tillåtet att tillhandahålla avgiftsfria standarder. Medlemmar i ISO och CEN ska aktivt skydda upphovsrätten till standarder, bland annat genom att påminna om att rättsliga åtgärder kan vidtas om intrång i upphovsrätten sker.⁵²

⁴⁷ CEN, <https://standards.cen.eu/dyn/www/f?p=CENWEB:5>, besökt 2017-09-05.

⁴⁸ CEN-CENELEC (2015), *Guide 10, Policy on dissemination, sales and copyright of CEN-CENELEC Publications*.

⁴⁹ CENELEC, www.cenelec.eu besökt 2017-11-02.

⁵⁰ ETSI, www.etsi.org/about, besökt 2017-09-13.

⁵¹ ISO (2015), *Membership Manual*, CEN-CENELEC (2015) *Guide on membership criteria of CEN and CENELEC*, samt CEN, <https://standards.cen.eu/dyn/www/f?p=CENWEB:5>, besökt 2017-09-05.

⁵² ISO POCOSA (2017), *Policy for the distribution, sales and reproduction of ISO publications and the protection of ISO's copyright* samt CEN-CENELEC, *Policy on dissemination, sales and copyright of CEN-CENELEC Publications*.

Upphovsrätten är den rätt som bland andra författare har till sina verk.⁵³ Upphovsrätten omfattar resultatet av skapande verksamhet som uppnår en viss grad av självständighet och originalitet.⁵⁴ Även utkast och skisser omfattas av skyddet.⁵⁵ Den som har skapat ett litterärt verk har bland annat ekonomiska rättigheter till detta, vilket innebär ensamrätt att framställa exemplar av verket och att göra verket tillgängligt för allmänheten exempelvis genom försäljning. Rättigheterna innebär att ingen annan än upphovsmannen får använda verket på dessa sätt utan tillstånd.⁵⁶ Under vissa förutsättningar är det dock tillåtet att utan tillstånd från upphovsmannen citera delar av och referera till ett verk.⁵⁷ Upphovsmannen får helt eller delvis genom köp, byte eller gåva överlåta sin rätt att förfoga över verket, det vill säga den ekonomiska delen av upphovsrätten.⁵⁸

Slutligen har de nationella standardiseringsorganisationerna skyldigheter enligt standardiseringsförordningen, bland annat att:

- underlätta för intressenter att delta i standardiseringsarbetet,
- främja användningen av informations- och kommunikationsteknik, exempelvis genom att möjliggöra samråd och synpunkter digitalt och genom att anordna virtuella möten, och
- årligen fastställa ett arbetsprogram med information om de standarder som utarbetas, ändrats och som har antagits.⁵⁹

Enligt standardiseringsförordningen ska medlemsländerna utse nationella standardiseringsorganisationer.⁶⁰ I Sverige finns tre sådana organisationer.

⁵³ 1 kap. 1 § lagen (1960:729) om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk.

⁵⁴ Proposition 1960:17 och Olsson Henry (2016), *Copyright: svensk och internationell upphovsrätt* (Zeteo 2016-11-01).

⁵⁵ Olsson Henry (2016), *Copyright: svensk och internationell upphovsrätt* (Zeteo 2016-11-01).

⁵⁶ 2 och 3 §§ lagen (1960:729) om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk.

⁵⁷ Olsson Henry (2016), *Copyright: svensk och internationell upphovsrätt* (Zeteo 2016-11-01), *Inledning, Upphovsrätt och yttrandefrihet samt Levin Marianne (2017), Lärabok i immaterialrätt/II Upphovsrätt* (Zeteo 2017-04-05).

⁵⁸ 3 kap. 27 § lagen (1960:729) om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk.

⁵⁹ Skäl 2 och 18 samt artikel 3 och 4 i standardiseringsförordningen.

⁶⁰ Artikel 27 och skäl 14 i standardiseringsförordningen.

Swedish Standards Institute

Swedish Standards Institute (SIS) är utpekad av regeringen att ansvara för standardisering på de områden som inte Svensk elstandard (SEK) och Svenska informations- och telekommunikationsstandardiseringen (ITS) ansvarar för samt att samordna svensk medverkan i internationell och europeisk standardisering som medlem av ISO och CEN.⁶¹ Merparten av standardiseringen inom byggområdet finns hos SIS, men deras verksamhet spänner även över en mängd områden så som hälso- och sjukvård, industri och material, informationshantering, energi, miljö, kvalitet och hållbarhet.⁶² Företrädare för SIS har uppgett att de gärna ser att samhällsbyggnadsbranschen i större utsträckning bejakar europeiska standarder.⁶³ SIS menar också att det inte finns någon motsättning mellan de standarder de arbetar fram och branschstandarder. En befintlig branschstandard kan genom SIS användas som grund för att ta fram en nationell, europeisk eller internationell standard.⁶⁴

SIS är en privat medlemsorganisation och finansieras huvudsakligen av försäljning av standarder och andra publikationer, deltagarintäkter, utbildning och internationella projekt, statsbidrag och medlemsavgifter.⁶⁵ Juridiska personer kan bli medlemmar i SIS. Medlemmar får möjlighet att delta i och motionera till SIS fullmäktige och att bli utvalda som deltagare i ett strategiskt affärsråd inom SIS.⁶⁶

Arbetet med att ta fram standarder sker i tekniska kommittéer. Sedan 2015 krävs inte medlemskap i SIS för att delta i en teknisk kommitté.⁶⁷ Enligt SIS finns det 53 tekniska kommittéer som berör byggområdet. I kommittéerna finns representanter från näringsliv (företrädare av företag och branschorganisationer), myndigheter, deltagare finansierade av Standardiseringens Konsument- och Arbetstagaråd (SKA-rådet), universitet och högskolor samt kommuner och landsting. Kommittén har studerat representationen

⁶¹ Regeringsbeslut 2011-12-15, *Utseende av erkända nationella standardiseringsorgan*, dnr. UF2011/74343/UD/FIM.

⁶² SIS, www.sis.se/standardutveckling/deltaistandardutveckling/hur-gar-arbetet-till, besökt 2017-11-13.

⁶³ SIS, möte 2017-09-06.

⁶⁴ SIS, möte 2017-05-10.

⁶⁵ SIS (2016), *Årsredovisning 2016*.

⁶⁶ SIS, www.sis.se/om-sis/medlem/frmnerochrabatter, besökt 2017-11-01.

⁶⁷ SIS (2016), *Årsredovisning 2016*.

i 48 av dessa kommittéer. De flesta består av 10–20 deltagare. Den största kommittén har 32 deltagare. Tre kommittéer utgörs av enbart ett företag. Näringslivet är representerade i så gott som samtliga kommittéer med sammanlagt 450 företrädare. Ett företag deltar ofta i flera kommittéer varför det totala antalet enskilda företag är färre. Genom SKA-rådets finansiering finns nio representanter i några kommittéer. Myndigheter har 97 företrädare i olika kommittéer, varav Boverket är representerat i 17 kommittéer. Universitet och högskolor har fem representanter fördelade på två kommittéer. Kommuner och landsting har sju representanter i några olika kommittéer.⁶⁸ Enligt uppgift från SIS är 67 procent av deltagarna i samtliga SIS:s tekniska kommittéer inklusive byggområdet män och 33 procent kvinnor.⁶⁹ Enligt företrädare för SIS kan deltagandet från samhällsbyggnadsbranschen och Boverket öka i de tekniska kommittéerna. SIS har uppmärksammat Boverkets minskade engagemang i tekniska kommittéer och önskar ett närmare samarbete med Boverket.⁷⁰

Verksamheten i de tekniska kommittéerna finansieras med avgifter från deltagarna. Grundprincipen är att kommittédeltagarna delar på kostnaderna.⁷¹ Enligt SIS behöver deltagarna i kommittén ge SIS (eller andra samarbetsorganisationer) en exklusiv rätt att utnyttja de så kallade ekonomiska rättigheterna till det upphovsrättsliga verket för att SIS ska kunna sälja standarden. Överlåtelsen omfattar en rätt för SIS att förfoga över hela eller delar av verket.⁷²

Den som deltar i en teknisk kommitté inom SIS får ett personligt exemplar av de standarder som den tekniska kommittén fastställer. Om någon annan i företaget eller organisationen vill använda samma standard behöver företaget eller organisationen köpa denna av SIS.⁷³ Den som överväger att köpa en standard kan ibland provläsa en del av standardens innehåll.⁷⁴ Enligt uppgifter från företrädare för SIS

⁶⁸ SIS, e-post 2017-06-29.

⁶⁹ SIS, e-post 2017-08-16.

⁷⁰ SIS, möte 2017-09-06 och SIS, e-post 2017-08-16.

⁷¹ SIS, www.sis.se/standardutveckling/allmnnavillkor/policyfrstandardiseringsverksamhet och teknisk kommitté, besökt 2017-11-13.

⁷² SIS, www.sis.se/standarder/allmnnavillkor/verltelseavupphovsratttill, besökt 2017-11-14.

⁷³ SIS, möte 2017-09-06.

⁷⁴ Se exempelvis www.sis.se/produkter/miljo-och-halsoskydd-sakerhet/skydd-mot-brand/brandskydd/ssen146042005, besökt 2017-11-22.

och SEK sprids standarder eller central information från standarder på ett icke avtalsenligt sätt.⁷⁵

Vidare upplever företrädare för SIS att det saknas tillräcklig förståelse hos samhällsbyggnadsbranschen och Boverket för att standardiseringen bygger på egenfinansiering och avgifter i olika former som försäljning och deltagaravgifter. Detta och de internationella avtal och regler som finns är förutsättningar för SIS verksamhet.⁷⁶

Information om de tekniska kommittéernas arbete inom byggområdet i förhållande till internationella och europeiska tekniska kommittéer redovisas i bilaga 2.

Svensk elstandard och Svenska informations- och telekommunikationsstandardiseringen

Svensk elstandard (SEK) är utpekad av regeringen att ansvara för standardisering inom elområdet samt att samordna svensk medverkan i internationell och europeisk standardisering som medlem i IEC och CENELEC.⁷⁷ SEK är en privat medlemsorganisation som huvudsakligen finansieras genom försäljning av standarder och andra publikationer, statsbidrag och deltagaravgifter.⁷⁸ För ideella föreningar och akademier är det avgiftsfritt att delta i SEK:s tekniska kommittéer.⁷⁹ Enligt uppgift från SEK är 91 procent av deltagarna i SEK:s tekniska kommittéer män och 9 procent är kvinnor.⁸⁰

Svenska informations- och telekommunikationsstandardiseringen (ITS) är utpekad av regeringen att ansvara för standardisering inom informations- och telekommunikationsområdet samt att samordna svensk medverkan i internationell och europeisk standardisering som medlem av ITU och ETSI.⁸¹ ITS är en privat medlemsorganisation.⁸²

⁷⁵ SIS, e-post 2017-08-16. SEK, e-post 2017-08-17.

⁷⁶ SIS, möte 2017-09-06 och SIS, e-post 2017-08-16.

⁷⁷ Regeringsbeslut 2011-12-15, *Utseende av erkända nationella standardiseringsorgan*, dnr. UF2011/74343/UD/FIM.

⁷⁸ SEK, www.elstandard.se/om/syfte_verksam.asp, besökt 2017-11-13.

⁷⁹ SEK, möte 2017-06-14 och SEK, e-post 2017-11-09.

⁸⁰ SEK, e-post 2017-08-17.

⁸¹ Regeringsbeslut 2011-12-15, *Utseende av erkända nationella standardiseringsorgan*, dnr. UF2011/74343/UD/FIM.

⁸² ITS, www.its.se/om-its/stadgar, besökt 2017-11-03.

2.4 Omfattande process för ny standard

De flesta standarder som tas fram i Sverige i dag är antingen internationella (ISO-standard) eller europeiska (EN-standard). Endast 1–2 procent av de standarder som utvecklas inom SIS är nationella.⁸³ Nedan beskrivs därför CEN:s process i korthet.⁸⁴ Att ta fram en nationell eller internationell standard har ett liknande förfarande.⁸⁵

Initiativ till att ta fram en ny standard kan tas på flera sätt. Dels ska ISO eller CEN om de nåtts av en idé till standard vända sig till sina respektive medlemmar, däribland SIS, som i sin tur undersöker intresset på den svenska marknaden. Dels kan enskilda aktörer eller en bransch med ett gemensamt behov initiera framtagandet av en standard.⁸⁶ För att ett svenskt företag ska kunna driva ett standardiseringsarbete inom CEN eller ISO behöver företaget delta i en teknisk kommitté inom SIS, eftersom det är SIS som är medlem i CEN och ISO.⁸⁷ Om den tekniska kommittén inom SIS bedömer att det behövs en europeisk standard föreslår SIS idén för CEN.⁸⁸

När det finns ett förslag till en europeisk standard remitteras den till de nationella standardiseringsorganisationerna. SIS ger alla möjlighet att ha synpunkter på remissförslaget.⁸⁹ När den tekniska kommittén inom SIS är överens om ett samlat remissvar skickas det till motsvarande teknisk kommitté inom CEN, som bearbetar förslaget till standard och beslutar om den ska publiceras direkt eller genomgå en slutlig omröstning. Om resultatet av den slutliga omröstningen är negativ, så kan förslaget efter bearbetning återigen remitteras.⁹⁰

Svenska myndigheter har möjlighet att begära en så kallad A-avvikelse om något i standarden inte är förenligt med svensk lagstiftning. En A-avvikelse innebär att en notering skrivs in i

⁸³ SIS (2016), *Årsredovisning 2016*.

⁸⁴ CEN, www.cen.eu/work/ENdev/how/Pages/default.aspx, besökt 2017-11-01.

⁸⁵ SIS, www.sis.se/standardutveckling/deltaistandardutveckling/hur-gar-arbetet-till, besökt 2017-11-01 och ISO, www.iso.org/developing-standards.html, besökt 2017-11-01.

⁸⁶ SIS (2015), *Ta steget in i SIS värld*.

⁸⁷ CEN, www.cen.eu/you/EuropeanStandardization/Pages/default.aspx, besökt 2017-11-01 och ISO, www.iso.org/members.html, besökt 2017-11-01.

⁸⁸ SIS, möte 2017-05-10.

⁸⁹ SIS, <http://kommentera.sis.se>, besökt 2017-11-01.

⁹⁰ CEN, <https://boss.cen.eu/developingdeliverables/EN/Documents/Enquiry.pdf>, besökt 2017-11-01 och CEN boss, <https://boss.cen.eu/developingdeliverables/EN/Pages/FV.aspx>, besökt 2017-11-01.

standarden om att den inte kan tillämpas i Sverige.⁹¹ I kapitel 4 beskriver kommittén närmare myndigheternas standardiseringsarbete.

En fastställd standard publiceras på engelska, franska och tyska.⁹² Det är nu en EN-standard. Därefter publiceras standarden av SIS och får beteckningen SS-EN.⁹³ SIS översätter cirka 30 procent av de internationella och europeiska standarderna som fastställs som svensk standard till svenska.⁹⁴ SIS framhåller att det oftast är efterfrågan i den tekniska kommittén och på marknaden som avgör om det blir en översättning eller inte.⁹⁵ Enligt SIS kan det variera vem som utför översättningen, men berörd teknisk kommitté gör en kvalitets-säkring eftersom det är en SIS-produkt.⁹⁶

Processen att ta fram en ny eller att revidera en befintlig standard får ta högst tre år.⁹⁷ Under tiden en standard tas fram inom Europa så får inte de nationella standardiseringsorganisationerna revidera eller ta fram nya nationella standarder inom samma område.⁹⁸ En översyn för att eventuellt revidera en standard ska påbörjas senast vart femte år.⁹⁹ För information om pågående översyn och revidering av standarder se bilaga 3.

Att standarder kontinuerligt revideras innebär att företag, myndigheter och organisationer behöver arbeta kontinuerligt med standardisering för att säkerställa sina intressen även när en standard är fastställd och publicerad, eftersom en översyn och revidering kan ändra förutsättningarna.¹⁰⁰ Regeringen konstaterar i en skrivelse till riksdagen att processen fortsätter utan synbart slut och att det ställer stora krav på att myndigheternas medverkan är effektiv och

⁹¹ CEN, <https://boss.cen.eu/reference%20material/guidancedoc/pages/nationalreg.aspx>, besökt 2017-11-01.

⁹² CEN, <https://boss.cen.eu/reference%20material/guidancedoc/pages/transl.aspx>, besökt 2017-11-07.

⁹³ SIS, www.sis.se/forum-i-forvaltning/guidetillstanderochstandardisering, besökt 2017-11-07. SIS, www.sis.se/om-sis/frkortningar, besökt 2017-11-07.

⁹⁴ SIS, möte SIS 2017-09-06.

⁹⁵ SIS, e-post 2017-11-09.

⁹⁶ SIS, e-post 2017-09-13.

⁹⁷ CEN, www.cen.eu/news/brochures/brochures/Compass.pdf, besökt 2017-11-01.

⁹⁸ CEN, <https://boss.cen.eu/reference%20material/Guidancedoc/Pages/Standstill.aspx>, besökt 2017-11-01.

⁹⁹ CEN, <https://boss.cen.eu/MAINTENANCE/REVEN/Pages/default.aspx>, besökt 2017-11-01.

¹⁰⁰ SIS, www.sis.se/standardutveckling/darforskadudelta, samt ISO, www.iso.org/get-involved.html, båda besökta besökt 2017-11-22.

uthållig, att processerna är öppna för insyn och att samordningen är god.¹⁰¹

Framtagandet av harmoniserade standarder följer samma process men skiljer sig på fem punkter. En harmoniserad standard initieras av kommissionen och inte av en intressent. Kommissionen är även delaktig i processen för att säkerställa att standarden återspeglar kraven i den EU-rättsakt som ligger till grund för standarden. Vidare kontrollerar kommissionen att den färdiga standarden är förenlig med de krav som ställs i den europeiska rättsakten. Slutligen offentliggörs en hänvisning till standarden i Europeiska unionens officiella tidning, och den blir då en harmoniserad standard som kan användas som grund för CE-märkning av produkten som den omfattar. Europaparlamentet och medlemsländerna kan påtala till kommissionen att en harmoniserad standard inte uppfyller de krav den ska omfatta.¹⁰²

2.5 Svenska aktörers möjligheter att påverka internationella standarder

Sveriges standardiseringsförbund har utvecklat en svensk strategi för standardisering och ser den som ett sätt att bedriva ett samlat standardiseringsarbete som bidrar till största möjliga samhällsnytta. Strategin ger vägledning för hur aktörer inom svensk standardisering ska hävda svenska intressen i den internationella standardiseringen. Visionen är att svensk standardisering ska vara ett internationellt föredöme och bidra till stärkt konkurrenskraft och hållbar utveckling. Standardiseringsförbundet konstaterar att Sverige måste kraftsamla för att nå framgångar i internationell standardisering.¹⁰³

Samhällsbyggnadsbranschen påpekar att Sverige, genom att samverka med övriga nordiska länder, kan få en stark röst i det europeiska standardiseringsarbetet.¹⁰⁴ Antalet röster som varje medlem inom CEN har bestäms huvudsakligen av antalet invånare i

¹⁰¹ Regeringens skrivelse 2007/08:140, *Standardiseringens betydelse i en globaliserad värld*, s. 18.

¹⁰² Artikel 2, 10 och 11 i standardiseringsförordningen. Boverket, www.boverket.se/sv/byggnade/vagledning-om-standarder, besökt 2017-07-26.

¹⁰³ Sveriges standardiseringsförbund (2014), *Svensk strategi för standardisering*.

¹⁰⁴ Rundabordssamtal 2017-05-22, 2017-05-23 och 2017-06-01.

respektive land samt av respektive lands bruttonationalprodukt.¹⁰⁵ Antal röster per land redovisas i tabell 2.1 nedan. Om de nordiska länderna, Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige, går samman i röstningen får Norden 34 röster tillsammans. Det är fler än vad de största nationerna har var för sig.

Tabell 2.1 Fördelning av röster mellan länder

Antal röster per land inom CEN									
Frankrike	29	Nederländerna	13	Sverige	10	Slovakien	7	Island	3
Tyskland	29	Belgien	12	Schweiz	10	Serbien	7	Malta	3
Italien	29	Tjeckien	12	Kroatien	7	Cypern	4		
Turkiet	29	Grekland	12	Danmark	7	Estland	4		
Storbritannien	29	Ungern	12	Finland	7	Makedonien	4		
Polen	27	Portugal	12	Irland	7	Lettland	4		
Spanien	27	Österrike	10	Litauen	7	Luxemburg	4		
Rumänien	14	Bulgarien	10	Norge	7	Slovenien	4		

Källa: CEN och CENELEC (2017), Internal Regulations Part 2 – Common Rules For Standardization Work.

¹⁰⁵ CEN-CENELEC (2017), *Internal Regulations Part 2 – Common Rules For Standardization Work*.

3 System för standardisering i jämförbara länder

I detta kapitel redogör kommittén för delar av Danmarks, Finlands, Norges, Skottlands och Tysklands standardiseringssystem, som i detta sammanhang är relevanta för en jämförelse med svenska förhållanden. Kapitlet avslutas med en jämförelse mellan länderna och Sverige i tabellform och ett avsnitt med kommitténs analys och slutsatser.

3.1 Urval av länder

Vid valet av jämförbara länder har kommittén i första hand utgått från länder inom Europa som har ett jämförbart invånarantal med Sverige och som inte har något av de språk som europeiska standarder publiceras på (engelska, tyska och franska)¹ som landets officiella språk. Invånarantalet är bland annat relevant eftersom det styr antalet röster i den europeiska standardiseringen, se avsnitt 2.5. Språket har betydelse eftersom översättning till andra språk bekostas av aktörer i respektive länder. Utifrån dessa kriterier har kommittén valt att studera Danmark, Finland och Norge, som har mellan 5,2 och 5,7 miljoner invånare. Därutöver har kommittén även studerat Skottland och Tyskland. Skottland har ett jämförbart invånarantal, men engelska som officiellt språk. Kommittén har ändå valt att studera Skottlands standardiseringssystem eftersom det där finns ett liknande byggregelverk som de nordiska länderna. Tyskland utgör inte ett jämförbart land med hänsyn till landets invånarantal och att det officiella språket är tyska, men det har vid

¹ CEN, <https://boss.cen.eu/reference%20material/guidancedoc/pages/transl.aspx>, besökt 2017-11-07.

kommitténs rundabordssamtal framförts av flera aktörer inom samhällsbyggnadsbranschen att Tyskland är ett framgångsrikt land inom den internationella och europeiska standardiseringen.² Kommittén har därför valt att studera även Tyskland.

3.2 Forskning

Standardisation Research Center i Lund publicerade 2015 en studie som genom 25 intervjuer undersöker hur företrädare för innovativ produktutveckling respektive företrädare för standardisering ser på relationen mellan standardisering och innovation. Studiens fokus är Green Buildings och mer specifikt inom isolering och ventilation. Intervjustudien omfattar företrädare från Belgien, Danmark, Finland, Nederländerna, Norge, Storbritannien, Sverige, Tyskland och Österrike. Studien visar att företrädare för både innovativ produktutveckling och standardisering ser standarder som en marknadsförutsättning. De är i stort sett överens om standardiseringens för- och nackdelar. Störst är kritiken mot höga kostnader och tidskrävande standardiseringsprocesser, obalanserade kommittéer där sårbarheten kan dominera samt dålig projektledning. Tidsaspekten anses kunna motverka marknadsetablering av innovativa produkter. Tydligaste önskemålet är en snabbare och mer kvalitetssäkrad standardiseringsprocess. Artikelförfattarna identifierar följande åtgärder:

- utveckla riktlinjer och praxis för att etablera standardiseringskommittéer med en balanserad sammansättning av experter och oberoende expertis samt erbjuda ekonomiskt stöd till innovativa små och medelstora företag som annars inte kan medverka,
- utveckla högre kvalitet på projektledning, inklusive konfliktlösning, och tidig etablering av gemensamt mål och riktning för att undvika problem senare i processen,
- utveckla gemensamma center för forskningstester och standardiseringsutveckling för att erbjuda oberoende tester och beslutsunderlag samt stöd i utveckling av innovativa produkter,

² Rundabordssamtal 2017-05-22, 2017-05-23 och 2017-06-01 samt referensgruppsmöten 2017-09-04 och 2017-10-06.

- ökad spridning av fördelar med och formen för utveckling av standarder för att nå större medverkan i kommittéer,
- standardiseringsföreträdare rekommenderas även att vara proaktiva och utveckla planer för framtida standarder, och
- effektivare användning av informations- och kommunikationsteknik för möten med mera för att minska kostnader.³

3.3 Enkäter och urval av frågor

Kommitténs studier grundar sig på enkätsvar, ett möte i Finland med byggmyndigheterna i Danmark, Finland, Norge och Island, ett möte i Tyskland med representanter för ett tyskt departement, en byggmyndighet och den nationella standardiseringsorganisationen, information från de danska, finska, norska, skotska och tyska standardiseringsorganisationernas webbplatser, den skotska regeringens webbplats, resultatkontrakt mellan Dansk Standard och Erhvervs- og væktsministeriet och en rapport från British Standards Institute.

Kommittén har upprättat tre enkäter, var och en anpassad efter mottagaren. Enkäterna har skickats till departement respektive byggmyndighet inom byggområdet, den nationella standardiseringsorganisationen och till en branschorganisation inom samhällsbyggnadsbranschen. Enkäterna består av frågor om byggregel- och standardiseringssystemen i de studerade länderna. Enkäternas frågor har utformats utifrån direktivets problemställning om kostnader för standarder samt de svårigheter inom byggstandardiseringen som lyfts vid kommitténs samtal med de svenska aktörerna inom byggstandardiseringen. Svårigheterna handlar om kostnader för och information om standarder, kunskap om och förståelse för standardiseringssystemet, deltagande i standardiseringen samt upphovsrättsliga frågor. Dessa svårigheter presenteras närmare i avsnitt 5.3.4.

³ Wegelius & Hedestad (2015), *Standardization and Innovation within the Green Buildings field: Insights from Europe*. In K. Jakobs, K. Bergh Skriver, J. Jerlang, & G. Mainz (Eds.), *EURAS proceedings: The Role of Standards in Transatlantic Trade and Regulation*, s. 431–448.

Tabell 3.1 visar vilka myndigheter, standardiseringsorganisationer och branschorganisationer som har ombetts att svara på kommitténs enkät. Under tabellen anges vilka som svarade.

Tabell 3.1 Myndigheter, standardiseringsorganisationer och branschorganisationer som har ombetts svara på enkäten

Land	Byggmyndighet	Standardiseringsorganisation	Branschorganisation
Danmark	Trafik-, bygge- och boligstyrelsen	Dansk standard	Dansk Byggeri
Finland	Miljöministeriet	Finnish Standards Association	Finnish Association of Construction Product Industries
Norge	Direktoratet for byggkvalitet	Norsk Standard	Boligprodusentenes Forening
Skottland	Scottish Government	British Standards Institution	Scottish federation of housing associations
Tyskland	Bundesministerium für Umwelt, Naturschutz und Reaktorsicherheit och Deutsche Institut für Bautechnik	Deutsches Institut für Normung	Die deutsche Bauindustrie

Av de som fick enkäten svarade alla utom Scottish Government, Scottish federation of housing associations och Die deutsche Bauindustrie. Finnish Association of Construction Product Industries har svarat på enkäten både för egen del och för Finnish Standards Associations del.⁴

Kommittén har nedan sammanfattat de svar och uppgifter som har inkommit för respektive land.

3.4 Danmark

Den danska byggeloven anger de övergripande byggreglerna i Danmark. Mer detaljerade bestämmelser finns i bygningsreglementet, till vilket det finns vägledningar. Byggreglerna är utformade som funktionskrav.⁵

⁴ Finnish Standards Association, e-post 2017-08-09.

⁵ Trafik-, Bygge- og Boligstyrelsen, enkätsvar 2017-08-22.

3.4.1 Regeringen avsätter inte medel för att tillhandahålla standarder

I det danska regelverket finns en rad hänvisningar till standarder, både i bindande föreskrifter och i icke-bindande vägledningar. Exempelvis har eurokoderna införts i föreskrifter och måste därmed följas. I princip är det dock möjligt att uppfylla byggreglernas funktionskrav på annat sätt än genom att följa de angivna standarderna, så länge som det kan dokumenteras att byggreglerna har uppfyllts. Enligt den danska byggmyndigheten Trafik-, Bygge- og Boligstyrelsen finns det en branschorganisation som anger att deras medlemmar uppfattar hänvisningar till standarder i vägledningar som bindande minimikrav.⁶ Den danska regeringen har inte avsatt medel för att tillhandahålla standarder.⁷

3.4.2 Standardiseringsorganisationen är en privat organisation

Den danska standardiseringsorganisationen Dansk Standard är en privat organisation. Deltagaravgifter i tekniska kommittéer och försäljning av standarder utgör huvuddelen av organisationens intäkter.⁸

3.4.3 Regeringens medfinansiering förenas med villkor

Den danska regeringen medfinansierar standardiseringsorganisationens verksamhet. Erhvervsministeriet, den danska motsvarigheten till svenska Näringsdepartementet, ingår avtal med standardiseringsorganisationen där villkoren för medfinansieringen fastställs. Avtalen kallas resultatkontrakt och omfattar tre år. Resultatkontrakten stödjer den danska regeringens strategi för standardisering. Medfinansieringen uppgick 2015 till drygt 26 miljoner danska kronor, vilket utgjorde 17,5 procent av standardiseringsorganisationens budgeterade omsättning för året.⁹

⁶ Dansk Byggeri, enkätsvar 2017-07-11.

⁷ Trafik-, Bygge- og Boligstyrelsen, enkätsvar 2017-08-22.

⁸ ibid.

⁹ Erhvervs- og vækstsministeriet och Dansk Standard (2015), *Resultatkontrakt 2015–2017*.

Åren 2015–2017 finns fyra övergripande fokusområden i resultatkontraktet. Till varje fokusområde formuleras problembeskrivning, ändamål, målgrupper, aktiviteter som standardiseringsorganisationen ska genomföra, effektkedja med kortsiktiga och långsiktiga effekter och mål som standardiseringsorganisationen ska uppfylla. Här beskriver kommittén de fyra fokusområdena och några exempel på aktiviteter som standardiseringsorganisationen ska genomföra.

Det första fokusområdet för 2015–2017 är att det ska bli lättare och billigare för små och medelstora företag att använda internationella standarder. Några aktiviteter som standardiseringsorganisationen ska genomföra utifrån detta fokusområde är att:

- etablera partnerskap mellan utvalda branschföreningar, fackförbund, företag, innovationsnätverk och standardiseringsorganisationen i syfte att säkra att verksamheter som inte använder internationella standarder lätt ska kunna identifiera relevanta standarder och utbyta erfarenheter av att använda dem, och
- översätta de mest relevanta europeiska och internationella standarderna till danska, där standarder med omfattande användning och standarder som är knutna till reglering prioriteras.

Det andra fokusområdet är ökad export och produktivitet för små och medelstora företag genom internationella standarder. En aktivitet som standardiseringsorganisationen ska genomföra är att:

- utarbeta ett onlineverktyg som lätt ger verksamheter överblick över vilka processer och prestanda som kan förbättras genom kvalitets- och miljöhantering med användning av standarder.

Det tredje fokusområdet är ökad konkurrens och effektiv marknadskontroll genom internationella standarder. Ett par aktiviteter som standardiseringsorganisationen ska genomföra är att:

- utarbeta startpaket som ska göra det lättare för installatörer att använda nya regler om elsäkerhet, och

- stödja regeringens arbete med att identifiera lagstiftningsområden med möjlighet att harmonisera danska och internationella standarder.

Det fjärde fokusområdet är stärkt danskt inflytande på internationella standarder. Några aktiviteter som standardiseringsorganisationen ska genomföra är att:

- vidareutveckla fördelar och tjänster för intressenter så att de med minsta möjliga resurser och maximalt inflytande ska kunna delta i standardisering,
- ge 50 procents rabatt till verksamheter med mindre än tio anställda och till forsknings- och utbildningsinstitutioner samt avgiftsfritt deltagande för konsument och icke-statliga organisationer, och
- ge råd till myndigheter och de största offentliga upphandlarna för hur de kan påverka europeiska standarder.¹⁰

I bilaga 4 finns resultatkontraktet i sin helhet.

Även det danska Trafik-, Bygge- och Boligstyrelsen ingår årligen ett avtal med Dansk Standard, där avtalet har omfattat cirka två miljoner danska kronor de senaste åren. Finansieringen är villkorad så att medlen ska användas till rådgivning och projekt, betalning för standardiseringsexperter och underhåll av nationella bilagor till europeiska standarder.¹¹

3.4.4 Avgift för att delta i tekniska kommittéer

I Danmark måste de deltagande organisationerna betala en årlig avgift för att delta i tekniska kommittéer. Avgiften uppgår för närvarande till 15 500–19 500 danska kronor exklusive moms. Resurssvaga företag med mindre än tio anställda samt universitet kan få 50 procents rabatt. Delar av samhällsbyggnadsbranschen anser att det är olämpligt att de själva betalar för deltagande då de

¹⁰ Erhvervs- og vækstsministeriet och Dansk Standard (2015) *Resultatkontrakt 2015–2017*.

¹¹ Trafik-, Bygge- og Boligstyrelsen, enkätsvar 2017-08-22.

tillhandahåller den professionella kunskapen.¹² Efter avslutat arbete får deltagarna standarderna avgiftsfritt.¹³

I Danmark uppges representationen i de tekniska kommittéerna överlag vara tillfredsställande. Den danska staten har i viss mån bidragit till detta, genom att i vissa fall lämna ekonomiskt stöd för att engagera ytterligare deltagare. Företrädare för standardiseringsorganisationen har uppgett att små och medelstora företag i allmänhet anser att det är utmanande att delta i europeisk standardisering. Inom vissa områden har aktörer från små och medelstora företag beslutat att delta även om kostnaden kan vara betydande.¹⁴ Enligt branschorganisationen Dansk Byggeri är representationen från samhällsbyggnadsbranschen god när det gäller betong-, trä-, murverk- och fönsterindustri.¹⁵

3.4.5 Upphovsrätt vållar inga problem

Standardiseringsorganisationen upprättar och säljer handböcker och broschyrer för sina standarder. Den danska byggmyndigheten ger ut vägledningar om byggreglerna. Byggmyndigheten använder aldrig text eller avskrifter från standarder med hänsyn till upphovsrätten. Trots att standarderna blir en del av den bindande lagstiftningen när hänvisningar görs i föreskrifter publiceras de inte i författningssamlingen på grund av upphovsrättsskyddet.¹⁶

Enligt företrädare för den danska standardiseringsorganisationen och branschorganisationen Dansk Byggeri har inte upphovsrätt vållat några problem mellan de inblandade aktörerna. Skälet kan enligt standardiseringsorganisationen vara att det i allmänhet har accepterats att upphovsrätten tillhör standardiseringsorganisationen.¹⁷

¹² Trafik-, Bygge- og Boligstyrelsen, enkätsvar 2017-08-22.

¹³ Dansk Standard, enkätsvar 2017-08-01.

¹⁴ ibid.

¹⁵ Dansk Byggeri, enkätsvar 2017-07-11.

¹⁶ Trafik-, Bygge- og Boligstyrelsen, enkätsvar 2017-08-22.

¹⁷ Dansk Standard, enkätsvar 2017-08-01 samt Dansk Byggeri, enkätsvar 2017-07-11.

3.5 Finland

De finska byggreglerna är utformade som funktionskrav. De övergripande bestämmelserna finns i Markanvändnings- och bygglagen, medan de detaljerade kraven finns i tekniska föreskrifter.¹⁸ Standarder används som icke-bindande riktlinjer i rekommendationer som ges ut av regeringen.¹⁹

3.5.1 Regeringen avsätter inte medel för att tillhandahålla standarder

De finska föreskrifterna på byggområdet hänvisar inte till standarder. Skälet är enligt företrädare för den finska regeringen att standarder är tekniska dokument som sällan är skrivna på det sätt som krävs för lagstiftning.²⁰ Regeringen använder centrala delar av standarder i omskriven form i lagstiftning. Detta arbete genomförs tillsammans med intressenter, bland annat standardiseringsorganisationen. Regeringen omnämner ibland standarder i vägledning som ett sätt att uppfylla kraven, men utan att det föranleder behov att köpa standarderna.²¹ Den finska regeringen har inte avsatt några medel för att tillhandahålla några standarder, med hänvisning till att standarder inte är en del av regelverket.²² Det finska förbundet för byggproduktindustrierna har angett att hänvisningar till standarder uppfattas som bindande, oavsett om de är det eller inte.²³

3.5.2 Standardiseringsorganisationen är en privat medlemsorganisation

Den finska standardiseringsorganisationen Finlands Standardiseringsförbund är en privat medlemsorganisation. Medlemmarna i organisationen består av näringslivsorganisationer och den finska staten. Standardiseringsorganisationen utarbetar och säljer standarder samt vägledningar och guider. Inom

¹⁸ Nordiska Byggmyndigheter, möte 2017-08-31.

¹⁹ Miljöministeriet, enkätsvar 2017-07-14.

²⁰ ibid.

²¹ Miljöministeriet, e-post 2017-11-15.

²² Miljöministeriet, enkätsvar 2017-07-14.

²³ Finska förbundet för byggproduktindustrierna, enkätsvar 2017-07-12.

standardiseringsorganisationen finns ett antal experter som var och en inom respektive bransch ansvarar för tekniska frågor i anslutning till standardisering. De fungerar som sekreterare för standardiseringsorganisationen i tekniska kommittéer och uppföljningsgrupper samt som kontaktpersoner i kommunikationen med branschorganisationerna. Standarderna utarbetas i samarbete med tolv branschorganisationer. Standardiseringsorganisationen utarbetar och ansvarar själv för vissa standarder som gäller flera branscher, såsom kvalitets- och miljöstandarder. Branschorganisationerna ansvarar för utarbetandet av standarder för sin egen bransch.²⁴

3.5.3 Regeringen medfinansierar inte standardiseringsorganisationen

Enligt uppgift från företrädare för den finska regeringen deltar inte företrädare för staten i standardiseringsarbetet. Inte heller medfinansierar den finska regeringen någon del av standardiseringsorganisationens verksamhet, annat än att regeringen är medlem i organisationen. Däremot bidrar den finska regeringen till samhällsbyggnadsbranschens deltagande i tekniska kommittéer.²⁵

3.5.4 Avgift för att delta i vissa tekniska kommittéer

I vissa kommittéer är det förenat med avgift att delta, i andra inte. Enligt det finska förbundet för byggproduktindustrierna har kommittéer utan deltagaravgift en mycket god representation, medan de med avgift har en lägre representation. I kommittéerna med god representation finns även bemanning med tekniska experter i de olika frågorna. Som framgår i avsnittet ovan får förbundet medel från regeringen för att delta i standardiseringsarbetet. Förbundet får därutöver intäkter från försäljning av standarder och från

²⁴ Finlands standardiseringsförbund, www.sfs.fi/sv, www.sfs.fi/sv/publikationer_och_tjanster, och www.sfs.fi/sv/utarbetandet_av_standarder, samtliga besökta 2017-10-26.

²⁵ Miljöministeriet, enkätsvar 2017-07-14.

konsultuppdrag då branschens standardiseringsexperter arbetar för finska myndigheter och Europeiska kommissionen.²⁶

3.5.5 Upphovsrätt vållar inga problem

Enligt det finska förbundet för byggproduktindustrierna har upphovsrätt inte skapat några problem för deltagande i tekniska kommittéer. Förbundet har upplyst om att finska byggnadsföreningar ibland köper upphovsrätten till vissa standarder från standardiseringsorganisationen för att upprätta och sälja handböcker, inklusive innehållet i standarden, till civilingenjörer. Enligt förbundet ser standardiseringsorganisationen över sina riktlinjer om upphovsrätt, för att upphovsrätten inte ska skapa problem.²⁷

3.6 Norge

De norska byggreglerna är funktionsbaserade. De övergripande bestämmelserna finns i plan- og bygningsloven och de tekniska föreskrifterna i byggteknisk forskrift och saksbehandlingsföreskrift. Till dessa finns vägledningar.²⁸

3.6.1 Regeringen avsätter inte medel för att tillhandahålla standarder

I det norska byggregelverket finns hänvisningar till standarder både i föreskrifter och i vägledningar. Eurokoderna är bindande i Norge, men det finns möjlighet att använda andra metoder. De flesta hänvisningar till standarder sker i vägledning.²⁹ Enligt den norska branschorganisationen Boligprodusentenes Forening får hänvisningar till standarder i vägledningar bindande verkan i praktiken. Skälet är enligt branschorganisationen att den som väljer en annan lösning än den som presenteras i vägledningen, måste visa att den

²⁶ Finska förbundet för byggproduktindustrierna, enkätsvar 2017-07-12.

²⁷ *ibid.*

²⁸ Direktoratet for byggkvalitet, enkätsvar 2017-07-17.

²⁹ *ibid.*

valda lösningen uppfyller funktionskraven genom en omfattande analys. Enligt branschorganisationen har små företag begränsade möjligheter att använda alternativa lösningar till det som anges i vägledningarna.³⁰

Den norska regeringen har inte avsatt medel för att tillhandahålla standarder. Frågan har enligt företrädare för byggmyndigheten i Norge inte varit aktuell hos myndigheten och det har inte efterfrågats av samhällsbyggnadsbranschen under senare tid.³¹

Företrädare för den norska standardiseringsorganisationen har uppgett att det har funnits önskemål om att vissa standarder bör vara avgiftsfria. Enligt standardiseringsorganisationens företrädare kan standarder likställas med vilket verktyg som helst som ett företag behöver för att driva sin verksamhet, exempelvis programvara och skyddsutrustning.³²

3.6.2 Standardiseringsorganisationen är en privat medlemsorganisation

Den norska standardiseringsorganisationen Standard Norge är en privat medlemsorganisation. Verksamheten finansieras främst genom medlemsavgifter samt försäljning av standarder och utbildning. Vid några tillfällen har Standard Norge ingått avtal med intresseorganisationer om rabatterat pris för standarder, för att öka medvetenheten och användningen. Avtalen har varit tidsbegränsade. Enligt företrädare för standardiseringsorganisationen är företagets kostnad för standarder relativt liten jämfört med den faktiska kostnaden för att utveckla standarder.³³

3.6.3 Regeringens medfinansiering förenas med villkor

Den norska regeringen medfinansierar standardiseringsorganisationens verksamhet. 2016 uppgick regeringens medfinansiering till drygt 30 miljoner norska kronor, vilket motsvarade 16 procent av organisationens intäkter.

³⁰ Boligprodusentenes Forening, enkätsvar 2017-09-04.

³¹ Direktoratet for byggkvalitet, enkätsvar 2017-07-17.

³² Standard Norge, enkätsvar 2017-07-14.

³³ ibid.

Standardiseringsorganisationen är även aktiv i att söka projektmedel från offentliga organisationer. Standardiseringsorganisationen fick 2016 projektmedel på 24 miljoner norska kronor. Den totala offentliga finansieringen (regeringens medfinansiering och projektfinansiering) utgjorde 28 procent av standardiseringsorganisationens intäkter 2016. Regeringens medfinansiering förenas med villkor, som anges i ett åtagandebrev. Standardiseringsorganisationen lämnar en årlig rapport till regeringen.³⁴ Enkätsvaren visar inte vilka villkor som finns.

3.6.4 Ingen avgift för att delta i tekniska kommittéer

I Norge är det avgiftsfritt att delta i tekniska kommittéer. Så vitt företrädare för det norska Direktoratet for byggkvalitet känner till finns inget missnöje med villkoren för att delta i tekniska kommittéer.³⁵

Enligt den norska standardiseringsorganisationen är representationen i de tekniska kommittéerna relativt god, men representationen skiljer sig mellan olika kommittéer. Representationen från samhällsbyggnadsbranschen är enligt standardiseringsorganisationen mycket god.³⁶ Företrädare för branschen har uppgett att de ser standardisering som avgörande för branschens utveckling.³⁷ Standardiseringsorganisationens företrädare har framfört att kostnader, såsom resekostnader, begränsar deltagandet från byggindustrin nationellt och i synnerhet internationellt. Vidare har standardiseringsorganisationens företrädare framfört att många av företagen i Norge är små, vilket innebär att de har begränsade finansiella resurser och begränsad tid för deltagandet i standardisering. Standardiseringsorganisationen fokuserar för närvarande på digitalisering, dialog med intressenter och dokumentation av fördelarna med standarder för att locka deltagare till de tekniska kommittéerna. Standardiseringsorganisationen avser att utveckla standardiseringsprocessen genom att utnyttja den digitala

³⁴ Standard Norge, enkätsvar 2017-07-14.

³⁵ Direktoratet for byggkvalitet, enkätsvar 2017-07-17.

³⁶ Standard Norge, enkätsvar 2017-07-14.

³⁷ Boligprodusentenes Forening, enkätsvar 2017-09-04.

tekniken, så att deltagandet kan ske utan att deltagarna behöver resa.³⁸

Enligt företrädare för standardiseringsorganisationen bidrar följande faktorer till en god representation i de tekniska kommittéerna:

- ämnet för kommittén måste vara relevant för aktörerna,
- standardiseringsorganisationens tjänster måste vara professionella och effektiva,
- en allmän medvetenhet och förståelse för standardisering och standardiseringsorganisationens roll och tjänster,
- fokus och förståelse, på ledningsnivå i organisationerna, för standardisering som mekanism för innovation, marknadstillträde, överensstämmelse med regler med mera,
- tillräcklig finansiering av standardiseringsarbetet,
- en marknad med en sund balans mellan det offentliga och privata, och
- prestationsbaserad reglering som gör det möjligt för industrin att aktivt delta i utvecklingen av stödande standarder.³⁹

3.6.5 Upphovsrätt vållar inga problem

Ett villkor för deltagande i tekniska kommittéer i Norge är att kommittémedlemmarna ger standardiseringsorganisationen upphovsrätten till de standarder som arbetas fram. Det fråntar dock inte företaget rätten att fortsätta använda innehållet de tillhandahåller. Varken företrädare för det norska Direktoratet for byggkvalitet eller standardiseringsorganisationen känner till att någon aktör avstår från att delta i tekniska kommittéer på grund av de upphovsrättsliga villkoren.⁴⁰ Så vitt företrädare för det norska Direktoratet for byggkvalitet känner till finns inga problem kopplade till

³⁸ Standard Norge, enkätsvar 2017-07-14.

³⁹ *ibid.*

⁴⁰ Direktoratet for byggkvalitet, enkätsvar 2017-07-17 och Standard Norge, enkätsvar 2017-07-14.

upphovsrätten till standarder. Skälen till att upphovsrätt inte skapar några särskilda problemställningar kan enligt företrädare för det norska Direktoratet for byggkvalitet bero på att deltagande i tekniska kommittéer anses vara ett bidrag till samhället och att det ger möjligheter att påverka standarderna.⁴¹ Om det skulle uppstå några problem har företrädare för standardiseringsorganisationen uppgett att problemet skulle lösas genom dialog, information och utbildning.⁴²

Enligt den norska branschorganisationen Boligprodusentenes Forening har det varit en del problem med forskningsinstituts deltagande i tekniska kommittéer då instituten vill behålla upphovsrätten till den information som de delar. Dessa problem har emellertid lösts.⁴³

3.7 Skottland

Skottland är en del av Storbritannien men har eget ansvar för lagstiftning inom en rad områden, däribland bygglagstiftningen.⁴⁴ Skottland har funktionsbaserade byggregler. De skotska byggreglerna finns i Building Act 2003 och i andra regelverk som innehåller närmare bestämmelser om bland annat byggnader. Till reglerna finns vägledningar.⁴⁵

3.7.1 Regeringen avsätter inte medel för att tillhandahålla standarder

Standarder är i huvudsak frivilliga i Skottland. Vissa av eurokoderna har införts i det bindande byggregelverket. Den skotska regeringen har inte avsatt medel för att tillhandahålla standarder. Enligt den

⁴¹ Direktoratet for byggkvalitet, enkätsvar 2017-07-17.

⁴² Standard Norge, enkätsvar 2017-07-14.

⁴³ Boligprodusentenes Forening, enkätsvar 2017-09-04.

⁴⁴ Scottish Government, <https://beta.gov.scot/about>, besökt 2017-10-30.

⁴⁵ Scottish Government, www.gov.scot/Topics/Built-Environment/Building/Building-standards/ProceduralLegislation, och www.gov.scot/Topics/Built-Environment/Building/Building-standards/ProceduralLegislation/ProceduralHandbook, båda besökta 2017-10-26.

nationella standardiseringsorganisationen British Standards Institution finns ingen efterfrågan efter avgiftsfria standarder.⁴⁶

3.7.2 Standardiseringsorganisationen är en privat medlemsorganisation

Den skotska standardiseringsorganisationen British Standards Institution är en privat medlemsorganisation vars huvudsakliga intäkter utgörs av försäljning av standarder. Standardiseringsorganisationen erbjuder en medlemstjänst som bland annat ger medlemmar rabatt på standarder.⁴⁷

3.7.3 Regeringens medfinansiering förenas med villkor

Den skotska regeringen medfinansierar standardiseringsorganisationens verksamhet. Regeringen erbjuder även särskild hjälp genom en resursfond för deltagare i tekniska kommittéer för möten och konferenser utomlands.⁴⁸ 2014–2015 bidrog den skotska regeringen med drygt fyra miljoner brittiska pund, vilket motsvarade sex procent av standardiseringsorganisationens intäkter under perioden. All offentlig finansiering förenas med villkor.⁴⁹

3.7.4 Ingen avgift för att delta i tekniska kommittéer

I Skottland finns ingen avgift för att delta i tekniska kommittéer. De deltagande organisationerna får de standarder de har tagit fram utan avgift. Standardiseringsorganisationen bistår med sekreterare, innehållshantering, redaktionellt stöd och produktionsstöd till de tekniska kommittéerna. Enligt företrädare för standardiseringsorganisationen är representationen i de tekniska kommittéerna god.

⁴⁶ British Standards Institution, enkätsvar 2017-08-22.

⁴⁷ *ibid.*

⁴⁸ *ibid.*

⁴⁹ British Standards Institute, *BSI Standards: Report to the Department for Business, Innovation & Skills, Use of BIS funding and NSB activity for the financial year 1 April 2014 to 31 March 2015*, s. 6.

Skälet uppges bland annat vara att standardiseringsorganisationen har en ständig dialog med branschorganisationerna.⁵⁰

3.7.5 Upphovsrätt vållar inga problem

Enligt företrädare för den skotska standardiseringsorganisationen förekommer det sällan diskussioner om upphovsrätt. De upphovsrättsliga villkoren, som innebär att standardiseringsorganisationen har upphovsrätt till standarder, har enligt företrädare för organisationen inte medfört att någon aktör avstått från att delta i tekniska kommittéer. Vidare har företrädare för standardiseringsorganisationen uppgett att kommittédeltagare, deras arbetsgivare och branschorganisationer anser att fördelarna med standardisering är så stora att upphovsrätsfrågor blir mindre viktiga.⁵¹

3.8 Tyskland

Tyskland är en federation och består av 16 förbundsstater. Varje förbundsstat har sina egna byggregler, men reglerna är likartade i staterna. Byggreglerna är bindande och fastställs i Landesbauordnungen som är respektive stats bygglag. Byggnadsmyndigheten i varje stat utfärdar närmare tekniska föreskrifter. De tyska byggreglerna är funktionsbaserade.⁵²

3.8.1 Regeringen avsätter inte medel för att tillhandahålla standarder

I den tyska lagstiftningen finns hänvisningar till standarder. Det är dock möjligt att använda en annan lösning än den som en standard anger, om man kan visa att det tekniska kravet är uppfyllt. Standarder som inte ingår i lagstiftning får i praktiken en bindande verkan då de ofta tillämpas av domstolar för att bedöma om lagstiftning är uppfylld och mellan aktörer för att lösa rättsliga tvister. Den tyska regeringen har inte avsatt några medel för att

⁵⁰ British Standards Institution, enkätsvar 2017-08-22.

⁵¹ ibid.

⁵² Deutsches Institut für Bautechnik, enkätsvar 2017-09-28.

tillhandahålla några standarder. Enligt företrädare för den tyska standardiseringsorganisationen, den tyska regeringen och byggmyndigheten Deutsches Institut für Bautechnik efterfrågas inte heller avgiftsfria standarder från samhällsbyggnadsbranschen.⁵³

3.8.2 Standardiseringsorganisationen är en privat medlemsorganisation

Den tyska standardiseringsorganisationen Deutsches Institut für Normung är en privat medlemsorganisation⁵⁴, vars arbete till 70 procent finansieras genom försäljning av standarder och andra tekniska publikationer och tjänster. Övrig finansiering kommer från projektfonder från industrin, statlig medfinansiering och medlemsavgifter. Enligt företrädare för den tyska standardiseringsorganisationen, den tyska regeringen och byggmyndigheten Deutsches Institut für Bautechnik har det funnits önskemål från samhällsbyggnadsbranschen om att standardiseringsorganisationen ska ha bättre information om standarderingsprocessen. Frågan har lösts och det finns för närvarande inga särskilda problem i frågan. Standardiseringsorganisationen har möjliggjort för företag som inte har råd att köpa standarder att ta del av dem på olika fysiska platser. För närvarande kan standarder läsas avgiftsfritt på 110 ställen i Tyskland. Standardiseringsorganisationen tillhandahåller rabatterad avgift för små och medelstora företag. Enligt organisationen uppgår kostnaderna för standarder till 1 000–1 500 euro för ett litet eller medelstort företag.⁵⁵

Den tyska standardiseringsorganisationen Deutsches Institut für Normung har utvecklat en plan för byggstandardiseringen för samhällsbyggnadsbranschen.⁵⁶

⁵³ Deutsches Institut für Normung, enkätsvar 2017-09-11 och Bundesministerium für Umwelt, Naturschutz, Bau und Reaktorsicherheit, Deutsches Institut für Bautechnik, Deutsches Institut für Normung, möte 2017-09-14.

⁵⁴ Deutsches Institut für Normung, www.din.de/en, besökt 2017-11-14.

⁵⁵ Deutsches Institut für Normung, enkätsvar 2017-09-11 och Bundesministerium für Umwelt, Naturschutz, Bau und Reaktorsicherheit, Deutsches Institut für Bautechnik, Deutsches Institut für Normung, möte 2017-09-14.

⁵⁶ Deutsches Institut für Normung, e-post, 2017-11-14.

3.8.3 Regeringens medfinansiering bestäms genom överenskommelse

Den tyska regeringen medfinansierar standardiseringsorganisationens verksamhet. Enligt företrädare för den tyska standardiseringsorganisationen, den tyska regeringen och byggmyndigheten Deutsches Institut für Bautechnik är skälet för den statliga medfinansieringen att standardiseringsorganisationen och regeringen har ett partnerskap i att utveckla byggreglerna. Konkret menas att regeringen använder de standarder som standardiseringsorganisationen utvecklar för att ange tekniska krav i lagstiftningen. Den statliga medfinansieringen förhandlas varje år mellan regeringen och standardiseringsorganisationen. Det finns en god och kontinuerlig dialog mellan regeringen och standardiseringsorganisationen. Regeringens finansiering uppgick 2016 till nio procent av standardiseringsorganisationens totala budget. Budgeten uppgick 2016 till 80 miljoner euro, varav cirka 7,5 miljoner euro utgjorde medfinansiering från regeringen. Av medfinansieringen var 1,7 miljoner euro riktat till standardisering inom byggområdet.⁵⁷ Kommittén har inte fått uppgifter om villkoren i överenskommelsen.

3.8.4 Avgift för att delta i tekniska kommittéer

I Tyskland måste de deltagande organisationerna betala en avgift för att vara med i tekniska kommittéer. De deltagande organisationerna måste även betala för den standard som de bidragit till att arbeta fram, men de får del av de inkomster som standarderna genererar. Om den tekniska kommitténs budget tillåter kan deltagarna få den färdiga standarden avgiftsfritt. Enligt företrädare för den tyska standardiseringsorganisationen, den tyska regeringen och byggmyndigheten Deutsches Institut für Bautechnik är en allmän uppfattning att den egna nyttan av att delta i en teknisk kommitté är större än avgiften för standarden.⁵⁸ Enligt standardiseringsorganisationen är representationen i tekniska kommittéer överlag god. Skälet uppges

⁵⁷ Deutsches Institut für Normung, enkätsvar 2017-09-11 och Bundesministerium für Umwelt, Naturschutz, Bau und Reaktorsicherheit, Deutsches Institut für Bautechnik, Deutsches Institut für Normung, möte 2017-09-14.

⁵⁸ *ibid.*

vara att aktörerna ser standardisering som ett effektivt instrument för självreglering och tillvaratar intressen i samhället i stort.⁵⁹

3.8.5 Upphovsrätt vållar inga problem

Experter som deltar i tekniska kommittéer överlåter sin upphovsrätt till standardiseringsorganisationen. Detta är en förutsättning för deltagande.⁶⁰

I Tyskland har det förekommit diskussioner om upphovsrätt till standarder, men aktörerna har hittat gemensamma lösningar. Enligt företrädare för den tyska standardiseringsorganisationen, den tyska regeringen och byggmyndigheten Deutsches Institut für Bautechnik har de inblandade aktörerna ett välfungerande system som bygger på goda kommunikationer.⁶¹

I Tyskland är en rådande uppfattning att det är tillåtet att citera 20 procent av en standard.⁶²

3.8.6 Övrigt

Enligt företrädare för den tyska standardiseringsorganisationen är det en fördel att ha privata standardiseringsorganisationer, då de säkerställer att användarna själva bestämmer vilka standarder som ska tas fram. Vidare har företrädaren för standardiseringsorganisationen uppgett att det är rimligt att kostnaden för att utveckla standarder fördelas bland dem som drar fördel av dem. Genom att köpa standarder säkerställer användarna också finansiering av standardiseringsarbetet.⁶³ Enligt företrädare för den tyska standardiseringsorganisationen, den tyska regeringen och byggmyndigheten Deutsches Institut für Bautechnik är det viktigt att standardiseringsorganisationerna kan bedriva ett självständigt arbete i förhållande till regeringen, då standardiserings-

⁵⁹ Deutsches Institut für Normung, enkätsvar 2017-09-11.

⁶⁰ *ibid.*

⁶¹ Deutsches Institut für Normung, enkätsvar 2017-09-11 och Bundesministerium für Umwelt, Naturschutz, Bau und Reaktorsicherheit, Deutsches Institut für Bautechnik, Deutsches Institut für Normung, möte 2017-09-14.

⁶² *ibid.*

⁶³ Deutsches Institut für Normung, e-post 2017-09-11.

organisationerna måste ha ett opartiskt förhållningssätt när de bestämmer vilka standarder som ska arbetas fram.⁶⁴

3.9 Kommitténs analys och slutsatser

Kommittén presenterar en jämförelse av resultaten från kommitténs studie av Danmark, Finland, Norge, Skottland och Tyskland med Sverige i tabell 3.2 nedan.

Tabell 3.2 Sammanställning av studiens resultat och jämförelse med Sverige

Faktorer som staten kan påverka

	Sker hänvisning från regler till standarder?	Avsätter regeringen medel för att tillhandahålla standarder?	Är standardiseringsorganisationen privat?	Finns statlig medfinansiering av standardiseringsorganisationen?	Villkoras den statliga medfinansieringen?
Danmark	Ja	Nej	Ja	Ja	Ja
Finland	Nej	Nej	Ja	Nej	Ingen statlig medfinansiering
Norge	Ja	Nej	Ja	Ja	Ja
Skottland	Ja	Nej	Ja	Ja	Ja
Tyskland	Ja	Nej	Ja	Ja	Ja
Sverige (SIS)	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja

Faktorer som standardiseringsorganisationerna kan påverka i samarbete med övriga aktörer

	Är det en avgift för att delta i en teknisk kommitté?	Upplevs det finnas problem med upphovsrätt?	Upplevs det som ett problem att standarder inte är avgiftsfria?
Danmark	Ja	Nej	Nej
Finland	Beslut i respektive kommitté	Nej	Nej
Norge	Nej	Nej	Nej
Skottland	Nej	Nej	Nej
Tyskland	Ja	Nej	Nej
Sverige (SIS)	Ja	Ja	Ja

⁶⁴ Deutsches Institut für Normung, enkätsvar 2017-09-11 och Bundesministerium für Umwelt, Naturschutz, Bau und Reaktorsicherheit, Deutsches Institut für Bautechnik, Deutsches Institut für Normung, möte 2017-09-14.

Liksom i Sverige innehåller föreskrifter och vägledningar i de studerade länderna hänvisningar till standarder. Ett undantag är Finland, som inte hänvisar till standarder i föreskrifter. Liksom i Sverige uppfattar samhällsbyggnadsbranschen i de studerade länderna att standarder som myndigheter nämner i vägledningar i praktiken är lika bindande som föreskrifter.

Vad det gäller huruvida regeringen avsätter medel för att tillhandahålla standarder avgiftsfritt skiljer Sverige sig från de studerade länderna. Det är enbart den svenska regeringen som har avsatt medel för att tillhandahålla vissa standarder avgiftsfritt, se avsnitt 4.3.4. Det har heller inte framkommit av enkätsvaren att det finns någon efterfrågan eller förväntan från samhällsbyggnadsbranscherna i de andra länderna att de standarder som myndigheter hänvisar till i regelverk ska tillhandahållas avgiftsfritt av regeringen. I Sverige finns en sådan efterfrågan, se avsnitt 5.3.4.

I samtliga av de studerade länderna drivs standardiseringen av privata organisationer, liksom i Sverige. I avsnitt 2.2 har kommittén redogjort för att standardisering är en marknadsdriven verksamhet. Som har framhållits av företrädare för tysk standardisering, säkerställer standardisering i privat regi att användarna själva bestämmer vilka standarder som ska tas fram. Det är enligt kommitténs mening tydligt att privata standardiseringsorganisationer motiveras av att standardiseringen är en marknadsdriven verksamhet.

I fråga om statlig medfinansiering av standardiseringsorganisationernas verksamhet förekommer det i alla studerade länder förutom i Finland. I samtliga länder med statlig medfinansiering förenas den med villkor. Kommittén har inte tagit del av hur alla länders villkor är utformade. Det exempel som kommittén tagit del av i sin helhet är det danska resultatkontraktet och villkoren där är mer detaljerade och behovsanpassade än villkoren som ställs på standardiseringsorganisationerna i Sverige.

När det gäller deltagande i tekniska kommittéer visar enkätsvaren att de tillfrågade aktörerna i de studerade länderna inte ser några större problem med representationen. Svårigheter som beskrivs handlar om att små och medelstora företag kan ha svårt att delta samt att resekostnader är en faktor som begränsar deltagandet. Detta överensstämmer med de svårigheter som samhällsbyggnadsbranschen beskriver i Sverige, se avsnitt 5.3.2. Bland de åtgärder som vidtagits i de studerade länderna noterar kommittén

att staten i Danmark och Finland ger ekonomiskt stöd för att stötta aktörers deltagande i standardiseringen, precis som i Sverige, se Standardiseringens Konsument- och Arbetstagarråd (SKA-rådet) avsnitt 4.2. Vidare försöker aktörer i en del länder utnyttja den digitala tekniken och standardiseringsorganisationerna i Norge och Skottland framhåller att de för en dialog med berörda aktörer. Flera länder arbetar även med reducerade avgifter eller tar ingen avgift alls för deltagandet.

I enkätsvaren har det inte framkommit att upphovsrätten orsakar problem som aktörerna i de studerade länderna inte har kunnat lösa. Enkätsvaren visar exempel på hur såväl standardiseringsorganisationer, som samhällsbyggnadsbransch och myndigheter på olika sätt anpassar sina verksamheter för att undvika problem med upphovsrätt. I Norge är standardiseringsorganisationen proaktiv med dialog, information och utbildning. Staten i de respektive länderna förhåller sig olika till upphovsrätten och det finns inget samband med huruvida de regler de utfärdar hänvisar till standarder eller inte. I Danmark använder byggmyndigheten aldrig text från eller avskrift av standarder. Trots att standarderna är en del av den bindande lagstiftningen publiceras de inte i författningssamlingen med hänsyn till upphovsrätten. I Finland använder regeringen centrala delar av standarder i omskriven form i lagstiftning. I Tyskland är en rådande uppfattning att det tillåtet att citera 20 procent av en standard.

En generell iakttagelse är att det verkar finnas en god samverkan mellan de inblandade aktörerna i de studerade länderna. Svaren visar att det finns en beredskap för att svårigheter kan uppkomma och att aktörerna ser en löpande dialog som ett sätt att förebygga och lösa eventuella problem. Standardiseringsorganisationerna anpassar sina verksamheter efter branschens behov exempelvis för att möjliggöra deltagande i de tekniska kommittéerna. På motsvarande sätt finns en förståelse hos samhällsbyggnadsbranscherna och myndigheterna att standardiseringen är marknadsdriven och att standardiseringsorganisationerna behöver sälja standarder, ta ut avgifter och bevaka upphovsrätt för att kunna driva sin verksamhet. Kommittén drar därför slutsatsen att en väl fungerande standardisering kan kopplas till en löpande dialog och lyhördhet för varandras förutsättningar och behov.

Sammanfattningsvis drar kommittén slutsatserna att:

- Samverkan mellan standardiseringsorganisationer, samhällsbyggnadsbransch och staten är en framgångsfaktor.
- Samverkan underlättas av att aktörerna har en gemensam uppfattning om vad upphovsrätten innebär för aktörerna.
- Åtgärder från såväl stat som standardiseringsorganisationerna är viktiga för att minska kostnaderna för att delta i tekniska kommittéer och därmed öka deltagandet.
- Avtal mellan stat och standardiseringsorganisationer underlättar dialog, samverkan och gemensamma mål. Genom att regeringen är tydlig med hur medfinansieringen ska användas kan en uppföljning göras och önskade resultat nås.

4 Statens roll i standardiseringen

I detta kapitel beskriver kommittén statens roll i standardiseringen. Först beskrivs den statliga medfinansieringen och villkoren för denna. Därefter presenteras de statliga myndigheternas arbete med byggstandardisering.

4.1 Regeringens verksamhet gällande byggstandardiseringsfrågor

Staten har ett omfattande och mångfacetterat engagemang i den nationella, europeiska och internationella standardiseringsverksamheten. Standardisering används i stor utsträckning som stöd i den offentliga verksamheten. Enligt en skrivelse från regeringen till riksdagen är det offentligas engagemang i standardiseringen avgörande för att behålla en väl fungerande standardisering för Sverige. Det offentliga engagemanget handlar om myndighetsutövning, prioriteringar som påverkar konkurrenskraft, sysselsättning och hållbar utveckling samt att uppmärksamma när andra länder driver politiska eller kommersiella frågor som kan stå i strid med svenska intressen.¹

Regeringen avsätter medel och ger myndigheter uppdrag för att främja verksamhet inom standardisering. Inom Regeringskansliet har Utrikesdepartementet ett horisontellt ansvar för standardisering medan fackdepartementen ansvarar för standardiseringsfrågor inom sina sakområden.² Näringsdepartementet ansvarar för byggstandardiseringen.

Regeringen beslutade om en exportstrategi 2015, där standardiseringen lyfts fram som en viktig del för att få till stånd ökad

¹ Regeringens skrivelse 2007/08:140, *Standardiseringens betydelse i en globaliserad värld*, s. 18.

² Regeringens skrivelse 2007/08:140, *Standardiseringens betydelse i en globaliserad värld*, s. 20.

konkurrenskraft. Strategin innehåller två förslag som berör standardisering:

- de svenska standardiseringsorganisationerna ges ökade möjligheter att kunna åta sig sekretariatansvar för internationell standardisering på för Sverige strategiskt viktiga områden, och
- uppdrag ges till utvalda centrala myndigheter att prioritera standardiseringsarbetet.³

Den första punkten har genomförts genom att standardiseringsorganisationerna tillsammans har erhållit 3 miljoner kronor 2016 respektive 2017.⁴

4.2 Regeringens villkor för medfinansiering av standardiseringsorganisationerna

Regeringen medfinansierar årligen standardiseringsorganisationernas verksamhet. En huvudprincip för regeringens medfinansiering är att de företag, organisationer, myndigheter och andra intressenter som har nytta av en standard gemensamt finansierar arbetet genom avgifter. Statens medfinansiering motiveras av att staten har ett intresse av en väl fungerande standardisering.⁵ Omfattningen av finansieringen och villkoren för denna framgår av ett riktlinjebrev till Sveriges standardiseringsförbund.⁶

Finansieringen till standardiseringsorganisationerna och Standardiserings Konsument- och Arbetstagaråd (SKA-rådet) betalas ut till Sveriges standardiseringsförbund som sedan fördelar pengarna dem emellan.⁷ Statens medfinansiering till standardiseringsorganisationerna och SKA-rådet uppgick 2016 till drygt 34 miljoner

³ Regeringskansliet (2015), *Sveriges exportstrategi*.

⁴ Regeringsbeslut 2016-12-14, *Riktlinjer för budgetåret 2017 avseende Sveriges standardiseringsförbund*, dir. UD2016/21817/FH (delvis) UD2016/21893/HI. Regeringsbeslut 2016-05-19, *Utbetalning av medel till Sveriges standardiseringsförbund för satsning på internationell standardisering*, dir. UD2016/09162/HI.

⁵ Regeringens skrivelse 2007/08:140, *Standardiseringens betydelse i en globaliserad värld*, s. 67.

⁶ Regeringsbeslut 2016-12-14, *Riktlinjer för budgetåret 2017 avseende Sveriges standardiseringsförbund*, dir. UD2016/21817/FH (delvis) UD2016/21893/HI.

⁷ Sveriges standardiseringsförbund, www.standardiseringsforbundet.se, besökt 2017-11-07.

kronor.⁸ Av dessa tilldelades SIS 26 miljoner kronor. Inom SIS finns sju affärsområden, varav samhällsbyggnad är ett. SIS-koncernens totala intäkter 2016 uppgick till cirka 271 miljoner kronor.⁹ Medfinansieringen från staten utgör cirka tio procent av SIS intäkter.

I riktlinjebrevet framgår att regeringen anser att standardisering är ett viktigt instrument för tillväxt, konkurrenskraft, näringslivets utveckling och svensk export. Vidare fastslår regeringen att standardisering är viktig för att möjliggöra genomslag för innovationer och ny teknik inom främst miljö-, klimat och energiområdena. Därför fokuserar riktlinjebreven i hög utsträckning på att statsbidraget ska användas för att främja detta. Enligt riktlinjebrevet för 2017 ska statsbidraget användas till basbidrag, mandaterade standardiseringsprojekt, främjande av användarintresset (SKA-rådet), grund- och tvärteknisk standardisering, standardisering på miljö- och klimatområdena och standardisering på IT-området. Regeringen gör i riktlinjebrevet en fördelning av hur stor del av medfinansieringen som ska användas för respektive post.¹⁰ Riktlinjebrevet för 2017 finns i sin helhet i bilaga 6. Riktlinjebreven för 2016 och 2015 har haft ett liknande innehåll.¹¹

Bidraget ska bland annat användas till att verka för användning av standarder, upprätthålla och utveckla den svenska standardiseringsorganisationen samt stöd för lagstiftningen. Det anges att bidraget ska användas inom några strategiskt viktiga sektorer, men byggområdet nämns inte.¹²

Den statliga finanseringen till SKA-rådet syftar till att främja konsument- och arbetsgivarorganisationers deltagande i svensk standardisering och finansiera resor till möten inom den

⁸ Regeringsbeslut 2015-12-17, *Riktlinjer för budgetåret 2016 avseende Sveriges standardiseringsförbund*, dnr. UD2015/11874/FIM (delvis) UD2015/12277/FIM.

⁹ SIS (2016), *Årsredovisning 2016*.

¹⁰ Regeringsbeslut 2016-12-14, *Riktlinjer för budgetåret 2017 avseende Sveriges standardiseringsförbund*, dnr. UD2016/21817/FH (delvis) UD2016/21893/HI.

¹¹ Regeringsbeslut 2014-12-18, *Riktlinjer för budgetåret 2015 avseende Sveriges standardiseringsförbund*, dnr. UD2014/80015//UDFIM (delvis) UD2014/80445/UD/FIM. Regeringsbeslut 2015-12-17, *Riktlinjer för budgetåret 2016 avseende Sveriges standardiseringsförbund*, dnr. UD2015/11874/FIM (delvis) UD2015/12277/FIM. Regeringsbeslut 2016-12-14, *Riktlinjer för budgetåret 2017 avseende Sveriges standardiseringsförbund*, dnr. UD2016/21817/FH (delvis) UD2016/21893/HI.

¹² *ibid*.

internationella standardiseringsorganisationen International organization for standardization (ISO) och den europeiska standardiseringsorganisationen European committee for standardization (CEN).¹³

Sveriges standardiseringsförbund ska årligen redovisa och kommentera verksamhetens utfall och användningen av statsbidraget. Redovisningen ska också innehålla förslag till inriktning och resursbehov för det kommande året. I återrappporteringen ska det även finnas en analys av statsbidragets och verksamhetens effekt avseende främjande av svensk standardisering och användning av standarder samt deltagande i och tillvaratagande av svenska intressen i europeiskt och internationellt standardiseringsarbete.¹⁴

4.2.1 SIS återrappportering

Enligt återrappporteringen för 2016 har SIS använt:

- basbidraget (16,2 miljoner kronor) till att minska deltagaravgifter för deltagare i tekniska kommittéer för att säkerställa en bred representation och relevanta perspektiv internationellt och nationellt.
- bidraget till mandaterade standarder (2,4 miljoner kronor) till deltagandet i arbetet med harmoniserade standarder, däribland eurokoderna,
- bidraget till grund- och tvärteknisk standardisering (1,2 miljoner kronor) till att stödja standardisering inom terminologi, och storheter och enheter, additiv tillverkning, tillgänglighet, bygg och förvaltningsdokumentation, grafisk teknik, bedömning av överensstämmelse och tekniska produktspecifikationer,
- bidraget till standardisering på miljö- och klimatområdena (1,2 miljoner kronor) till att stödja tekniska kommittéer som arbetar med hållbara städer och samhällen, och

¹³ Regeringsbeslut 2015-12-17, *Riktlinjer för budgetåret 2016 avseende Sveriges standardiseringsförbund*, dir. UD2015/11874/FIM (delvis) UD2015/12277/FIM.

¹⁴ Regeringsbeslut 2016-12-14, *Riktlinjer för budgetåret 2017 avseende Sveriges standardiseringsförbund*, dnr. UD2016/21817/FH (delvis) UD2016/21893/HI.

- bidraget till standardisering inom IT-området (1,2 miljoner kronor) till samordning och marknadsföring av de tekniska kommittéerna inom SIS och Svensk Elstandard (SEK) för IT-standardisering samt förberedande, deltagande och återrapporering av deltagande för Sveriges räkning i Europeiska kommissionens (kommissionen) råd.¹⁵

Återrapporeringen avseende 2015 liknar återrapporeringen för 2016.¹⁶

4.3 Myndigheters standardiseringsarbete

Europeiska unionens (EU) standardiseringsförordning anger att det är viktigt att myndigheterna deltar i standardiseringen under alla skeden av utvecklingen för att säkerställa att samhällsintressen tas tillvara i standardiseringen.¹⁷

Innan en internationell, europeisk eller nationell standard fastställs som svensk standard ska den stämmas av mot svensk lagstiftning så att den inte bryter mot svenska regler.¹⁸

Samtidigt ska svenska förslag till nya föreskrifter med krav på produkter, så kallade tekniska föreskrifter, och begäran till en standardiseringsorganisation om att utarbeta en standard för särskilda produkter i syfte att införa en teknisk föreskrift anmälas till kommissionen, enligt EU:s anmälningsdirektiv.¹⁹ Tekniska föreskrifter är bindande regler om bland annat hur en vara ska utformas, märkas eller provas för att få säljas eller användas.²⁰ Exempelvis har Boverket anmält föreskrifter om utsläppskrav för fastbränslepannor, anpassning av krav på särskilda anläggningsboenden för asylsökande och vissa säkerhetskrav på hissar, rull-

¹⁵ SIS (2016), *Återrapporering Statsbidrag år 2016*.

¹⁶ SIS (2016), *Återrapporering Statsbidrag år 2015*.

¹⁷ Skäl 2 och 25 i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 1025/2012 av den 25 oktober 2012 om europeisk standardisering (standardiseringsförordningen).

¹⁸ CEN, <https://boss.cen.eu/reference%20material/guidancedoc/pages/nationalreg.aspx>, besökt 2017-11-01 och artikel 11 i standardiseringsförordningen.

¹⁹ Artikel 4 och 5 i Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2015/1535 av den 9 september 2015 om ett informationsförfarande beträffande tekniska föreskrifter och beträffande föreskrifter för informationssamhällets tjänster (anmälningsdirektivet).

²⁰ Se 2 § förordningen (1994:2029) om tekniska regler och artikel 1.1 f) i anmälningsdirektivet.

trappor, motordrivna portar och linbaneanläggningar.²¹ Syftet med anmälningsskyldigheten är att kommissionen och andra medlemsländer i EU ges möjlighet att påverka utformningen av nationella myndigheters föreskrifter. En liknande anmälningsprocedur för tekniska föreskrifter finns även enligt det internationella avtalet om tekniska handelshinder (TBT-avtalet). Enligt avtalet ska förslag till nya tekniska föreskrifter anmälas till TBT-sekretariatet. TBT-avtalet innebär vidare att när internationella standarder finns tillgängliga ska Sverige som medlem i Världshandelsorganisationen använda dessa som bas för föreskrifter såvida det inte är olämpligt av exempelvis klimatskäl.²² Den svenska förordningen (1994:2029) om tekniska regler ansluter till Sveriges förpliktelser enligt anmälningsdirektivet och TBT-avtalet. I förordningen anges bland annat att en myndighet bör utforma tekniska regler så att de är förenliga med internationella och europeiska standarder.²³

4.3.1 Myndigheter som arbetar med standarder inom byggområdet

Det finns flera myndigheter som arbetar med standarder och standardisering inom byggområdet. Boverket är en central myndighet i detta arbete och utfärdar föreskrifter inom byggområdet och allmänna råd som hänvisar till standarder.

Boverket har identifierat 25 myndigheter som arbetar med standardisering inom byggområdet.²⁴ Kommittén har bland annat studerat dessa myndigheters verksamhet och uppdrag utifrån om dessa:

- har i uppdrag att arbeta med standardiseringsfrågor inom byggområdet enligt sin myndighetsinstruktion eller 2017 års regleringsbrev,
- meddelar eller tillämpar föreskrifter om byggnadsverk,

²¹ Europeiska kommissionen, <http://ec.europa.eu/growth/tools-databases/tris/sv/search/?trisaction=search.results>, besökt 2017-12-03.

²² Artikel 2 i TBT-avtalet.

²³ 3 och 4 §§ förordningen (1994:2029) om tekniska regler.

²⁴ Boverket (2015), *Förslag till utvecklade krav på standardiseringen inom byggområdet*, rapport 2015:4. Boverket (2015), *En strategi för hänvisning till standarder*, rapport 2015:42.

- upphandlar för byggande, och
- utför marknadskontroll inom byggområdet.²⁵

Kommittén bedömer att det finns 13 myndigheter som är centrala för standardiseringen inom byggområdet. Dessa är Arbetsmiljöverket, Boverket, Elsäkerhetsverket, Energimyndigheten, Kemikalieinspektionen, Kommerskollegium, Lantmäteriet, Myndigheten för delaktighet, Myndigheten för samhällsskydd och beredskap, Statens fastighetsverk, Statens geotekniska institut, Trafikverket och Transportstyrelsen. I bilaga 5 redogör kommittén för på vilka sätt respektive myndighets uppdrag berör standardisering inom byggområdet. I kapitel 7 återkommer kommittén till dessa myndigheter och deras roll i ett av kommitténs förslag.

4.3.2 Myndigheters deltagande i och deltagaravgifter för standardiseringen

Av de 13 myndigheter som redovisas ovan deltar elva²⁶ av dem i totalt 115 av SIS tekniska kommittéer under 2017. I de flesta tekniska kommittéerna deltar en av dessa myndigheter. I 37 deltar minst två.²⁷ Vilka tekniska kommittéer som de deltar i framgår av bilaga 5.

Som tabell 4.1 visar deltar 70 myndigheter i SIS tekniska kommittéer under 2017. Tillsammans uppgår deras deltagaravgifter i tekniska kommittéer till drygt 18 miljoner kronor. De ovan utpekade myndigheterna inom byggområdet har totalt kostnader på drygt nio miljoner kronor i form av deltagaravgifter till SIS. Myndigheternas deltagaravgifter varierar mellan 5 000 och 1 000 000 kronor per teknisk kommitté. Inom byggområdet är deltagaravgifterna för myndigheterna i huvudsak i intervallet 15 000 till 25 000 kronor, men Boverket, Lantmäteriet, Statens geotekniska institut, Trafikverket och Transportstyrelsen deltar även i några

²⁵ Det rör sig främst om marknadskontroll av byggprodukter, exempelvis Boverkets kontroll av byggprodukter. Med marknadskontroll avser kommittén inte kommunernas tillsyn enligt plan- och bygglagen (2010:900).

²⁶ Elsäkerhetsverket deltar inte i någon teknisk kommitté inom SIS men däremot inom SEK. Kommerskollegium deltar inte i någon teknisk kommitté.

²⁷ SIS, e-post 2017-06-22.

kommittéer där avgiften varierar mellan 50 000 och 120 000 kronor.²⁸

I Tabell 4.1 redovisas hur många tekniska kommittéer myndigheterna deltar i och vad varje myndighet betalar totalt i deltagaravgifter.²⁹

²⁸ SIS, e-post 2017-06-22.

²⁹ *ibid.*

Tabell 4.1 Myndigheternas deltagande och avgifter i SIS tekniska kommittéer

Uppgifterna avser 2017

Myndighet	Antal tekniska kommittéer	Kostnad [kr]
Arbetsförmedlingen	2	47 000
Arbetsmiljöverket	37 + 1 sekretariat	1 006 000
Blekinge Tekniska Högskola	1	15 000
Boverket	17 + eurokod helpdesk	665 000
Chalmers Tekniska Högskola	4	52 000
eHälsomyndigheten	1	30 000
Ekonomistyrningsverket	1	26 000
E-legitimationsnämnden	1	17 000
Energimyndigheten	8 + 2 sekretariat	2 383 000
Folkhälsomyndigheten	2	38 000
Fortifikationsverket	1	40 000
Försvarets materielverk	12 + Styrgrupp flytande och gasformiga bränslen	350 000
Försvarsmakten	4	145 000
Göteborgs universitet	2 + 1 CEN/TC	360 000
Havs- och vattenmyndigheten	1	27 000
Högskolan i Skövde	1	5 000
Högskolan i Väst	1	9 000
Kammarkollegiet	7 + 2 CEN/TC + 1 ISO/TC	3 032 000
Karlstads universitet	1	17 000
Karolinska institutet	1	33 000
Kemikalieinspektionen	2	35 000
Konsumentverket	29 + 1 CEN/TC + Information KOV	1 453 000
Kriminalvården	1	22 000
Kungliga biblioteket	3	120 000
Kungliga tekniska högskolan	4	41 000
Kustbevakningen	1	15 000
Lantmäteriet	12	500 000
Linköpings universitet	1	25 000
Linnéuniversitetet	2	10 000
Livsmedelsverket	2	265 000
Luleå tekniska universitet	1	5 000
Lunds tekniska högskola	2	10 000
Lunds universitet	1	5 000
Läkemedelsverket	8	224 000
Länsstyrelsen i Stockholms län	1	25 000
Mittuniversitetet	1	32 000

Myndighet	Antal tekniska kommittéer	Kostnad [kr]
Myndigheten för delaktighet	8	203 000
Myndigheten för samhällsskydd och beredskap	18 + 1 ISO/TC	1 572 000
Myndigheten för tillgängliga medier	2	60 000
Myndigheten för yrkeshögskolan	1	25 000
Naturvårdsverket	4	185 000
Polisen	3	76 000
Post- och telestyrelsen	2	125 000
Regeringskansliet	1	32 000
Riksantikvarieämbetet	1 + 1 sekretariat	190 000
Riksarkivet	3 + SG forum iFörvaltning	129 000
Sjöfartsverket	2	122 000
Skatteverket	1	20 000
Skogsstyrelsen	2	60 000
Skolverket	1	60 000
Socialstyrelsen	1	17 000
Specialpedagogiska skolmyndigheten	1	12 500
Statens fastighetsverk	1 + 1 sekretariat	70 000
Statens geotekniska institut	6	169 000
Statens institutionsstyrelse	1	25 000
Statens veterinärmedicinska anstalt	1	45 000
Statens väg- & transportforskningsinstitut	5	89 000
Statistiska centralbyrån	1	25 000
Stockholms universitet	2	36 000
Strålsäkerhetsmyndigheten	5	127 500
Styrelsen för ackreditering & teknisk kontroll	12	261 000
Sveriges geologiska undersökning	9	245 000
Sveriges lantbruksuniversitet	4	68 000
Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut	5	138 000
Säkerhetspolisen	2	50 000
Trafikverket	41 + 1 sekretariat + road traffic safety	1 810 500
Transportstyrelsen	20 + eurokod helpdesk + Stygrupp flytande och gasformiga bränslen	838 000
Universitets- och högskolerådet	1	25 000
Upphandlingsmyndigheten	1	15 000
Uppsala universitet	1	5 000
		18 014 500

Källa: SIS, e-post 2017-06-22.

Som framgår av tabell 4.1 medverkar Boverket i 17 tekniska kommittéer inom SIS. Boverket anser själva att cirka 40 tekniska kommittéer är aktuella för deras verksamhet.³⁰ Orsaken till att Boverket inte deltar i fler än 17 tekniska kommittéer hos SIS beror på flera faktorer, framför allt bristande sakkunskap, brist på resurser och frågan om hur upphovsrätten ska tolkas.³¹

Företrädare för samhällsbyggnadsbranschen har vid rundabords-samtal och referensgruppsmöten med kommittén uppgett att myndigheternas deltagande i byggstandardiseringen är otillräckligt. Det saknas enligt företrädare för branschen både bredd- och spetskompetens för samhällsintressen som behöver bevakas.³² Även SIS och SEK efterfrågar ett större deltagande från svenska myndigheter i standardiseringsarbetet.³³

4.3.3 Nätverk och referensgrupper

För att Sverige ska kunna hantera standardisering inom nya områden, göra relevanta analyser och hantera konkurrensen från nya aktörer i världen behöver myndigheter noga bevaka utvecklingen inom standardiseringen och använda effektiva arbetsformer. Detta innebär enligt regeringens skrivelse till riksdagen att myndigheterna behöver samordna arbetet och i denna samordning analysera vilka strategiska frågor som Sverige ska satsa på.³⁴

För närvarande finns det ingen aktiv arbetsgrupp som arbetar med byggstandardisering inom Regeringskansliet eller mellan myndigheterna inom byggområdet.³⁵

Kommerskollegium har startat ett arbete för att samordna myndigheterna i standardiseringsarbetet. Detta nätverk är bredare än byggområdet och berör alla myndigheter som på ett eller annat sätt berörs av standardisering.³⁶

³⁰ Boverket, e-post 2017-10-25.

³¹ Boverket, e-post 2017-11-09.

³² Rundbordssamtal 2017-05-22, 2017-05-23 och 2017-06-01 samt referensgruppsmöten 2017-09-04 och 2017-10-06.

³³ SIS, e-post 2016-06-22 och SEK, e-post 2017-06-14.

³⁴ Regeringens skrivelse 2007/08:140, *Standardiseringens betydelse i en globaliserad värld*, s. 71.

³⁵ Näringsdepartementet, e-post 2017-10-05.

³⁶ Referensgruppsmöte 2017-09-04.

4.3.4 Myndigheternas kostnader för att köpa standarder

Många myndigheter har en prenumeration på SIS onlinebibliotek för standarder, e-nav. Myndigheterna har olika avtal med SIS som preciserar hur många standarder och vilka standarder myndigheterna har tillgång till. Totalt har myndigheterna kostnader på cirka 13 miljoner kronor om året för att få tillgång till e-nav.³⁷

I Sverige tillhandahålls vissa standarder avgiftsfritt för användarna. Det handlar om de eurokoder som finns översatta till svenska. Boverket har fått medel från regeringen för att möjliggöra detta genom ett avtal med SIS som löper från 1 juli 2013 fram till 30 juni 2018.³⁸

4.4 Kommitténs analys och slutsatser

Kommittén konstaterar att den redovisning regeringen begär för att säkerställa att medfinansieringen till standardiseringsorganisationernas verksamheter är generellt hållen och inte nämner byggområdet. Det innebär att medfinansieringen inte styr standardiseringsorganisationernas verksamhet mot några utpekade mål inom byggområdet.

Såväl myndigheterna själva, som samhällsbyggnadsbranschen och standardiseringsorganisationerna påpekar att myndigheternas deltagande i de tekniska kommittéerna behöver öka för att säkerställa samhällsintressen. Exempelvis har inte Boverket tillräckligt med resurser och sakkunskap inom byggstandardiseringen för att delta i alla tekniska kommittéer inom byggområdet. Myndigheterna har enligt kommitténs mening mycket att lära av varandra då standarder och standardisering är ett komplext område. Kommittén anser att ett sätt att utöka och utveckla myndigheternas deltagande och kunskap inom standardisering är att förbättra samordningen mellan myndigheterna.

³⁷ SIS, e-post 2017-06-22.

³⁸ Avtal om eurokodernas tillgängliggörande utan avgift mellan Boverket och SIS, Boverket dnr. 100-3307/2013.

Sammanfattningsvis drar kommittén slutsatserna att:

- för att regeringens medfinansiering till standardiseringsorganisationerna ska kunna användas utifrån de behov som finns behöver medlen villkoras tydligare, och
- myndigheternas deltagande i de tekniska kommittéerna och kunskap om byggstandardisering kan förbättras genom samordning.

5 Branschens konkurrensförutsättningar och deltagande i standardiseringen

Kommittén inleder detta kapitel med en översiktlig beskrivning av samhällsbyggnadsbranschen för att sedan beskriva byggbranschen specifikt. Därefter följer redogörelser för standardiseringens och standarders påverkan på konkurrensförutsättningar samt samhällsbyggnadsbranschens deltagande i standardiseringen.

5.1 Beskrivning av branschen

Kommittén använder två begrepp för att beskriva branschen, där *samhällsbyggnadsbranschen* är mer omfattande och det som oftast används i betänkandet och *byggbranschen* som är en del av denna och främst avser konkurrensfrågor som behandlas i detta kapitel.

5.1.1 Samhällsbyggnadsbranschen

I samhällsbyggnadsbranschen ingår fastighetsägare, tekniska konsulter och arkitekter, byggbranschen samt de organisationer som samlar dessa företag som medlemmar. Offentlig sektor omfattas i sin roll som ägare och förvaltare av byggnadsverk, men däremot inte i sin roll som myndighetsutövare.

Samhällsbyggnadsbranschen omfattar verksamhet som spänner över samhällsplanering, projektering, uppförande, förvaltning, och rivning av byggnadsverk.

Fastighetsägare, arkitekter och tekniska konsulter

Tillsammans utgör den byggda miljön ungefär hälften av nationalförmögenheten.¹ I fastighetsbranschen fanns 2016 cirka 82 000 företag.² Ägare och förvaltare av fastigheter kan vara såväl privata som offentliga.

Ägare och förvaltare av fastigheter har ofta även funktionen som byggherre i ett byggprojekt. Bygginvesteringarna uppgick till 388 miljarder kronor 2014, vilket motsvarar cirka tio procent av bruttonationalprodukten.³ Byggherren kan vara allt från en stor aktör som bygger bostäder, vägar och anläggningar till engångsbyggare i form av villa- eller fritidshusägare samt bostadsrättsföreningar. Ibland sker projektering och byggande i egen regi och ibland via konsulters projektledning eller genom byggentreprenörer.

Byggherren har ansvar för att uppfylla de krav som finns i byggreglerna. Standarder kan användas för att uppfylla kraven i reglerna. I praktiken är det ofta de arkitekter och tekniska konsulter som byggherren anlitar som tar fram lösningar som uppfyller regelverkets krav.

Tekniska konsulter är ofta verksamma i tidiga skeden av byggprocessen och utför markundersökningar, mätningstjänster samt konstruktionsberäkningar. Arkitekter föreskriver ofta både fabrikat och materialslag och har möjlighet att välja eller föreslå lösningar som möjliggör till exempel spridning av nya produkter och leverantörer. Det fanns 2016 cirka 36 000 företag verksamma som arkitektkontor och tekniska konsultbyråer.⁴ Företagen är ofta små, ofta enmansföretag. Det finns också ett antal stora rikstäckande företag och vissa har även internationell verksamhet.

¹ Sveriges Byggindustrier (2015), *Fakta om byggandet 2015*.

² SCB, enligt SNI 68.2 förvaltare av egna eller arrenderade fastigheter. SNI är en standard för svensk näringsgrensindelning för att hänföra företags verksamhet till en eller flera näringsgrenar.

³ Sveriges Byggindustrier (2015), *Fakta om byggandet 2015*.

⁴ SCB, enligt SNI 71.1 arkitektkontor och tekniska konsultbyråer.

5.1.2 Byggbranschen

Byggbranschen ingår som en del av samhällsbyggnadsbranschen och definieras i detta betänkande som *byggindustrin* och *byggmaterialindustrin*. Där ingår flera produkt- och tjänstemarknader med många olika yrkeskategorier.

Byggindustrin

Byggindustrin i Sverige har omsatt över 500 miljarder kronor per år de senaste åren. Inom denna industri fanns det cirka 97 000 företag 2016. Byggindustrin kännetecknas av en ojämn storleksfördelning och utgörs av några få stora företag och många småföretag.⁵

I byggindustrin ingår byggentreprenörer, anläggningsentreprenörer samt specialiserade bygg- och anläggningsentreprenörer.⁶ Till den sistnämnda kategorin hör till exempel rivningsfirmor, takfirmor, vvs-företag, elinstallationsföretag, golvlaggningsföretag och måleriföretag.

En stor del av de sysselsatta är egenföretagare och 88 procent av byggföretagen hade högst fyra anställda. I den andra delen av skalan finns tre stora företag (Peab, Skanska och NCC) med vardera cirka 10 000 anställda och en årsomsättning tillsammans på drygt 100 miljarder kronor 2015.⁷

En uppdelning av byggindustrin i delsektorerna hus och anläggning visar att 2012 var 80 procent sysselsatta inom hussektorn och 20 procent inom anläggningssektorn.⁸

Marknadsförutsättningar för små och stora företag i byggindustrin

Byggindustrin är i hög utsträckning lokal eller regional i Sverige.⁹ Enligt Tillväxtverket producerar 90 procent av företagen inom byggindustrin varor eller tjänster för den lokala eller regionala marknaden. Det gör byggindustrin till den mest lokala branschen i

⁵ SCB, enligt SNI 41-43 bygg- och anläggningsföretag.

⁶ ibid.

⁷ Sveriges Byggindustrier (2015), *Fakta om byggandet 2015*.

⁸ ibid.

⁹ Konkurrensverket (2013), *Konkurrensen i Sverige – så kan vi bygga mer och billigare*, Rapport 2013:10 och SOU 2015:105 *Plats för fler som bygger mer*.

Sverige av de som Tillväxtverket studerade. Nio procent verkar på den nationella marknaden och två procent verkar på den internationella marknaden.¹⁰

De stora företagen är verksamma inom samtliga marknadssegment, medan mindre företag ofta är mer specialiserade på någon delmarknad. De rikstäckande byggföretagen möter på respektive lokal marknad konkurrens från lokalt förankrade företag. Till viss del används samma resurser för att bygga bostäder som för att bygga infrastruktur som exempelvis vägar. Produktion av bostäder och lokaler använder i stor utsträckning samma resurser beträffande vissa yrkesgrupper och materialslag.¹¹

Det finns ett antal stora och medelstora företag, ofta etablerade lokalt och regionalt, särskilt i storstadsområden och i tillväxtregionerna. Dessa företag är viktiga för konkurrensen på regionala byggmarknader och även vid större projekt.

Mindre byggföretag arbetar ofta som underentreprenörer till större byggföretag eller som byggherrar vid projektering och byggande av enstaka villor, radhus eller flerfamiljshus för bostadsrätt eller hyresrätt. Mindre byggföretag är ofta inriktade på ändring vilket inkluderar ombyggnad och tillbyggnad med exempelvis egnahemsägare eller bostadsrättsföreningar som uppdragsgivare.

Byggentreprenörer och underentreprenörer

Byggentreprenadledet karaktäriseras av ett fåtal stora rikstäckande byggentreprenadföretag och ett stort antal mindre företag, verksamma lokalt och regionalt. De rikstäckande företagen arbetar ofta med lokala organisationer på varje ort eller region där de är verksamma.¹²

Underentreprenörer till byggentreprenörer är installationsföretag och bygghantverksföretag. Installatörer levererar el-, VVS-, och ventilationsinstallationer. Underentreprenörer inom installationer hade 2013 en omsättning på närmare 111 miljarder

¹⁰ Tillväxtverket (2017), *Företagens villkor och verklighet 2017*, Rapport 0232.

¹¹ SOU 2000:44 *Från byggsekt till byggsektor*. SOU 2015:105 *Plats för fler som bygger mer*. Konkurrensverket (2013), *Konkurrensen i Sverige – så kan vi bygga mer och billigare*, Rapport 2013:10.

¹² SOU 2015:105 *Plats för fler som bygger mer*.

kronor och det fanns cirka 10 000 företag.¹³ Bygghantverksföretag är till exempel måleri-, smides- och plåtslageriföretag. Här återfinns företag som bygger byggnadsställningar, utför stenarbeten, hissarbeten, glasarbeten, mur- och putsarbeten samt anläggningsarbeten. Det fanns cirka 12 000 bygghantverksföretag 2013, varav många är småföretag, och de omsatte tillsammans cirka 82 miljarder kronor.¹⁴

Den svenska byggmarknaden präglas av en låg grad av utländsk konkurrens. På senare år har dock utländsk närvaro och konkurrens ökat, främst inom anläggningsbranschen och på underentreprenörsidan. På anläggningssidan har den utländska konkurrensen ökat genom att fler större utländska aktörer har deltagit i och vunnit offentliga upphandlingar av stora anläggningsprojekt.¹⁵

Flera av de stora svenska byggentreprenörerna är aktiva inom bostadsbyggande i Norden och flera europeiska länder, vilket pekar på möjligheten till internationell expansion. Det krävs dock en lokal närvaro och fokus på några lokala marknader.¹⁶

Byggmaterialindustrin

Närmare hälften av produktionskostnaden vid bostadsproduktion utgörs av byggmaterial. Den totala tillförseln av byggmaterial till den svenska marknaden uppgick till drygt 167 miljarder kronor 2014 inklusive anläggningar, underhåll och den så kallade gör det själv-marknaden.¹⁷

Byggmaterialindustrins bredd är stor. Det handlar om tusentals olika produkter från ett stort antal mycket olika leverantörer. Företagen erbjuder allt från bulkprodukter, till exempel ballast, till hela konstruktionssystem, till exempel prefabricerade byggnadsdelar. Det fanns cirka 4 000 företag inom byggmaterialtillverkning i Sverige 2014.¹⁸ Inom byggmaterialindustrin förekommer mindre företag och

¹³ SOU 2015:105 *Plats för fler som bygger mer*.

¹⁴ *ibid.*

¹⁵ SOU 2015:105 *Plats för fler som bygger mer*. Konkurrensverket (2013), *Konkurrensen i Sverige – så kan vi bygga mer och billigare*, Rapport 2013:10.

¹⁶ SOU 2015:105 *Plats för fler som bygger mer*.

¹⁷ *ibid.*

¹⁸ *ibid.*

ett antal stora företag som även är internationellt verksamma. Vissa marknader är lokala till följd av produkternas karaktär. Den utländska konkurrensen av byggmaterial är begränsad och förmedlas främst genom stora företag och importörer.

Produktmarknader

Byggmaterialindustrin består av flera produktmarknader och vissa av dessa präglas av hög koncentration, liten kundrörlighet och bristande pristransparens. På sådana marknader finns ofta betydande in och utträdeskostnader, exempelvis kopplade till skalfördelar i produktionen som naturligt leder till en högre grad av koncentration. Vid nyetablering krävs ofta betydande investeringar. Det gäller bland annat marknaderna för cement, armeringsstål och gipsskivor där ett företag har mer än 50 procent av respektive marknad. Den utländska konkurrensen är begränsad och utgörs främst av stora företag och agenter. Några exempel på byggmaterialmarknader är ballast, cement, fabriksbetong, armeringsstål, betongelement, trävaror, gips och mineralull, installationsmaterial och snickeriprodukter.¹⁹

5.1.3 Branschens kunskap om byggstandardisering

Under de samtal som kommittén har fört med enskilda aktörer, i rundabordssamtal och referensgruppsmöten, har det framkommit att kunskap om standarder, hur de är uppbyggda och kunskap om standardiseringssystemet utgör förutsättningar för att kunna använda en standard och engagera sig i standardiseringen. Branschen har i samtalen framfört att kunskap om standarder och standardisering varierar. Variationen kan urskiljas såväl mellan som

¹⁹ SOU 2000:44 *Från byggsekt till byggsektor*. SOU 2002:115 *Skärpning gubbar! Om konkurrensen, kostnaderna, kvaliteten och kompetensen i byggsektorn*. Statskontoret (2009), *Sega gubbar? En uppföljning av Bygghögskommisionens betänkande "Skärpning gubbar!"* Rapport 2009:6. Konkurrensverket, (2013), *Konkurrensen i Sverige – så kan vi bygga mer och billigare*, Rapport 2013:1. SOU 2015:105 *Plats för fler som bygger mer*. Konkurrensverket (2015), *Bättre konkurrens i bostadsbyggandet? En uppföljning 2009–2012*, Rapport 2015:4.

inom grupper i branschen. Överlag anser branschen att kunskapsnivån om standardisering är otillräcklig.²⁰

Detta bekräftas av den SIFO-undersökning som kommittén har låtit göra. Där har branschen framhållit att det behövs mer kunskap om när och hur aktörer kan påverka standarders innehåll, dels som deltagare i en teknisk kommitté, dels på andra sätt.²¹

5.2 Standardiseringens och standarders påverkan på konkurrensen i byggbranschen

Standardiseringssystemet ger branschen möjlighet att genom att delta i framtagandet av standarder påverka vilka standarder som tas fram och deras innehåll.

5.2.1 Potentiella konkurrenshinder

En väl fungerande konkurrens har betydelse för kostnadsutveckling, effektivitet och kvalitet på byggandet. På en marknad med en väl fungerande konkurrens finns det ett stort antal säljare med liknande produkter och tjänster samt aktörer som inte handlar i samförstånd eller med hjälp av otillbörliga fördelar. En sådan marknad saknar betydande etableringshinder. Inom byggbranschen finns egenskaper som kan vara kännetecken på en bristande konkurrens.²²

Konkurrensproblem kan uppstå om beställarnas kompetens och styrka är försvagad. Svaga köpare ger säljarna marknadsmakt och minskar incitamenten att effektivisera och producera till rätt pris och kvalitet. Förutsättningarna för ett innovations- och konkurrens-klimat beror på interaktionen mellan företag, kunder, statliga och

²⁰ Rundabordsamtal 2017-05-22, 2017-05-23 och 2017-06-01 samt Referensgruppsmöten 2017-09-04 och 2017-10-06.

²¹ Kantar SIFO, redovisning av enkätundersökning 2017-08-21.

²² I byggbranschen förekommer dominerande företag, monopol, oligopol, bristande importkonkurrens och vertikalt integrerade produktionsled. Se bland annat SOU2000:44 *Från byggssekt till byggssektor*. SOU 2002:115, *Skärpning gubbar! Om konkurrensen, kostnaderna, kvaliteten och kompetensen i byggssektorn*. Statskontoret (2009), *Sega gubbar? En uppföljning av Bygghandelskommissionens betänkande "Skärpning gubbar!"* Rapport 2009:6. Konkurrensverket (2013), *Konkurrensen i Sverige – så kan vi bygga mer och billigare*, Rapport 2013:10, SOU 2005:105 *Plats för fler som bygger mer*. Konkurrensverket (2015), *Bättre konkurrens i bostadsbyggandet? En uppföljning 2009-2012*, Rapport 2015:4.

kommunala myndigheter och spelregler i form av författningar, traditioner, kultur och normer.²³ Ändamålsenliga byggregler och standarder kan vara av betydelse i detta sammanhang.

Marknader som avviker från den ideala bilden av en väl fungerande konkurrens kan exempelvis kännetecknas av informationsproblem och olika former av etableringshinder.²⁴

Svårigheter att inhämta och tillgodogöra sig information om olika handlingsalternativ kan minska företagets etableringsvilja. Om arbets sätt och tillämpning av regelverk skiljer sig åt blir det svårt för företag att dra nytta av tidigare erfarenheter och kunskap. Stora företag har ofta mer resurser att informera sig och upprätthålla kompetens om olika regelverk. De informationsproblem som ett komplext system med lagar och regler kan därmed drabba företag olika.

Standarder finns i ett sammanhang med lagar, förordningar, föreskrifter, allmänna råd, harmoniserade standarder till rättsakter inom Europeiska unionen (EU), krav från försäkringsbransch, branschstandarder, kvalitet- och miljömärkningar med mera. Enligt Konkurrensverket upplevs helheten som svår av branschen och påverkar troligen konkurrensen mer än att standarder kostar pengar att ta fram och ta del av.²⁵

Det stora antalet standarder och regler kan vara en nackdel för små företag jämfört med stora, då de mindre inte har tid att sätta sig in i innehållet eller att förstå systemet.²⁶

Standardiseringssystemet är privat och marknadsdrivet. Branschen förfogar över ett verktyg och har möjlighet att delta i standardiseringsarbetet för att påverka vilka standarder som tas fram och dess innehåll utifrån företagets intressen. För företag som är inriktade på exportmarknader kan medverkan i standardisering vara viktigt för att kunna nå ut på en större marknad.

Konkurrensverket är generellt positivt till internationella och europeiska standarder då det öppnar upp för en större marknad och en ökad konkurrens. Fördelar med standarder är enligt verket att standarder sätter en ram som gör att till exempel en produkt eller tjänst blir homogen. Fler kan då erbjuda samma produkt. Detta

²³ Lundvall, B-Å (2007), *National Innovation System: Analytical Focusing Device and Policy Learning Tool*, ITPS, Working Paper, R 2007:004.

²⁴ SOU 2015:105 *Plats för fler som bygger mer*.

²⁵ Konkurrensverket, möte 2017-09-14.

²⁶ *ibid.*

underlättar i slutändan för köparen av till exempel produkten eller tjänsten som då kan jämföra bland annat pris och kvalitet.²⁷

Samtidigt finns det en risk att nationella standarder och även branschstandarder kan bli konkurrenshämmande.²⁸ Kommerskollegiums rapport *Vad hindrar svensk utrikeshandel?* visar att när tekniska regler och standarder skiljer mellan länder skapar det konkurrensproblem. Kommerskollegium konstaterar att det finns ett behov av internationellt samarbete i regelfrågor för att överbrygga skillnader i nationella regelverk.²⁹ Branschstandarder upplevs dock som betydelsefulla av byggbranschen, särskilt för småföretag.³⁰

Styrelsen för ackreditering och kontroll (Swedac) konstaterar i *Regeringens exportstrategi – ackreditering och standardisering* att elva procent av de svenska företagen har behövt genomföra provningar eller certifieringar i andra EU-länder för att kunna exportera och att 25 procent har varit tvungna att anpassa sina varor eller tjänster på grund av nationella regelverk. En del av problemet är att flera intressenter inte använder internationella standarder i tillräcklig utsträckning vare sig i Sverige eller inom EU.³¹

Swedac konstaterar att internationella standarder behöver användas och utvecklas i högre utsträckning och att myndigheter behöver involveras mer i standardiseringen. Swedac konstaterar vidare att marknadskontrollen globalt fungerar bristfälligt. För att skapa en sund konkurrens behövs en fungerande marknadskontroll som kan säkerställa att oseriösa aktörer inte finns på marknaden.³²

Även språk kan enligt Konkurrensverket vara en barriär som begränsar konkurrensen. Dels när det tas fram nationella standarder som inte översätts till andra språk men även omvänt när internationella och europeiska inte översätts till svenska.³³

²⁷ Konkurrensverket, möte 2017-09-14.

²⁸ *ibid.*

²⁹ Kommerskollegium (2016), *Vad hindrar svensk utrikeshandel?* Rapport 2016:5, s. 24, 32 och 35.

³⁰ Sveriges Byggindustrier, möte 2017-05-03.

³¹ Swedac (2016), *Årsredovisning 2016*, dnr. 2016/3007.

³² *ibid.*

³³ Konkurrensverket, möte 2017-09-14.

5.2.2 Kostnader för att köpa standarder

Den SIFO-undersökning som kommittén har låtit göra med branschen visar att en övervägande del av de tillfrågade berörs av standarder på olika sätt i sitt arbete. Arkitekter uppger i högst grad (95 procent) att de generellt berörs av standarder i sitt arbete, följt av byggbolag/exploatörer (75 procent), byggmaterialproducenter (68 procent) och fastighetsbolag (60 procent).³⁴

Olika aktörer använder byggregler och standarder på olika sätt. Exempelvis kan en byggherre och en kabeltillverkare läsa samma byggregel men med olika syften. Byggherren behöver information om vilka brandklasser på kablar som får användas i en svensk byggnad. Denna information finns i byggreglerna. Kabeltillverkaren som vill kunna sälja sin produkt på den europeiska inre marknaden behöver dessutom läsa och tillämpa standarden där brandklasserna finns preciserade för att kunna prestandadeklarerat³⁵ och CE-märka sin produkt.

Kostnaden för standarder drabbar alla företag lika om ett stort och ett litet företag ska utföra samma arbete där samma standarder behövs. I förhållande till omsättningen kommer kostnaden att vara relativt större för ett litet företag. Detta är en nackdel för det lilla företaget, men det är inte säkert att det utgör ett konkurrensproblem.³⁶

Sveriges Byggindustrier konstaterar att små företag normalt har en avgränsad verksamhet som gör att företaget inte behöver köpa så många standarder. Först när företag blir större och breddar verksamheten behövs fler standarder men då ökar vanligtvis även intäkterna. Det gör att standarder för små eller medelstora företag normalt inte är en lika stor utgift.³⁷

Om ett företag skulle köpa alla 108 standarder som Boverket hänvisar till i Boverkets Byggregler (BBR) 25 styckvis, skulle det kosta cirka 150 000 kronor exklusive moms.³⁸ Motsvarande kostnad för de eurokoder som Boverket hänvisar till i Boverkets föreskrifter och allmänna råd om tillämpningen av europeiska

³⁴ Kantar SIFO, redovisning av enkätundersökning 2017-08-21.

³⁵ En prestandadeklARATION till en byggprodukt beskriver produktens väsentliga egenskaper som till exempel vilken brandklass produkten är testad för.

³⁶ Konkurrensverket, möte 2017-09-14.

³⁷ Sveriges Byggindustrier, e-post 2017-09-27.

³⁸ Avgifterna för Boverkets byggregler (BBR), BFS 2011:6 med ändringat t.o.m. BFS 2017:5 är hämtade SIS, www.sis.se/standarder/kpenstandard, besökt 2017-09-18.

konstruktionsstandarder (eurokoder) (EKS) 10 är cirka 75 000 kronor.³⁹ Detta är högt räknat, då SIS säljer standarder i paket eller via abonnemang, vilket enligt SIS genererar ett lägre pris.⁴⁰

På SIS webbplats finns ett prisexempel för ett startpaket med ett visst antal standarder, se Tabell 5.1. Abonnemanget och kostnaden är per år.⁴¹

Tabell 5.1 Exempel på kostnader för ett litet eller medelstort företag för SIS-standardpaket

Antal enskilda standarder med SIS som utgivare	En användare [kronor]	Flera användare i organisation med upp till 100 anställda [kronor]
5	2 800	4 500
10	4 600	6 500
15	5 800	8 900

Källa: SIS, www.sis.se/standarder/prenumererapstandardenav/vadkostardet, besökt 2017-09-19.

Som exempel för stora företag med fler än 250 anställda har Sveriges byggindustrier uppgett att tre medlemsföretag abonnerar på 1 000, 4 000 respektive 24 000 standarder.⁴²

EU-rätten reglerar inte hur mycket en standard får kosta eller vilka prissättningsmekanismer som ska användas. När det gäller små och medelstora företag ska dock de nationella standardiseringsorganisationerna främja och underlätta deras tillgång till standarder genom att:

- erbjuda fri tillgång till utkast till standarder,
- avgiftsfritt tillhandahålla sammanfattningar av standarder på sina webbplatser, och
- tillämpa särskilda taxor för standarder eller tillhandahålla samlingar av standarder till ett nedsatt pris.⁴³

³⁹ Avgifterna för Boverkets föreskrifter och allmänna råd om tillämpningen av europeiska konstruktionsstandarder (eurokoder) (EKS), BFS 2011:10 med ändringar t.o.m BFS 2015:6 är hämtade från SIS, www.sis.se/standarder/kpenstandard, besökt 2017-09-18.

⁴⁰ SIS, www.sis.se/standarder/prenumererapstandardenav/vadkostardet, besökt 2017-09-19.

⁴¹ ibid.

⁴² Sveriges Byggindustrier, e-post 2017-09-27.

5.3 Samhällsbyggnadsbranschens deltagande i byggstandardisering

Som vi redogjorde för i avsnitt 2.3.3 finns det 53 tekniska kommittéer på byggområdet inom SIS. Företag och branschorganisationer var representerade i så gott som samtliga kommittéer och hade sammanlagt 450 representanter. Ett företag deltar ofta i flera kommittéer, varför det totala antalet enskilda företag är färre. Deltagare finansierade av Standardiseringskonsument- och Arbetstagaråd (SKA-rådet), hade nio representanter i några få kommittéer.⁴³

SIFO-undersökningens särskilda frågor till byggmaterialproducenter samt arkitekter och konsulter visar på låga deltagarsiffror i standardiseringen, vilket de motiverar med bland annat brist på resurser och kunskap. 84 procent av de tillfrågade arkitekterna och de tekniska konsulterna samt 59 procent av byggmaterialproducenterna svarar att de inte deltar i byggstandardiseringsarbetet. Av dem som inte deltar nämns att de inte visste om att det gick att delta, att det kostar för mycket, att de inte fått förfrågan om att delta samt att de inte vet hur de kan delta.⁴⁵

Enligt SIFO-undersökningen anser 37 procent av byggmaterialproducenterna och 22 procent av arkitekter och tekniska konsulter att Sverige är tillräckligt representerade i det internationella och europeiska standardiseringsarbetet. Majoriteten vet dock inte.⁴⁶ Kommitténs rundabordssamtal och aktuell forskning visar att branschen anser att fler aktörer, inklusive de själva, borde delta mer i framtagandet av standarder. Detta gäller både deltagande i de tekniska kommittéerna och att lämna remissynpunkter.⁴⁷ Standardisation Research Center publicerade 2015 en studie om hur företrädare för innovativ produktutveckling respektive företrädare

⁴³ Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 1025/2012 av den 25 oktober 2012 om europeisk standardisering (Standardiseringsförordningen), Artikel 6.1 d)-f).

⁴⁴ SIS, e-post 2017-06-29.

⁴⁵ Kantar SIFO, redovisning av enkätundersökning 2017-08-21.

⁴⁶ *ibid.*

⁴⁷ Rundabordssamtal 2017-05-22, 2017-05-23 och 2017-06-01 och Wegelius & Hedestad (2015), *Standardization and Innovation within the Green Buildings field: Insights from Europe* in K. Jakobs, K. Bergh Skriver, J. Jerlang, & G. Mainz (Eds.), *EURAS proceedings: The Role of Standards in Transatlantic Trade and Regulation*, s. 431-448.

för standardisering ser på relationen mellan standardisering och innovation. Beträffande deltagande i utveckling av standarder uttryckte båda grupperna att fördelarna handlar om inflytande över slutresultatet och om att skapa nätverk. Standardiseringsföreträdarna uttryckte att engagemang i standardiseringsarbetet ger större kunskap om utveckling av standarder. Företrädare för innovativ produktutveckling uttryckte att det kan stödja möjligheten att få forskningsmedel genom ett större förtroende från de som fördelar medel. Vidare önskade de också att standarder inte utvecklas för en nationell utan för en internationell marknad.⁴⁸

Enligt EU:s standardiseringsförordning ska de nationella standardiseringsorganisationerna öka små och medelstora företags deltagande i standardiseringen. Bland annat anger förordningen att små och medelstora företag:

- ska kunna delta i nationella tekniska kommittéer utan att behöva vara medlem, och
- får delta i de nationella tekniska kommittéerna avgiftsfritt eller enligt en särskild taxa.⁴⁹

5.3.1 Deltagande i standardiseringen kan ge konkurrensfördelar

Enligt Konkurrensverket kan det vara svårt att bedöma om resurser för att delta i standardiseringen utgör hinder eller ett konkurrensproblem då företag som redan existerar på marknaden redan är etablerade. De som är en del av systemet och deltar i standardiseringen har en fördel då dessa företag och organisationer har upparbetat en kompetens om hur standards innehåll kan påverkas.⁵⁰

Kommittén har uppmärksammat på att deltagandet i standardiseringen både kan stänga ute små och medelstora företag och vara en förutsättning för deras existens. Ett exempel är att större företag som deltar i standardiseringen kan verka för att till exempel kostsamma provningsmetoder skrivs in i en standard så att små företag

⁴⁸ Wegelius & Hedestad (2015).

⁴⁹ CEN, CENELEC, www.cencenelec.eu/sme/Pages/default.aspx, besökt 2017-11-07.

⁵⁰ Konkurrensverket, möte 2017-09-14.

har svårare att tillämpa standarden på grund av kostnaden. Ett annat exempel är att ett mindre företags affärsidé helt kan bygga på deltagande i standardiseringen. Genom att vara ordförande i en teknisk kommitté skapas legitimitet och förhandsinformation genom det nätverk standardiseringen erbjuder och den kunskap om vilka ändringar som kommer att komma i en standard.⁵¹

Som deltagare i standardiseringen får företags, myndighetens eller organisationens representant tillgång till ett nätverk av kompetens inom ett specifikt område. De som deltar internationellt får ett nätverk som sträcker sig utanför Sveriges gränser.⁵²

5.3.2 Kostnader för att delta i standardiseringen

Kostnaderna för att delta i standardiseringen omfattar deltagaravgift i de tekniska kommittéerna, arbetstid och resor. Deltagaravgifterna finansierar standardiseringsverksamhet. Staten ger genom SKA-rådet bidrag till konsument- och arbetstagarorganisationer för att delta i standardiseringen. Genom SKA-rådet kan konsument- och arbetstagarorganisationer även ansöka om resebidrag för resor till vissa internationella möten.⁵³

Grundprincipen för deltagande i SIS tekniska kommittéer är att deltagarna delar lika på avgiften. Hur deltagarna i praktiken därefter väljer att fördela kostnaden är upp till dem. Kostnaderna varierar mellan kommittéerna beroende på arbetsprogrammets omfattning.⁵⁴ Deltagarna tar årligen ett gemensamt beslut om nästa års avgift.⁵⁵ Enligt SIS är avgiftsstrukturen inom byggområdet bred. Spannet ligger huvudsakligen mellan 2 500 och 40 000 kronor per deltagare (exklusive deltagande myndigheter som kan betala mer).⁵⁶ Små och medelstora företag har möjlighet att få en reducerad

⁵¹ Konkurrensverket, möte 2017-09-14. SIS, e-post 2017-08-16.

⁵² SIS, www.sis.se/standardutveckling/darforskadudelta, besökt 2017-09-21 och CEN, www.cen.eu/you/benefits/business/Pages/default.aspx, besökt 2017-09-22.

⁵³ SKA-rådet, www.skaradet.se/sokbidrag.html, besökt 2017-11-15.

⁵⁴ SIS, e-post 2017-11-08.

⁵⁵ SIS, www.sis.se/standardutveckling/allmnavillkor, besökt 2017-11-15.

⁵⁶ SIS, e-post 2017-11-14.

deltagaravgift.⁵⁷ Deltagaravgifterna för små företag varierar mellan 1 000 och 20 000 kronor.⁵⁸

Branschorganisationen Sveriges Byggindustrier är representerade i cirka femton tekniska kommittéer inom SIS, oftast via representanter från ett medlemsföretag. Det rör sig om högst fyra möten per år inom EU. Mötena är ofta två arbetsdagar (resor och möte). Därutöver behöver representanten läsa utkast och skriva remissvar. En grov uppskattning ger att kostnaden kan uppgå till cirka 10 000 kronor per arbetsdag i detta exempel.⁵⁹ Sammantaget uppskattar Sveriges Byggindustrier att de tekniska kommittéer som de deltar i inom SIS innebär direkta kostnader på storleksordningen 300 000 kronor per år. Inklusive eget arbete och köpta tjänster uppgår kostnaden till cirka 500 000 kronor per år. Medlemsföretagen bekostar deltagande för sina representanter med sammanlagt cirka två miljoner kronor per år, för eget arbete och resor. Totalkostnaden blir uppskattningsvis cirka 2,5 miljoner kronor per år.⁶⁰

Eftersom deltagandet i en teknisk kommitté kräver att aktörer betalar deltagaravgift och står för kostnader för arbete och resor är det främst aktörer med resurser och ekonomiska intressen i standardens innehåll som engagerar sig i standardiseringsarbetet. Enligt Sveriges Byggindustrier saknas ofta representanter för kunder och brukare.⁶¹ Även för små och medelstora företag utgör kostnaderna för att delta i byggstandardiseringsarbetet hinder att engagera sig, enligt vad företrädare för samhällsbyggandsbranschen framfört vid kommitténs rundabordssamtal.⁶²

5.3.3 Kostnader för att inte delta

Precis som det kostar pengar att delta i standardiseringen, kan det vara förenat med kostnader att inte medverka i internationellt standardiseringsarbete. Trafikverket beräknade 2014 kostnader för

⁵⁷ SIS, www.sis.se/standardutveckling/darforskadudelta/kostnadfrattdelta, besökt 2017-09-22. SIS, möte 2017-09-06.

⁵⁸ SIS, e-post 2017-11-09.

⁵⁹ Sveriges Byggindustrier, e-post 2017-08-31.

⁶⁰ Sveriges Byggindustrier, e-post 2017-09-27.

⁶¹ Sveriges Byggindustrier, e-post 2017-08-31.

⁶² Rundabordssamtal 2017-05-22, 2017-05-23 och 2017-06-01 samt referensgruppsmöten 2017-09-04 och 2017-10-06.

att inte delta i standardiseringen för två fall. Dels var Trafikverket inte aktivt vid framtagandet av den harmoniserade standarden om geotextilier. Det innebär att ett för nordiska förhållanden viktigt egenskapskrav, så kallad töjning, inte omfattades. Konsekvensen blev att mängden tillgängliga geotextiler, med den för svenska förhållanden väsentliga egenskapen töjning, på marknaden begränsades avsevärt med ökade kostnader som följd. En konservativ bedömning av Trafikverket var att priset på geotextiler ökade med tio procent. Med en omsättning på cirka 100 miljoner kronor innebär detta en fördyring av Trafikverkets verksamhet med tio miljoner kronor om året. Dels var Trafikverket inte aktivt vid framtagandet av bitumenstandarden. Det innebär att de för nordiska klimatförhållanden viktiga egenskapskraven brytpunkt och viskositet inte omfattades av standarden. Konsekvensen av att inte kunna återropa dessa egenskapskrav i Sverige bedömdes medföra en förkortad livslängd på Sveriges beläggningar i norra delen av landet. En konservativ bedömning av Trafikverket var att livslängden på belagda vägar skulle få en förkortad livslängd om ett år. Med en årlig beläggningensvolym om 500 miljoner kronor skulle det innebära ett årligt ekonomiskt bortfall på 25 miljoner kronor. I båda dessa fall arbetade Trafikverket i efterhand, under tre till fem år, för att få in respektive egenskapskrav i standarderna.⁶³

Sveriges Byggindustrier tog 2015 fram en rapport som visade att kostnaderna för att bygga genom att följa EKS och eurokoderna i stället för Boverkets tidigare konstruktionsregler (BKR), innebär en kostnadsökning på tre till fyra procent, vilket motsvarar fyra till fem miljarder i ökade samhällskostnader per år. Enligt rapporten saknades nationell samordning från myndigheterna respektive byggbranschen i framtagandet av EKS. Det medförde att det inte fanns någon med i de tekniska kommittéerna som kunde tillvarata svenska intressen. Att åtgärda detta kräver enligt rapporten en långsiktig och aktiv medverkan i de tekniska kommittéer som reviderar eurokoderna.⁶⁴

I samma rapport visas att införandet av eurokoderna kan leda till en större materialåtgång för träkonstruktioner, på grund av metoden

⁶³ Trafikverket, e-post 2017-09-26.

⁶⁴ Sveriges Byggindustrier (2015), *Eurokoderna och EKS – Effekter på byggkostnader*, SBUF-projekt 12 928.

för att mäta bärförmåga för tvärkraft och tryck vinkelrätt träfibrerna. För stålkonstruktioner gör reglerna för utmattning att exempelvis traverskranbanor kan kräva 25 procent mer stål än tidigare. För betongplattor leder nya krav till användning av mer armeringsstål. En småhustillverkare uppger att förändringarna i regelverket har inneburit att företaget har ersatt limträkonstruktioner med stålkonstruktioner. Ett ökat samarbete mellan svenska myndigheter inom standardisering på byggområdet är viktigt för att kunna påverka standarder som tas fram inom den europeiska standardiseringsorganisationen European committee for standardization (CEN) så att de understödjer EU:s och Sveriges mål inom exempelvis miljöpolitiken.⁶⁵

Att inte delta i det internationella standardiseringsarbetet kan ha negativ inverkan för ett lands samhällsintressen och företags konkurrenskraft. Flera länder och organisationer har därför tagit fram strategier för standardisering. Det gäller dels länder i norra Europa såsom Danmark, England och Nederländerna och Tyskland dels länder som Kina, USA med flera. Exempelvis har Kina lyft standardisering som en av de viktigaste frågorna för landets konkurrenskraft. Landet vill inte tvingas anpassa produktionen till teknologi och patent från andra länder utan man vill i stället bli ledande genom standardisering.⁶⁶ Om andra länder utformar standarder innebär det att svenska företag kan behöva anpassa sig efter andra länders metoder och produkter. Om hänsyn till exempelvis svenska klimatförhållanden⁶⁷ inte finns i standarder kan utländska företag offerera ett lägre anbud än företag som förhåller sig till svenska klimatförhållanden. Det kan innebära att det kommer ut produkter på marknaden som inte klarar svenska förhållanden, med konsekvensen att underhåll behövs oftare eller att helt andra, eventuellt dyrare, lösningar krävs.⁶⁸

⁶⁵ Sveriges Byggindustrier (2015), *Eurokoderna och EKS – Effekter på byggekostnader*, SBUF-projekt 12 928.

⁶⁶ Regeringens skrivelse 2007/08:140, *Standardiseringens betydelse i en globaliserad värld*, s. 30.

⁶⁷ Svenska klimatförhållanden handlar till exempel om att Sverige får mycket snö i norr och att temperaturerna kan vara mycket låga, även det främst i norra Sverige. Boverkets föreskrifter och allmänna råd om tillämpning av europeiska konstruktionsstandarder EKS ställer krav på att byggnader i Sverige ska klara vissa laster, så som till exempel snölast, som uppstår när snö lägger sig på en byggnad.

⁶⁸ Referensgruppsmöte 2017-10-06.

5.3.4 Samhällsbyggnadsbranschen efterfrågar bättre lösningar och stöd

Samhällsbyggnadsbranschen kan inte själv påverka alla förutsättningar för att delta i standardiseringen. Vid kommitténs rundabordssamtal och referensgruppsmöten har företrädare för samhällsbyggnadsbranschen framfört att de vill se en mer lösningsinriktad inställning från SIS och bättre stöd från staten. Branschen framhåller att dialogen mellan branschen och SIS behöver förbättras och att SIS behöver bli mer lyhörda för branschens önskemål. Branschen efterfrågar bättre information från SIS om standarder, ökade möjligheter att ta fram undervisnings- och informationsmaterial utifrån upphovsrätten samt minskade kostnader för att delta i standardiseringen. Motsvarande synpunkter på Svensk Elstandards verksamhet inom byggområdet har inte framförts.⁶⁹

Branschen saknar exempelvis information om vilka standarder som hör till vilka regler samt anser att omfattningen (det så kallade scopet) för en standard alltid ska kunna läsas avgiftsfritt på svenska innan köp. Bristen på information leder enligt branschen till felinköp.⁷⁰ Branschen vill även att de som har deltagit i framtagandet av en standard inte ska betala för den färdiga standarden.⁷¹

Enligt samhällsbyggnadsbranschen begränsas möjligheten att ta fram undervisnings- och informationsmaterial om standarder på grund av upphovsrätten. Branschen har därför i vissa fall tagit fram branschstandarder för att ha rätten till materialet och sammanställt informations- och undervisningsmaterial i egen regi.⁷²

Samhällsbyggnadsbranschen har vidare uppgett att de anser att deltagandet i tekniska kommittéer är kostsamt eftersom det innebär både avgifter, res- och arbetstid. Branschen anser att SIS tjänster är

⁶⁹ Rundabordssamtal 2017-05-22, 2017-05-23 och 2017-06-01 samt referensgruppsmöten 2017-09-04 och 2017-10-06.

⁷⁰ ibid.

⁷¹ ibid.

⁷² ibid.

kostsamma och att SIS inte vidtar åtgärder utan extra finansiering när branschen framför önskemål.⁷³

När det gäller önskemål gentemot staten har företrädare för samhällsbyggnadsbranschen uppgett att standarder som myndigheter hänvisar till i regelverk bör tillhandahållas översatta till svenska och vara avgiftsfria.⁷⁴ Detta bekräftas av den SIFO-undersökning som kommittén har låtit göra. Den visar att det finns en stor efterfrågan från samhällsbyggnadsbranschen på avgiftsfria standarder översatta till svenska. 86–95 procent av de respektive aktörerna (arkitekter och tekniska konsulter, byggmaterialproducenter, fastighetsbolag, byggbolag och exploatörer) anser att det är viktigt eller mycket viktigt att de standarder som byggreglerna hänvisar till är avgiftsfria. 80–88 procent av de respektive aktörerna tycker också att det är viktigt eller mycket viktigt att standarder är översatta till svenska.⁷⁵

Samtidigt har en samstämmig samhällsbyggnadsbransch under kommitténs arbete framfört att kombinationen av byggregelverkets funktionskrav och vägledande hänvisningar till standarder är bra. Enligt branschen skapar det utrymme för innovation och flexibilitet samt underlättar för branschen eftersom de utgör exempel på lösningar som kan användas.⁷⁶ I en rapport från 2011 om styrande och stödjande dokument, som aktörer från samhällsbyggnadsbranschen har tagit fram, anges dock att branschen inte använder dessa dokument i den utsträckning som behövs, trots att behovet av styrande och stödjande dokument är stort. Enligt rapporten behöver kunskapen om dokumenten och samordning mellan organisationerna öka.⁷⁷

⁷³ Rundabordssamtal 2017-05-22, 2017-05-23 och 2017-06-01 samt referensgruppsmöten 2017-09-04 och 2017-10-06.

⁷⁴ *ibid.*

⁷⁵ Kantar SIFO, redovisning av enkätundersökning 2017-08-21.

⁷⁶ Rundabordssamtal 2017-05-22, 2017-05-23 och 2017-06-01 samt referensgruppsmöten 2017-09-04 och 2017-10-06.

⁷⁷ Samhällsbyggandets Dokumentråd (2011) *Dokument för hållbart samhällsbyggande i Världsklass*.

5.4 Kommitténs analys och slutsatser

Här redogör vi för vår analys och våra slutsatser avseende de frågor som har behandlats i detta kapitel. Kommittén konstaterar att standarder och standardisering både kan ha för- och nackdelar, men bedömer att fördelarna överväger nackdelarna för samhällsbyggnadsbranschen, vilket framgår nedan.

5.4.1 Konkurrensförutsättningar

Kommittén bedömer att varken standardiseringssystemet, kostnaderna för att delta i standardiseringen eller att köpa och använda standarder utgör ett hinder för konkurrensen inom byggbranschen eller företagens möjligheter att etablera sig och expandera.

Standardiseringssystemet med privata organisationer innebär att marknaden och samhällsbyggnadsbranschen har ett verktyg där de utifrån egenintresse kan påverka vilka standarder som tas fram och hur de utformas. Systemet borde därför gynna branschens förutsättningar generellt, enligt kommittén. Att standardiseringssystemet är marknadsdrivet och bygger på egenintresse innebär att representationen i de tekniska kommittéerna är beroende av aktörernas intresse och nytta av att delta. Det kan påverka konkurrensen eftersom de som har tid och pengar många gånger är stora företag och organisationer. Om företag och organisationer utarbetar standarder som blir kostnadsdrivande att använda sig av kan det begränsa små företags etablering och tillväxt. Dessutom kan de som deltar få konkurrensfördelar då de kan påverka vilka standarder som tas fram och deras utformning samt få tillträde till kunskap och nätverk. Företagen kan på så sätt påverka sina förutsättningar på marknaden och sin konkurrensförmåga internationellt. Systemet och möjligheten att delta är dock öppet för alla, även om de reella förutsättningarna skiljer sig åt beroende på företagets storlek, resurser och kunskap om byggstandardisering. Det kan innebära att små företag har svårare att medverka i standardiseringen.

Samtidigt kommer utarbetade standarder många till del, oavsett om de medverkat i standardiseringen eller inte. När en standard har utvecklats kan en specifik teknisk lösning som tagits fram av en aktör användas av flera och enskilda företags informations- och

anpassningskostnader därmed minska. Detta kan gynna inte minst små och medelstora företag. En utveckling och användning av branschgemensamma standarder kan bidra till ett effektivare byggande genom att ange de lösningar som kan användas. Användning av standarder kan därigenom öka företagens konkurrensförmåga och tillväxt.

En ökad standardisering inom byggområdet kan främja en ökad internationalisering och handel över gränserna. Det är till nytta för svenska företags tillväxt och konkurrenskraft och även för svenska byggherrar och konsumenters möjligheter att få ta del av ett större utbud från fler företag. Internationaliseringen innebär också att företag från andra länder får möjlighet att konkurrera med svenska företag i Sverige. En ökad konkurrens i Sverige kan innebära att konsumenternas gynnas genom en ökad priskonkurrens, men också att ineffektiva företag slås ut.

Standarder kan underlätta för köpare både vid stora upphandlingar och vid köp av enskilda produkter genom att köparen får kunskap om att produkten uppfyller de krav som ställs. Det kan underlätta byte av leverantör, underlätta spridningen av innovationer och minska risken för felinköp.

Företagens behov av att köpa standarder varierar kraftigt och därmed också kostnaderna. Kostnaden för standarder drabbar alla företag lika om ett stort och ett litet företag ska utföra samma arbete där samma standarder behövs. Dock har ett mindre företag en mer begränsad verksamhet än ett större varför behovet av standarder blir mer begränsat. Att Boverket i sina föreskrifter och allmänna råd hänvisar till standarder kan innebära att branschen upplever ett ökat behov av att kunna tillgodogöra sig standarder.

Vid sidan av kostnaderna för att köpa standarder, är användningen av standarder ofta förenad med en kostnad. Det kan till exempel handla om krav på att ett visst material ska användas eller att specifika provningar måste göras. Samtidigt som standarder och standardisering innebär fördelar för många företag, innebär det också kostnader som drabbar företag på olika sätt. Kostnaden för tillämpningen kan innebära svårigheter för till exempel nya företag att etablera sig på marknaden eller för små företag att expandera.

Kommittén konstaterar mot bakgrund mot det som anförts ovan att det inte är aktuellt med några åtgärder vad det gäller företagens konkurrensförutsättningar.

5.4.2 Deltagande i byggstandardisering

Byggstandardisering förutsätter deltagande från olika typer av aktörer inom branschen med olika kompetenser och förutsättningar. En förutsättning för deltagande är att nyttan överväger kostnaden, vilket kommittén konstaterar att den kan göra trots att kostnaderna kan vara höga. Avgörande för om nyttorna ska kunna realiseras är att samhällsbyggnadsbranschen ges förutsättningar och incitament att delta i standardiseringsarbetet. Staten kan ha en betydelsefull roll som katalysator för att öka kunskapen, engagemanget och medverkan i nationell, europeisk och internationell standardisering.

En balanserad representation i de tekniska kommittéerna är eftersträvarsvärd för att få en bred förankring och gehör för skilda intressen, men förutsättningarna och incitamenten för att delta i standardiseringen varierar mellan aktörer. Tid, pengar och kunskap är faktorer som påverkar om en aktör väljer att engagera sig i standardisering eller inte. Standardiseringen finansieras av de som deltar. Avgifterna för att delta i tekniska kommittéer bestäms av deltagarna och standardiseringsorganisationen. Som nämnts i 5.4.1 finns det konkurrensfördelar med att delta i standardiseringsarbetet.

Kommittén konstaterar att det finns representanter från företag och branschorganisationer i samtliga tekniska kommittéer som finns inom byggområdet hos SIS. Enligt samhällsbyggnadsbranschen själva behöver deras deltagande i byggstandardiseringen öka och kommittén ser ingen anledning att ifrågasätta detta.

Det har dock framkommit att branschen saknar tillräcklig kunskap om byggstandardisering och att det finns ett missnöje med samarbetet med SIS inom byggområdet. Branschens missnöje med byggstandardiseringen består dels i en självkritik om att branschens kunskap om byggstandardisering och deltagande kan förbättras, dels i en efterfrågan om en mer lösningsinriktad inställning från SIS.

SIFO-undersökningen visar att kunskapsbristen begränsar deltagandet i standardiseringen. Det är dock oklart om missnöjet påverkar deltagandet eller inte.

Kommittén konstaterar därför att det krävs insatser för att bidra till ökad samverkan mellan aktörerna, förståelse för varandras förutsättningar och att SIS tillmötesgår vissa av branschens behov.

Kommittén tror att detta kan bidra till ett ökat deltagande i byggstandardiseringen.

Sammanfattningsvis drar kommittén slutsatserna att:

- Standarder och standardisering utgör inte ett hinder för konkurrens eller företags möjligheter att etablera sig och växa på marknader. Systemet har både för- och nackdelar, men kommittén bedömer att fördelarna överväger. Exempelvis kan alla företag tillgodogöra sig de lösningar som arbetats fram i standarder och därigenom öka sin produktivitet och effektivitet.
- Deltagandet i standardiseringen från samhällsbyggnadsbranschen behöver öka. Det kan gynna svenska företags konkurrensförmåga internationellt. Ett ökat deltagande är beroende av branschens kunskap om byggstandardisering och företagens egenintresse. De som deltar kan ha konkurrensfördelar då de kan påverka vilka standarder som tas fram och hur de utformas samt få tillträde till kunskap och nätverk.
- Samhällsbyggnadsbranschens otillfredsställelse med byggstandardiseringen och hittills bristande lyhörddhet från SIS för branschens behov kan lösas genom ökad förståelse för varandras förutsättningar och en vilja att göra förändringar för att hitta bra lösningar. En ökad samverkan mellan samhällsbyggnadsbranschen och SIS är därför nödvändig.

6 Bristande samverkan skapar flera svårigheter

I detta kapitel redogör kommittén för de svårigheter och det grundproblem som kommittén har identifierat inom den svenska byggstandardiseringen.

6.1 Flera aktörer upplever svårigheter

I direktivet anges att det är motiverat att se över dagens standardiseringssystem inom byggområdet mot bakgrund av de förändringar plan- och byggregleringen genomgått sedan plan- och bygglagen (2010:900) infördes och Boverkets konstruktionsregler 2011 övergick till Boverkets föreskrifter och allmänna råd (2011:10) om tillämpningen av europeiska konstruktionsstandarder (eurokoder). Kommitténs uppdrag är att utreda hur det nuvarande svenska standardiseringssystemet och dess praktiska tillämpningar påverkar byggandets effektivitet samt systemets ekonomiska och konkurrensmässiga konsekvenser.¹ I övrigt anges ingen problembeskrivning i direktivet som kommittén ska utgå från.

Som framgår av kapitel 5 har det vid kommitténs rundabords-samtal och referensgruppsmöten framkommit att flera aktörer upplever svårigheter inom den svenska byggstandardiseringen. Svårigheterna rör inte byggstandardiseringen som sådan eller att standarder existerar. Tvärtom finns en samlad uppfattning om att standarder behövs och är en given del i samhällsbyggandet. Svårigheterna handlar enligt företrädare för samhällsbyggnadsbranschen om bristande kunskap om standar-

¹ Direktiv 2017:22, *Genomgripande översyn av Boverkets byggregler m.m.*

disering, kostnader för standarder, bristande information om standarder, kostnader för deltagande i tekniska kommittéer, otillräcklig representation i tekniska kommittéer och upphovsrättsliga frågor. Även företrädare för Boverket har uppgett att det finns svårigheter med deltagande i tekniska kommittéer och upphovsrättsliga frågor, vilket kommittén har beskrivit i kapitel 4. Kommittén kan inte utesluta att även andra myndigheter har svårigheter, men det har framkommit något som tyder på det under kommitténs arbete.

Som kommittén har redogjort för i kapitel 2 menar företrädare för den svenska standardiseringsorganisationen SIS att samhällsbyggnadsbranschens och Boverkets deltagande i de tekniska kommittéerna kan öka. Därutöver finns enligt SIS svårigheter med otillåten spridning av standarder och uppgifter ur standarder. Vidare upplever SIS att det saknas tillräcklig förståelse hos samhällsbyggnadsbranschen och Boverket för standardiserings-systemet och förutsättningarna för SIS verksamhet. Dessa upplevda svårigheter utifrån de olika aktörernas perspektiv har utgjort underlag för kommitténs utvärdering av det svenska byggstandardiseringssystemet. Kommittén har konstaterat att det som har orsakat svårigheterna och som är det egentliga grundproblemet är bristande samverkan mellan aktörerna.

6.1.1 Svårigheterna omfattar endast standardiseringen inom byggområdet inom SIS

Det har visat sig att de nu aktuella svårigheterna endast berör den byggstandardiseringsverksamhet som bedrivs inom SIS. Motsvarande synpunkter på Svensk Elstandards verksamhet inom byggområdet har inte framförts. En fråga som uppstår är då om det finns några särskilda inslag i byggstandardiseringen som inte finns inom andra standardiseringsområden inom SIS. Kommittén har fört samtal med företrädare för SIS i frågan och funnit att det inte finns något enkelt entydigt svar.² Enligt kommitténs uppfattning handlar det troligen om flera saker. En faktor kan vara att samhällsbyggnadsbranschen inte är en utpräglad exportbransch, vilket kan bidra till ett mindre behov av standardisering jämfört med andra

² SIS, möte 2017-09-06.

branscher. Att svensk bygglagstiftning hänvisar till standarder i relativt stor omfattning kan vara en förklaring. Det har tidigare funnits en egen organisation för standardisering inom samhällsbyggnadsbranschen, men ersatts av SIS. Denna historiska tradition kan också bidra. Ytterligare en faktor kan vara att samhällsbyggnadsbranschen har tagit fram relativt många branschstandarder. Ägande och styrning ligger i dessa fall direkt hos samhällsbyggnadsbranschen själva och inte hos en standardiseringsorganisation.

6.2 Svårigheterna beror inte på standardiseringssystemet

Kommittén ska enligt direktivet se över dagens standardiseringssystem inom byggområdet. I kapitel 5 har kommittén gjort bedömningen att standardiseringssystemet med privata standardiseringsorganisationer inte utgör ett hinder för konkurrensen inom byggbranschen eller företagens möjligheter att etablera sig och expandera. Kommittén har i kapitel 2 och 3 konstaterat att såväl internationell, europeisk som nationell standardisering genomsyras av privata organisationer, vilka huvudsakligen finansieras genom medlemmar, deltagare och köpare. Samtliga studerade länder har, liksom Sverige, privata nationella standardiseringsorganisationer. I Sverige tycks svårigheterna som aktörerna upplever vara koncentrerade till byggområdet och handla om enskilda frågor, inte standardiseringen i stort. Kommittén drar med anledning av ovanstående slutsatsen att systemet som sådant inte är orsaken till de upplevda svårigheterna.

Kommittén ska enligt direktivet utreda om kombinationen av byggregelverkets funktionskrav och standarder skapar hinder för etablering och tillväxt för samhällsbyggnadsbranschen. I kapitel 5 har vi undersökt om det förhållandet innebär ett konkurrensproblem, vilket vi inte kan se. Samhällsbyggnadsbranschen har visserligen framfört synpunkter på kostnaderna för att köpa standarder, men framhåller samtidigt att kombinationen av byggregelverkets funktionskrav och vägledande hänvisningar till standarder är bra. Enligt branschen skapar det utrymme för innovation och flexibilitet samt underlättar för branschen eftersom de utgör exempel på

lösningar som kan användas. Frågan om huruvida olika byggregler ska hänvisa till standarder och i så fall i vilken omfattning och på vilket sätt behandlas i den redovisning som kommittén ska göra löpande till Boverket samt i slutbetänkandet.

Enligt direktivet ska kommittén även undersöka om det är motiverat med särskilda insatser för att underlätta byggsektorns medverkan i europeisk och internationell standardisering. Som kommittén har beskrivit i kapitel 5 har små företag sämre förutsättningar än stora att delta i byggstandardiseringen, då medverkan förutsätter resurser och kunskap. I förhållande till större företag som har möjlighet att delta kan små företag inte påverka vilka standarder som tas fram och deras innehåll, vilket inverkar på företagens konkurrenskraft. Samtidigt har kommittén också sett att de företag som inte deltar ändå drar nytta av att andra tar fram standarder som de kan använda. Samhällsbyggnadsbranschen i stort har framfört till kommittén att kostnader för att delta i form av deltagaravgifter, resekostnader samt arbets- och restid begränsar deltagandet i byggstandardiseringen. Branschen menar vidare att engagemanget är otillräckligt. Kommittén anser därför att det finns behov av att minska kostnaderna för att delta i byggstandardiseringen.

6.3 Grundproblemet är bristande samverkan

Kommittén har konstaterat att standardiseringssystemet inte utgör ett problem. Kommittén har dock kommit till slutsatsen att systemet bygger på och förutsätter samverkan mellan de olika aktörerna och att den inte fungerar tillräckligt väl inom byggområdet i dag.

Som kommittén har beskrivit i avsnitt 2.2 drivs framtagandet av standarder av marknadens aktörer såsom företrädare för samhällsbyggnadsbranschen. Samtidigt deltar offentliga aktörer för att ta till vara samhällsintressen i standardiseringen. Vidare kopplas regler och standarder samman genom att standarder används för att precisera rättsakter inom Europeiska unionen (EU) och att de svenska funktionsbaserade byggreglerna och tillhörande allmänna råd hänvisar till standarder. Myndigheter bevakar även att standarder inte strider mot nationella regler. Samtidigt bör myndigheterna anmäla och utforma föreskrifter med krav på produkter, så kallade tekniska föreskrifter,

så de är förenliga med standarder, vilket kommittén har redogjort för i avsnitt 4.3. Kopplingen för samman privata och offentliga aktörer, där alla har olika intressen och förutsättningar. För att detta ska fungera väl krävs att samhällsbyggnadsbranschen och myndigheter engagerar sig i och bidrar med sin kunskap i byggstandardiseringen och där samarbetar med standardiseringsorganisationer som projektleder arbetet.

Genom de samtal kommittén har fört med de aktörer som är involverade i den svenska byggstandardiseringen kan kommittén konstatera att det för närvarande inte finns tillräckligt väl fungerande kommunikation och samverkan mellan aktörerna, men att det finns en önskan om ett bättre samarbete.

Vid en jämförelse med standardiseringen i Danmark, Finland, Norge, Skottland och Tyskland har kommittén sett att liknande svårigheter till exempel med deltagande i tekniska kommittéer och upphovsrätt har funnits, men att aktörerna där har löst frågorna dels genom lyhördhet och dialog, dels genom att med aktiva åtgärder anpassa sig efter varandras behov och förutsättningar.

Samverkansproblemen mellan aktörerna inom den svenska byggstandardiseringen får allvarliga konsekvenser för aktörernas kunskap om byggstandardiseringen, deltagande i standardiseringen och säkerställande av att samhällsintressen tas tillvara.

Bristande samverkan leder till begränsat kunskapsutbyte och är till nackdel för samtliga aktörer. Samhällsbyggnadsbranschen saknar kunskap både om hur de kan använda standarder, att de kan delta i utvecklingen av standarder och hur arbetet går till. Samtliga aktörer tycks enligt kommitténs mening sakna kunskap om och förståelse för varandras förutsättningar och behov.

Kunskap är en förutsättning för engagemang i standardiseringsarbetet. Samtidigt är deltagande ett sätt att få kunskap. Såväl samhällsbyggnadsbranschens som myndigheternas deltagande kan öka i byggstandardiseringen. Det saknas både svensk bredd- och spetskompetens i de tekniska kommittéerna. Exempelvis deltar inte Boverket fullt ut i standardiseringsarbetet på grund av bristande sakkunskap, brist på resurser och de villkor om upphovsrätt som SIS ställer. Vad det gäller övriga myndigheter så saknas även deras deltagande enligt branschen och standardiseringsorganisationerna.

Kommittén kan konstatera att ett otillräckligt statligt deltagande i standardiseringen innebär risk för att samhällsintressen inte till-

varatas vid standardiseringen. Standarder är ett verktyg för staten att säkra att samhällsintressen så som miljö, säkerhet, hälsa och tillgänglighet tillgodoses i samhällsbyggandet. Det handlar ytterst om konsumenters och användares intressen. Vidare är regeringens villkor för medfinansieringen till SIS oprecisa avseende byggområdet. Bidraget är därmed inte anpassat utifrån de behov som finns inom byggområdet, vilket innebär att det inte säkerställs att samhällsintressen tas tillvara.

Mot bakgrund av att staten har ett starkt intresse i att byggstandardiseringen fungerar väl anser kommittén att det är motiverat med särskilda insatser för att öka kunskapen om och deltagandet i byggstandardiseringen samt tillvarata samhällsintressen i byggstandardiseringen.

7 Kommitténs förslag

Detta kapitel innehåller kommitténs förslag och de övervägandena som har legat till grund för förslagen. Inledningsvis redogör kommittén för de utgångspunkter som kommittén har för sina förslag. Därefter följer förslagen och övervägandena.

7.1 Utgångspunkter för kommitténs förslag

Sveriges standardiseringssystem är knutet till ett internationellt och ett europeiskt standardiseringssystem, som i sin tur är knutna till varandra. En första utgångspunkt för kommitténs arbete är att det svenska standardiseringssystemet ska vara anpassat så att det underlättar arbetet i den internationella och europeiska standardiseringen. Standarder som tas fram av internationella standardiseringsorganisationer blir allt viktigare på den internationella marknaden.¹ Endast 1–2 procent utgör svenska nationella standarder.

En andra utgångspunkt för kommittén är att de organisatoriska och de övergripande finansiella villkoren för standardiseringsarbetet på förhand är bestämda. Standardiseringen är marknadsdriven, där arbetet bedrivs och finansieras av de företag som vill ta fram en standard. Genom det internationella och europeiska standardiseringssystemet är vissa organisatoriska villkor givna, genom Världshandelsorganisationens avtal om tekniska handelshinder (TBT-avtalet)², Europeiska Unionens standardiseringsförordning³

¹ Europeiska kommissionen KOM (2016) 3211, Bilaga *Det gemensamma standardiseringsinitiativet i enlighet med strategin för den inre marknaden* till kommissionens beslut om godkännande och signering av det gemensamma standardiseringsinitiativet, s. 11.

² Världshandelsorganisationen (1995), *Agreement on technical barriers to trade*.

³ Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 1025/2012 av den 25 oktober 2012 om europeisk standardisering (standardiseringsförordningen).

och villkor för medlemskap i de internationella och europeiska standardiseringsorganisationerna International organization for standardization (ISO) och European committee for standardization (CEN). TBT-avtalet och standardiseringsförordningen innebär att det ska finnas särskilda standardiseringsorganisationer för att bedriva standardiseringsarbetet tillsammans med de företag som vill ta fram standarder. Standardiseringsorganisationerna är som regel privata medlemsorganisationer, som i huvudsak finansieras genom medlems- och deltagaravgifter samt försäljning av standarder. Upphovsrätten säkerställer organisationernas inkomster. Den svenska standardiseringsorganisationen Swedish Standards Institute (SIS) har i egenskap av medlem i ISO och CEN, i uppgift att sälja de internationella och europeiska standarderna och att aktivt skydda upphovsrätten till standarderna. De närmare villkoren för samarbetet mellan standardiseringsorganisationer, myndigheter och bransch bestäms däremot av aktörerna själva. Hur aktörer har löst frågor sinsemellan kan variera något mellan länder.

En tredje utgångspunkt för kommitténs förslag är att svensk byggstandardisering även fortsättningsvis ska vara en marknadsdriven verksamhet med offentliga inslag. I den marknadsdrivna standardiseringen engagerar sig myndigheter för att ta tillvara samhällsintressen och kontrollerar att standarder inte strider mot regler. Myndigheterna bör även utforma tekniska regler så de är förenliga med internationella och europeiska standarder. Standarder används som ett komplement till EU:s regelverk och svenska myndigheter hänvisar ibland till vissa standarder i byggregler och allmänna råd. Detta sammantaget innebär att det privaträttsliga och marknadsdrivna standardiseringssystemet får vissa offentligrättsliga inslag och vice versa. Det offentliga inslaget har visat sig skapa förväntningar från den svenska samhällsbyggnadsbranschen på att staten ska tillhandahålla de standarder som myndigheter hänvisar till avgiftsfritt, på samma sätt som med regler. Vidare efterfrågar samhällsbyggnadsbranschen en mer lösningsinriktad inställning från SIS och branschen anser att det finns svårigheter kopplade till upphovsrätt. Även Boverket upplever svårigheter med upphovsrätten. Kommitténs utgångspunkt om att byggstandardiseringen även fortsättningsvis ska vara marknadsdriven grundar sig på ett inledande vägval. Kommittén har övervägt om en statlig myndighet bör utses som nationell byggstandardiserings-

organisation, men avfärdat detta alternativ eftersom det inte kan anses ligga i samhällsbyggnadsbranschens intresse att förstatliga byggstandardiseringen. En fördel med att standardiseringen drivs av marknaden är att marknaden själv bestämmer vilka standarder som behövs och ska arbetas fram. Kommittén har vidare funnit att en myndighet, på samma sätt som SIS, skulle behöva bedriva sitt arbete i enlighet med de medlemsvillkor som ställs av de internationella och europeiska standardiseringsorganisationerna. Slutligen skulle det enligt kommittén kunna bli problematiskt att bryta ut byggfrågor till en egen standardiseringsorganisation, eftersom varje land endast får ha en medlem i ISO och CEN.

En fjärde utgångspunkt för kommittén är att samhällsbyggnadsbranschen och staten behöver ha ett aktivt deltagande vid utveckling av byggstandarder. Svenska företags och myndigheters deltagande i internationell och europeisk standardisering bidrar till att svenska företags- och samhällsintressen tas tillvara. Företagens deltagande i standardiseringen bygger på ett egenintresse och i vilken mån de deltar beror på vilken egennytta de ser med arbetet. Myndigheternas deltagande innebär att samhällsintressen tas tillvara då standarder arbetas fram.

En femte utgångspunkt för kommitténs förslag är att samverkan är en förutsättning för en väl fungerande byggstandardisering. Byggstandardiseringen engagerar offentliga och privata aktörer med olika förutsättningar och behov. De centrala aktörerna SIS, samhällsbyggnadsbranschen och Boverket är ömsesidigt beroende av varandra för en välfungerande svensk byggstandardisering och ändamålsenliga byggregler. För att åstadkomma detta är lyhördhet och dialog framgångsfaktorer.

7.2 Målen för kommitténs förslag

I kapitel 6 har kommittén redogjort för problemet som kommittén har identifierat. Det handlar om bristande samverkan mellan de centrala aktörerna SIS, samhällsbyggnadsbranschen och Boverket. Utifrån de ovan angivna utgångspunkterna och problemet med bristande samverkan har vi formulerat följande mål för våra förslag:

- att samarbetet mellan berörda aktörer inom byggstandardiseringen ökar,

- att svenska företags- och samhällsintressen tillvaratas i den nationella, europeiska och internationella byggstandardiseringen,
- att det statliga arbetet med byggstandardisering samordnas och effektiviseras i ökad omfattning, och
- att statens finansiering av byggstandardisering används på ett ändamålsenligt, effektivt och transparent sätt.

Nedan följer en presentation av kommitténs förslag och de överväganden som ligger till grund för förslagen.

7.3 En särskild nationell samordnare för byggstandardisering

Bedömning: Byggstandardiseringen inom SIS, samhällsbyggnadsbranschen och Boverket bör samordnas i syfte att:

- lösa befintliga svårigheter mellan SIS, samhällsbyggnadsbranschen och Boverket samt utveckla former för systematisk samverkan för att förebygga nya svårigheter,
- öka samhällsbyggnadsbranschens kunskap om byggstandardisering, och
- öka samhällsbyggnadsbranschens och Boverkets deltagande i byggstandardiseringsarbetet.

Förslag: Regeringen bör utse en särskild nationell samordnare för byggstandardiseringen inom SIS, samhällsbyggnadsbranschen och Boverket. Uppdraget bör omfatta två år och samordnaren bör ha i uppgift att verka för att SIS, samhällsbyggnadsbranschen och Boverket:

1. identifierar lösningar på de nu aktuella svårigheterna och eventuella andra svårigheter, och
2. utvecklar en systematisk samverkan sinsemellan.

Samordnaren bör slutredovisa sitt uppdrag och då kortfattat redogöra för:

- hur arbetet har genomförts, och
- vilka av de nu aktuella svårigheterna som SIS, samhällsbyggnadsbranschen och Boverket har löst.

En väl fungerande byggstandardisering ligger i statens intresse

Som kommittén beskriver i avsnitt 6.3 finns ett problem med bristande samverkan inom den svenska byggstandardiseringen som berör SIS, samhällsbyggnadsbranschen och Boverket. Bristen på samverkan påverkar samhällsbyggnadsbranschens och Boverkets deltagande i standardiseringsarbetet negativt. Detta försämrar

svenska företags konkurrensförmåga samt möjligheten att tillvarata svenska samhällsintressen i byggstandardiseringen. Tillvaratagande av svenska samhällsintressen inom byggstandardiseringen och byggandet är ett statligt intresse som gynnar slutkonsumenterna och möjligheten att uppnå en god bebyggd miljö. Det handlar bland annat om att trygga säkerhet, miljö, hälsa och tillgänglighet i svenska bostäder och i andra byggnadsverk. Det ligger således i statens och allmänhetens intresse att den svenska byggstandardiseringen fungerar väl.

Med hänsyn till de konsekvenser som problemet innebär för hela den svenska byggstandardiseringen är det angeläget att problemet åtgärdas skyndsamt.

Kommitténs föreslår att en nationell samordnare utses

Statskontoret har i en studie om nationella samordnare kommit fram till att samordnare ofta används i de fall staten är beroende av flera andra aktörer och när det handlar om komplexa problem utan enkla lösningar eller tydliga slutresultat.⁴ Riksrevisionen har studerat användningen av nationella samordnare och har funnit att samordnares legitimitet och etablerande av en ömsesidig dialog är faktorer av vikt för ett framgångsrikt arbete.⁵

Med hänsyn till problemets art och att lösningarna är beroende av flera aktörer bedömer kommittén att det är angeläget att en särskild nationell samordnare bör utses för att bidra till en ökad samverkan mellan de aktuella aktörerna. En samordnare kan utgöra en neutral plattform för dialog och nystart i arbetet.

Samordnarens uppgifter och tid för uppdraget

Samordnarens uppdrag bör vara ett tidsbegränsat uppdrag på två år. Det ska finnas reella möjligheter för aktörerna att hitta gemensamma lösningar på de aktuella svårigheterna. Det handlar om flera svårigheter, vars lösningar kan kräva åtgärder från flera av aktörerna. En sådan process tar tid. Med tanke på att SIS är en medlemsorganisation bör samordnarens uppdrag vara så kort som

⁴ Statskontoret (2014), *Nationella samordnare, Statlig styrning i otraditionella former?*, s. 5.

⁵ Riksrevisionen (2016), *Nationella samordnare som statligt styrmedel*, RIR 2016:5, s. 10.

möjligt för att aktörerna därefter själva ska organisera sin samverkan. Därför bedömer kommittén att två år är en väl avvägd tidsperiod för uppdraget. Samordnaren bör själv bestämma arbetsformerna för hur uppdraget ska genomföras.

Samordnarens uppdrag bör delas in i tre faser. Inledningsvis bör samordnaren förmå aktörerna att samordna sig och komma överens i de frågor de i dag upplever svårigheter inom. Det omfattar de svårigheter som har framkommit under kommitténs arbete och eventuellt andra svårigheter som finns mellan aktörerna. Uppdraget bör därför inledningsvis ha karaktären av ett medlaruppdrag. De aktuella aktörerna är ömsesidigt beroende av varandra för att vara framgångsrika inom sina respektive uppdrag samtidigt som de har olika intressen, behov och förutsättningar. Samordnaren bör verka för att aktörerna får förståelse för varandras behov och förutsättningar och därigenom en gemensam bild av svårigheterna, för att därefter hitta kompromisser och lösningar.

Som ett andra steg bedömer kommittén att samordnarens arbete kan inriktas mot ett strategiskt utvecklingsarbete av aktörernas samarbete för att förebygga att nya svårigheter uppstår. Samordnaren bör tillsammans med de berörda aktörerna sätta en struktur för ett systematiskt samarbete för framtiden. Det kan exempelvis handla om fasta mötesformer.

I en tredje och sista fas av uppdraget bör samordnaren upprätta en kortfattad redovisning av hur arbetet har genomförts och utfallet av samordnarens arbete avseende hur aktörerna har lyckats lösa de aktuella svårigheterna.

Relevanta aktörer för samordnaren

Samordnarens uppdrag bör inriktas mot att få till stånd en samverkan mellan SIS, samhällsbyggnadsbranschen och Boverket. Samordnaren bör i övrigt samtala med de aktörer som samordnaren finner relevanta.

Samordnaren kan samtala med Svensk Elstandard (SEK) och Svenska informations- och telekommunikationsstandardiseringen (ITS), för att få intryck och inspiration från verksamheter som ingår i samma standardiseringssystem.

Samhällsbyggnadsbranschen består av många skilda aktörer. Det kan exempelvis vara byggföretag, byggmaterialföretag, arkitekter,

tekniska konsulter och fastighetsägare. Vissa företräds av branschorganisationer, som kan utgöra naturliga samarbetspartners för samordnaren, och andra inte.

Utrikesdepartementet, som har ett horisontellt ansvar för standardiseringsfrågor i Sverige, och Näringsdepartementet som har ansvaret för samhällsbyggnadsfrågor, kan bidra med kunskap och inspel från statens sida. I avsnitt 7.4 nedan lämnar kommittén ett förslag om att Näringsdepartementet⁶ ska leda ett myndighetsråd för byggstandardiseringsfrågor. Departementet kan ge samordnaren en samlad bild av det statliga byggstandardiseringsarbetet och de enskilda myndigheterna i rådet kan bidra med fler perspektiv.

Förslaget stärker samarbete, kunskap och deltagande i byggstandardiseringen

Ett stärkt samarbete bör leda till ökad kunskap och ett ökat deltagande i byggstandardiseringen. Ett ökat deltagande bör i sin tur leda till att stärka svenska företags- och samhällsintressen i den internationella, europeiska och nationella byggstandardiseringen.

För SIS kan ett ökat deltagande från samhällsbyggnadsbranschen och Boverket innebära större engagemang från dessa aktörer i SIS verksamhet. Detta kan gagna även samhällsbyggnadsbranschen, Boverket och andra myndigheter genom att fler är med och delar på kostnaderna för att finansiera byggstandardiseringsarbetet. För företagen innebär ett ökat engagemang och kunskap om byggstandardisering ökad konkurrenskraft. För Boverkets del kan lösningar i frågan om upphovsrätt bidra till ett ökat deltagande och därmed ökat tillvaratagande av samhällsintressen i byggstandardiseringen.

En förutsättning för att de positiva effekter som kommittén vill främja ska inträffa är att alla aktörer, det vill säga SIS, samhällsbyggnadsbranschen och Boverket är beredda att samverka. Eftersom alla aktörer är beroende av varandra kommer deras respektive vilja att samarbeta påverka de andra.

I kapitel 8 redogör kommittén för konsekvenserna av att inte genomföra någon åtgärd.

⁶ Eller det departement som ansvarar för byggfrågor.

När kan förslaget genomföras?

Det är angeläget att en samordnare tillsätts så snart som möjligt. Med hänsyn till remissförfarande och tid för beredning inom Regeringskansliet bedömer kommittén att en samordnare bör kunna tillsättas och påbörja sitt arbete under hösten 2018.

Skulle en myndighet eller uppdrag till aktörerna kunna skapa önskad samverkan?

Kommittén har övervägt alternativa lösningar till att låta regeringen utse en särskild nationell samordnare, men avfärdat dem eftersom de inte fyller samma funktion. Exempelvis har kommittén övervägt om en myndighet i stället bör få motsvarande samordningsuppdrag. Kommerskollegium skulle kunna få ett samordningsuppdrag eftersom myndigheten har ett sektorsövergripande uppdrag i standardiseringsfrågor men det är inte lämpligt eftersom det är ett medlaruppdrag. Det skulle inte passa in i Kommerskollegiums uppdrag och en oberoende samordnare kan bättre bidra till lösningar på de aktuella samordningsproblemen. Ett annat alternativ vore att regeringen villkorar SIS medfinansiering med att samverka med Boverket samt ger Boverket i uppdrag att samverka med SIS. Regeringen har dock inte möjlighet att ge motsvarande uppdrag till samhällsbyggnadsbranschen, varför det inte är ett ändamålsenligt alternativ.

7.4 Ett nationellt myndighetsråd för byggstandardisering

Bedömning: De svenska myndigheternas arbete med byggstandardisering bör samordnas i syfte att effektivisera myndigheternas arbete i byggstandardiseringen samt att stärka de svenska samhällsintressena i den internationella, europeiska och nationella byggstandardiseringen.

Förslag: Regeringen bör inrätta ett nationellt myndighetsråd för byggstandardisering som ska effektivisera och stärka myndigheternas byggstandardiseringsarbete.

De myndigheter som bör ingå i rådet är Arbetsmiljöverket, Boverket, Elsäkerhetsverket, Energimyndigheten, Kemikalieinspektionen, Kommerskollegium, Lantmäteriet, Myndigheten för delaktighet, Myndigheten för samhällsskydd och beredskap, Statens fastighetsverk, Sveriges geotekniska institut, Trafikverket och Transportstyrelsen samt de eventuellt övriga myndigheter som regeringen anser vara relevanta.

Näringsdepartementet⁷ bör leda rådet.

Regeringen bör årligen avsätta två miljoner kronor som rådet kan använda för att finansiera studier inom byggområdet som kan användas för att stärka svenska samhällsintressen i standardiseringsarbetet.

Aktuella bestämmelser

I skäl 25 i ingressen till EU:s standardiseringsförordning anges att det viktigt att myndigheterna deltar i standardiseringen under alla skeden av utvecklingen av de standarder där de kan vara inblandade och särskilt inom de områden som omfattas av unionens harmoniseringslagstiftning avseende produkter på grund av standardiseringens betydelse som ett verktyg för att stödja unionens lagstiftning och politik och för att undvika invändningar mot och ändringar av harmoniserade standarder i efterhand.⁸

⁷ Eller det departement som hanterar byggfrågor.

⁸ Standardiseringsförordningen.

Enligt myndighetsförordningen ska svenska myndigheter verka för att genom samarbete ta till vara de fördelar som kan vinnas för enskilda samt för staten som helhet.⁹

I bilaga 5 har kommittén redogjort för på vilka sätt de nu aktuella myndigheterna har uppdrag avseende standardisering som berör byggområdet.

Myndigheter kan effektivisera och stärka byggstandardiseringsarbetet

De svenska myndigheternas deltagande i byggstandardiseringen bidrar till att samhällsintressen som miljö, hälsa, säkerhet, tillgänglighet och en god bebyggd miljö kan tas tillvara. Regeringen har i en skrivelse till riksdagen om standardiseringen generellt uttalat att myndigheterna ställs inför nya krav i och med att de tekniska kraven ibland formuleras av privaträttsliga standardiseringsorganisationer och inte av myndigheter. Det omfattande arbetet med ständigt pågående standardisering samt översyn och revideringar innebär enligt regeringen att processen fortsätter utan synbart slut. Det ställer enligt regeringen stora krav på att myndigheternas medverkan är effektiv och uthållig, att processerna är öppna för insyn och att samordningen är god. Regeringen menar vidare att det krävs noggrann bevakning, effektiva arbetsformer och samordning för att Sverige ska vara berett på att hantera standardiseringen på nya områden, för att kunna göra relevanta analyser av nyckelområden och för att hantera konkurrensen från nya aktörer i världen behöver utvecklingen bevakas noga och effektiva arbetsformer säkerställas.¹⁰

Kommittén delar regeringens bedömning om vikten av samordning. När det gäller myndigheternas standardiseringsarbete inom byggområdet finns inte något särskilt forum i Sverige för statliga myndigheter att sinsemellan och regelbundet diskutera och samordna arbetet.

I dag är forskningen inom byggstandardisering begränsad. Det ligger i den svenska statens intresse att svenska samhällsintressen

⁹ 1 § första stycket och 6 § andra stycket myndighetsförordningen (2007:515).

¹⁰ Regeringens skrivelse 2007/08:140, Standardiseringens betydelse i en globaliserad värld, s. 18 och 71.

tillvaratas i standardiseringen. För att kunna påverka utformningen av standarder inom byggområdet krävs ofta väl underbyggda argument. Rådet bör därför få medel för att finansiera angelägna studier för att ta tillvara samhällsintressen i byggstandardiseringen och nå beslutade samhälleliga mål inom exempelvis säkerhet, tillgänglighet och hälsa.

Ett nationellt byggstandardiseringsråd för myndigheter bör inrättas

Kommittén föreslår att regeringen bör inrätta ett permanent byggmyndighetsråd bestående av 13 myndigheter, i syfte att samordna det statliga arbetet och ta tillvara de statliga intressena inom byggstandardiseringen. Med hänsyn till omfattningen av statliga myndigheters deltagande i byggstandardiseringen finns en potential att samordna och effektivisera användningen av de statliga resurserna.

Rådet bör ledas av Näringsdepartementet och bör själv kunna bestämma agenda och arbetsformer efter behov. Rådets uppgift bör vara att verka för att samordna och effektivisera myndigheternas deltagande i tekniska kommittéer inom byggstandardiseringen. Näringsdepartementet bör, när behov uppstår, bjuda in övriga myndigheter de anser relevanta. Rådet behöver koordinera sitt arbete i förhållande till Kommerskollegiums övergripande arbete med standardisering.

Kommittén bedömer att rådet bör förfoga över två miljoner kronor årligen för studier inom byggområdet som kan användas för att stärka svenska samhällsintressen i standardiseringsarbetet. Det finns många viktiga samhällsintressen som behöver tillvaratas i standardiseringen. Det kan exempelvis handla om att svenska klimatförhållanden tillvaratas och att brukares behov i egenskap som användare av bostäder och lokaler omhändertas. Myndigheterna har ofta kunskap om dessa sakfrågor inom sina respektive ansvarsområden, men ibland är deras resurser begränsade. Boverket har påtalat för kommittén att kunskaps- och resursbrist begränsar verkets deltagande i standardiseringen.

Vilka myndigheter bör ingå?

Det finns ett stort antal myndigheter vars uppdrag berör byggstandardiseringen på olika sätt och i olika omfattning. Av vikt är att antalet myndigheter i ett byggmyndighetsråd inte blir alltför stort för att rådet ska ha möjlighet att arbeta effektivt. Kommittén har identifierat 13 myndigheter utifrån vilka som har i uppdrag att arbeta med byggstandardiseringsfrågor, meddelar eller tillämpar föreskrifter om byggnadsverk, upphandlar för byggande, eller utför marknadskontroll.

Genom detta urval anser kommittén att den statliga representationen i rådet täcker de uppdrag och funktioner som de statliga myndigheterna har inom byggstandardiseringen.

Förslaget innebär effektivare deltagande och stärkt argumentation

En förbättrad samordning effektiviserar myndigheternas gemensamma deltagande i byggstandardiseringen. Exempelvis kan rådet identifiera och diskutera angelägna statliga frågor inom byggstandardiseringen. Myndigheter kan delta för varandras räkning i tekniska kommittéer, vilket kan spara resurser i form av resekostnader och deltagaravgifter. Ett ökat myndighetsdeltagande medför ett ökat tillvaratagande av samhällsintressen inom byggstandardiseringen.

Genom att rådet får medel för att genomföra studier kan underlag för att tillvarata svenska samhällsintressen i byggstandardiseringen tas fram.

I kapitel 8 redogör kommittén för konsekvenserna av att inte genomföra någon åtgärd.

När och hur kan förslaget genomföras?

Förslaget innebär inget särskilt omställningsarbete för de berörda myndigheterna. Med hänsyn till remissförfarande och tid för beredning inom Regeringskansliet bedömer kommittén att Näringsdepartementet kan inrätta rådet och hålla ett första möte under hösten 2018.

Skulle rådet i stället kunna ledas av en annan myndighet?

Kommittén har som ett alternativ övervägt om ett statligt myndighetsråd för byggstandardiseringsfrågor skulle kunna ledas av en annan myndighet. Eftersom Näringsdepartementet ansvarar för byggfrågor övergripande inom staten bedöms inte något annat alternativ vara lämpligt.

7.5 Tydligare villkor för regeringens medfinansiering av byggstandardiseringen inom SIS

Bedömning: Villkoren för regeringens medfinansiering av SIS verksamhet inom byggstandardiseringen behöver preciseras i syfte att stärka denna standardisering.

Förslag: Regeringen bör från och med 2019 villkora finansieringen till SIS utifrån aktuella behov. Avseende 2019 bör regeringen villkora medfinansieringen så att SIS ska:

1. underlätta möjligheterna att avgiftsfritt ta del av viss information om standarder inom byggområdet,
2. vidta åtgärder för att öka deltagandet i de tekniska kommittéerna inom byggområdet, och
3. rapportera utfallet av ovan angivna punkter.

Efter 2019 bör de årliga villkoren utformas efter de behov som då är aktuella.

Regeringens medfinansiering behöver villkoras tydligare

SIS har en central roll i byggstandardiseringen och det svenska samhällsbyggandet. Regeringen bidrar årligen till SIS:s verksamhet, men kommittén anser att hur dessa medel ska användas eller vad arbetet ska leda till inom byggområdet inte är tillräckligt preciserat. Regeringen har intresse av att det svenska byggstandardiseringsarbetet är effektivt, att det främjar svenska företags konkurrenskraft och att samhällsintressen tas tillvara. Regeringens finansiering av byggstandardiseringen behöver vara ändamålsenlig, effektiv och transparent.

Kommittén har noterat hur den statliga medfinansieringen villkoras i Danmark genom ett så kallat resultatkontrakt. Resultatkontraktet innebär att den danska standardiseringsorganisationen ska bedriva viss verksamhet som är önskvärd ur såväl statens som samhällsbyggnadsbranschens intresse. Kommittén anser att villkorandet av den svenska medfinansieringen till viss del kan ta intryck av Danmarks resultatkontrakt, se avsnitt 3.4.3 och bilaga 4. Den svenska regeringens medfinansiering bör inledningsvis fokusera på att lösa de svårigheter som föreligger och som medför ett minskat deltagande i den svenska byggstandardiseringen.

Villkoren avseende 2019

Regeringen utfärdar ett riktlinjebrev till Sveriges Standardiseringsförbund. Riktlinjebrevet omfattar regeringens villkor för medfinansiering för samtliga standardiseringsorganisationer, inklusive SIS verksamhet.

Kommitténs förslag innebär att villkoren för medfinansieringen av SIS verksamhet inom byggområdet bör preciseras. Förslaget berör således inte övrig standardiseringsverksamhet.

För 2019 bör villkoren anges i tre punkter. För det första bör SIS underlätta möjligheterna att ta del av information om standarder inom byggområdet. Det kan handla om att SIS säkerställer att det alltid är enkelt och avgiftsfritt att ta del av en standards titel, förord, innehållsförteckning och omfattning (scope) innan köp samt att omfattningen finns att ta del av på svenska. Samhällsbyggnadsbranschen efterfrågar detta.

För det andra bör SIS vidta åtgärder för att öka deltagandet i de tekniska kommittéerna inom byggområdet. SIS kan exempelvis göra det genom att verka för att kostnaderna för att delta i framtagandet av standarder minskas. Som Standardisation Research Center funnit i sin studie 2015 bör effektivare användning av informations- och kommunikationsteknik för möten med mera användas för att minska kostnader. Överlag skulle olika sätt att ta tillvara och bidra till att utveckla det digitaliseringsarbete som SIS bedriver, kunna komma användarna till stor nytta.

För det tredje bör SIS rapportera utfallet av ovan angivna punkter.

Förslaget innebär ökad användning och ökat deltagande

Förslaget inriktar sig på att underlätta användning av byggstandarder och att minska kostnaderna för deltagande i byggstandardiseringen, något som har efterfrågats av samhällsbyggnadsbranschen. Det har framkommit att resursbrist är ett av skälen till att Boverket inte deltar fullt ut i byggstandardiseringen. Förslaget bör därmed bidra till en ökad användning av standarder hos samhällsbyggnadsbranschen samt ett ökat deltagande från branschen och Boverket. Detta bör i sin tur leda till stärkt svensk konkurrenskraft för företagen och ökade möjligheter att ta tillvara samhällsintressen inom byggstandardiseringen.

I kapitel 8 redogör kommittén för konsekvenserna av att inte genomföra någon åtgärd.

När och hur kan förslaget genomföras?

Med hänsyn till remissförfarande och tid för beredning inom Regeringskansliet bedömer kommittén att den statliga medfinansieringen tillbyggstandardiseringen inom SIS kan villkoras tydligare från och med 2019, då beslut om riktlinjebrevet till Sveriges standardiseringsförbund fattas i december 2018.

Lagstiftning som alternativ lösning

Som ett alternativ till att den statliga finansieringen villkoras har kommittén övervägt möjligheten att reglera SIS:s uppdrag som nationell standardiseringsorganisation i lagstiftning. EU-lagstiftningen ställer inga krav på medlemsländerna att anta någon särskild nationell lagstiftning för erkännande av de nationella standardiseringsorganisationerna, men det finns inte heller något hinder mot att medlemsländerna gör det. Nationell lagstiftning kan fastställa ramarna för hur statens medel ska användas inom standardiseringen, men inte lösa det nu föreliggande problemet. Styrningen av statens finansiering till standardiseringsorganisationerna kan bäst anpassas efter tid och behov genom riktlinjebrev.

8 Konsekvensanalys

I detta kapitel beskriver kommittén de konsekvenser som förslagen i kapitel 7 förväntas ge upphov till, men även vad det skulle innebära att inte vidta några åtgärder. Alternativa förslag som har övervägts nämns också i kapitlet.

8.1 Konsekvensanalysens innehåll och syfte

Enligt kommittéförordningen¹ ska en konsekvensanalys, där det är motiverat, analysera kostnader och intäkter för stat, kommuner, landsting, företag och andra enskilda. Om förslagen innebär samhällsekonomiska konsekvenser i övrigt ska även dessa redovisas.

Om förslagen innebär kostnadsökningar eller intäktsminskningar för staten, kommuner eller landsting ska kommittén föreslå en finansiering.

Har dessutom förslagen konsekvenser för följande ska det redovisas i konsekvensanalysen:

- den kommunala självstyrelsen,
- brottsligheten och det brottsförebyggande arbetet,
- för sysselsättning och offentlig service i olika delar av landet,
- för små företags arbetsförutsättningar, konkurrensförmåga eller villkor i övrigt i förhållande till större företags,
- för jämställdheten mellan kvinnor och män, och
- för möjligheterna att nå de integrationspolitiska målen.

¹ 14–15 a §§ kommittéförordningen (1998:1474).

Enligt kommitténs direktiv ska kommittén därutöver redovisa förslagens effekter på miljön samt tillgängligheten för personer med funktionsnedsättning. Dessutom ska kommittén redovisa de förslag som har övervägts men avfärdats och motivera kommitténs ställningstagande.²

Konsekvensanalysens syfte är enligt Ekonomistyrningsverket att så långt det är möjligt få en uppfattning om vad förslagen i betänkandet kommer att kosta och säkerställa att de får önskad effekt utan att ge oönskade bieffekter. Enligt Ekonomistyrningsverket bör en konsekvensanalys bland annat innehålla förslag på lösningar och alternativa lösningar, vilka som berörs, kostnadsmässiga och andra konsekvenser och om särskild hänsyn behöver tas till när resultatet av kommitténs arbete ska träda i kraft.³

8.2 Grundproblemet är bristande samverkan

Kommitténs faktainsamling och analys visar att grundproblemet inom svensk byggstandardisering bottnar i bristande samverkan mellan den svenska standardiseringsorganisationen Swedish Standards Institute (SIS), samhällsbyggnadsbranschen och Boverket. Detta problem får följdverkningar i form av bristande kunskap om byggstandardisering, minskat deltagande i standardiseringen från bransch och Boverket, vilket innebär att företags- och samhällsintressen inte tas tillvara i tillräcklig utsträckning. Därutöver har kommittén sett en potential att öka samordningen mellan myndigheters arbete med standardisering inom byggområdet. I kapitel 6 finns en fördjupad problembeskrivning.

² Direktiv 2017:22, *Genomgripande översyn av Boverkets byggregler m.m.*

³ Ekonomistyrningsverket (2015), *Tänk efter före – konsekvensutredning vid regelgivning*, rapport nr 2015:19.

8.3 Berörda aktörer

Det är framför allt tre aktörer som berörs direkt av förslagen. Dessa är:

- standardiseringsorganisationen SIS,
- samhällsbyggnadsbranschen, och
- Boverket och andra myndigheter inom byggområdet samt Regeringskansliet.

Förslagen påverkar främst affärsområdet samhällsbyggnad inom SIS. Kommittén definierar samhällsbyggnadsbranschen i avsnitt 1.4 och beskriver branschen i kapitel 5. De myndigheter som omfattas av kommitténs förslag är Arbetsmiljöverket, Boverket, Elsäkerhetsverket, Energimyndigheten, Kemikalieinspektionen, Kommerskollegium, Lantmäteriet, Myndigheten för delaktighet, Myndigheten för samhällsskydd och beredskap, Statens fastighetsverk, Sveriges geotekniska institut, Trafikverket och Transportstyrelsen. Mer information om kommitténs urvalskriterier finns i avsnitt 4.3 och myndigheternas arbete inom byggstandardisering beskrivs i bilaga 5.

8.4 Effekter om förslagen inte genomförs

Om kommitténs förslag om en nationell samordnare, ett myndighetsråd för byggstandardiseringsfrågor samt tydligare villkor för regeringens medfinansiering av byggstandardiseringen inom SIS inte genomförs, bedömer kommittén att nuvarande problem kommer att bestå. Det innebär fortsatt bristande samverkan mellan aktörerna, bristfällig kunskap om standarder och standardisering inom byggområdet, otillräckligt deltagandet i byggstandardiseringen och att företags- och samhällsintressen riskerar att inte tas tillvara. Om förslagen inte genomförs behöver aktörerna lösa samverkansproblemen på egen hand. Hittills har det visat sig svårt och samarbetet har snarare minskat de senaste åren. Ett konkret exempel på det är att Boverket numera väljer att inte gå med i fler tekniska kommittéer bland annat på grund av de upphovsrättsliga villkor som ställs för deltagande.

Att kunskapen om standarder och standardisering försämras påverkar samhällsbyggnadsbranschens förståelse för standarder och standardisering samt deras betydelse för samhällsbyggandet. Kunskapsbrist leder även till att samhällsbyggnadsbranschens och myndigheters deltagande i tekniska kommittéer nedprioriteras.

Att samhällsbyggnadsbranschen och myndigheter inte deltar tillräckligt i byggstandardiseringen innebär att kunskapen försämras ytterligare samt att tillgången till standardiseringens nätverk förloras. Att inte samhällsbyggnadsbranschen deltar i byggstandardiseringen i tillräcklig utsträckning kan innebära att andra länders aktörer i högre utsträckning påverkar standardernas innehåll. Det kan leda till en försämrad konkurrensförmåga för svenska företag exempelvis genom att svensk tillverkningsindustri behöver anpassas efter metoder och produkter från andra länder. Att myndigheter inom byggområdet inte deltar i byggstandardiseringen i tillräcklig utsträckning kan innebära att samhällsintressen inte tas tillvara. Det kan även medföra en försämrad bevakning i ett tidigt skede huruvida innehållet i en standard som kommer att fastställas som svensk standard är förenlig med svenska regler.

8.5 Förslag 1: Särskild nationell samordnare för byggstandardisering

Kommittén föreslår att regeringen ska utse en särskild nationell samordnare för byggstandardiseringen. Uppdraget bör omfatta två år och samordnaren bör ha i uppgift att verka för att SIS, samhällsbyggnadsbranschen och Boverket identifierar lösningar på de nu aktuella svårigheterna och eventuella andra svårigheter samt utvecklar en systematisk samverkan sinsemellan. Förslaget presenteras i avsnitt 7.3.

En förutsättning för att de positiva effekter som kommittén vill främja ska inträffa är att alla aktörer, det vill säga SIS, samhällsbyggnadsbranschen och Boverket är beredda att samverka. Eftersom alla aktörer är beroende av varandra kommer deras respektive vilja att samarbeta påverka de andra.

8.5.1 Förslagets huvudsakliga konsekvenser

De direkta konsekvenserna av förslaget är att:

1. SIS, samhällsbyggnadsbranschen och Boverket löser befintliga svårigheter sinsemellan och utvecklar former för systematisk samverkan för att förebygga att nya svårigheter uppstår,
2. samhällsbyggnadsbranschen ökar sin kunskap om standardisering inom byggområdet, och
3. samhällsbyggnadsbranschen och Boverket ökar sitt deltagande i tekniska kommittéer inom SIS.

De direkta kostnaderna för förslaget innebär att:

1. regeringen belastas med en kostnad för en särskild nationell samordnare, och
2. SIS, samhällsbyggnadsbranschen och Boverket samt övriga myndigheter som samordnaren träffar får avsätta resurser för att medverka i samordnarens möten med mera.

De direkta konsekvenserna ger upphov till mer långsiktiga effekter förknippade med de generella värden som standardisering skapar för samhället och för olika aktörer. De långsiktiga effekterna av förslaget innebär att:

1. svenska samhällsintressen bättre tas tillvara, och
2. svenska företagsintressen tillgodoses samt att det ges bättre förutsättningar för internationell handel och konkurrens.

De långsiktiga effekterna av kommitténs förslag sammanfattas i den samhällsekonomiska bedömningen av förslagen i avsnitt 8.9.

Direkt konsekvens 1: SIS, samhällsbyggnadsbranschen och Boverket löser befintliga svårigheter och utvecklar samverkan

En nationell samordnare skapar en gemensam arena för samverkan mellan standardiseringsorganisationen SIS, samhällsbyggnadsbranschen och Boverket. Det innebär att aktörerna får kunskap och förståelse för varandras roller, förutsättningar och behov.

Därigenom finns möjlighet att hitta gemensamma lösningar för de svårigheter som finns i dag samt hitta metoder för att förebygga och lösa framtida svårigheter.

Direkt konsekvens 2: Samhällsbyggnadsbranschen ökar sin kunskap om byggstandardisering

Stärkt samarbete mellan aktörerna bör leda till ökad kunskap om byggstandardiseringen. Branschen får möjlighet att lära av varandra och de andra aktörerna genom att utveckla nya nätverk och diskutera byggstandardiseringsfrågor. Ökad kunskap om standardiseringens betydelse för byggandet leder till att frågorna prioriteras inom företagen och organisationerna.

Direkt konsekvens 3: Samhällsbyggnadsbranschen och Boverket ökar sitt deltagande i tekniska kommittéer

Genom att SIS, samhällsbyggnadsbranschen och Boverket löser befintliga svårigheter och får bättre kunskap om standardiseringens betydelse ökar förutsättningarna för samhällsbyggnadsbranschen och Boverket att delta i tekniska kommittéer. Om aktörerna exempelvis kan nå en lösning i frågan om upphovsrätt som alla kan acceptera undanröjs det hindret för Boverkets deltagande.

8.5.2 Hur förslaget påverkar berörda aktörer

Nedan sammanfattar kommittén sin bedömning av hur aktörerna påverkas av förslaget.

Konsekvenser och kostnader för staten

De aktörer som framför allt berörs av förslaget inom staten är regeringen, Boverket och i viss mån även andra myndigheter inom byggområdet.

Regeringen behöver tillsätta samordnaren och för det krävs handläggningsresurser. Kostnaderna för samordnaren utgörs av kostnader för samordnaren och en sekreterare, totalt två personer på heltid.

Förslaget uppskattas ge upphov till drygt två miljoner i årliga kostnader för regeringen för den särskilda nationella samordnaren.

För Boverkets del kan samverkan och lösningar om bland annat upphovsrätt bidra till ett ökat deltagande och därmed ökat tillvaratagande av samhällsintressen i byggstandardiseringen. För att nå lösningar på befintliga svårigheter krävs troligen dessutom kompromisser. För Boverket och andra myndigheter som samordnaren väljer att träffa krävs tid för möten och tillhörande arbete. Uppskattningsvis handlar det om minst åtta möten extra per år för Boverket och två möten extra per år för uppskattningsvis tolv myndigheter. Det står samordnaren fritt att träffa fler myndigheter än Boverket och kommittén har i denna bedömning utgått från att de myndigheter som ingår i det nationella myndighetsrådet för byggstandardisering är relevanta. Därutöver är det intressant för samordnaren att träffa representanter från Utrikes- och Näringsdepartementet. Arbets- och resekostnaderna för myndigheterna och Regeringskansliet uppskattas ge upphov till kostnader på drygt 200 000 kronor.

Konsekvenser och kostnader för företag och branschorganisationer

En samordnare kan bli en katalysator för en bättre samverkan i frågor om byggstandardisering och skapa bättre relationer mellan samhällsbyggnadsbranschen och SIS.

Antalsmässigt är små och medelstora företag flest inom samhällsbyggnadsbranschen. En samordnare kan bidra till en ökad kunskap om att små och medelstora företag har möjlighet att få fördelar inom standardiseringen genom lägre deltagaravgifter och lägre kostnader för standarder.

Om kunskapen om standardisering förbättras kan det öka företagens och branschorganisationernas deltagande i tekniska kommittéer. Om fler engagerar sig i byggstandardiseringen blir det fler som delar på deltagaravgifterna. Därigenom kan avgiften för enskilda företag och organisationer bli lägre. För de företag och organisationer som väljer att delta i högre grad kan kostnaden öka jämfört med idag. Företagen har dock genom ett engagemang möjlighet att påverka vilka standarder som tas fram och deras

innehåll, vilket kan gynna företagens verksamhet och skapa ökad konkurrenskraft.

För de företag och organisationer inom samhällsbyggnadsbranschen som deltar i den samverkan som samordnaren organiserar krävs tid för möten och tillhörande arbete. Uppskattningsvis handlar det om minst fyra möten extra per år för varje aktör och totalt för branschen beräknas kostnaderna uppgå till 600 000 kronor. Företagen företräds ibland av branschorganisationer. För branschorganisationerna kan mer tid för förankring och återkoppling behövas för att nå medlemmarna. I vissa fall kommer företag att medverka direkt, i stället för via branschorganisationer, vilket innebär kostnader även direkt för företagen. Det kommer dessutom troligen krävas kompromisser för att för att nå gemensamma lösningar.

Konsekvenser och kostnader för SIS

Förslaget påverkar SIS. För SIS kan ett ökat deltagande i tekniska kommittéer från Boverket och samhällsbyggnadsbranschen innebära ett större engagemang i SIS verksamhet. SIS får därigenom ökade möjligheter att utveckla sin verksamhet. Om fler deltar i tekniska kommittéer kan det även leda till att SIS får ökad administration.

Samordnaren kommer arrangera möten med mera där SIS deltar, vilket ger upphov till kostnader för SIS på uppskattningsvis 100 000 kronor. För SIS krävs tid för möten och tillhörande arbete. Det kommer dessutom troligen krävas kompromisser för att för att nå gemensamma lösningar.

Samordnaren har även möjlighet att samtala med Svensk Elstandard (SEK) och Svenska informations- och telekommunikationsstandardiseringen (ITS).

Sammanställning av kostnader

De kostnader som förslaget medför för aktörerna sammanställs i tabell 8.1.

Tabell 8.1 Sammanställning av årliga direkta kostnader för förslaget om särskild nationell samordnare för byggstandardisering

Kostnadsberäkningarna exemplifierar vilka kostnader som uppstår till följd av förslaget och ska betraktas som en miniminivå.

Kostnad	Belopp
Lön för särskild utredare ⁴	1 149 552
Lön för utredningssekreterare ⁵	675 168
Resor och administrativa utgifter	300 000
Delsumma	2 124 720
Arbetstidskostnader för två heldagar för tolv myndighetsrepresentanter ⁶	101 194
Resekostnader för två möten för sex myndighetsrepresentanter ⁷	24 000
Arbetstidskostnader för två heldagar för två handläggare inom Regeringskansliet ⁸	11 253
Arbetstidskostnader för åtta heldagar för två personer från Boverket ⁹	67 462
Resekostnader för åtta möten för Boverket ¹⁰	32 000
Arbetstidskostnader för åtta heldagar för 20 branschrepresentanter ¹¹	599 064
Arbetstidskostnader för möten motsvarande två heldagar för två representanter från SEK och ITS ¹²	16 866
Arbetstidskostnader för åtta heldagar för två representanter från SIS ¹³	67 463
Delsumma	919 302
Totalt	3 044 022

⁴ Beräkning gjord utifrån SCB-statistik för övre kvartil månadslön för Övriga administrations- och servicechefer, nivå 1 inom statlig sektor: 71 000 kr/mån, inklusive semesterlön och sociala avgifter (95 796 kr/mån). Beräkning av lönekostnad genomförd på verksamt.se.

⁵ Beräkning gjord utifrån SCB-statistik för övre kvartil månadslön för Planerare och utredare med flera inom statlig sektor: 41 700 kr/mån, inklusive semesterlön och sociala avgifter (56 264 kr/mån). Beräkning av lönekostnad genomförd på verksamt.se.

⁶ Beräkning gjord utifrån SCB-statistik för övre kvartil månadslön för Förvaltnings- och planeringschefer inom statlig sektor (62 500/mån), inklusive skatter och sociala avgifter (84 328 kr/mån). Avser myndigheter utöver Boverket.

⁷ Beräkning gjord utifrån ett antagande om att hälften av myndighetsföreträdare har en schablonmässig resekostnad på 2 000 kronor. Avser myndigheter utöver Boverket.

⁸ Beräkning gjord utifrån övre kvartil månadslön för Planerare och utredare med flera inom statlig sektor: 41 700/mån, inklusive semesterlön och sociala avgifter (56 264 kr/mån).

⁹ Beräkning gjord utifrån SCB-statistik för övre kvartil månadslön för Förvaltnings- och planeringschefer inom statlig sektor (62 500/mån), inklusive skatter och sociala avgifter (84 328 kr/mån).

¹⁰ Beräkning gjord utifrån ett antagande om en schablonmässig resekostnad på 2 000 kronor.

¹¹ Beräkning gjord utifrån SCB-statistik för genomsnittlig månadslön för Förvaltnings- och planeringschefer inom privat sektor (55 500 kr/mån), inklusive semesterlön och sociala avgifter (74 883 kr/mån). Beräkning av lönekostnad genomförd på verksamt.se.

¹² Beräkning gjord utifrån SCB-statistik för övre kvartil månadslön för Förvaltnings- och planeringschefer inom statlig sektor (62 500/mån), inklusive semesterlön och sociala avgifter (84 328 kr/mån).

¹³ ibid.

8.5.3 Finns det någon alternativ lösning?

Kommittén har övervägt alternativa lösningar till att låta regeringen utse en särskild nationell samordnare, men avfärdat dem eftersom de inte fyller samma funktion. Kommitténs överväganden presenteras i avsnitt 7.3.

8.6 Förslag 2: Ett nationellt myndighetsråd för byggstandardiseringsfrågor

Kommittén föreslår att regeringen ska inrätta ett nationellt myndighetsråd för byggstandardisering som ska samordna och effektivisera myndigheternas byggstandardiseringsarbete. Förslaget beskrivs i avsnitt 7.4.

De myndigheter som bör ingå i rådet är Arbetsmiljöverket, Boverket, Elsäkerhetsverket, Energimyndigheten, Kemikalieinspektionen, Kommerskollegium, Lantmäteriet, Myndigheten för delaktighet, Myndigheten för samhällsskydd och beredskap, Statens fastighetsverk, Sveriges geotekniska institut, Trafikverket och Transportstyrelsen samt de eventuellt övriga myndigheter som regeringen anser vara relevanta.

Näringsdepartementet bör leda arbetet inom rådet.

Regeringen bör årligen avsätta två miljoner kronor som rådet kan använda för att finansiera studier inom byggområdet som kan användas för att stärka svenska samhällsintressen i standardiseringsarbetet.

8.6.1 Förslagets huvudsakliga konsekvenser

De direkta konsekvenserna av förslaget är:

1. ökad samordning av myndigheternas standardiseringsarbete inom byggområdet,
2. effektivare och eventuellt ökat deltagande i byggstandardiseringen från myndigheterna, och
3. argumentationen för att tillvarata samhällsintressen i byggstandardiseringen stärks.

De direkta kostnaderna för förslaget innebär att:

1. myndigheterna belastas med kostnader för medverkan i rådet, och
2. Näringsdepartementet belastas med kostnader för att leda och administrera rådet samt finansieringen av studier.

De direkta konsekvenserna ger upphov till mer långsiktiga effekter förknippade med de generella värden som standardisering skapar för samhället och olika aktörer. Den långsiktiga effekten av förslaget innebär att:

1. samhällsintressen tas tillvara bättre i den nationella, europeiska och internationella byggstandardiseringen.

De långsiktiga effekterna av kommitténs förslag sammanfattas i den samhällsekonomiska bedömningen av förslagen i avsnitt 8.9.

Direkt konsekvens 1: Ökad samordning av myndigheternas standardiseringsarbete inom byggområdet

Ett nationellt myndighetsråd för byggstandardiseringsfrågor medför att myndigheterna inom byggområdet får ett gemensamt forum för standardiseringsfrågor. Därmed möjliggörs en utökad samordning av myndigheternas standardiseringsarbete. Det kan exempelvis handla om att utbyta erfarenheter av hur hänvisningar till standarder kan göras i myndigheternas föreskrifter och allmänna råd och att samordna deltagandet i tekniska kommittéer. Myndigheterna kan vidare i detta forum identifiera standardiseringsfrågor som är angelägna för staten ur olika samhällsperspektiv.

Direkt konsekvens 2: Effektivare deltagande från myndigheterna

En förbättrad samordning effektiviserar myndigheternas deltagande i byggstandardiseringen. Exempelvis kan en myndighet bevaka flera myndigheters intressen i en teknisk kommitté. Det gör att färre myndigheter behöver betala deltagaravgifter i samma tekniska kommitté. En ökad effektivitet i samordningen mellan

myndigheter kan innebära att myndigheterna totalt kan vara representerade i fler tekniska kommittéer än i dag.

Direkt konsekvens 3: Argumentationen för samhällsintressen stärks

Svenska myndighetsföreträdare får ett väl underbyggt underlag för att svenska samhällsintressen ska kunna tillvaratas i byggstandardiseringen genom att förfoga över medel för att finansiera angelägna studier.

Ett ökat samarbete mellan myndigheter inom byggområdet vad gäller standardisering kan underlätta för Sverige att vara med och påverka de standarder som tas fram nationellt, europeiskt och internationellt. Eftersom det vanligtvis inte är myndighetsrepresentanter som är experter i de tekniska kommittéer inom International organization for standardization (ISO) och European committee for standardization (CEN) behöver myndigheterna säkerställa att den teknisk kommitténs representant tar del av och får med sig underlaget för att svenska intressen ska få gehör inom europeisk och internationell standardisering.

8.6.2 Hur förslaget påverkar berörda aktörer

Nedan sammanfattar kommittén sin bedömning av hur aktörerna påverkas av förslaget.

Konsekvenser och kostnader för staten

Genom att rådet inrättas ökar möjligheten för myndigheterna att utbyta kunskap, exempelvis om standardiseringsarbete samt om och hur myndigheterna kan göra hänvisningar till standarder i föreskrifter och allmänna råd. Genom samordning kan myndigheternas deltagande i tekniska kommittéer effektiviseras och eventuellt öka. Myndigheternas kostnader kan minska till följd av att myndigheterna samordnar deltagandet och därmed minskar sina deltagaravgifter. Samtidigt kan det innebära att myndigheterna

väljer att delta i fler tekniska kommittéer, något som innebär fler deltagaravgifter och därmed eventuellt ökade kostnader.

Förslaget förväntas ge upphov till 650 000 kronor i årliga kostnader i form av arbets- och resekostnader för myndighetsrepresentanterna i rådet. Att leda rådet innebär kostnader för Näringsdepartementet.¹⁴ Förslaget är i denna del kostnadsneutralt. Det innebär en kostnadsökning för både Regeringskansliet och myndigheterna men då förslaget även förväntas ge effektivitetsvinster behövs ingen extra finansiering.

Dessutom innebär förslaget en årlig kostnad på två miljoner kronor för regeringen för de studier som rådet ska ha möjlighet att genomföra.

Konsekvenser och kostnader för SIS, företag och branschorganisationer

Beroende på hur myndigheternas deltagande i de tekniska kommittéerna utvecklas påverkas antalet deltagare som delar på kostnaderna för standardiseringen inom SIS och för SIS kan det få administrativa konsekvenser.

Sammanställning av kostnader

De kostnader som förslaget medför för aktörerna sammanställs i tabell 8.2 nedan.

¹⁴ Eller det departement som har byggfrågorna.

Tabell 8.2 Sammanställning av årliga direkta kostnader för förslaget om ett nationellt myndighetsråd för byggstandardisering

Kostnadsberäkningarna exemplifierar vilka kostnader som uppstår till följd av förslaget och ska betraktas som en miniminivå.

Kostnad	Belopp
Arbetstidskostnader för möten motsvarande tre heldagar för 26 representanter ¹⁵	260 210
Resekostnader för tre möten för 13 myndighetsrepresentanter ¹⁶	78 000
Arbetstidskostnader för i genomsnitt tio arbetsdagar för 13 myndigheter ¹⁷	319 235
Arbetstidskostnader för möten motsvarande tre heldagar för två handläggare inom Regeringskansliet	16 879
Fem procents handläggartjänst inom Näringsdepartementet ¹⁸	33 758
Genomförande av studier	2 000 000
Totalt	2 708 082

8.6.3 Finns det någon alternativ lösning?

Kommittén har som ett alternativ övervägt om ett statligt myndighetsråd för byggstandardiseringsfrågor skulle kunna ledas av en annan myndighet. Eftersom Näringsdepartementet övergripande ansvarar för byggfrågor inom staten ser inte kommittén något annat alternativ som lämpligt.

¹⁵ Beräkning för 13 myndighetsrepresentanter på chefsnivå gjord utifrån SCB-statistik för övre kvartil månadslön för Förvaltnings- och planeringschefer inom statlig sektor (62 500/mån), inklusive semesterlön och sociala avgifter (84 328 kr/mån). Beräkning för 13 myndighetsrepresentanter på handläggarnivå gjord utifrån SCB-statistik för medel-månadslön för Planerare och utredare med flera inom statlig sektor: 36 400/mån, inklusive semesterlön och sociala avgifter (49 113 kr/mån). Beräkning av lönekostnad genomförd på verksamt.se.

¹⁶ Beräkning gjord utifrån ett antagande om att hälften av myndighetsföreträdare har en schablonmässig resekostnad om 2 000 kronor.

¹⁷ Beräkning gjord utifrån SCB-statistik för övre medel månadslön för Planerare och utredare med flera inom statlig sektor: 41 700/mån, inklusive semesterlön och sociala avgifter (56 264 kr/mån).

¹⁸ Beräkning gjord för motsvarande fem procent av en handläggartjänst baserad på SCB-statistik utifrån övre medel månadslön för Planerare och utredare med flera inom statlig sektor: 41 700 kr/mån, inklusive semesterlön och sociala avgifter (56 264 kr/mån). Beräkning av lönekostnad genomförd på verksamt.se

8.7 Förslag 3: Tydligare villkor för regeringens medfinansiering av byggstandardisering inom SIS

Kommittén föreslår att regeringen från och med 2019 preciserar villkoren för medfinansieringen till SIS utifrån aktuella behov för att stärka standardiseringen inom byggområdet. Avseende 2019 föreslår kommittén att regeringen villkorar medfinansieringen så att SIS ska underlätta möjligheterna att avgiftsfritt ta del av viss information om standarder inom byggområdet, vidta åtgärder för att öka deltagandet i de tekniska kommittéerna inom byggområdet samt rapportera utfallet. Förslaget beskrivs i avsnitt 7.5.

8.7.1 Förslagets huvudsakliga konsekvenser

De direkta konsekvenserna av förslaget är att:

1. regeringen säkerställer att SIS verksamhet inom byggområdet är behovsanpassad och att statens medel används ändamålsenligt, effektivt och transparent, och
2. användningen av standarder och deltagandet i byggstandardiseringen ökar.

De direkta kostnaderna för förslaget innebär att:

1. Utrikesdepartementet får ökade kostnader för administration, beredning och samordning inom Regeringskansliet, och
2. SIS kan få ökade kostnader.

De direkta konsekvenserna ger upphov till mer långsiktiga effekter förknippade med de generella värden som standardisering skapar för samhället och olika aktörer. De långsiktiga effekterna av förslaget innebär att:

1. svenska samhällsintressen bättre tas tillvara, och
2. svenska företagsintressen tillgodoses samt att det ges bättre förutsättningar för internationell handel och konkurrens.

De långsiktiga effekterna av kommitténs förslag sammanfattas i den samhällsekonomiska bedömningen av förslagen i avsnitt 8.9.

Direkt konsekvens 1: Regeringen säkerställer att SIS verksamhet är behovsanpassad och att statens medel används väl

Genom medfinansieringen bidrar staten till att SIS kan bedriva verksamhet som de annars inte hade kunnat göra. Att medfinansieringen av SIS villkoras tydligare innebär att åtgärder som regeringen prioriterar genomförs samt säkerställer att användningen av statens medel görs på ett effektivt, ändamålsenligt och transparent sätt.

Direkt konsekvens 2: Användningen av standarder och deltagandet i byggstandardiseringen ökar

De förslag till villkor för SIS medfinansiering som kommittén föreslår handlar om att förbättra informationen om standarder och att vidta åtgärder för att öka deltagandet i tekniska kommittéer. Därmed bedömer kommittén att förslaget underlättar för samhällsbyggnadsbranschen att använda standarder samt för branschen och myndigheter att delta i standardiseringen.

8.7.2 Hur förslaget påverkar berörda aktörer

Nedan sammanfattar kommittén sin bedömning av hur aktörerna påverkas av förslaget.

Konsekvenser och kostnader för staten

Att regeringens riktlinjebrev till Sveriges Standardiseringsförbund preciserar vad den statliga medfinansieringen till SIS ska användas till innebär att samhällsintressena kan tillvaratas bättre i standardiseringen. Staten får också via Utrikesdepartementet en mer detaljerad återrapportering vad det gäller byggstandardisering. Utrikesdepartementet kostnader för administration, beredning och

samordning inom Regeringskansliet för villkorandet i riktlinjebrevet förväntas uppgå till cirka 35 000 kronor i arbetskostnad.

Konsekvenser och kostnader för företag och branschorganisationer

Att regeringens medfinansiering villkoras i riktlinjebrevet kan underlätta för företagen och övriga i samhällsbyggnadsbranschen då villkoren delvis syftar till att underlätta för deltagarna. Ökade kunskaper om standarder och standardisering kan öka deltagandet i tekniska kommittéer. När fler delar på kostnaden för SIS administration för tekniska kommittéer kan deltagaravgiften för den enskilde deltagaren minska. För de som är nya i standardiseringen eller som ökar sitt engagemang innebär det en kostnadsökning. För övriga kan det bli en kostnadssänkning. Kommittén bedömer inte att förslaget innebär någon skillnad för små respektive stora företag.

Konsekvenser och kostnader för SIS

Att regeringen mer detaljerat preciserar i riktlinjebrevet vad medfinansiering till SIS ska användas till begränsar i viss mån SIS möjligheter att bestämma hur medlen ska användas inom verksamheten. Genom att regeringen via Utrikesdepartementet varje år fattar ett beslut om vad den villkorade medfinansieringen av SIS ska innebära finns ett behov och förutsättningar för en dialog mellan Utrikesdepartementet och SIS. En mer utförlig återsrapportering till Utrikesdepartementet innebär en ökad administrativ börda för SIS. Kommittén uppskattar att SIS behöver tre arbetsdagar extra för att sammanställa återsrapporteringen.

Sammanställning av kostnader

De kostnader som förslaget medför för aktörerna sammanställs i tabell 8.3 nedan.

Tabell 8.3 Sammanställning av årliga direkta kostnader för förslaget om villkorad medfinansiering av byggstandardisering inom SIS

Kostnadsberäkningarna exemplifierar vilka kostnader som uppstår till följd av förslaget och ska betraktas som en miniminivå.

Kostnad	Belopp
Arbetstidskostnader motsvarande tre heldagar för representanter från SIS ¹⁹	12 649
Fem procents handläggartjänst inom Utrikesdepartementet	33 758
Totalt	46 407

8.7.3 Finns det någon alternativ lösning?

Som ett alternativ till att den statliga finansieringen villkoras har kommittén övervägt möjligheten att reglera SIS uppdrag som nationell standardiseringsorganisation i lagstiftning, men kommit fram till att alternativet inte löser de nu föreliggande svårigheterna. Kommittén bedömer att styrningen av statens finansiering till standardiseringsorganisationerna bäst kan anpassas efter tid och behov genom riktlinjebrev. Kommitténs överväganden presenteras i avsnitt 7.5.

8.8 Bedömningar som gäller alla förslagen

En konsekvensanalys ska innehålla ett antal bedömningar av hur förslagen påverkar olika aspekter och intressen med relevans för samhället. Kommittén har valt att samla dessa bedömningar i detta avsnitt.

Förslagen i detta betänkande kommer inte direkt att påverka jämställdheten mellan kvinnor och män, pojkar och flickor, miljön, tillgängligheten för personer med funktionsnedsättning eller de integrationspolitiska målen. Regeringen kan dock välja att styra de respektive förslagen till förmån för någon fråga som är av särskilt intresse. Det kan exempelvis handla om att regeringen i framtida villkorande av SIS medfinansiering fokuserar på något av ovanstående.

¹⁹ Beräkning gjord utifrån SCB-statistik för övre kvartil månadslön för Förvaltnings- och planeringschefer inom statlig sektor (62 500 kr/mån), inklusive semesterlön och sociala avgifter (84 328 kr/mån).

Kommitténs samlade bedömning är att de extra resor som förslagen innebär är relativt få varför den miljömässiga konsekvensen för samhället inte är meningsfull att kvantifiera.

Vad det gäller brottslighet och brottsförebyggande arbete så sprids enligt SIS i dag standarder eller central information från standarder på ett icke avtalsenligt sätt.²⁰ Med en ökad kunskap om standardiseringsorganisationernas förutsättningar och vikten av att den som köper en standard håller sig till ingånget avtal kan otillåten spridning av standarder minska.

Betänkandet förhåller sig till EU-rättsakter, framför allt EU:s standardiseringsförordning²¹, och de privaträttsliga avtal som finns mellan ISO, CEN och SIS och bedömer att förslagen inte står i strid med dessa.

Kommittén har inte kunnat identifiera några konsekvenser för sysselsättning eller offentlig service i olika delar av landet. Kommittén har inte heller kunnat identifiera några konsekvenser för kommuner, det kommunala självstyret eller för landstingen.

Enskilda kan beröras av långsiktiga effekter av förslagen och det beskrivs nedan i den samlade samhällsekonomiska bedömningen.

8.9 Samhällsekonomisk bedömning av förslagen

Kommittén bedömer att förslagen sammantaget kan främja och utveckla byggstandardiseringen och på lång sikt ge positiva effekter för samhället.

Bättre tillvaratagande av svenska samhällsintressen

Kommittén föreslår verktyg för att underlätta myndigheternas deltagande i standardiseringen, undanröja de svårigheter som hindrar Boverkets deltagande i byggstandardiseringen, samordna och effektivisera myndigheternas arbete med byggstandardisering samt öka regeringens möjligheter att bidra till att SIS bedriver verksamhet som är angelägen ur ett samhällsperspektiv. Samtliga förslag bidrar

²⁰ SIS, e-post 2017-08-16.

²¹ Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 1025/2012 av den 25 oktober 2012 om europeisk standardisering, (Standardiseringsförordningen).

därmed till att i högre utsträckning tillvarata samhällsintressen som säkerhet, miljö, hälsa och tillgänglighet i den nationella, europeiska och internationella byggstandardiseringen. Det kan exempelvis handla om att svenska klimatförhållanden tillvaratas och att brukares behov i egenskap av användare av bostäder och lokaler omhändertas.

Ett ökat deltagande i byggstandardiseringen innebär att det är möjligt att påverka innehållet i standarder i högre utsträckning än att enbart svara på en remiss. Att helt avstå från eller ha ett alltför passivt deltagande i standardiseringen kan medföra kännbara ekonomiska konsekvenser, se exempel i avsnitt 5.3.3. Att påverka standarders innehåll och att undvika standarder som är ineffektiva för svenska aktörer innebär kostnadsbesparingar och stora samhällsekonomiska vinster.

Bättre marknadsförutsättningar för ökad konkurrens

Förslagen innebär att samhällsbyggnadsbranschens förutsättningar för att delta i standardiseringen förbättras. En ökad kunskap och förståelse kan bidra till en ökad användning av standarder. Utveckling och användning av standarder kan bidra med förutsättningar till ett effektivare byggande eftersom standarder anger lösningar som kan användas av flera. Företag kan därigenom undvika egna utvecklingsinsatser genom en ökad kunskapsspridning. Det minskar det enskilda företags informations- och anpassningskostnader om kostnaderna sprids på fler. En utvecklad medverkan och större delaktighet i byggstandardiseringen kan därigenom på lång sikt bidra till bättre förutsättningar för svenska företag att öka sin konkurrenskraft på internationella marknader samt bidra till en ökad konkurrens på svenska produkt- och tjänstemarknader.

En ökad kunskap om standarders roll och innehåll kan även underlätta vid upphandlingar. Standarder kan ge en ökad rätts-säkerhet, transparens, spårbarhet, tydlighet och effektivitet.

Hushåll och enskilda kan gynnas av en stärkt byggstandardisering

Ett ökat deltagande från myndigheter och organisationer för slutanvändare och brukare i standardiseringen är gynnsamt för hushåll och enskilda på lång sikt. Genom en bättre samordning och ökad kunskap inom staten kan medborgarnas och den enskildes intressen tillvaratas bättre. När deltagandet i tekniska kommittéer ökar kan svenska företags och myndigheters position i europeisk och internationell standardisering stärkas.

Bättre fungerande import- och exportmarknader kan öka utbudet av producenter av varor och tjänster, något som kan ha en positiv effekt på pris och kvalitet för enskilda konsumenter eller brukare. En ökad standardisering kan ge bättre förutsättningar för mer förutbestämda produktionsmetoder, vilket kan gynna mer industrialiserade byggmetoder som ger skalfördelar. Det kan påverka bostadsbyggandet på lång sikt genom att de bostäder som byggs eller ändras kan byggas med en jämnare kvalitet och till lägre kostnader.

8.10 Finansiering

Kommitténs förslag om att tillsätta en särskild samordnare kräver statlig finansiering. Kommittén föreslår att kostnaden på 2,1 miljoner kronor per år under två år finansieras via Regeringskansliets förvaltningsanslag, utgiftsområde 1 Rikets styrelse. Det är denna utgiftspost som normalt finansierar utredningar och samordnare. Motivet är att förslaget då dels genomgår en politisk prioritering inom regeringen, dels samlas alla utredningskostnader på samma ställe vilket skapar överblick.

Förslaget om att inrätta ett nationellt myndighetsråd för byggstandardisering är kostnadsneutralt med avseende på myndigheternas verksamhet. Det innebär en kostnadsökning för både Regeringskansliet och myndigheterna men då förslaget även förväntas ge effektivitetsvinster behövs ingen extra finansiering utöver de förvaltningsanslag som myndigheterna får i dag. Vad det gäller medel för studier föreslår kommittén att kostnaden på två miljoner kronor årligen finansieras inom utgiftsområde 18

Samhällsplanering, bostadsförsörjning och byggande samt konsumentpolitik.

Förslaget om att villkora medfinansieringen till SIS kräver ingen extra finansiering då det enbart förtydligar SIS uppdrag inom ramen för det bidrag som SIS årligen får.

Referenser

Källor från EU-institutioner

Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 305/2011 av den 9 mars 2011 om fastställande av harmoniserade villkor för saluföring av byggprodukter

Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 1025/2012 av den 25 oktober 2012 om europeisk standardisering

Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2015/1535 av den 9 september 2015 om ett informationsförfarande beträffande tekniska föreskrifter och beträffande föreskrifter för informationssamhällets tjänster

Mål C-613/14, James Elliott Construction Limited mot Irish Asphalt Limited

Europeiska parlamentet (2017), *resolution of 4 July 2017 on European standards for the 21st century (2016/2274(INI))*

Europeiska kommissionen (2016), C(2016) 3211, *Det gemensamma standardiseringsinitiativet i enlighet med strategin för den inre marknaden – bilaga till kommissionens beslut om godkännande och signering av det gemensamma standardiseringsinitiativet*

Europeiska kommissionen (2016), KOM(2016) 358, *Meddelande från kommissionen till Europaparlamentet, rådet, Europeiska ekonomiska och sociala kommittén samt Regionkommittén – Europeiska standarder för 2000-talet*

Källor från riksdagen, regeringen, Regeringskansliet och statliga utredningar

- Lagen (1960:729) om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk
Arbetsmiljölagen (1977:1160)
Plan- och bygglagen (2010:900)
Lagen (2016:1145) om offentlig upphandling
Förordningen (1994:2029) om tekniska regler
Förordningen (2007:757) med instruktion för Statens fastighetsverk
Förordningen (2007:913) med instruktion för Arbetsmiljöverket
Förordningen (2007:1056) med instruktion för Statens geotekniska institut
Förordningen (2007:1121) med instruktion för Elsäkerhetsverket
Förordningen (2008:1002) med instruktion för Myndigheten för samhällsskydd och beredskap
Förordningen (2008:1300) med instruktion för Transportstyrelsen
Förordningen (2009:946) med instruktion för Lantmäteriet
Förordningen (2009:947) med instruktion för Kemikalieinspektionen
Förordningen (2010:185) med instruktion för Trafikverket
Förordningen (2012:546) med instruktion för Boverket
Förordningen (2012:990) med instruktion för Kommerskollegium
Förordningen (2014:134) med instruktion för Myndigheten för delaktighet
Förordningen (2014:520) med instruktion för Statens energimyndighet
Förordningen (2014:1039) om marknadskontroll av varor och annan närliggande tillsyn
Elsäkerhetsförordningen (2017:218)
Proposition 1985/86:1, *Förslag till ny Plan- och bygglag*
Proposition 1993/94:178, *Ändring i plan- och bygglagen, m.m.*
Proposition 2017/18:1, *Budgetproposition för 2018, utgiftsområde 18*
Proposition 1960:17, *Upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk. Rätt till fotografisk bild*

- Regeringsbeslut, Regleringsbrev för budgetår 2013 avseende Boverket, dnr. S2012/8390/SAM (2012-12-20)
- Regeringsbeslut, Regleringsbrev för budgetår 2015 avseende Boverket, dnr. S2014/8774/SAM (2014-12-18)
- Regeringsbeslut, Regleringsbrev för budgetår 2017 avseende Arbetsmiljöverket, dnr. A2016/02473/ARM och A2016/02422/SV (2016-12-20)
- Regeringsbeslut, Regleringsbrev för budgetåret 2017 avseende Boverket dnr. N2016/07802/SUBT, N2016/07505/KLS och N2016/01717/PBB (2016-12-14)
- Regeringsbeslut, Regleringsbrev för budgetåret 2017 avseende Elsäkerhetsverket, dnr. M2016/02975/S (2016-12-20)
- Regeringsbeslut, Regleringsbrev för budgetåret 2017 avseende Statens energimyndighet, dnr. M2016/02922/S (2016-12-20)
- Regeringsbeslut, Utseende av erkända nationella standardiseringsorgan, dnr. UF2011/74343/UD/FIM (2011-12-15)
- Regeringsbeslut, Riktlinjer för budgetåret 2015 avseende Sveriges standardiseringsförbund, dnr. UD2014/80015//UDFIM (delvis) UD2014/80445/UD/FIM (2014-12-18)
- Regeringsbeslut, Riktlinjer för budgetåret 2016 avseende Sveriges standardiseringsförbund, dnr. UD2015/11874/FIM (delvis) UD2015/12277/FIM (2015-12-17)
- Regeringsbeslut, Riktlinjer för budgetåret 2017 avseende Sveriges standardiseringsförbund, dir. UD2016/21817/FH (delvis) UD2016/21893/HI (2016-12-14)
- Regeringsbeslut, Utbetalning av medel till Sveriges standardiseringsförbund för satsning på internationell standardisering, dnr. UD2016/09162/HI (2016-05-19)
- Regeringskansliet (2015), *Sveriges exportstrategi*
- Regeringskansliet (2016), *Faktapromemoria 2015/16:FPM106, Meddelande från kommissionen – Europeiska standarder för 2000-talet*
- Regeringens skrivelse 2007/08:140, *Standardiseringens betydelse i en globaliserad värld*
- Direktiv 2014:106, *Utbyggnad av nya stambanor samt åtgärder för bostäder och ökad tillgänglighet i storstäderna*

- Direktiv 2017:22, *Genomgripande översyn av Boverkets byggregler m.m.*
- SOU 2000:44, *Från byggsekt till byggsektor*
- SOU 2002:115, *Skärpning gubbar! Om konkurrensen, kostnaderna, kvaliteten och kompetensen i byggsektorn*
- SOU 2009:71 EU, *Sverige och den inre marknaden – En översyn av horisontella bestämmelser inom varu- och tjänsteområdet*
- SOU 2015:105, *Plats för fler som bygger mer*

Myndigheters föreskrifter och rapporter

- Boverkets byggregler, föreskrifter och allmänna råd (BFS 2011:6)
- Boverkets föreskrifter och allmänna råd (BFS 2011:10) om tillämpning av europeiska konstruktionsstandarder (eurokoder)
- Boverket (2012), *Vision för Sverige 2025*
- Boverket (2013), *Tillgängliga eurokoder och andra standarder inom byggsektorn*, rapport 2013:27
- Boverket (2015), *Förslag till utvecklade krav på standardiseringen inom byggområdet*, rapport 2015:41
- Boverket (2015), *En strategi för hänvisning till standarder*, rapport 2015:42
- Boverket (2016), *Byggregler – en historisk översikt*
- Ekonomistyrningsverket (2015), *Tänk efter före – konsekvensutredning vid regelgivning*, rapport nr 2015:19
- Kommerskollegium (2016), *Vad hindrar svensk utrikeshandel?* Rapport 2016:5
- Konkurrensverket (2013), *Konkurrensen i Sverige – så kan vi bygga mer och billigare*, Rapport 2013:10
- Konkurrensverket (2015), *Bättre konkurrens i bostadsbyggandet? En uppföljning 2009–2012*, Rapport 2015:4
- Lantmäteriet (2016), *Lantmäteriets bidrag till Agenda 2030*, Rapport 2016-08-25
- Myndigheten för delaktighet (2017), *Strategisk plan för arbete med standardisering på Myndigheten för delaktighet*

- Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (2016), *Standardiseringsstrategi för MSB*, dnr. 2014-5484
- Riksrevisionen (2016), *Nationella samordnare som statligt styrmedel*, RIR 2016:5
- Statskontoret (2009), *Sega gubbar? En uppföljning av Byggekommisionens betänkande "Skärpning gubbar!"*, Rapport 2009:6
- Statskontoret (2014), *Nationella samordnare, Statlig styrning i otraditionella former?*
- Swedac (2016), *Årsredovisning 2016*
- Tillväxtverket (2017), *Företagens villkor och verklighet 2017*, Rapport 0232

Litteratur

- Berner, B. (2007), *Rationalizing Technical work: visions and realities of the systematic drawing offices in Sweden, 1890–1940*, Technology and Culture Technology and Culture, 2007, vol 48
- Conchoy, F. (2002), *Une petite histoire du client, ou la progressive normalisation du marché et de l'organisation*, Sociologie du travail 44
- Hansen Eskild, Jensen Bjarne E. och Frankel Christian(2006), *Standardisering i Norden – Øget samarbejde og ny arbejdsdeling mellem standardiseringsorganisationerne i Norden*, Copenhagen business school
- Klein W., Lankhuizen, M. & Gilsing, V. (2005), *A System Failure Framework for Innovation Policy Design*, Technovation, vol. 25
- Levin Marianne (2017), *Lärobok i immaterialrätt*
- Lundvall, B-Å, (2007), *National Innovation System: Analytical Focusing Device and Policy Learning Tool*, ITPS, Working Paper, R 2007:004
- Olsson Henry (2016), *Copyright: svensk och internationell upphovsrätt*
- Wegelius & Hedestad (2015), *Standardization and Innovation within the Green Buildings field: Insights from Europe*. Lund University, in K. Jakobs, K. Bergh Skriver, J. Jerlang, & G. Mainz (Eds.), *EURAS proceedings: The Role of Standards in Transatlantic Trade and Regulation*

Övriga tryckta källor

- Världshandelsorganisationen (1995) *Agreement on technical barriers to trade*
- ISO och CEN (2001), *Agreement on technical co-operation between ISO and CEN* (Vienna Agreement)
- ISO (2015), *Membership Manual*
- ISO (2017), *Guidance on the systematic review process in ISO*
- ISO (2017), *Navigating a world in transition – ISO annual report 2016*
- ISO POCOSA (2017), *Policy for the distribution, sales and reproduction of ISO publications and the protection of ISO's copyright*
- CEN-CENELEC (2015), *Guide 10, Policy on dissemination, sales and copyright of CEN-CENELEC Publications*
- CEN-CENELEC (2017), *Internal Regulations Part 2 – Common Rules For Standardization Work*
- Erhvervs- og vækstsministeriet och Dansk Standard (2015) *Resultatkontrakt 2015–2017*
- Department of Trade and Industry & Constructing Excellence (2006), *Rethinking Standards In Construction. Report of a strategic workshop to initiate a new approach to UK standardisation – Can standards support industry performance improvement?*
- British Standards Institute (2015), *BSI Standards: Report to the Department for Business, Innovation & Skills, Use of BIS funding and NSB activity for the financial year 1 April 2014 to 31 March 2015*
- Sveriges standardiseringsförbund (2014), *Svensk strategi för standardisering*
- SIS (2015), *Ta steget in i SIS värld*
- SIS (2015), *Återrapportering Statbidrag år 2015*
- SIS (2016), *Årsredovisning 2016*
- SIS (2016), *Återrapportering Statbidrag år 2016*
- Byggstandardiseringen (1975), *Nordisk byggstandardisering, En presentation*
- Standardiseringskommissionen i Sverige (1992), *Standardiseringen i Sverige, 1922–1992: en krönika utgiven till SIS 70-års jubileum*

Samhällsbyggandets Dokumentråd – SBDR (2011), *Dokument för hållbart samhällsbyggande i Världsklass*.

Sveriges Byggindustrier(2015), *Eurokoderna och EKS – Effekter på byggkostnader*, SBUF-projekt 12 928

Sveriges Byggindustrier (2015), *Fakta om byggandet 2015*

Webbplatser

www.av.se

www.beta.gov.scot

www.boss.cen.eu

www.boverket.se

www.byggtjanst.se

www.cen.eu

www.cenelec.eu

www.cencenelec.eu

www.din.de

www.donationskampanj.lu.se

www.ec.europa.eu

www.elstandard.se

www.etsi.org

www.eurocodes.jrc.ec.europa.eu

www.gov.scot

www.iec.ch

www.iso.org

www.isotc.iso.org

www.its.se

www.itu.int

www.kommers.se

www.sis.se

www.standards.cen.eu

www.sfs.fi

www.sfv.se

www.skaradet.se
www.standardiseringsforbundet.se
www.swedgeo.se
www.trafikverket.se
www.wto.org

Kommittédirektiv 2017:22

Genomgripande översyn av Boverkets byggregler m.m.

Beslut vid regeringssammanträde den 23 februari 2017

Sammanfattning

En kommitté ska genomföra en systematisk och grundlig översyn av 8 och 10 kap. plan- och bygglagen, 3–5 och 7 kap. plan- och byggförordningen, Boverkets byggregler, Boverkets föreskrifter om tillämpning av europeiska konstruktionsstandarder och de standarder dessa hänvisar till i syfte att modernisera regelverket och därmed gynna ökad konkurrens och ökat byggande. Kommittén ska även utreda regelverkets ändamålsenlighet, effektivitet och omfattning. Det står kommittén fritt att vid behov föreslå ändringar i detta och andra närliggande regelverk som ställer krav på utformning och konstruktion av byggnader och anläggningar.

Kommittén ska även analysera behovet av reglering för att minska klimat- och miljöpåverkan inklusive minskad spridning av särskilt farliga ämnen under byggprocessen och vid val av byggmaterial.

Kommittén ska i den del som avser föreskrifter om byggregler fortlöpande överlämna sina förslag till Boverket.

Överväganden och förslag när det gäller standarder ska redovisas senast den 29 december 2017.

Överväganden och förslag när det gäller minskad klimat- och miljöpåverkan till följd av byggprocessen och materialval ska redovisas senast den 30 november 2018.

Uppdraget ska i övrigt redovisas senast den 13 december 2019.

Bakgrund

Bostadsbyggandet i Sverige har under många år varit lågt i förhållande till befolkningstillväxten. Sveriges befolkning ökar kraftigt och störst är befolkningstillväxten i storstadsregionerna. Av Boverkets bostadsmarknadsenkät för 2016 framgår att 240 av landets kommuner bedömer att det råder underskott på bostäder på marknaden. Drygt 80 procent av Sveriges befolkning bor i sådana kommuner.

Sedan 2012 har antalet påbörjade bostäder tredubblats i landet och det senaste året har antalet påbörjade bostäder genom nybyggnad ökat från ca 46 500 år 2015 till 60 500 år 2016 enligt Boverkets senaste uppgifter. Prognoserna för kommande år är att bostadsbyggandet kommer att öka ytterligare. Staten har en viktig uppgift att se till att den positiva utvecklingen håller i sig och att bostadsbyggandet ökar ännu mer. När bostadsbyggandet ökar gäller det att regelverk och berörda processer anpassas.

Plan- och bygglagen (2010:900), förkortad PBL, trädde i kraft den 2 maj 2011 och ersatte då den äldre plan- och bygglagen (1987:10), förkortad ÄPBL, och lagen (1994:847) om tekniska egenskapskrav på byggnadsverk, m.m. På motsvarande sätt ersatte den nuvarande plan- och byggförordningen (2011:338), förkortad PBF, en tidigare förordning med samma namn.

I PBL och PBF regleras krav på byggnadsverk. Boverket får meddela de föreskrifter som behövs för tillämpningen av bestämmelserna och myndighetens föreskrifter benämns Boverkets byggregler, förkortade BBR. Merparten av bestämmelserna återfinns i BBR medan lagen och förordningen är översiktligt hållna. I BBR anges funktionskrav, dvs. att en viss funktion ska uppnås. Det innebär att funktionen ibland kan uppnås med olika tekniska lösningar.

I propositionen som föregick PBL angav regeringen att den med den nya lagen avsåg att bl.a. förenkla plan- och byggprocesserna och skärpa kontrollen av byggandet. Den nya lagen innebar även en språklig modernisering och ett krav på att fler aspekter ska beaktas vid planläggning och byggande, bl.a. miljö- och klimataspekter. Hänsyn till natur- och kulturvärden och att det byggda ska ha en estetiskt tilltalande utformning lyftes också fram som allmänna intressen.

I 8 kap. PBL finns de materiella bestämmelserna om krav på byggnadsverk, byggprodukter, tomter och allmänna platser. I kapitlet anges bl.a. krav på byggnadsverks utformning och deras tekniska

egenskaper. En del av kraven i dessa bestämmelser fanns redan i ÄPBL medan andra har tillkommit på senare tid, bl.a. till följd av EU-direktiv.

I 10 kap. PBL finns bestämmelser om genomförandet av bygg-, rivnings- och markåtgärder. Det är byggherren som ansvarar för att kraven uppfylls, medan byggnadsnämnden främst agerar som tillsynsmyndighet. Genom PBL utvidgades kraven på hur en kontrollplan ska utformas. Den kvalitetsansvarige ersattes av en kontrollansvarig, samtidigt som dennes uppgifter utvidgades och förtydligades. Byggsamrådet ersattes av ett tekniskt samråd, samtidigt som det formella innehållet i detta samråd preciserades. Vidare infördes krav på att byggnadsnämnden ska besluta om ett startbesked innan byggnadsarbetet får påbörjas. Slutbeviset ersattes av ett slutbesked vilket gjordes till en förutsättning för att byggnadsverket ska få tas i bruk. Samtidigt samordnades bygglovskedet i högre grad med den tekniska kontrollprocessen.

Standarder har kommit att spela en allt mer synlig roll inom byggandet i takt med att byggreglerna har utformats som funktionskrav, dvs. krav på funktion utan att ange hur den ska uppnås. Funktionskraven kompletteras i många fall med en hänvisning till en standard för en specifik lösning. Hänvisningen görs oftast i ett allmänt råd och är därmed inte bindande. Däremot finns det en fördel med att följa det allmänna rådet eftersom det därigenom kan förutsättas att funktionskravet i föreskriften uppfylls. Det står var och en fritt att välja en annan lösning, men den som gör det måste kunna visa att funktionskravet har uppfyllts.

Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 305/2011 av den 9 mars 2011 om fastställande av harmoniserade villkor för saluföring av byggprodukter och om upphävande av rådets direktiv 89/106/EG (byggproduktförordningen) trädde i kraft 2011. Den reglerar bl.a. hur vissa byggprodukters egenskaper ska göras kända. Detta görs genom att europagemensamma, harmoniserade standarder tas fram. För de produkter som omfattas av en harmoniserad standard är det obligatoriskt att prova och redovisa produktens egenskaper enligt denna, för att få sälja produkten på EU:s inre marknad.

Den 1 januari 2011 upphörde Boverkets föreskrifter och allmänna råd om konstruktion (BKR) att gälla som tillämpningsföreskrifter till plan- och byggförordningens krav på ett byggnadsverks konstruktion. Som tillämpningsföreskrifter infördes i stället Boverkets

föreskrifter och allmänna råd om tillämpning av europeiska konstruktionsstandarder (EKS). EKS består av hänvisningar till relevanta delar av de europeiska konstruktionsstandarderna (eurokoderna) och nationella val inom dessa. Till skillnad från de flesta andra standarder inom byggande är konstruktionsstandarderna bindande. Genom övergången från BKR till EKS blev byggföretagen tvungna att köpa in relevanta standarder för att kunna följa regelverket.

I budgeten för 2013 avsattes tio miljoner kronor till ett uppdrag åt Boverket att översätta eurokoderna och andra centrala standarder inom byggsektorn till svenska och göra dem fritt tillgängliga för svenska företag. Sedan 2014 har ett anslag om sju miljoner kronor lämnats varje år för detta ändamål.

Enligt PBF ska Boverket bl.a. följa upp och analysera samt regelbundet sammanställa erfarenheterna från tillämpningen av PBL och föreskrifter som har meddelats i anslutning till lagen. Inom ramen för denna uppgift har Boverket årligen lämnat rapporter till regeringen om hur olika delar av PBL tillämpas. Någon samlad utvärdering av PBL har däremot inte genomförts.

Under riksmötet 2013/14 framfördes i flera riksdagsmotioner uppfattningen att PBL inte fullt ut har motsvarat förväntningarna om en enklare plan- och bygglagstiftning. Enligt motionerna finns det anledning att genomföra ytterligare förenklingar. Med anledning av motionerna har riksdagen tillkännagett för regeringen att det fortfarande finns ett omfattande reformbehov och att PBL behöver moderniseras, förenklas och förtydligas (bet. 2013/14:CU10, rskr. 2013/14:187 och 2013/14:188).

Regeringen presenterade den 21 juni 2016 ett bostadspolitiskt paket med 22 steg för fler bostäder. I paketet föreslogs flera reformer som behöver utredas för att kunna genomföras. Bland annat aviserades förslag om en översyn av Boverkets byggregler (punkten 6 i paketet). Förslaget behandlas i dessa direktiv. Direktiven omfattar i huvudsak en översyn av bygg- och konstruktionsregler, men också andra närliggande regelverk som ställer krav på utformning och konstruktion av byggnader och anläggningar.

Utredningsbehovet

Byggreglerna behöver ses över

Mot bakgrund av att plan- och bygglagstiftningen har genomgått omfattande förändringar under de senaste åren tillsätter regeringen en kommitté för att genomföra en genomgripande översyn av hela byggregelsystemet.

Byggreglerna är samhällets sätt att ange den lägsta accepterade nivån för det som byggs. Byggregelsystemet har en stor betydelse för effektiviteten i plan- och bygglagstiftningen som helhet.

Byggreglerna och deras utformning är bl.a. avgörande för att det ska kunna finnas ett diversifierat utbud av bostäder som kan efterfrågas av flera olika målgrupper och ett bostadsbyggande som passar olika behov och preferenser, liksom för att säkerställa att de arbetsplatser som byggs blir sunda och säkra för arbetstagarna.

Det finns en kritik mot den nuvarande regleringen som går ut på att den uppfattas som alltför omfattande och kostnadsdrivande, men kritiken är vanligtvis allmänt hållen och ger därmed begränsad vägledning för hur regelverket skulle kunna ändras.

Eftersom någon genomgripande och systematisk översyn inte har gjorts för att modernisera och uppdatera byggregelsystemet finns det anledning att utreda om regelverket är anpassat och ändamålsenligt samt att utreda om byggreglerna representerar en lämplig avvägning mellan allmänna och enskilda intressen. Det finns också anledning att utreda om deras utformning bidrar till att öka kostnaderna för byggproduktionen.

Digitaliseringen av samhället i stort liksom av processer för planering, projektering, produktionsstyrning och uppföljning inom byggandet skapar förväntan på att regler och allmänna råd, som t.ex. utgörs av mätvärden och beräkningsmodeller, ska kunna behandlas digitalt.

Dagens samhälle är anpassat och uppbyggt efter ett visst klimat. Med de förändringar i klimatet som är att förvänta ändras förutsättningarna. Det kommer att få konsekvenser på många olika områden i samhället och inte minst för bebyggelsen. Klimatförändringen innebär omställningar i bl.a. temperaturer, relativ fuktighet och nederbörd. Bebyggelsen kommer att påverkas av detta t.ex. genom påverkan på materials livslängd och risk för ökade fukt- och mögelrelaterade skador. Nya dimensioneringsregler kan behöva utarbetas för att klara mer extrema väder, t.ex. höga snölaster. Byggreglerna

behöver därför anpassas till de ändrade förutsättningar som klimatförändringarna innebär.

Agenda 2030 är den handlingsplan som världens länder enats om för att lösa den globala utmaning det innebär att etablera en ekonomiskt, socialt och miljömässigt hållbar utveckling. Den byggda miljön påverkar alla aspekter av hållbar utveckling och vid en översyn av de regler som styr bebyggelsens utformning ska agendan och dess mål vara vägledande.

Till Boverkets byggregler finns allmänna råd som kompletterar de föreskrivna funktionskraven och anger hur någon lämpligen kan eller bör handla för att uppfylla föreskrifterna. Avgörande är dock att byggherren kan visa att funktionskraven uppfylls, inte att de allmänna råden följts. I vissa fall finns svårigheter att visa att funktionskraven är uppfyllda om man inte följer de allmänna råden. Av den anledningen har de allmänna råden kommit att få en betydande och i praktiken normgivande roll för vad som byggs och hur det byggs. Det innebär att det utrymme för innovation och utveckling som funktionskraven förväntas ge inskränks. I det sammanhanget är det angeläget att utreda hur tillämpningen av regelverket med de allmänna råden ser ut i kommunerna.

Regeringen gav den 8 september 2016 Boverket i uppdrag att lämna förslag som bidrar till enhetlighet i kontrollen av egenskaper hos serietillverkade hus. Uppdraget ska redovisas senast den 30 juni 2017. Det ligger i Boverkets uppdrag att bl.a. överväga författningsförändringar, som då kommer att beröra en delmängd av det som byggs i landet. För övrigt byggande förutsätts befintligt regelverk fortsätta att gälla. I dessa delar finns det anledning att utvärdera de förändringar som gjordes när delvis nya regler för kontroll av genomförandet av bygg-, rivnings- och markåtgärder infördes i 10 kap. PBL år 2011.

Boverket fick 2012 i uppdrag av regeringen att föreslå författningsändringar i syfte att stimulera byggande av student- och ungdomsbostäder och föreslå de ändringar i lagar, förordningar, föreskrifter och vägledningar som behövs för att stimulera och underlätta framväxt och byggande av sådana bostäder. Uppdraget resulterade i långtgående ändringar i utformningskraven som möjliggjorde minskad boyta i dessa två kategorier av bostäder utan att göra avkall på tillgängligheten och användbarheten för personer med nedsatt rörelse- eller orienteringsförmåga. Utöver student- och ungdomsbostäder

finns andra tidsbegränsade boendeformer som eventuellt skulle kunna ses över på liknande sätt.

Standards roll i byggregelverket behöver ses över

Boverkets byggregler är sedan många år i huvudsak utformade som funktionskrav. Specifika lösningar för att uppfylla de funktionskrav som ställs i regelverket förväntas utvecklas av branschens aktörer. Genom att utveckla en standard kan en specifik teknisk lösning som tagits fram av en aktör användas av flera andra. Andra företag kan på så sätt undvika de utvecklingsinsatser som annars skulle krävas. Genom att på så sätt sänka byggföretags informations- och anpassningskostnader bidrar utveckling och användning av branschgemensamma standarder till ett effektivare byggande.

Standarder är privaträttsliga dokument, som andra aktörer måste köpa för att få använda. Systemet gör det möjligt för den aktör eller de aktörer som har haft utvecklingskostnader att få ersättning för standarden, något som är en förutsättning för att standarder tas fram.

Samtidigt kan kostnaden för att köpa standarder vara relativt hög för det enskilda företag som behöver tillgång till dem. För små företag kan sådana kostnader vara särskilt kännbara. I den mån kostnaderna för standarder är så höga att de skapar inträdeshinder eller hindrar små företag från att växa, kan systemet med standarder också hämma konkurrensen på byggmarknaden och därigenom leda till högre byggkostnader.

Eftersom en väl fungerande standardisering är väsentlig för industrins tillväxt och utveckling lämnar staten dels direkta bidrag till standardiseringsorganen, dels stöd på annat sätt, exempelvis genom myndighetsexperters medverkan inom olika sektorer.

Det finns ett behov av att utreda om byggregelverkets funktionskrav i kombination med standarder och byggindustrins struktur skapar hinder för etablering av nya företag och för tillväxt inom byggindustrin. I detta sammanhang måste dock för- och nackdelar av alternativ till standardisering övervägas. Likaså behöver dessa alternativ prövas i förhållande till EU-rätten.

Europeiska och internationella standarder är nyckeln till marknader utanför Sverige. För att svenska företag ska ha möjlighet att driva innovation och utveckling krävs möjligheter att också kunna

påverka utformningen av standarder på europeisk och internationell nivå. Det finns ett behov av att utreda särskilda insatser för att främja byggindustrins medverkan i utvecklingen av europeiska och internationella standarder.

Hållbara byggprocesser och materialval

Den byggda miljön står för en stor del av miljöpåverkan och energianvändningen i samhället. För att underlätta omställningen till ett energisystem baserat på förnybara råvaror där de nationella miljökvalitetsmålen nås behöver den byggda miljös energianvändning minska. Dagens nyproducerade bostäder håller oftast hög kvalitet när det gäller energieffektivitet. Till följd av att nyproducerade bostäder blir alltmer energieffektiva blir byggprocessens relativa andel av byggnadens sammantagna miljöpåverkan sett under byggnadens hela livslängd allt större. Därför anger bl.a. Miljömålsberedningen i sitt delbetänkande En klimat- och luftvårdsstrategi för Sverige (SOU 2016:47) att mer fokus behöver läggas på att minimera klimat- och miljöpåverkan från byggmaterial och under byggprocessen.

Två studier initierade av Sveriges Byggindustrier visar att upp till 50 procent av ett nybyggt flerbostadshus totala klimatpåverkan under dess livscykel uppkommer under byggprocessen. Studierna visar att materialval har en betydande klimatpåverkan under byggprocessen. Boverkets kartläggning från 2015 av forsknings- och kunskapsläget om byggnaders klimatpåverkan pekar på behovet av statlig ledning för att öka drivkrafterna i klimatarbetet inom byggsektorn. Boverkets förstudie av miljö- och klimatanpassade byggregler visar bl.a. på en obalans i informationen om byggprodukters miljöpåverkan mellan materialproducenter och byggherrar, vilket kan utgöra skäl för att reglera vilken information om byggprodukters miljöpåverkan som ska finnas tillgänglig under byggprocessen.

I dagens byggregler finns krav om hygien, hälsa och miljö (8 kap. 4 § första stycket 3 PBL), men dessa krav är begränsade till den miljö användarna av byggnaden vistas i. Byggreglernas energihushållningskrav (8 kap. 4 § första stycket 6 PBL) syftar till att minska byggnadens energianvändning och klimat- och miljöpåverkan under dess driftsfas. I takt med att produktionsfasen står för en allt större del av de negativa klimat- och miljöeffekterna från bygg- och bostads-

sektorn blir det allt viktigare att beakta klimatpåverkan under byggprocessen. Mot bakgrund av denna utveckling finns det anledning att se över behovet av styrmedel i syfte att begränsa miljö- och klimatpåverkan under byggprocessen.

Uppdraget

En kommitté ska genomföra en systematisk och grundlig översyn av 8 och 10 kap. plan- och bygglagen, 3–5 och 7 kap. plan- och byggförordningen, Boverkets byggregler, Boverkets föreskrifter om tillämpning av europeiska konstruktionsstandarder och de standarder dessa hänvisar till med utgångspunkt i vad som redovisats under rubriken Utredningsbehovet. Kommittén ska även utreda regelverkets ändamålsenlighet, effektivitet och omfattning. Det står kommittén fritt att vid behov föreslå ändringar i detta och andra närliggande regelverk som ställer krav på utformning och konstruktion av byggnader och anläggningar.

Kommittén ska även analysera hur regelverket kan utformas för att minska klimat- och miljöpåverkan inklusive minskad spridning av särskilt farliga ämnen under byggprocessen och vid val av byggmaterial.

Uppdraget omfattar inte skattefrågor.

Syftet med översynen är att modernisera och förenkla regelverket och samtidigt främja konkurrensen, utan att äventyra hälsa, säkerhet, gestaltungs-kvalitet, en god livsmiljö och ett långsiktigt hållbart byggande.

Nedan redogörs för fem deluppdrag. Det första uppdraget under rubriken Moderna och förenklade föreskrifter ska redovisas löpande under utredningstiden medan de övriga delredovisas eller ingår i slutbetänkandet enligt vad som framgår under rubriken Arbetets bedrivande och redovisning av uppdraget.

Moderna och förenklade föreskrifter

En översyn av reglerna i BBR och EKS ska genomföras med utgångspunkt i byggregelsystemet inom de ramar som ges av lag och förordning. Systemet består av en betydande volym regler som har många användare; i första hand kommuner och byggherrar med varierande

förutsättningar, allt från enskilda byggare till stora kommersiella byggföretag, som ska kunna hitta, läsa och tillämpa de enskilda reglerna och regelverket som helhet. Reglerna omfattar i varierande grad alla typer av byggnadsverk. Byggnaders utformning styrs i vissa avseenden av föreskrifter som meddelas av andra myndigheter än Boverket, bl.a. Myndigheten för samhällsskydd och beredskap och Arbetsmiljöverket. Med hänsyn till användarna av reglerna är det lämpligt om regler som avser samma egenskap hos en byggnad beslutas och tillhandahålls i ett sammanhang. Det finns därför anledning att överväga om nuvarande fördelning av bemyndigande mellan myndigheterna är i alla delar lämplig.

Hur reglerna är strukturerade och hur de presenteras för olika typer av användare kan vara väl så viktigt för om de upplevs vara krångliga eller fördyrande. Kommittén ska därför i samband med den systematiska översynen av reglernas materiella innehåll även utreda möjligheter att göra reglerna mera användarvänliga, t.ex. genom tekniska applikationer som gör det möjligt att överblicka vilka delar av regelverket som är relevanta i en viss beslutssituation. Denna del av utredningsuppdraget innefattar också användningen av allmänna råd samt hänvisningar till standarder.

Kommittén ska därför:

- se över samtliga byggregler i BBR och EKS, samt föreslå de förändringar i reglerna som bedöms lämpliga,
- överväga om avgränsningen av bemyndiganden mellan de myndigheter som utfärdar föreskrifter på byggområdet är lämplig, och
- utreda i vilka former byggreglerna och allmänna råd ska finnas tillgängliga för olika användare och hur hänvisningar görs till standarder.

På vilken normgivningsnivå bör olika byggregler beslutas?

Offentliga regler för byggnaders utformning tar sikte på bl.a. säkerhet, hälsa och resurseffektivitet. Även om varje regel enskilt är motiverad finns det skäl att genomföra en översyn av hela systemet. Med stöd av forskning och internationella jämförelser ska kommittén belysa om de svenska byggreglerna har en ändamålsenlig omfattning.

Även om omfattningen av regelverket på byggområdet är lämplig finns det anledning att överväga om den nuvarande ordningen med subdelegation av normgivningsmakt från riksdagen och regeringen till Boverket i alla delar är ändamålsenlig. Kommittén ska därför överväga om systematiken i något avseende bör förändras så att normgivningen tydligare avspeglar i vilken mån en viss regel ger uttryck för ett politiskt ställningstagande, som det är lämpligare att riksdagen eller regeringen meddelar föreskrifter om, eller i stället utgör detaljföreskrifter som med fördel meddelas av en förvaltningsmyndighet.

Kommittén ska därför:

- belysa det svenska regelverkets omfattning i jämförelse med regelverkets omfattning i andra jämförbara länder,
- vid behov föreslå förändringar av det offentliga åtagandets omfattning, och
- överväga om den nuvarande ordningen med subdelegation av normgivningsmakt när det gäller föreskrifter på byggområdet i alla delar är ändamålsenlig och vid behov föreslå författningsförändringar.

Standarder och konkurrenskraft

Mot bakgrund av de förändringar plan- och byggregleringen genomgått sedan PBL infördes och Boverkets konstruktionsregler övergick till EKS 2011 är det motiverat att se över dagens standardiseringsmodell inom byggområdet. Kommittén ska särskilt utreda hur det nuvarande systemet med standarder och dess praktiska tillämpningar påverkar byggandets effektivitet, samt systemets ekonomiska konsekvenser och hur det påverkar konkurrensen inom byggindustrin och på byggmarknaden. Syftet är att öka förståelsen och användbarheten av systemet med standarder.

Uppdraget innefattar även att se över hur byggregelverkets funktionskrav och standarder samverkar, för att kartlägga sådana förhållanden som hämmar företags etablering och tillväxt inom byggbranschen.

Kommittén ska därför:

- kartlägga hur jämförbara medlemsstater inom EU hanterar standardisering på byggområdet,
- kartlägga pågående reviderings- och utvecklingsarbete för standarder inom EU på byggområdet,
- kartlägga och analysera vilka hinder för etablering och tillväxt inom byggindustrin som kan hänföras till kombinationen av byggregelverkets funktionskrav och standarder,
- vid behov föreslå åtgärder för att undanröja sådana hinder, och
- undersöka om det är motiverat med särskilda insatser för att underlätta byggsektorns medverkan i europeisk och internationell standardisering, med hänsyn tagen till de generella insatser som bl.a. görs som en del av stödet till den svenska exportindustrin.

Kontrollsystemet

PBL medförde flera väsentliga förändringar i den offentliga kontrollen av genomförandet av bygg-, rivnings- och markåtgärder. Mot bakgrund av att lagen har varit i kraft några år finns det anledning att analysera om bestämmelserna i 10 kap. PBL är ändamålsenligt utformat, bl.a. mot bakgrund av att Boverket har konstaterat att det finns brister i många kontrollplaner. Även riksdagens tillkännagivande om att det behövs en översyn av PBL talar för en närmare översyn av dessa bestämmelser.

Översynen av 10 kap. PBL bör i första hand omfatta de ändringar som innebar väsentliga nyheter i förhållande till bestämmelserna i ÄPBL, men översynen bör även säkerställa att den sammantagna kontrollprocessen fungerar på ett ändamålsenligt sätt. Översynen bör även omfatta reformen att vissa utformningskrav, som tidigare enbart omfattades av byggherrens egenkontroll, numera ska prövas redan i bygglovet.

Översynen syftar till att säkerställa att systemet är ändamålsenligt utformat och ska göras med utgångspunkt i de motiv som låg till grund för förändringarna (prop. 2009/10:170).

Kommittén ska därför:

- utvärdera hur bestämmelserna i 10 kap. PBL och anslutande föreskrifter tillämpas,
- analysera om bestämmelserna i 10 kap. PBL och anslutande föreskrifter är ändamålsenligt utformade sett från både allmän och enskild synpunkt, särskilt i förhållande till intresset av att minimera antalet byggfel,
- översiktligt beskriva förändringarnas betydelse för kvaliteten på det som byggs,
- utvärdera reformen att vissa utformningskrav, som tidigare omfattades av byggherrens egenkontroll, numera prövas av byggnadsnämnden redan i bygglovskedet,
- utreda hur förändringarna i PBL har påverkat handläggnings-tiderna i kommunerna,
- undersöka om förändringarna har inneburit ökade administrativa kostnader för byggherrarna, och
- vid behov föreslå sådana förändringar av regelverket som behövs för att åstadkomma en ändamålsenlig bygg- och kontrollprocess.

Minskad klimat- och miljöpåverkan till följd av byggprocessen och materialval

Mot bakgrund av att en betydande andel av nyproducerade byggnaders klimatpåverkan uppstår under byggprocessen och vid materialval finns det skäl att se över behovet av att rikta styrmedel även mot byggprocessen.

Kommittén ska därför:

- bedöma de samhällsekonomiska effekterna av att minska byggnaders klimat- och miljöpåverkan inklusive minskad spridning av särskilt farliga ämnen ur ett livscykelperspektiv, och
- utreda behovet av förändringar i regelverk och andra styrmedel för att minska klimat- och miljöpåverkan inklusive minskad spridning av särskilt farliga ämnen under byggprocessen och vid behov lämna kostnadseffektiva förslag.

Konsekvensbeskrivningar

Kommittén ska redovisa kostnadsberäkningar samt förslagens effekter för miljön, jämställdheten mellan flickor, pojkar, kvinnor och män, tillgängligheten för personer med funktionsnedsättning och i övrigt i enlighet med kommittéförordningen (1998:1474) i den omfattning som är relevant för de olika förslagen. När det gäller förslag om föreskrifter som ska överlämnas till Boverket ska även tillhörande konsekvensutredningar överlämnas till myndigheten.

Konsekvensanalysen ska påbörjas i utredningens inledande skede och löpa parallellt med det övriga utredningsarbetet. Kommittén ska redovisa vilka förslag som har övervägts men avfärdats, och motivera sitt ställningstagande. Kommittén ska därutöver bedöma och redovisa vilka effekter förslagen kan få för miljön. Om kommittén bedömer att förslagen kan få statsfinansiella effekter ska kommittén föreslå finansiering.

Arbetets bedrivande och redovisning av uppdraget

Kommittén ska inom ramen för uppdraget studera och analysera systemen för byggregler i övriga nordiska länder samt andra länder som kommittén anser relevanta utifrån kommittédirektivens syfte. Kommittén ska ta del av relevant forskning om hur byggregler påverkar den byggda miljöns utformning samt påverkan på kostnaderna för ny-, till- och ombyggnad. Det står kommittén fritt att initiera forskningsstudier inom dessa områden. Det är viktigt att kommuner och byggherrar, såväl små och medelstora som stora, samt organisationer med brukarperspektiv, ges möjlighet att medverka vid utformningen av förslagen till förändrade. Översynen ska genomföras med olika referensgrupper som kopplar till direktivens olika deluppdrag för att nå samsyn och ökad förståelse och för att åstadkomma ett ändamålsenligt regelsystem som säkerställer god användbarhet och tillämpbarhet, väl gestaltade livsmiljöer samt ett effektivt byggande.

Kommittén ska invänta redovisningen av Boverkets uppdrag att lämna förslag som bidrar till enhetlighet i kontrollen av serietillverkade hus innan utvärderingen av kontrollsystemet inleds. I den del av uppdraget som avser minskad klimat- och miljöpåverkan till följd av byggprocessen och materialval ska kommittén samråda med

Boverket om hur utredningsinsatserna kan komplettera uppdrag 8 i Boverkets regleringsbrev för 2017. Kommittén ska vidare hålla sig informerad om andra utredningar och uppdrag som kan vara av relevans för denna utredning. Boverket ska under hela utredningsperioden fungera som expertstöd och bistå utredningen.

Kommittén ska samråda med länsstyrelserna. Vid behov ska länsstyrelserna även bistå kommittén, t.ex. med sammanställningar och utvärderingar av kommuners tillämpning av regelverket.

Kommittén ska i den del som avser föreskrifter om byggregler fortlöpande överlämna sina förslag med konsekvensutredningar till Boverket.

Den del av uppdraget som avser standarder ska redovisas senast den 29 december 2017.

Den del av uppdraget som avser minskad klimat- och miljöpåverkan till följd av byggprocessen och materialval ska redovisas senast den 30 november 2018. Denna del av uppdraget ska redovisas separat från övriga delar.

Uppdraget ska i övrigt redovisas senast den 13 december 2019. Denna redovisning ska innefatta en kortfattad redogörelse för hur den del av uppdraget som avser föreskrifter, där förslagen fortlöpande har överlämnats till Boverket, har genomförts.

(Näringsdepartementet)

Svensk byggstandardiserings spegling av internationell standardisering

Denna bilaga visar hur arbetet i svenska tekniska kommittéer inom byggstandardisering speglar eller följer arbetet i tekniska kommittéer inom europeisk och internationell byggstandardisering.¹

I den svenska standardiseringsorganisationen Swedish Standards Institute (SIS) genomförs arbetet i tekniska kommittéer (TK) eller i underliggande arbetsgrupper (AG). I den europeiska standardiseringsorganisationen European Committee for Standardization (CEN) och den internationella standardiseringsorganisationen International Organization for Standardization (ISO) är det oftast inte en teknisk kommitté som tar fram innehållet i en standard utan det arbetet utförs ofta i arbetsgrupper (AG, engelska: work group, WG) som är kopplade till de tekniska kommittéerna. Tekniska kommittéer inom CEN och ISO som verkar inom ett brett område väljer ofta att organisera kommittén med underkommittéer (engelska: sub committee, SC).

En nationell teknisk kommitté speglar eller följer ofta en teknisk kommitté, en underkommitté eller en arbetsgrupp inom CEN eller ISO och benämns då skuggkommitté eller spegelkommitté. SIS, CEN och ISO väljer i samråd med deltagarna i de tekniska kommittéerna vilka ämnen som ska hanteras i respektive teknisk kommitté. Det innebär att flera tekniska kommittéer inom SIS kan följa arbetet i samma tekniska kommitté inom CEN eller ISO. Hur många tekniska kommittéer, undergrupper och arbetsgrupper inom byggområdet inom CEN och ISO som de svenska tekniska kommittéerna följer anges i tabellen nedan.

¹ SIS, e-post 2017-06-20. Informationen i denna bilaga bygger på SIS definition av byggområdet.

Tabell Antal tekniska kommittéer, undergrupper och arbetsgrupper inom byggområdet hos CEN och ISO som de svenska tekniska kommittéerna inom SIS följer

TK och TC = teknisk kommitté/technical committée, AG och WG = arbetsgrupp/work group, SC = underkommitté/sub committée, TG = task group,

Nationell teknisk kommitté, SIS/TK	Antal arbetsgrupper, SIS/TK/AG	Antal europeiska tekniska kommittéer, CEN/TC	Antal underkommittéer, CEN/TC/SC eller CEN/TC/TG	Antal arbetsgrupper, CEN/TC/WG eller CEN/TC/SC/WG	Antal internationella tekniska kommittéer, ISO/TC	Antal underkommittéer, ISO/TC/SC eller ISO/TC/TG	Antal arbetsgrupper, ISO/TC/WG eller ISO/TC/SC/WG
SIS/TK 170 Luftbehandlingsteknik	4	2		20	2		20
SIS/TK 172 Värdeförvaringsenheter	4	1		3			
SIS/TK 173 Byggnadsställningar		1		11			
SIS/TK 177 Tätskikt		2	2		1		
SIS/TK 178 Bygg- mätning och toleranser					1	1	
SIS/TK 179 Fönster, dörrar och bygglas	18	3	1		1		

Nationell teknisk kommitté, SIS/TK	Antal arbetsgrupper, SIS/TK/AG	Antal europeiska tekniska kommittéer, CEN/TC	Antal underkommittéer, CEN/TC/SC eller CEN/TC/TG	Antal arbetsgrupper, CEN/TC/WG eller CEN/TC/SC/WG	Antal internationella tekniska kommittéer, ISO/TC	Antal underkommittéer, ISO/TC/SC eller ISO/TC/TG	Antal arbetsgrupper, ISO/TC/WG eller ISO/TC/SC/WG
SIS/TK 180 Murverk		2		20	1	3	
SIS/TK 181 Brandsäkerhet		2		6	1	4	20
SIS/TK 182 Trä	9	1		1	1		
SIS/TK 183 Geoteknik och geokonstruktioner	10	3	1	1	1		
SIS/TK 184 Golvbeläggningar		3		7	1		3
SIS/TK 185 Cement och byggkalk		1		8	1		
SIS/TK 187 Ballast		1	8	4			
SIS/TK 188 Stål- och samverkanskonstruktioner stål	1	2	3		1		

Nationell teknisk kommitté, SIS/TK	Antal arbetsgrupper, SIS/TK/AG	Antal europeiska tekniska kommittéer, CEN/TC	Antal underkommittéer, CEN/TC/SC eller CEN/TC/TG	Antal arbetsgrupper, CEN/TC/WG eller CEN/TC/SC/WG	Antal internationella tekniska kommittéer, ISO/TC	Antal underkommittéer, ISO/TC/SC eller ISO/TC/TG	Antal arbetsgrupper, ISO/TC/WG eller ISO/TC/SC/WG
SIS/TK 189 Innemiljö och energianvändning i byggnader	4	6			2	3	
SIS/TK 190 Betong		1	3		1	3	
SIS/TK 191 Förtillverkade betongprodukter		1		3			
SIS/TK 192 Betong-reparationer		1	1	3	1	1	
SIS/TK 193 Tak-produkter, säkerhet	2	1	9	2			
SIS/TK 194 Undertakssystem		2					
SIS/TK 197 Byggakustik	2	1		8	2	1	6
SIS/TK 198 Vatten- och avloppssystem	4	3			1		

Nationell teknisk kommitté, SIS/TK	Antal arbetsgrupper, SIS/TK/AG	Antal europeiska tekniska kommittéer, CEN/TC	Antal underkommittéer, CEN/TC/SC eller CEN/TC/TG	Antal arbetsgrupper, CEN/TC/WG eller CEN/TC/SC/WG	Antal internationella tekniska kommittéer, ISO/TC	Antal underkommittéer, ISO/TC/SC eller ISO/TC/TG	Antal arbetsgrupper, ISO/TC/WG eller ISO/TC/SC/WG
SIS/TK 199 Skorstenar		1	1	6			
SIS/TK 200 Bärande lager		1		1			
SIS/TK 201 Markbeläggnings- produkter		1		2			
SIS/TK 202 Vägmaterial	8	2		7			
SIS/TK 203 Eurokoder		1	3		1	3	
SIS/TK 209 Hållbarhet hos byggnadsverk		1		4	1	2	7
SIS/TK 269 Bygg- och förvaltnings- dokumentation	2	1			2	3	3
SIS/TK 314 Kvalitet i städning							

Nationell teknisk kommitté, SIS/TK	Antal arbetsgrupper, SIS/TK/AG	Antal europeiska tekniska kommittéer, CEN/TC	Antal underkommittéer, CEN/TC/SC eller CEN/TC/TG	Antal arbetsgrupper, CEN/TC/WG eller CEN/TC/SC/WG	Antal internationella tekniska kommittéer, ISO/TC	Antal underkommittéer, ISO/TC/SC eller ISO/TC/TG	Antal arbetsgrupper, ISO/TC/WG eller ISO/TC/SC/WG
SIS/TK 323 Geodata	4	1			1		5
SIS/TK 360 Brand och räddning	6	5	1		1		
SIS/TK 453 Tillgänglighet och användbarhet i byggd miljö	5	1		1	1	1	1
SIS/TK 466 Belägenhetsadresser							
SIS/TK 480 Gips		1					
SIS/TK 483 Tapeter		1					
SIS/TK 497 Avgivning av farliga ämnen från bygg- och anläggningsprodukter	4	1		5			
SIS/TK 500 Hälsosäkerhet		1					

Nationell teknisk kommitté, SIS/TK	Antal arbetsgrupper, SIS/TK/AG	Antal europeiska tekniska kommittéer, CEN/TC	Antal underkommittéer, CEN/TC/SC eller CEN/TC/TG	Antal arbetsgrupper, CEN/TC/WG eller CEN/TC/SC/WG	Antal internationella tekniska kommittéer, ISO/TC	Antal underkommittéer, ISO/TC/SC eller ISO/TC/TG	Antal arbetsgrupper, ISO/TC/WG eller ISO/TC/SC/WG
SIS/TK 501 Fysisk planering	3						
SIS/TK 508 Natursten		3	1	7			
SIS/TK 511 Lednings- system för trafiksäkerhet					1		
SIS/TK 519 Energimärkning tappvattenarm		1		1			
SIS/TK 520 Lantbruksbyggnader	1	2					
SIS/TK 533 Byggnadsinformation							
SIS/TK 539 Schakt och fyllning för anläggningsbyggande	1	1		7			
SIS/TK 556 Betong- konstruktioner		2	1	4	1	2	

Nationell teknisk kommitté, SIS/TK	Antal arbetsgrupper, SIS/TK/AG	Antal europeiska tekniska kommittéer, CEN/TC	Antal underkommittéer, CEN/TC/SC eller CEN/TC/TG	Antal arbetsgrupper, CEN/TC/WG eller CEN/TC/SC/WG	Antal internationella tekniska kommittéer, ISO/TC	Antal underkommittéer, ISO/TC/SC eller ISO/TC/TG	Antal arbetsgrupper, ISO/TC/WG eller ISO/TC/SC/WG
SIS/TK 588 Smarta och hållbara städer och samhällen	4				2	2	2
SIS/TK 592 Hållbar livsmedelproduktion i städer							
SIS/TK 593 Lednings-system för affärsrelationer I samverkan							
SIS/TK 596 Keramiska byggmaterial		1			1		
SIS/TK 598 Areamätning och funktionsplanering i byggnader	2						
SIS/TK 603 Gröna tak							
SIS/TK 606 Borrhål för vatten och energi		1		2			

Källa: SIS, e-post 2017-06-22.

Pågående översyn och revideringar av standarder

I denna bilaga visar kommittén hur många standarder som finns inom byggområdet¹, hur många som genomgår översyn eller revideras samt vilka tekniska kommittéer som ansvarar för revideringsarbetet av standarder inom byggområdet hos SIS.

Standarder är internationella

Den 1 juli 2017 fanns det totalt 32 668 gällande standarder inom International Organisation for Standardization (ISO), European Committee for Standardization (CEN), Swedish Standards Institute (SIS) och Svensk Elstandard (SEK). Av dessa är 20 965 ISO-standarder. Inom byggområdet är motsvarande totalsiffra 3 371, varav 851 är ISO-standarder.²

Ständigt pågående översyn och revidering av standarder

Standarder ses med jämna mellanrum över. En översyn sker automatiskt var femte år från det att den har publicerats och inleds fyra gånger om året; i januari, april, juli och oktober.³ En översyn kan dock initierats tidigare.⁴

¹ SIS, e-post 2017-06-20. Informationen i denna bilaga bygger på SIS definition av byggområdet.

² SIS, e-post 2017-07-13.

³ ISO (2017), *Guidance on the systematic review process in ISO*.

⁴ ISO (2017), *Guidance on the systematic review process in ISO* och CEN, <https://boss.cen.eu/MAINTENANCE/REVEN/Pages/default.aspx>, besökt 2017-11-07.

En översyn, som görs av den tekniska kommittén, säkerställer att en standard fortfarande är aktuell och kan leda till att:

- ingen åtgärd genomförs, om standardens innehåll fortfarande är aktuellt,
- vissa mindre ändringar och korrigeringar görs,
- standarden arbetas om, eller
- standarden upphävs.⁵

Översyn av standarder är en del av systemet för att hålla dokumenten aktuella och uppdaterade. Efter en genomförd översyn tas beslut om en standard ska revideras eller inte. Det sker en regelbunden översyn av standarder och det finns alltid standarder som ses över och revideras.⁶ Under tiden en översyn sker gäller en befintlig standard.⁷

Totalt publicerar SIS varje år cirka 1 500 standarder som är nya eller som har genomgått översyn.⁸

En överblicksbild av pågående översyn och revidering av standarder inom byggområdet

Enligt direktivet ska kommittén kartlägga pågående reviderings- och utvecklingsarbete för standarder inom Europeiska unionen (EU) på byggområdet. Kommittén ger därför här en ögonblicksbild som beskriver översyn och revidering av standarder inom byggområdet vid en viss tidpunkt.

Den 1 juni 2017 genomgick 521 standarder en översyn inom ISO, 925 inom CEN och 60 inom SIS. Med översyn avses att standarden antingen är inne i översynsprocessen eller håller på att revideras efter att översynen har lett till beslut om att en standard ska revideras.⁹

I tabellen illustreras hur många standarder som genomgår översyn eller revidering fördelat på tekniska kommittéer inom SIS gällande

⁵ ISO (2017), *Guidance on the systematic review process in ISO*.

⁶ *ibid.*

⁷ CEN, <https://boss.cen.eu/maintenance/reven/pages/default.aspx>, besökt 2917-11-22.

⁸ SIS, e-post 2017-06-22.

⁹ *ibid.*

byggområdet den 1 juni 2017.¹⁰ Tabellen visar att det framför allt är inom europastandardiseringen och den internationella standardiseringen som det pågår revideringsarbete. Den 1 juni 2017 är alla utom sex svenska tekniska kommittéer inom byggområdet berörda, se tabellen nedan.¹¹

¹⁰ SIS, e-post 2017-06-22.

¹¹ *ibid.*

Tabell **Antal standarder som genomgick översyn eller revidering inom byggområdet den 1 juni 2017**

Tekniska kommittéer inom SIS	Pågående översyner		
	SIS	CEN	ISO
SIS/TK 170 Luftbehandlingsteknik		51	28
SIS/TK 172 Värdeförvaringsenheter		6	
SIS/TK 173 Byggnadsställningar		4	
SIS/TK 177 Tätskikt		42	16
SIS/TK 178 Byggmätning och toleranser			9
SIS/TK 179 Fönster, dörrar och byggglas	23	134	26
SIS/TK 180 Murverk		8	
SIS/TK 181 Brandsäkerhet	1	27	66
SIS/TK 182 Trä	2	25	26
SIS/TK 183 Geoteknik och geokonstruktioner	1	22	22
SIS/TK 184 Golvbeläggningar		24	15
SIS/TK 185 Cement och byggkalk		12	
SIS/TK 187 Ballast		14	
SIS/TK 188 Stål- och samverkanskonstruktioner stål		20	1
SIS/TK 189 Innemiljö och energianvändning i byggnader	2	79	86
SIS/TK 190 Betong	3	31	10
SIS/TK 191 Förtillverkade betongprodukter	5	22	
SIS/TK 192 Betongreparationer		16	9
SIS/TK 193 Takprodukter och taksäkerhet	2	10	
SIS/TK 194 Undertakssystem			
SIS/TK 197 Byggakustik	2	17	28
SIS/TK 198 Vatten- och avloppssystem	2	57	16
SIS/TK 199 Skorstenar		12	
SIS/TK 200 Bärande lager		9	
SIS/TK 201 Markbeläggningsprodukter		3	
SIS/TK 202 Vägmaterial		73	
SIS/TK 203 Eurokoder		8	3
SIS/TK 209 Hållbarhet hos byggnadsverk		5	13
SIS/TK 269 Bygg- och förvaltningsdokumentation	6	14	19
SIS/TK 314 Kvalitet i städning	1		
SIS/TK 323 Geodata		7	36
SIS/TK 360 Brand och räddning	3	113	52
SIS/TK 453 Tillgänglighet och användbarhet i byggd		3	
SIS/TK 466 Belägenhetsadresser			
SIS/TK 480 Gips		11	
SIS/TK 483 Tapeter		1	

Tekniska kommittéer inom SIS	Pågående översyner		
	SIS	CEN	ISO
SIS/TK 497 Avgivning av farliga ämnen från bygg- och anläggningsprodukter		18	
SIS/TK 500 Halksäkerhet	1		
SIS/TK 501 Fysisk planering	1		
SIS/TK 508 Natursten		7	
SIS/TK 511 Ledningssystem för trafiksäkerhet			1
SIS/TK 519 Energimärkning tappvattenarm			
SIS/TK 520 Lantbruksbyggnader		2	
SIS/TK 533 Byggnadsinformation			
SIS/TK 539 Schakt och fyllning för anläggningsbyggande		8	
SIS/TK 556 Betongkonstruktioner	1	6	7
SIS/TK 588 Smarta och hållbara städer och samhällen			22
SIS/TK 592 Hållbar livsmedelproduktion i städer	1		
SIS/TK 593 Ledningssystem för affärsrelationer i samverkan			1
SIS/TK 596 Keramiska byggmaterial		4	9
SIS/TK 598 Areamätning och funktionsplanering i byggnader	3		
SIS/TK 603 Gröna tak			
SIS/TK 606 Borrhål för vatten och energi			
Summa	60	925	521

Tabellen omfattar förutom standarder som är på översyn eller håller på att revideras även uppdrag till nya standarder (prework item proposal som är förstadiet till nytt standardförslag, new work item proposal), samt standardförslag som väntar på publicering eller svensk produktion. Källa: SIS, e-post 2017-06-22.

2015-02-18

Resultatkontrakt 2015-2017

Erhvervs- og Vækstministeriet

og

Fonden Dansk Standard

Indholdsfortegnelse

INTRODUKTION	3
RESULTATKONTRAKTENS STRUKTUR	4
1) LETTERE OG BILLIGERE FOR SMV'ER AT ANVENDE INTERNATIONALE STANDARDER	6
PROBLEMBESKRIVELSE	6
FORMÅL	6
MÅLGRUPPE	6
AKTIVITETER	6
EFFEKTKÆDE	8
LANGSIGTET EFFEKT – DE STRATEGISKE FLERÅRIGE MÅLSÆTNINGER	9
EFFEKTER PÅ KORT SIGT (RESULTATMÅL)	9
RESULTATMÅL	9
2) ØGET EKSPORT OG PRODUKTIVITET FOR SMV'ER Gennem INTERNATIONALE STANDARDER	11
PROBLEMBESKRIVELSE	11
FORMÅL	11
MÅLGRUPPE	11
AKTIVITETER	11
EFFEKTKÆDE	13
LANGSIGTET EFFEKT	14
EFFEKTER PÅ KORT SIGT (RESULTATMÅL)	14
RESULTATMÅL	14
3) ØGET KONKURRENCE OG EFFEKTIV MARKEDSKONTROL Gennem INTERNATIONALE STANDARDER	16
PROBLEMBESKRIVELSE	16
FORMÅL	16
MÅLGRUPPE	16
AKTIVITETER	16
LANGSIGTET EFFEKT – DE STRATEGISKE FLERÅRIGE MÅLSÆTNINGER	19
EFFEKTER PÅ KORT SIGT (RESULTATMÅL)	19
RESULTATMÅL	19
4) STYRKET DANSK INDFLYDELSE PÅ INTERNATIONALE STANDARDER	21
PROBLEMBESKRIVELSE	21
FORMÅL	21
MÅLGRUPPE	21
AKTIVITETER	22
LANGSIGTET EFFEKT – DE STRATEGISKE FLERÅRIGE MÅLSÆTNINGER	24
EFFEKTER PÅ KORT SIGT (RESULTATMÅL)	24
RESULTATMÅL	24
5) OPFØLGNING PÅ STRATEGIENS SAMLEDE MÅLSÆTNING	26
RESULTATMÅL	26
BUDGET	27
FORMALIA	30
BILAG 1	31
BILAG 2	33
BILAG 3	35

Introduktion

Hermed foreligger resultatkontrakten mellem Fonden Dansk Standard (herefter Dansk Standard eller DS) og Erhvervs- og Vækstministeriet (EVM) for 2015-2017.

Resultatkontrakten mellem DS og EVM er det langsigtede, strategiske styringsredskab, der fastlægger udmøntningen af finanslovsbevillingen til standardisering og skal sikre den bedst mulige standardiseringsindsats for de afsatte midler. Det sker konkret ved i resultatkontrakten at fokusere på de erhvervsmæssige effekter, standardisering skal medføre.

Dansk Standard er en erhvervsdrivende fond med et almennyttigt formål. Som nationalt standardiseringsorgan varetager DS danske standardiseringsinteresser nationalt, europæisk og internationalt.¹ Særligt i forhold til EU's indre marked varetager DS en vigtig rolle. Store dele af det indre marked er udmøntet i harmoniserede standarder. Standarderne er fundamentale for, at danske virksomheder kan få markedsgang og handle nemt på tværs af grænser. For forbrugerne betyder standarderne sikre og mere velfungerende produkter.

Dansk Standards kerneydelser er:

- Udvikling af standarder (danske interessenter deltager i dansk, europæisk og international standardisering gennem Dansk Standards standardiseringsudvalg)
- Publicering af standarder (DS udgiver og sælger danske, europæiske og internationale standarder)
- Rådgivning om standarder

Dansk Standard er udpeget af den danske regering som nationalt standardiseringsorgan og er det danske medlem af de internationale standardiseringsorganisationer – CEN, CENELEC og ETSI på europæisk plan; ISO og IEC på globalt plan.

Dansk Standard varetager samtidig Miljømærkning Danmark, som har ansvaret for Danmarks to officielle miljømærker, det europæiske Blomsten og det nordiske Nordic Ecolabel (Svanen). Desuden uddeler DS hvert år et mindre beløb til projekter, der synliggør værdien af standardisering og standarder for samfund og erhvervsliv; det sker gennem Dansk Standards Projektfond.

Sideløbende med sine ordinære aktiviteter understøtter DS udviklingen af erhvervs- og vækstopolitikken og andre politikområder ved at bidrage med indspil og viden i en løbende dialog med relevante ministerier.

Udover de aktiviteter, som finansieres af resultatkontrakten, er der en lang række brugerfinansierede aktiviteter, som DS udfører for at fremme øget brug af standarder og øget deltagelse i standardisering. Nedenstående oversigt viser det samlede budget for disse aktiviteter for 2014:

Aktiviteter	Budget 2015 (1.000 kr.)
Resultatkontrakt	26.400
Servicering af deltagere i standardiseringsudvalg	25.310

¹ Jf. Europa-Parlamentets og Rådets direktiv 98/34 af 22. juni 1998 om en informationsprocedure med hensyn til tekniske standarder og forskrifter, bilag II Nationale standardiseringsorganer. 1. januar 2013 trådte den nye europæiske standardiseringsforordning (KOM2011(315)) i kraft og afløser direktiv 98/34. De nationale standardiseringsorganisationer spiller også en central rolle i den nye standardiseringsforordning.

Internationale sekretariater	6.351
Standardiseringsprojekter (mandater og øvrige)	7.751
Produktion og salg af standarder	45.286
Rådgivning og kurser om brug af standarder	9.774
Miljømærkning	27.900
DS' projektfond	2.000
Total	150.772

DS budgetterer altså i 2015 med en samlet omsætning på 150,772 mio. kr., hvoraf resultatkontrakten udgør 17,5 %. Der budgetteres med et overskud på 100.000 kr. Se bilag 2. for en oversigt over Dansk Standards samlede budget for 2015.

DS' projektfond er en aktivitet, der finansieres af overskuddet på DS' kommercielle aktiviteter. Projekt-fonden har til formål at fremme en øget brug af standarder og standardisering gennem projekter og aktiviteter, der skaber øget opmærksomhed omkring standarder, eller nye måder at gøre standarder og deltagelse i udviklingen af standarder lettere tilgængelig. Projektfondens midler støtter primært eksterne parter, i 2014 blandt andet finansiering af en erhvervs-ph.d. om standardisering og innovation i samarbejde med Syddansk Universitet.

Resultatkontraktens struktur

Resultatkontrakten med Erhvervs- og Vækstministeriet understøtter regeringens kommende nationale strategi 'Vækst gennem øget brug af internationale standarder'. Målsætningen for strategien er, at antallet af virksomheder, som anvender standarder skal øges med ca. 50 pct. frem mod 2020. Det vil svare til, at omkring 6.000 flere virksomheder anvender internationale standarder.

Resultatkontrakten er opbygget med følgende fokusområder, som korresponderer med strategiens indsatsområder:

1. Lettere og billigere for SMV'er at anvende internationale standarder
2. Øget eksport og produktivitet for SMV'er gennem internationale standarder
3. Øget konkurrence og effektiv markedskontrol gennem internationale standarder
4. Styrket dansk indflydelse på internationale standarder

De fire afsnit i resultatkontrakten om fokusområderne er alle opbygget ens ud fra nedenstående struktur:

- **Problembeskrivelse**
- **Formål**
- **Målgruppe**
- **Aktiviteter** – Konkrete aktiviteter som DS skal gennemføre. Aktiviteterne korresponderer i høj grad med initiativer i strategien, hvilket fremgår af overskrifterne på aktiviteterne.
- **Effektkæde** – Figur der illustrerer sammenhængen mellem DS' aktiviteter – og hermed strategiinitiativer – og de forventede kortsigtede og langsigtede effekter.
- **Langsigtede effekter**
- **Kortsigtede effekter** – De kortsigtede effekter udgør samtidig de resultatmål, som DS arbejder for at opfylde.
- **Resultatmål** – Tabel som opstiller de resultatmål, som DS arbejder for at opfylde. For hver aktivitet - og hermed strategiinitiativ - opstilles der mindst et resultatmål. For hvert resultatmål opstil-

les derudover mindst et konkret resultatkrav, der udgår målepunkter, der kan anvendes som baselines i forhold til udarbejdelsen af fremtidige resultatkontrakter.

Derudover afsluttes resultatkontrakten med afsnit 5., som følger op på strategiens samlede målsætning om, at 6.000 nye virksomheder skal anvende standarder i 2020. Her opstilles resultatkrav for antal nye virksomheder, som i løbet af 2015 skal anvende standarder målt ved køb, samt en spørgeskemaundersøgelse, der – sammenholdt med opfyldelsen af resultatkravene under fokusområderne – forventes at kunne give en indikation af, hvilken type af initiativer der har størst effekt.

1) Lettere og billigere for SMV'er at anvende internationale standarder

Problembeskrivelse

Analyser viser en klar sammenhæng mellem virksomheders anvendelse af standarder og deres produktivitet, konkurrencekraft og eksport. Eksempelvis viser en analyse, som DAMVAD har udført for Erhvervsstyrelsen, at 77 % af virksomhederne i undersøgelsen oplever, at standarder øger kvaliteten af deres produkter og services. 80 % oplever, at standarder har givet ny viden til virksomheden, og 60 % oplever, at samarbejdet med underleverandører og kunder bliver enklere.² Et andet studie gennemført for Erhvervsstyrelsen af Centre for Economic and Business Research ved CBS, viser at virksomheder, der anvender standarder, har op til 25 % højere værditilvækst, op til 15 % højere produktivitet og op til 50 % højere eksport end tilsvarende virksomheder, der ikke anvender standarder.³

Brug af standarder kan dels være med til at sikre, at virksomhedernes produkter og services har markedsgang på eksportmarkederne, dels en højere kvalitet og mere effektive processer gennem viden om best practice, reduktion af fejl og mindre transaktionsomkostninger og dermed bedre økonomiske resultater.

Langt de fleste virksomheder anvender dog kun standarder, når de bliver det pålagt af kunder eller gennem reguleringskrav, og dermed går mange virksomheder glip af en række positive effekter. Fx er både kvalitetsledelses- og miljøledelsesstandarder mindre udbredte i Danmark end i Sverige og Tyskland, når der korrigeres for virksomhedsstørrelse og branchesammensætning. Problemet skyldes især, at virksomheder mangler viden om standarders effekt samt relevans, og at det er svært at identificere de relevante standarder samt omsætte standarderne til praksis.

Derfor bør det være lettere for små og mellemstore virksomheder at få målrettet information om, hvilke standarder, der er relevante for dem at bruge, og hvilke effekter standarder kan have for virksomheden. Bedre og mere målrettet information om standarder til de potentielle brugere i virksomhederne kan opnås gennem partnerskaber med brancheorganisationer, erhvervsklynger, fagforbund og uddannelsesinstitutioner.

Formål

Indsatsen skal medvirke til at øge virksomhedernes brug af standarder ved at:

- Styrke virksomhedernes kendskab til standarder
- Styrke virksomhedernes forståelse af standardernes værdi
- Forbedre virksomhedernes muligheder for at forstå og anvende standarder.

Målgruppe

Indsatsen for at styrke kendskabet til standarders betydning samt rådgivning om at anvende standarder retter sig primært mod brancher og faggrupper, hvor der findes relevante standarder, men hvor standarderne ikke anvendes i særlig høj grad. Særlig fokus er på områder, hvor Danmark samtidig har erhvervsmæssige styrkepositioner, fordi der her vil være særligt stort potentiale for eksport, hvis internationale standarder anvendes mere. Indsatsen rettes mod grupper af virksomheder eller medarbejdere, som nås gennem samarbejde med erhvervsklynger, brancheorganisationer, fagforbund eller uddannelsesinstitutioner.

Aktiviteter

Indsatsen gennemføres konkret gennem følgende aktiviteter:

² DAMVAD (2013) *Standarder som værdiskaber i danske virksomheder*.

³ CEBR (2011) *Effektivruldering af virksomheders anvendelse af standarder*.

1) Mere målrettet information om internationale standarder

Branchespecifikke partnerskaber (strategiinitiativ 1):

- Etablering af partnerskaber mellem udvalgte brancheforeninger, fagforbund, erhvervsklynger, innovationsnetværk og Dansk Standard skal sikre, at virksomheder, som typisk ikke anvender internationale standarder, nemt kan identificere de relevante standarder og udveksle erfaringer med at anvende dem.
- Videreudvikling af Dansk Standards rådgivnings- og kursustilbud for at målrette information om standarder til relevante virksomheder. Tilbuddene udvikles og formidles i samarbejde med relevante brancheorganisationer, forbund og erhvervsklynger med særligt fokus på SMV'er. Samarbejdspartnerne udvælges efter følgende kriterier: SMV'er hvor størstedelen af branchen har behov for at efterleve specifikke standarder, fordi det kræves af myndigheder eller kunder. Men hvor det vurderes at der er et vist uudnyttet potentiale.

Bredspektret informationsindsats:

- Gennemførelse af en bredspektret informationsindsats både gennem egne kanaler (magasin, hjemmeside, nyhedsbreve, sociale medier m.v.), artikler i pressen og fagpressen, oplæg og foredrag, samt deltagelse i relevante netværk

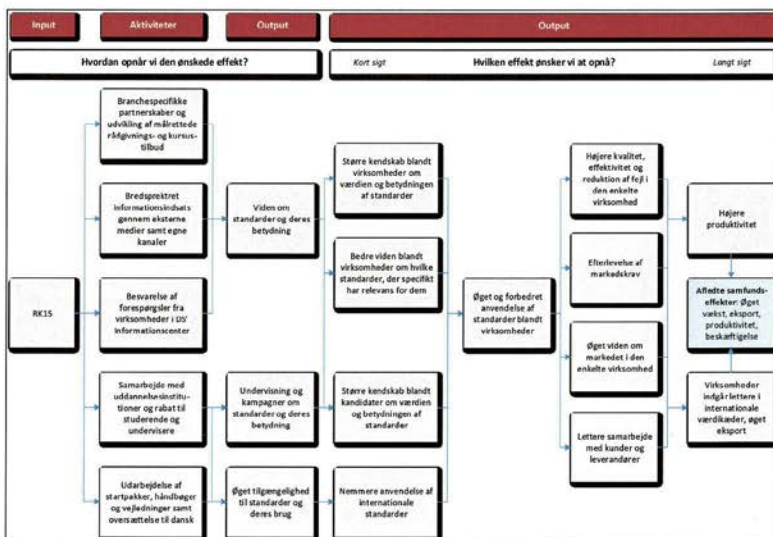
2) Nemmere anvendelse af internationale standarder (strategiinitiativ 2):

- En indsats for at øge viden på uddannelserne om relevante standarder. Herudover tilbydes studerende og undervisere, der anvender standarder i undervisning og til forskning, 50 % rabat på relevante standarder.
- Oversættelse af de mest relevante europæiske og internationale standarder til dansk. Prioriteringen af, hvilke standarder der oversættes til dansk, baseret på en af målgrupperne og den potentielle udbredelse af standarderne, samt om standarderne er knyttet til regulering.
- Udvikling af startpakker, vejledninger og håndbøger på udvalgte områder for at lette overblik og forståelse. Startpakker og håndbøger fungerer desuden som en mulighed for at købe grupper af standarder til en reduceret pris.
- Herudover skal DS besvare forespørgsler om standarder fra virksomheder via Dansk Standards informationscenter.

Effektkæde

Sammenhængen mellem DS' aktiviteter (og hermed strategiinitiativer) og de forventede kortsigtede og langsigtede effekter fremgår af nedenstående figur. De kortsigtede effekter udgør derudover de resultatmål, som DS arbejder for at opfylde.

Kritiske antagelser:

- Målrettet kommunikation gennem branchepartnerskaberne vil gøre standarders betydning og værdi mere synlig for udvalgte grupper af virksomheder, hvilket vil øge interesse og dermed kendskab til standarder, fordi virksomhederne bliver bekendt med sammenhænge og strategiske muligheder, som mange virksomheder ikke er bevidste om i øjeblikket.
- Mere fokus på standarders betydning og praktiske anvendelse i uddannelsen af relevante faggrupper fra erhvervsskoler til længere videregående samfundsvidenskabelige og tekniske uddannelser vil på længere sigt øge virksomhedernes evne til at orientere sig i standarder og standardisering samt anvende standarder i praksis, fordi det forbedrer deres medarbejders kompetencer.
- Startpakker, håndbøger, oversættelser, kurser og grundlæggende rådgivning om standarder letter virksomhedernes arbejde med at anvende standarderne i praksis, fordi indholdet bliver mere tilgængeligt og målrettet specifikke faggrupper, som ikke nødvendigvis besidder de akademiske eller sproglige kompetencer, som forståelsen og anvendelsen af visse standarder kan kræve.
- Større kendskab og bedre viden og kompetencer blandt virksomhederne vil føre til øget og forbedret anvendelse af standarder blandt virksomhederne, fordi kendskabsniveauet i øjeblikket er relativt lavt.

- Øget og forbedret anvendelse af standarder blandt virksomhederne vil føre til højere kvalitet, effektivitet og reduktion af fejl i den enkelte virksomhed, fordi standarder reducerer transaktionsomkostninger, øger kompatibilitet og kan sikre regularitet og systematik i processer og produkter.
- Øget og forbedret anvendelse af standarder blandt virksomhederne vil føre til styrket viden om markedet i den enkelte virksomhed og lette samarbejdet med leverandører og kunder, fordi standarder gør det muligt at formulere mere entydige kravbeskrivelser og kriterier.

Langsigtet effekt – de strategiske flerårige målsætninger

- Virksomheder oplever højere produktivitet
- Virksomheder indgår lettere i internationale værdikæder/øget eksport

Effekterne forventes realiseret gradvist fra 2015 og frem.

Effekter på kort sigt (resultatmål)

For at sikre de ønskede effekter gennem øget og bedre brug af standarder, skal DS i forhold til udvalgte målgrupper bidrage med tre typer effekter på kort sigt:

- Større kendskab blandt virksomheder til værdien og betydningen af standarder
- Bedre viden blandt virksomheder om hvilke standarder, der specifikt har relevans for dem
- Større kendskab blandt kandidater om værdien og betydningen af standarder
- Nærmere anvendelse af internationale standarder blandt virksomheder

Resultatmål

Nedenstående resultatmål korresponderer med de konkrete aktiviteter og hermed strategiinitiativer, som DS gennemfører. De anførte resultatkrav udgør målepunkter, der kan anvendes som baselines i forhold til udarbejdelsen af fremtidige resultatkontrakter.

Initiativ nr.	Resultatmål	Indikator	Resultatkrav (baselines)	Målemetode
1	Større kendskab blandt virksomheder om værdien og betydningen af standarder	Målgruppen oplever værdi ved deltagelse i de afholdte arrangementer eller den modtagne information om standarder	Mindst 2 partnerskaber indgås, og ved rundspørge blandt de medlemmer i partnerorganisationen, der har været omfattet af indsatsen, vil mindst 80 % af respondenterne anbefale lignende dialog med Dansk Standard til andre virksomheder i tilsvarende situation	Rundspørge blandt deltagende virksomheder (evaluering i samarbejde med partnerorganisation). Antal virksomheder angives
		Høj tilfredshed med vejledning og information fra DS	Enighed >75 % ved spørgsmålet "Jeg fik en bedre forståelse for, hvordan standarder kan bidrage i forhold til min virksomhed" (5 trin skala fra "meget enig" til "meget uenig"). Nulpunktsmåling foretages i 2014	Kundetilfredshedsundersøgelse Antal virksomheder angives
1	Bedre viden blandt virksomheder om,	Virksomheder bevarer et højt kend-	94 % af virksomheder, som kender til standarder (nul-	Kendskabsundersøgelse Population/

Initiativ nr.	Resultatmål	Indikator	Resultatkrav (baselines)	Målemetode
	hvilke standarder der specifikt har relevans for dem	skab	punktsmåling i 2014 var 94 %)	repræsentativitet angives
		Virksomheder angiver øget anvendelse	Høj andel af virksomheder, som angiver at have brugt produkter, ydelser eller andet fra Dansk Standard (skal stige i forhold til 37 % i 2012)	Kendskabsundersøgelse Population/ repræsentativitet angives
2	Større kendskab blandt kandidater om værdien og betydningen af standarder, fx på elektrikeruddannelsen	Output: Undervisning og kampagner om standarder og deres betydning	Dansk Standard bidrager med undervisning på mindst 3 relevante uddannelser.	Rapportering på hvor DS har bidraget med undervisning. Samt angivelse af antal studerende
2	Nemmere anvendelse af internationale standarder	Høj afsætningsgrad af oversatte standarder	Høj træfsikkerhed i udvælgelsen af oversættelser – målt på mindst 30 %, svarende til niveauet for i 2013	Beregning på baggrund af DS' salgstal. Måltallet angiver den andel, som oversatte standarder udgør af det samlede salg af internationale standarder i 2015. Konkret gøres det på følgende måde: I 2014 er der i andet trimester solgt i alt 26.804 standarder. Heraf udgør de 11.235 rent dansksprogede standarder. Af de 15.569 fremmedsprogede standarder er 5.272 standarder oversat til dansk svarende til 33,9 %
		Brug af nye startpakker, håndbøger og vejledninger	DS sælger mindst 1.500 eksemplarer af nye startpakker, håndbøger og vejledninger. Heraf mindst 200 startpakker.	Salgstal

2) Øget eksport og produktivitet for SMV'er gennem internationale standarder

Problembeskrivelse

Virksomheder, som ønsker at eksportere eller indgå i globale værdikæder, bliver i stigende grad mødt med krav om at anvende internationale standarder. Det gælder især produktionsvirksomheder. Kravet kommer særligt fra større virksomheder, der opererer globalt, og som fx anvender internationale standarder til at beskrive specifikke egenskaber ved det produkt eller den komponent, som underleverandøren skal levere, så det let kan indgå i deres globale leverandørkæde. Det kan også være krav om, at underleverandøren dokumenterer sin interne kvalitetssikring efter internationale standarder, så det er let for kunden at få overblik over produktets kvalitetskontrol.

Små og mellemstore virksomheder anvender langt fra standarder i samme grad som større virksomheder.⁴ Det er problematisk, da undersøgelser har påvist, at der er en klar sammenhæng mellem virksomheders anvendelse af standarder og deres produktivitet, værditilvækst og ikke mindst eksport.⁵

Barriererne er bl.a., at virksomheder ofte savner viden om den konkrete merværdi, der følger med at anvende internationale standarder. Samt at det er ressourcekrævende at identificere, hvilke internationale standarder, der er relevante for deres branche eller marked.

Lettere adgang til viden om gældende produkt- og ledelsesstandarder kan derfor hjælpe virksomhederne med at identificere og realisere produktivitetsevinster og eksportmuligheder.

Formål

Indsatsen skal medvirke til, at gøre det nemmere for SMV'er at anvende internationale standarder og dermed øge forudsætningen for at øge eksporten. Dette gøres ved:

- At gøre det nemmere for udvalgte brancher og virksomheder at finde og bruge specifikke internationale standarder.
- At gøre det nemmere for SMV'er at få viden om udvalgte ledelsesstandarder samt vurdere, om ledelsesstandarder kan tilføre deres virksomhed værdi.
- At udbrede brugen af standarder, når der gives støtte til udvikling af nye produkter og teknologier ved fonde og puljer.

Målgruppe

Målgruppen består primært af udvalgte brancher og virksomheder – hovedsageligt indenfor industrien – hvor det vurderes, at der er et uudnyttet potentiale for at anvende produktstandarder. Derudover retter dele af indsatsen sig mere bredt mod virksomheder, der kunne forventes at have en interesse i at bruge ledelsesstandarder, men ikke gør det i dag.

Aktiviteter

Indsatsen gennemføres konkret gennem følgende aktiviteter:

Nemmere overgang til automatisering gennem kursustilbud om CE-mærkning af robotter ([strategiinitiativ 4](#)):

⁴ EU's definition af små og mellemstore virksomheder er virksomheder med færre end 250 medarbejdere.

⁵ [CEBR, DAMVAD]

- Dansk Standard udvikler startpakker, som indeholder de relevante standarder for CE-mærkningskravet til robotter og tilbyder virksomhederne reduceret pris samt to timers gratis introduktion til standarderne.
- Mhp. at give virksomhederne konkrete redskaber til at gennemføre CE-mærkning af deres robotter korrekt afholder Dansk Standard supplerende kurser i CE-mærkning af robotter.

2) Startpakker og skræddersyet rådgivning til producenter af stål og aluminiumskomponenter (strategiinitiativ 5):

- Dansk Standard udbyder startpakker, som indeholder de relevante standarder for CE-mærkningskravet af stål- og aluminiumskomponenter til bygge- og anlægssektoren, samt to timers gratis introduktion til standarderne.
- For at give virksomhederne konkrete redskaber til at gennemføre CE-mærkningen korrekt afholder Dansk Standard supplerende kurser i CE-mærkning af stål- og aluminiumskomponenter for bygge- og anlægssektoren.

3) Lettere at dokumentere driftssikkerhed ved udbredelse af standard for driftskontinuitet (strategiinitiativ 6):

- Dansk Standard gennemfører et pilotprojekt, som skal udbrede kendskabet til og anvendelsen af den internationale standard for driftskontinuitet blandt små og mellemstore virksomheder og offentlige indkøbere. Pilotprojektet gennemføres i samarbejde med centrale aktører, herunder offentlige indkøbere og brancheforeninger.

4) Øget anvendelse af ledelsesstandarder og standarder for kvalitetssikring i små og mellemstore virksomheder (strategiinitiativ 8):

- Dansk Standard udarbejder et online-værktøj, der hurtigt og let giver virksomheder overblik over, hvilke processer og performance der kan forbedres ved en mere systematisk tilgang til kvalitetsledelse eller miljøledelse, som fx kan opnås gennem brug af standarder. Målgruppen er SMV'er med ned til 30 medarbejdere, og særligt produktionsvirksomheder.
- Dansk Standard gennemfører en række tiltag for virksomheder, for at de kommer godt i gang med at anvende ledelsesstandarder:
 - "Kom godt i gang" workshops om standarder for kvalitetsledelse, miljøledelse, fødevarer-sikkerhed og informationssikkerhed.
 - Rådgivning af virksomheder, som allerede har deres eget kvalitetsledelsessystem, om potentialerne ved at anvende internationale ledelsesstandarder og certificering.
 - Kurser for virksomhedernes kvalitetsansvarlige i at gennemføre interne audits og dermed forberede sig på certificering.
 - Rådgivning om implementering af et ledelsessystem.
 - Faglige netværk for chefer og områdeansvarlige i virksomhederne med fokus på den operationelle anvendelse og forretningsmæssige værdi af ledelsessystemer.

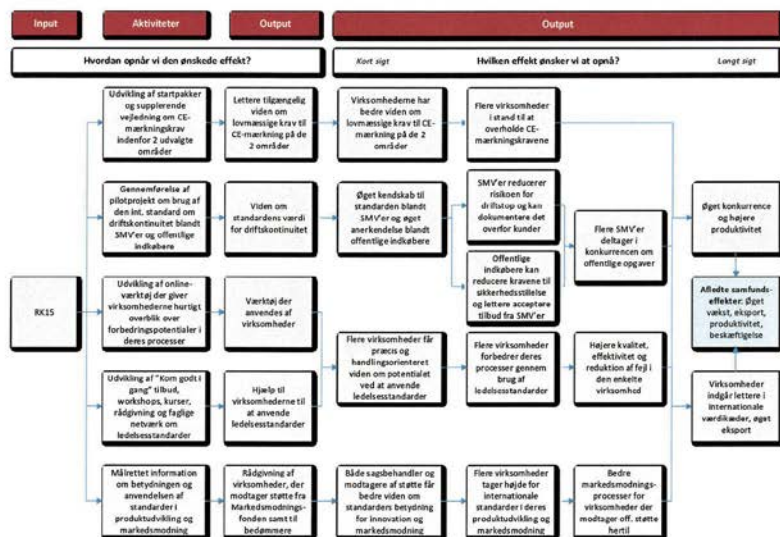
5) Lettere markedsintroduktion gennem vejledning om standarder ved ansøgning af offentlige puljer (strategiinitiativ 9):

- Virksomheder, der får støtte fra Markedsmodningsfonden, får tilbud om gratis rådgivning fra Dansk Standard om relevante standarder.
- Dansk Standard udarbejder en vejledning til virksomheder om håndtering af eksisterende standarder og nye standarder i forbindelse med innovationsprojekter. Vejledningen baseres på konkrete casebeskrivelser og businesscases.
- Dansk Standard tilbyder kurser, workshops og individuel rådgivning om standarder og standardisering til Innovationsfondens og Markedsmodningsfondens interne og eksterne rådgivere og bedømmere.

Effektkæde

Sammenhængen mellem DS' aktiviteter (og hermed strategiinitiativer) og de forventede kortsigtede og langsigtede effekter fremgår af nedenstående figur. De kortsigtede effekter udgør derudover de resultatmål, som DS arbejder for at opfylde.

Kritiske antagelser:

- En barriere for, at virksomheder, især SMV'er, anskaffer sig robotter nedbrydes ved at gøre kravene lettere tilgængelige.
- En af de største barrierer ved at bruge standarder er at finde de rette og omsætte dem til praksis. Ved at samle relevante standarder inden for et lovmråde og tilbyde vejledning vil det blive nemmere for virksomhederne at både finde og anvende standarderne.
- Konkrete cases og vejledninger i brugen af standarder vil øge muligheden for at offentlige indkøbere samt SMV'er kan se værdien i at bruge den internationale standard for driftsikkerhed.
- Mange virksomheder – specielt mindre – har svært ved at vurdere, om ledelsesstandarder kan bidrage med værdi til deres virksomhed. Ved at tilbyde en nem og billig onlineløsning, vil flere forhåbentlig undersøge muligheden for at bruge ledelsesstandarder nærmere.
- Konkrete cases og vejledninger i brugen af standarder og standardisering ved projekter støttet af markedsmodningsfonden vil føre til øget viden og anvendelse af standarder, fordi det gør det nemmere at forstå værdien af standarder og ikke mindst finde de rette standarder.

Langsigtet effekt

- Øget konkurrence og højere produktivitet
- Virksomheder indgår lettere i internationale værdikæder, øget eksport.

Effekter på kort sigt (resultatmål)

- Virksomhederne har bedre viden om lovmæssige krav til CE-mærkning på de 2 områder
- Øget kendskab til standarden blandt SMV'er og øget anerkendelse blandt offentlig indkøbere
- Flere virksomheder får præcis og handlingsorienteret viden om potentialet ved at anvende ledelsesstandarder
- Både sagsbehandlere og modtagere af offentlig støtte til innovation og markedsmodning får bedre viden om standarder og standarders betydning

Resultatmål

Nedenstående resultatmål korresponderer med de konkrete aktiviteter og hermed strategiinitiativer, som DS gennemfører. De anførte resultatkrav udgør målepunkter, der kan anvendes som baselines i forhold til udarbejdelsen af fremtidige resultatkontrakter.

Initiativ nr.	Resultatmål	Indikator	Resultatkrav (baselines)	Målemetode
4/5	Virksomheder har bedre viden om lovmæssige krav til CE-mærkning på de 2 områder	Startpakker gør det lettere for virksomheder at få overblik over lovkrav	Mindst 90 % af køberne af startpakken angiver, at pakken har gjort det lettere for dem at få overblik over lovkrav ("enig" eller "meget enig")	Tilfredshedsundersøgelse Salgstal angives
6	Øget kendskab til standarden om driftskontinuitet blandt SMV'er og øget anerkendelse blandt offentlig indkøbere	Indkøbere og virksomheder opnår ny viden gennem pilotprojekt om anvendelse af standarden for driftssikkerhed i forbindelse med offentlige udbud	Høj tilfredshed blandt deltagere i pilotprojektet om driftssikkerhed (75 % af deltagerne i pilotprojektet vil anbefale standarden til andre)	Tilfredshedsundersøgelse efter endt projekt Salgstal angives
8	Flere virksomheder får præcis og handlingsorienteret viden om potentialet ved at anvende ledelsesstandarder	Antal brugere, der anvender nyt online værktøj om ledelsesstandarder og/eller opfølgende kom godt-i-gang-tilbud til virksomhederne	Mindst 250 virksomheder bruger det nye online værktøj	Optælling
		Antal brugere, der stimuleres til at anvende ledelsesstandarder i deres virksomhed	Mindst 50 % af brugerne svarer positivt på spørgsmålet "DS' værktøj stimulerede vores virksomhed til at anvende ledelsesstandarder"	Brugerundersøgelse
9	Både sagsbehandlere og modtagere	Både sagsbehandlere og modtagere af	Tilfredshedsgrad på mindst 75 % ved spørgsmålet: Hvor	Tilfredshedsundersøgelse

Initiativ nr.	Resultatmål	Indikator	Resultatkrav (baselines)	Målemetode
	af støtte får bedre viden om standarders betydning for innovation og markedsmodning	støtte får bedre viden om standarders betydning for innovation og markedsmodning	tilfreds er du med samarbejdet med Dansk Standard? (Skala 1-5) (Nulpunktsmåling foretaget i 2014 – hvor tilfredsheden var 4 ud af 5 i en skala fra 1-5.	Antal personer som har fået vejledning angives

3) Øget konkurrence og effektiv markedskontrol gennem internationale standarder

Problembeskrivelse

National regulering påvirker i højere grad danske virksomheders internationale forretningsmuligheder – og omvendt internationale virksomheders forretningsmuligheder i Danmark.

Jo mere nationale regler og krav adskiller sig fra de krav, der gælder på internationale markeder, jo større en byrde pålægger man danske virksomheder, idet de på den ene side både skal leve op til reguleringskrav i Danmark og på den anden side også skal leve op til kundekrav på internationale markeder.

Problemstillingen er den samme, når det handler om offentlige indkøb. Nationale særkrav til produkter eller tjenesteydelser kan udgøre tekniske handelshindringer, der begrænser handel og konkurrence. Det offentlige indkøber for omkring 300 mia. kr. årligt, så de krav, der stilles ved kontraktindgåelse, er i høj grad med til at skubbe virksomheder og brancher i en bestemt retning.

Øget brug af internationale standarder i reguleringsmæssige sammenhæng og i forbindelse med offentlige indkøb vil fremme konkurrencen og samtidig gøre danske virksomheder mere eksportparate. Da virksomheder hurtigere vil blive præsenteret for de internationale regler modsat de nationale særregler.

Problemet er endvidere, at mange virksomheder har et ringe incitament til at følge eller lade sig certificere efter internationale standarder, da certificeringen sjældent anerkendes ved tilsyn eller anvendes tilstrækkeligt i regulering og offentlige indkøb. Når især eksporterende virksomheder skal efterleve to forskellige regelsæt, der kun i ringe grad korresponderer, er de reelt udsat for en dobbelt administrationsbyrde.

Formål

Indsatsen har det formål, at der skal anvendes flere internationale standarder i regulering og offentlige udbud samt at certificerede ledelsessystemer i højere grad anerkendes ved offentlige tilsyn.

Målgruppe

- Regulerende myndigheder
- Tilsynsmyndigheder herunder især fødevarekontrollen
- Offentlige indkøbere

Aktiviteter

Indsatsen gennemføres konkret gennem følgende aktiviteter:

- 1) Fokus på mulighed for at anvende internationale standarder i dansk lovgivning (strategiinitiativ 11):
 - I forbindelse med at el sikkerhedsloven revideres, udarbejder Dansk Standard startpakker, som skal gøre det nemmere for installatørerne at overgå til de nye regler. Dansk Standard vil udvælge relevante standarder – gerne i samarbejde med relevante aktører – som er målrettet de enkelte delautorisationer. De relevante standarder bliver gjort lettilgængelige til et prisniveau, som ikke afskærer den brede adgang til standarderne.
 - Regeringen gennemfører en tværministeriel analyse for at identificere yderligere lovgivningsområder med potentiale for at harmonisere danske og internationale standarder samt fjerne unødvendige danske standarder og særregler. Dansk Standard understøtter indsatsen med analyser efter aftale.

2) Risikobaseret tilsynsordning og fokus på administrative lettelser ved kontrol og dokumentation (strategiinitiativ 12):

- Regeringen vil undersøge muligheden for at gøre det lettere for tredjepartscertificerede fødevarer virksomheder at udnytte egne certificeringsresultater og få nedsat standardfrekvens for kontrol uden at gå på kompromis med fødevarer sikkerheden. Dansk Standard understøtter indsatsen med analyser efter aftale. Analysen udføres i tæt dialog med ERST.
- Der nedsættes en tværgående arbejdsgruppe, som undersøger virksomhedernes arbejde med kvalitetsledelse, og relevante myndigheder deler erfaringer med anerkendelse af virksomheders certificerede ledelsessystemer. Arbejdsgruppen formulerer anbefalinger for tilsynsmodeller, der inddrager virksomhedernes ledelsessystemer og identificerer områder med potentiale for mere risikobaseret tilsyn. Dansk Standard understøtter indsatsen med analyser efter aftale. Analysen udføres i tæt dialog med ERST og der kan anvendes ekstern konsulentbistand.

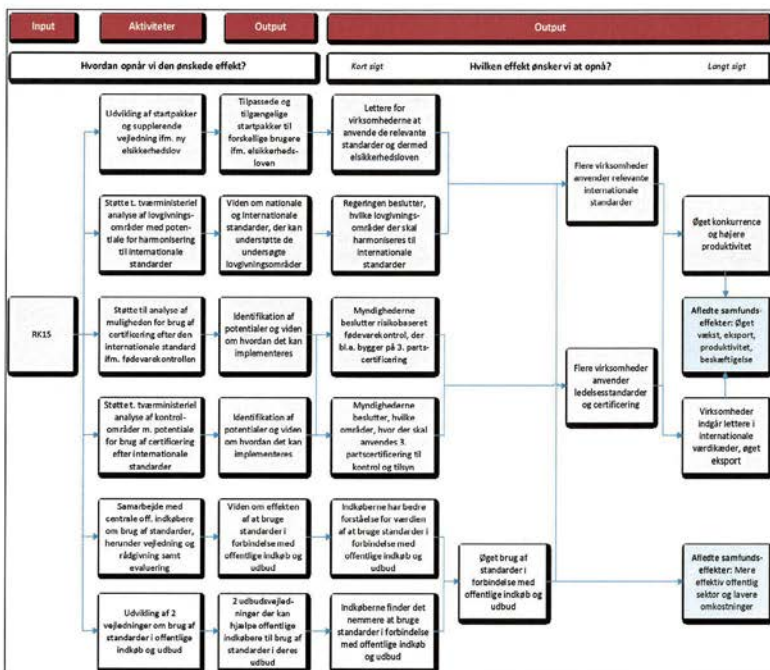
3) Pilotprojekt om offentlige indkøb baseret på standarder og øget vejledning om mulighed for indkøb baseret på standarder (strategiinitiativ 13):

- Dansk Standard indgår samarbejde med Moderniseringsstyrelsen, SKI og Udbudsportalen om pilotprojekter inden for konkrete udbudsområder for at undersøge mulighederne for at øge anvendelse af internationale standarder i offentlige udbud. Erfaringerne fra pilotprojekterne vil danne grundlag for det fremtidige samarbejde mellem offentlige aktører og Dansk Standard, samt evt. yderligere indsats for at fremme anvendelse af standarder. Dansk Standard er projektleder på gennemførelsen af en ekstern analyse, der skal evaluere effekterne af pilotprojektet (analysen udføres af eksterne konsulenter).
- Dansk Standard driver med relevante partnere et projekt, som rådgiver indkøbere i at anvende internationale standarder i udbudsmateriale og tilbudsgivere i at efterleve standarderne, når de afgiver tilbud.
- Dansk Standard bistår KFST og Udbudsportalen med at opdatere deres udbudsvejledninger, så de i relevant omfang refererer til internationale standarder for at give ordre- og tilbudsgivere et bedre overblik over relevante standarder.
- I samarbejde med indkøbere, brugere og leverandører udvikler Dansk Standard to konkrete brugervenlige udbudsvejledninger, som skaber grundlag for mere entydige kravspecifikationer.

Effektkæde

Sammenhængen mellem DS' aktiviteter (og hermed strategiinitiativer) og de forventede kortsigtede og langsigtede effekter fremgår af nedenstående figur. De kortsigtede effekter udgør derudover de resultatmål, som DS arbejder for at opfylde.

Kritiske antagelser:

- Ved at samle relevante standarder rettet mod de enkelte delautorisationer i den nye elskikkeslov, bliver det nemmere at forstå og anvende de nye regler.
- Mere viden om effekterne ved at anvende ledelsesstandarder i regulering og tilsyn samt hvor det er muligt, vil gøre det nemmere for regulerende myndigheder at bruge standarder i tilsyn og regulering.
- Konkrete cases og vejledninger i brugen af standarder og standardisering inden for både offentlige indkøb og regulering vil føre til øget viden og anvendelse af standarder, fordi det vil tydeliggøre den konkrete betydning af standarder
- Øget og forbedret anvendelse af internationale standarder i offentlige indkøb og udbud vil øge transparens i udbudsprocesserne og konkurrence om leverancerne, fordi kravene bliver entydige og lettere genkendelige på tværs af kommuner, regioner og landegrænser

Langsigtet effekt - de strategiske flerårige målsætninger

- Øget konkurrence og højere produktivitet
- Virksomheder indgå lettere i internationale værdikæder, øget eksport

Effekter på kort sigt (resultatmål)

For at sikre at national regulering og markedsovervågning flugter mest muligt med internationale standarder, skal følgende effekter nås på kort sigt:

- Lettere for virksomheder at anvende de relevante standarder og dermed elsikkerhedsloven
- Regeringen beslutter, hvilke lovgivningsområder der skal harmoniseres til internationale standarder
- Myndighederne beslutter risikobaseret fødevaretilsyn, der bl.a. bygger på 3. parts certificering
- Myndigheder beslutter hvilke områder, hvor der kan anvendes 3. parts certificering til kontrol og tilsyn
- Indkøbere har bedre forståelse for værdien af at bruge standarder i forbindelse med offentlige indkøb og udbud
- Indkøbere finder det nemmere at bruge standarder i forbindelse med offentlige indkøb og udbud.

Resultatmål

Nedenstående resultatmål korresponderer med de konkrete aktiviteter og hermed strategiinitiativer, som DS gennemfører. De anførte resultatkrav udgør målepunkter, der kan anvendes som baselines i forhold til udarbejdelsen af fremtidige resultatkontrakter.

Initiativ nr.	Resultatmål	Indikator	Resultatkrav (baselines)	Målemetode
11	Lettere for virksomhederne at anvende de relevante standarder og dermed Elsikkerhedsloven	Dansk Standard udvikler startpakker til forskellige grupper af brugere af Elsikkerhedsloven	Mindst 75 % af brugerne af startpakkerne indikerer, at de vil anbefale startpakkerne til andre lignende virksomheder	Tilfredshedsmåling Salgstal angives
11	Regeringen beslutter, hvilke lovgivningsområder der skal harmoniseres til internationale standarder	DS identificerer internationale standarder, som kan bruges til at internationalisere og modernisere danske lovgivningskrav	DS leverer bidrag om standarder og potentialer til den tværministerielle arbejdsgruppe efter aftale med denne	Evaluerings i den tværministerielle arbejdsgruppe af DS' bidrag
12	Myndighederne beslutter risikobaseret fødevarekontrol, der bl.a. bygger på tredjeparts-certificering	DS identificerer internationale standarder, som kan bruges til at understøtte et risikobaseret tilsyn på fødevarerområdet	DS leverer bidrag om standarder og certificeringsmuligheder og potentialer til FVM og evt. andre relevante myndigheder, der arbejder med modernisering af fødevarekontrollen	DS redegør over for EVM for sit bidrag (kan evt. suppleres med evaluering fra FVM)
12	Myndighederne beslutter, hvor der kan anvendes tredjeparts-certificering	DS identificerer internationale standarder, som kan bruges til at under-	DS leverer bidrag om standarder og certificeringsmuligheder og potentialer til den tværministerielle ar-	Evaluerings i den tværministerielle arbejdsgruppe af DS' bidrag

Initiativ nr.	Resultatmål	Indikator	Resultatkrav (baselines)	Målemetode
	til kontrol og tilsyn	støtte et risikobaseret tilsyn	bejdsgruppe efter aftale med denne	
13	Indkøbere har bedre forståelse for værdien af at bruge standarder i forbindelse med offentlige indkøb og udbud	DS gennemfører pilotprojekt om anvendelse af internationale standarder i indkøb sammen med MODST, SKI og Udbudsportalen	Mindst 75 % af samarbejdspartnerne i pilotprojekterne svarer, at de ville anbefale andre at anvende standarder på en tilsvarende måde i indkøb/udbud	Evaluerings/ tilfredshedsmåling
13	Indkøbere finder det nemmere at bruge standarder i forbindelse med offentlige indkøb og udbud	DS udvikler udbudsvejledninger på to udvalgte områder, der gør det lettere for både ordregivere og tilbudsgivere at anvende standarder	Mindst 75 % af (potentielle) brugere af de to nye udbudsvejledninger svarer, at vejledningerne vil gøre det lettere for dem at anvende standarder i indkøb og udbudsprocesser, og at de ville anbefale andre at anvende vejledningerne	Tilfredshedsmåling Angiv antal brugere

4) Styrket dansk indflydelse på internationale standarder

Problembeskrivelse

Et væsentligt parameter for at styrke Danmarks konkurrenceevne er, at Danmark og danske virksomheder udnytter de strategiske muligheder for at deltage i standardiseringsarbejdet og aktivt påvirke internationale standarder.

Eftersom de internationale standarder i mange sammenhænge kan være definerende for, om et produkt eller en service får markedsadgang, så kan det være afgørende for de danske virksomheders konkurrenceevne, at de får indflydelse på standarderne. Hvor danske virksomheder har særlige styrkepositioner, kan de med fordel drive det internationale standardiseringsarbejde og dermed være rammesættende for markedsudviklingen. Sammenlignet med deltagelsen i andre europæiske lande synes der at være et potentiale for en øget grad af dansk deltagelse og indflydelse. Dette gælder ikke mindst for de mindre og mellemstore virksomheder.

For at få flere til at deltage i udarbejdelsen af standarder vil der blive gjort en særlig indsats for, at det bliver nemmere og billigere at deltage i standardisering. Bl.a. ved at der bliver lavet et pilotprojekt om at bruge crowdsourcing i dele af standardiseringsprocessen. Samt at der vil blive lavet tiltag, som skal gøre det nemmere for virksomheder at orientere sig i forhold til, inden for hvilke nye områder der bliver udarbejdet standarder.

Derudover pålægger den europæiske standardiseringsforordning og DS' medlemskab af de internationale og europæiske standardiseringsorganisationer DS en række forpligtelser. Det gælder blandt andet at sikre nationale høringer af forslag til standarder samt at implementere dem og gøre dem tilgængelige nationalt, herunder at gøre det nemt at identificere relevante standarder på hjemmesiden. DS skal gennem sit internationale engagement som medlem af CEN og CENELEC, ISO og IEC sikre, at udviklingen matcher de danske politiske prioriteter, som fastlægges i dialog med Erhvervs- og Vækstministeriet.

Danmarks varetagelse af bredere samfundsinteresser som forbrugertyghed, miljø, bæredygtighed og andre hensyn i standardiseringsarbejdet har ikke kun samfundsmæssig interesse, men også erhvervspolitisk betydning. Dette potentiale udnyttes ikke tilstrækkeligt i dag.

Formål

Indsatsen skal:

- Øge dansk indflydelse på internationale standarder af særlig betydning for danske virksomheder.
- Understøtte udvikling, markedsmodning og eksport inden for Danmarks erhvervsmæssige styrkepositioner.
- Lette adgangen til at følge standardiseringsarbejdet og deltage aktivt i udviklingen af standarder for både virksomheder, myndigheder, forskere og NGO'er.
- Sikre information om nye initiativer til europæiske og internationale standarder og fremtidige trends inden for standardisering.
- Danne grobund for nye måder at deltage i standardisering på.

Målgruppe

- Virksomheder inden for erhvervsmæssige styrkepositioner
- Erhvervsklynger og innovationsnetværk inden for styrkepositionerne
- Myndigheder
- Vigtige interessenter, som i dag ofte er underrepræsenterede i standardiseringsarbejdet: universitetsforskere, NGO'er, SMV'er

Aktiviteter

Indsatsen gennemføres konkret gennem følgende aktiviteter:

1) Øget dansk indflydelse på nye standarder gennem "technology watch" og "crowdsourcing" (strategiinitiativ 14):

Strategi:

- Dansk Standard gennemfører et pilotprojekt, hvor crowdsourcing giver danske virksomheder og øvrige interessenter mulighed for at levere input til indholdet af nye relevante standarder i en tidlig fase af standardiseringsarbejdet.
- Dansk Standard etablerer et systematisk 'technology watch', der skal identificere områder, hvor nye standarder af relevans for danske styrkepositioner er på vej med henblik på at sikre dansk indflydelse.
- Dansk Standard udvikler en onlineportal, som hurtigt og søgbart giver virksomhederne overblik over nye standardiseringsemner, således at virksomhederne nemt kan spille danske interesser ind, hvor det synes relevant.

Herudover:

- Videreudvikling af ydelser og services i forhold til de danske deltagere. En videreudvikling af DS' ydelser og services skal sikre, at DS bedst muligt gør det nemt og så lidt ressourcekrævende som muligt for de danske interessenter at deltage og få maksimal indflydelse.
- Understøttelse af en række udvalg af horisontal karakter, hvor det i højere grad er samfundsmæssige interesser end specifikke virksomhedsinteresser, der varetages.
- Sænkning af den økonomiske barriere for ressourcesvage interessenter i form af en 50 % rabat til små virksomheder med under 10 ansatte og til forsknings- og uddannelsesinstitutioner samt 100 % rabat til NGO'er og forbrugerorganisationer.
- Sikring af offentlig høring af alle forslag til europæiske og nationale standarder.
- Implementering af alle vedtagne europæiske standarder og tilbagetrækning af eventuelle nationale konfliktende standarder.
- Medfinansiering af internationale sekretariater inden for danske styrkepositioner, hvor sekretariaterne kan sikre de danske interessenter en særlig gunstig platform for at drive udviklingen på de pågældende standardiseringsområder. DS vil analysere og prioritere muligheder for at hjemtage internationale sekretariater og optimere puljen af sekretariater ud fra størst mulig erhvervsmæssig effekt pr. krone.

2) Lettere for myndigheder at påvirke udviklingen af nye europæiske standarder (strategiinitiativ 15):

- Dansk Standard skal (sammen med Erhvervsstyrelsen) virke som videntcenter for europæisk standardisering og rådgive relevante danske myndigheder og de største offentlige indkøbere i forhold til at påvirke europæiske standarder bedst muligt.

Herudover

- Aktiv deltagelse i den overordnede udvikling af de europæiske og internationale standardiseringsorganisationer gennem bestyrelsesposter m.v. og andre relevante fora i ISO og IEC samt CEN, CENELEC og ETSI. Dansk Standard vil her dels arbejde for en udvikling af organisationerne og deres processer og værktøjer, der ligeledes skal gøre det nemmere for interessenterne at deltage, og dels sikre en hjemtagning af viden til glæde for de danske interessenter. DS vil endvidere sikre den rapportering, der er påkrævet i den europæiske forordning for standardisering (1025/2012).

3) Indsats for at hjemtage europæiske sekretariat for e-indkøb og e-udbud (strategiinitiativ 17):

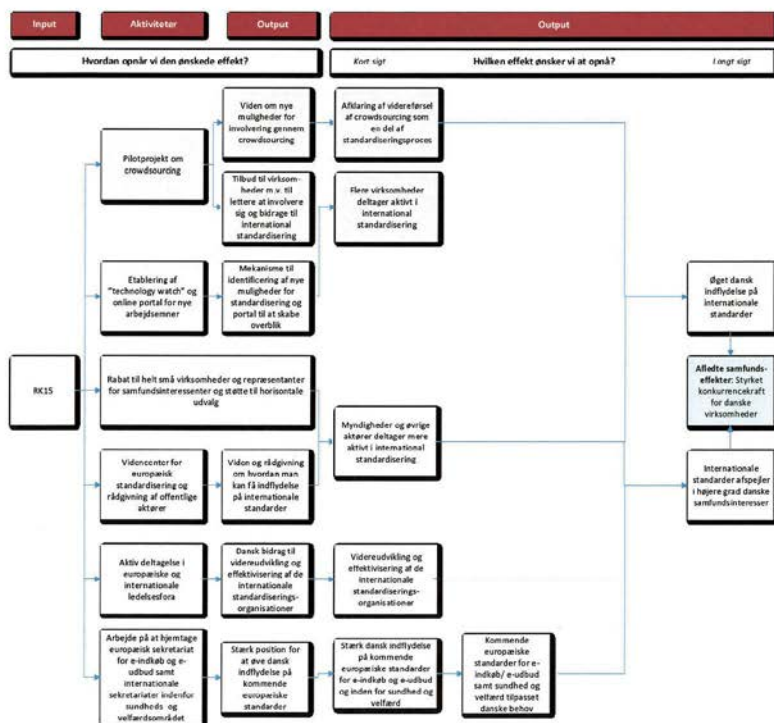
Dansk Standard arbejder for at hjemtage sekretariatet for en kommende europæisk teknisk komité for e-indkøb og e-udbud, så Danmark kan sikre danske interesser og bidrage til arbejdet med udarbejdelse af europæiske standarder.

Herudover

Dansk Standard arbejder for at hjemtage nye internationale sekretariater, der er særlig perspektivrige for dansk erhvervsliv inden for sundheds- og velfærdsområdet (jf. regeringens vækstplan for sundheds- og velfærdsløsninger). Dansk Standard har i 2014 hjemtaget fire sekretariater for udvikling af internationale standarder, som DS i samarbejde med relevante interessenter har identificeret som særligt perspektivrige ifht. at understøtte danske styrkepositioner. DS skal nu fortsætte arbejdet med at varetage disse sekretariater.

Effektkæde

Sammenhængen mellem DS' aktiviteter (og hermed strategiinitiativer) og de forventede kortsigtede og langsigtede effekter fremgår af nedenstående figur. De kortsigtede effekter udgør derudover de resultattål, som DS arbejder for at opfylde.

Kritiske antagelser:

- Undersøgelser viser, at den største barriere for at deltage i standardisering er ressourcer. Crowdsourcing gør det mindre tidskrævende og billigere for virksomheder at deltage, hvilket forhåbentlig vil få flere til at deltage.
- Rabatordninger på udvalgsdeltagelse til især ressourcetsvage aktører vil gøre det nemmere at deltage i standardisering.
- Det kan være svært at identificere relevante standardiseringsemner for virksomheder, samt hvilke nye teknologier, hvor standarder spiller en relevant rolle. Ved at sætte det i system og samle viden et sted på tilgængelig online databaser, bør det få flere virksomheder til at interessere sig for standardisering.
- Ved at danske aktører kan deltage i de europæiske ledelsesfora, øger det muligheden for dansk indflydelse.
- Det gør det nemmere at yde dansk indflydelse, hvis arbejdsgruppen for de kommende standarder for e-indkøb og e-udbud er i Danmark.

Langsigtet effekt - de strategiske flerårige målsætninger

- Øget dansk indflydelse på internationale standarder
- Internationale standarder afspejler i højere grad danske samfundsinteresser

Effekter på kort sigt (resultatmål)

For at sikre de langsigtede effekter i form af øget dansk deltagelse og indflydelse på den internationale standardisering, skal følgende effekter nås på kort sigt:

- Afklaring af videreførelse af crowdsourcing som værktøj i standardiseringsprocessen
- Flere virksomheder deltager aktivt i internationalt standardisering
- Myndigheder og øvrige aktører deltager mere aktivt i standardisering
- Videreudvikling og effektivisering af de internationale standardiseringsorganisationer
- Stærk dansk indflydelse på kommende europæiske standarder for e-indkøb og e-udbud.

Resultatmål

Nedenstående resultatmål korresponderer med de konkrete aktiviteter og hermed strategiinitiativer, som DS gennemfører. De anførte resultatkrav udgør målepunkter, der kan anvendes som baselines i forhold til udarbejdelsen af fremtidige resultatkontrakter.

Initiativ nr.	Resultatmål	Indikator	Resultatkrav (baselines)	Målemetode
14	Afklaring af videreførelse af crowdsourcing som værktøj i standardiseringsprocessen	Videreførelse af projekt	Pilotprojektet afklarer om projekt om crowdsourcing videreføres	Opgøres ved projekt
14	Virksomheder deltager mere i international standardisering	Flere deltagere fra virksomheder	Nettertilvækst af deltagere fra virksomheder i de danske udvalg på mindst 3 % i forhold til 2014	Opgørelse af antal deltagere ved årsskiftet
		Technology watch-mekanisme til at identificere nye standardiseringsbehov	Technology watch mekanisme etableret	Evaluerer af mekanismens effektivitet Antal brugere angives

Initiativ nr.	Resultatmål	Indikator	Resultatkrav (baselines)	Målemetode
		Tilfredshed blandt brugere af online portal for nye forslag til standardiseringsseminarer	Høj tilfredshedsgrad (>75 %) blandt brugere af online portal	Onlinetilfredsmåling Antal brugere angives
15	Myndigheder og øvrige aktører deltager mere aktivt i international standardisering	Flere deltagere fra ressourcetsvage grupper	Nettotilvækst på 2 % af deltagere fra hver af grupperne "virksomheder <10 ansatte", "forsknings- og uddannelsesinstitutioner", "forbrugerorganisationer, NGO'er og myndigheder" i de danske udvalg i forhold til 2014	Opgørelse af antal deltagere ved årsskiftet
		Tilfredshed blandt brugere af information og rådgivning om hvordan man kan få indflydelse på internationale standarder	Tilfredshedsgrad på mindst 75 % for "DS har hjulpet mig til bedre at kunne deltage i standardiseringsarbejdet" og "Jeg vil anbefale DS til andre"	Kundetilfredshedsmåling blandt brugere Angiv antal brugere
(15)	Videreudvikling og effektivisering af de internationale standardiseringsorganisationer	Deltagelse i internationale fora	Aktiv deltagelse i den overordnede udvikling af de europæiske og internationale standardiseringsorganisationer gennem bestyrelsesposter m.v. og andre relevante fora i ISO og IEC samt CEN, CENELEC og ETSI	Oversigt over relevante fora og bestyrelsesposter mv. som DS deltager i
17	Arbejde på at hjemtage europæisk sekretariat for e-indkøb og e-udbud samt internationale sekretariater inden for sundheds- og velfærdsområdet	Synlig dansk indflydelse på kommende europæisk arbejde om e-indkøb og e-udbud	Hjemtagelse af europæisk sekretariat for e-indkøb og e-udbud eller anden markant position for indflydelse	Rapportering omkring hjemtagelse af sekretariat
		Synlig dansk indflydelse på kommende internationalt arbejde indenfor sundheds- og velfærdsområdet	Varetagelse af internationale sekretariater inden for sundheds- og velfærdsområdet	Rapportering omkring varetagelse Angiv antal danske deltagere

5) Opfølgning på strategiens samlede målsætning

Regeringen har en målsætning om, at antallet af virksomheder, som anvender standarder skal øges med ca. 50 pct. frem mod 2020. Det vil svare til, at omkring 6.000 flere virksomheder anvender standarder. Som et pejlemærke på om udviklingen går mod opfyldelse af målsætningen, måles der årligt på antallet af virksomheder, som anvender standarder. Antallet af virksomheder, der anvender standarder, måles som antal unikke købere inden for de seneste 5 år.

Derudover gennemføres en måling, som kan indikere de enkelte typer af strategiinitiativers effekt på anvendelsen af standarder blandt nye virksomheder (dvs. virksomheder der ikke har købt standarder inden for de seneste 5 år). Målingen gennemføres ved, at DS udsender et spørgeskema til de nye kunder om årsagen til deres køb af standarder. Svarene reflekterer samtidig initiativerne i strategien. Spørgeskemaet i sig selv kan ikke bevise en isoleret effekt af et enkelt initiativ, men resultaterne fra spørgeskemaet – sammenholdt med opfyldelsen af resultatkravene under fokusområderne – forventes at kunne give en indikation af, hvilken type af initiativer der mest effektivt øger antallet af virksomheder, der køber standarder. Udviklingen af spørgeskemaet foretages af DS i dialog med ERST.

Resultatmål

Resultatmål	Indikator	Resultatkrav	Målemetode
Øget anvendelse af standarder blandt danske virksomheder	Antal nye danske virksomheder, som har købt en standard de seneste fem år	I år 2015 skal der være en stigning på ca. 1.000 nye danske virksomheder, som anvender standarder i forhold til året før	Løbende opgørelse af antal unikke købere af standarder inden for de seneste fem år
	Andel af de nye virksomheder, hvis svar på spørgeskemaundersøgelsen indikerer, at initiativerne i regeringens strategi var en medvirkende årsag til deres køb af standarden	Nulpunktsmåling foretages i 2015	Spørgeskemaundersøgelse: DS fremsender spørgeskema til alle nye virksomheder, som køber en standard. Skemaet skal afdække årsager til, at virksomheden har købt standarden. Angiv antal respondenter

Budget

Bevillingen på finansloven, som ligger til grund for denne resultatkontrakt, udgør i 2015 25,4 mio. kr. Her-til kommer en ekstra bevilling på baggrund af regeringens vækstplan for sundheds- og velfærdsløsninger på 1 mio. kr. i 2014 og 1 mio. kr. i 2015. Den samlede budgetramme for 2015 udgør således 26,4 mio. kr. Dette finansierer resultatkontraktens indsatser som beskrevet.

Rækker markeret med grøn er initiativer, som er en del af strategien, som DS har hovedansvaret for.

Rækker markeret med grå er selvstændigt en del af resultatkontrakten.

Rækker markeret med orange er initiativer, som EVM eller andre myndigheder har ansvaret for, men hvor DS bidrager til udførsel via. RK 15.

Aktivitet	Indsatser	DS RK15
Lettelse og billigere for SMV'er at anvende internationale standarder		7.450.000
1 Mere målrettet information om internationale standarder		4.450.000
Partnerskaber mellem udvalgte brancher og DS	1.200.000	
Videreudvikling af rådgivnings- og kursustilbud i samarbejde med udvalgte brancher	500.000	
Startpakker på udvalgte områder	350.000	
Informationscenter	1.900.000	
Markedsafdækning og information	500.000	
2 Lettelse for virksomheder at anvende internationale standarder		3.000.000
Øget viden om internationale standarder på relevante uddannelser	800.000	
Oversættelser til dansk	2.200.000	
Øget eksport og produktivitet for SMV'er gennem internationale standarder		2.100.000
4 Lettelse at efterleve krav til anvendelse af robotter		400.000
Startpakker om relevante standarder for CE-mærkning af robotter	300.000	
Kurser i CE-mærkning af robotter	100.000	
5 Kompetenceløft for producenter af stål- og aluminiumskomponenter		400.000
Startpakker om relevante standarder for CE-mærkning af stål- og aluminiumskomponenter	200.000	
Kurser i CE-mærkning af stål- og aluminiumskomponenter	200.000	
6 Lettelse for SMV'er at dokumentere driftssikkerhed		200.000
Pilotprojekt om den internationale standard for driftskontinuitet	200.000	
Partnerskaber med udvalgte offentlige indkøbere	-	
8 Forbedring af SMV'ers ledelse og kvalitetssikring		400.000
Nyt online værktøj	150.000	
Tiltag for anvendelse af ledelsesstandarder	250.000	

9	Lettere markedsintroduktion af nye produkter og tjenester		700.000
	Vejledning i forbindelse med innovationsprojekter	300.000	
	Kurser, workshops og individuel rådgivning	400.000	
10	Synliggørelse af SMV'ers arbejde med samfundsansvar		0
	Informationsindsats om den vejledende standard for samfundsansvar	-	
	Øget konkurrence og effektiv markedskontrol gennem internationale standarder		2.450.000
11	Internationalisering af dansk lovgivning		950.000
	Understøttelse af ny el sikkerhedslov	525.000	
	Tværministeriel analyse	425.000	
12	Risikobaseret fødevaretilsyn, mere effektiv egenkontrol og administrative lettelser		600.000
	Analyse af effekter og udbredelse af certificeret fødevareledelse	150.000	
	Tværgående arbejdsgruppe	450.000	
13	Lettere adgang for virksomheder til offentlige indkøb og udbud		900.000
	Partnerskaber mellem SKI, Udbudsportalen og DS	150.000	
	Evaluering af partnerskaber	250.000	
	Udvikling af projekt til rådgivning af indkøbere og opdatering af udbudsvejledninger ved KFST og Udbudsportalen	200.000	
	Udvikling af to udbudsvejledninger i samarbejde med indkøbere, brugere og leverandører	300.000	
	Styrket dansk indflydelse på internationale standarder		14.400.000
14	Lettere for virksomheder at påvirke udviklingen af internationale standarder		10.300.000
	Pilotprojekt om crowdsourcing	800.000	
	Technology watch	150.000	
	Ny online portal	150.000	
	Udvikling af ydelser og services	200.000	
	Repræsentation og horisontale udvalg	2.900.000	
	Offentliggørelse af høringsforslag	2.200.000	
	Implementering af eur. Standarder	1.800.000	
	Internationale sekretariater	2.100.000	
15	Lettere for myndigheder at påvirke udviklingen af europæiske standarder		3.700.000
	Videncenter for europæisk standardisering	300.000	
	Indsats i de europæiske ledelsesfora	1.600.000	
	Indsats i de internationale ledelsesfora	1.400.000	
	Rapportering iht. 2012/1025	400.000	
17	Styrket dansk indflydelse på standarder for e-indkøbsprocesser		400.000

Hjemtag af sekretariatet for en kommende europæisk teknisk komite for e-indkøb og e-udbud	400.000
Nedsættelse af standardiseringsudvalg	-
Samlet	26.400.000

Formalia

Resultatkontrakten indgås mellem Erhvervs- og Vækstministeriet og Dansk Standard. Kontrakten gælder for perioden 2015-2017 og skal generelt være i overensstemmelse med Erhvervs- og Vækstministeriets regler og henstillinger for kontraktstyring.

Resultatkontrakten er ikke retsligt bindende og fjerner ikke beføjelser og ansvar. Dansk Standard har stadig det sædvanlige ansvar efter gældende lovgivning og hjemmelskrav, hvor budget og bevillingsregler, overenskomster mv. følges, med mindre der på sædvanlig måde er skaffet hjemmel til fravigelse.

Resultatkontrakten kan genforhandles i løbet af kontraktåret, hvis eksterne faktorer, som Dansk Standard ikke kunne eller burde have forudset, gør, at et eller flere resultatmål ikke kan nås. Aktiviteter og effekter revideres årligt og justeres efter behov, ligesom der årligt kan aftales justeringer af målene. Ændringer i fordelingen kan ske som følge af justeringer og præciseringer i forlængelse af konkret aftale mellem DS og Erhvervsstyrelsen, jf. i øvrigt tilsagnsvilkårene.

Såfremt det i perioden bliver aktuelt, at Dansk Standard leverer særlige ydelser ud over det aftalte i resultatkontrakten, kan der indgås særskilte aftaler, fx på konsulentvilkår, ved projektf finansiering eller via konsortiedannelser. DS redegør for status og fremdrift på to årlige trimestermøder med Erhvervsstyrelsen, hvortil kommer en samlet årlig status ved årsskifte. Såfremt Dansk Standard har ændringer i forhold til resultatkontrakten, redegøres der for dem på disse møder. DS har ansvaret for overholdelse af og af-rapportering på resultatkontrakten samt eventuel genforhandling. Resultatkontrakten skal generelt være i overensstemmelse med Erhvervs- og Vækstministeriets regler og henstillinger for kontraktstyring.

Endvidere henvises til de tilsagnsvilkår der aftales mellem Dansk Standard og Erhvervs- og Vækstministeriet, der angiver de nærmere betingelser for udbetaling af tilskuddet og dets anvendelse samt angiver de krav, der stilles til regnskabsaflægelse og revision.

Øvrige vilkår fremgår af tilsagnsvilkårene, der vedlægges resultatkontrakten som bilag. Endvidere findes scorebog, timepriser og samlet budget for 2015 i bilag.

For Fonden Dansk Standard

For Erhvervs- og Vækstministeriet

Dato 26. 02. 2015

Dato 24.02.2015

Underskrift

Anne Hasløv Stæhr
Adm. direktør

Underskrift

Michael Dithmer
Departementschef

Bilag 1

Scorebog

	Budget uden fælles udgifter (beløb i 1.000 kr.)	Vægt i pct.	Delvist opfyldt (50 point)	Opfyldt (100 point)
<i>Lettelse og billigere for SMV'er at anvende internationale standarder</i>	7.450			
1. Mere målrettet information om internationale standarder		7,6		
2. Lettelse for virksomheder at anvende standarder		7,6		
<i>Øget eksport og produktivitet for SMV'er gennem internationale standarder</i>	2.100			
4. Lettelse at efterleve krav til anvendelse af robotter		7,6		
5. Kompetenceløft for producenter af stål- og aluminiumskomponenter		7,6		
6. Lettelse for SMV'er at dokumentere driftssikkerhed		7,6		
8. Forbedring af SMV'ers ledelse og kvalitetssikring		7,6		

9. Lettere markedsintroduktion af nye produkter og tjenester		7,6		
<i>Øget konkurrence og effektiv markedskontrol gennem internationale standarder</i>	2.450			
11. Internationalisering af dansk lovgivning		7,6		
12. Risikobaseret fødevaretilsyn. Mere effektiv egenkontrol og administrative lettelser		7,6		
13. Lettere adgang for virksomheder til offentlige indkøb og udbud		7,6		
<i>Styrket dansk indflydelse på internationale standarder</i>	14.400			
14. Lettere for virksomheder at påvirke udviklingen af internationale standarder		7,6		
15. Lettere for myndigheder at påvirke udviklingen af europæiske standarder		7,6		
17. Styrket dansk indflydelse på standarder for e-indkøbsprocesser.		7,6		
Overordnet budget (inklusive fællesudgifter)	26.400			
Dækningsgrad	17,5 %	100 Pct.		

Bilag 2

Timepriser og budget

Timepriserne for resultatkontrakten 2015 er udregnet med følgende definitioner:

- Fakturerbar kostpris: Gns. direkte omkostninger / fakturerbare timer pr. medarbejder
- Fakturerbar timer pr. medarbejder: Norm tid fratrukket ferie og ganget med fakturerbar tid
- Gns. direkte omkostninger: Løn og pension og direkte henførbare omkostninger beregnet som gennemsnit for DS
- Bruttokostpris: Fakturerbar kostpris pr. time + overhead pr. time (175 kr.)
- Overhead pr. time: Samlet overhead omkostninger / antal medarbejdere i linjefunktioner/fakturerbar timer pr. medarbejder

Som basis for udregningen er brugt følgende tal med udgangspunktet i budget tal for 2015:

Lønomsstninger	84.543.000
Fakturerbare timer pr. medarbejder pr. måned	93
Fakturerbar tid	68%
Overhead omsstninger	28.620.000
Antal medarbejdere i linjefunktioner	126
Gns. direkte omsstninger	18.929

Det giver følgende timepriser:

Medarbejderkategori	Timepris
Leder	1.296
Konsulent	889
Administrativ	889
Studentermedhjælp	360

Budgetforslag 2015

Account name	Budget
Dækningsbidrag	
Resultatkontrakt total	22.250.000
Forlag total	37.952.189
Standardisering total	38.567.000
Miljømærkning total	24.700.000
Øvrigt total	0
Dækningsbidrag total	123.469.189
Lønomskostninger total	-84.542.760
Kapacitetsomkostninger	
Marketing total	-2.900.000
Kompetenceudvikling total	-1.973.000
Personaleomkostninger total	-1.837.200
IT og Tele total	-4.660.774
Konsulent total	-1.475.000
Lokale total	-17.996.436
Øvrige kapacitetsomk. total	-5.281.046
SLA total	4.152.785
Tryk	0
Kapacitetsomkostninger total	-31.970.671
Finansielle poster total	1.547.672
Strategiske investeringer total	-1.800.000
Projektfonden total	-2.000.000
Driftsresultat	6.703.430
Vækstinvesteringer total	-6.603.430
I alt	100.000

Bilag 3

Opfyldelse af resultatomål

Resultatkontrakten 2015 (RK15) understøtter regeringens kommende strategi 'Vækst gennem øget brug af internationale standarder'. Strategien er endnu ikke lanceret ved indgåelse af RK15, hvilket kan få indflydelse på Dansk Standards mulighed for at gennemføre nogle af RK15-aktiviteterne.

Dansk Standard rapporterer løbende ved henholdsvis trimesterafreporteringer og en samlet årsafreportering til Erhvervs- og Vækstministeriet på gennemførelsen af RK15-aktiviteterne. Ved afreporteringerne gennemgås opfyldelsen af de opstillede resultatomål for hver aktivitet.

Ved afreporteringerne for RK15 skal der ved vurdering af opfyldelsen af resultatomålene tages højde for eventuelle forsinkelser i gennemførelsen af aktiviteter, som skyldes Erhvervs- og Vækstministeriets udsættelse af strategiinitiativer. En eventuel forsinkelse hos Dansk Standard i gennemførelsen af en RK15-aktivitet skal tidsmæssigt stå i rimeligt forhold til Erhvervs- og Vækstministeriets udsættelse af det pågældende strategiinitiativ. Derudover har Dansk Standard pligt til hurtigst muligt at orientere Erhvervs- og Vækstministeriet, hvis det vurderes, at en eventuel udsættelse af et strategiinitiativ medfører, at en RK15-aktivitet ikke vil kunne igangsættes inden for perioden omfattet af kontrakten.

Myndigheters arbete med byggstandardiseringsfrågor

I denna bilaga redogör kommittén för de uppdrag gällande byggstandardisering som 13 centrala myndigheter har. Myndigheterna är Arbetsmiljöverket, Boverket, Elsäkerhetsverket, Energimyndigheten, Kemikalieinspektionen, Kommerskollegium, Lantmäteriet, Myndigheten för delaktighet, Myndigheten för samhällsskydd och beredskap, Statens fastighetsverk, Statens geotekniska institut, Trafikverket och Transportstyrelsen. Kriterierna för urvalet av myndigheter presenterats i kapitel 4.

Arbetsmiljöverket

Arbetsmiljöverkets ansvar för arbetsmiljöfrågor inbegriper exempelvis arbetsplatser för byggnad och anläggningsarbete.¹ Arbetsmiljöverket har i 2017 års regleringsbrev tilldelats 1,5 miljoner kronor att dela ut som stöd till de centrala arbetstagarorganisationernas deltagande i standardiseringsverksamhet.² Verket meddelar föreskrifter inom byggområdet, exempelvis om byggnads- och anläggningsarbete.³ Vidare utövar verket marknadskontroll över bland annat maskiner, ställningar och liknande arbetsredskap samt

¹ 1 § förordningen (2007:913) med instruktion för Arbetsmiljöverket samt Arbetsmiljöverket, www.av.se/produktion-industri-och-logistik/bygg/?hl=bygg, besökt 2017-10-04.

² Regeringsbeslut 2016-12-20, *Regleringsbrev för budgetåret 2017 avseende Arbetsmiljöverket*, dnr. A2016/02473/ARM och A2016/02422/SV (delvis).

³ Byggnads- och anläggningsarbete (AFS 1999:3). Några andra exempel är föreskrifterna Arbetsplatsens utformning (AFS 2009:2), Skydd mot skada genom fall (AFS 1981:14), Användning av lyftanordningar och lyftredskap (AFS 2006:6) och Maskiner (AFS 2008:3).

personlig skyddsutrustning och ingår för denna verksamhet i Marknadskontrollrådet.⁴

Boverket

Boverket ansvarar för frågor om den byggda miljön, byggande och förvaltning av bebyggelse, boende och bostadsfinansiering.⁵ Enligt 2017 års regleringsbrev kan Boverket använda medel från ramanslaget för att delta i standardiseringsarbete. Boverket får använda medlen, samt övriga medel som verket prioriterar, för uppdrag till de svenska standardiseringsorganisationerna. Vidare har Boverket tilldelats sju miljoner kronor för att tillhandahålla standarder inom byggområdet, i första hand eurokoderna och i andra hand övriga standarder.⁶ Boverket meddelar föreskrifter inom byggområdet, bland annat om byggregler och om tillämpning av europeiska konstruktionsstandarder (eurokoder).⁷ Verket är marknadskontrollmyndighet för byggprodukter, hissar och linbanor och ingår för denna verksamhet i Marknadskontrollrådet.⁸

Elsäkerhetsverket

Elsäkerhetsverket är ansvarig myndighet för tekniska säkerhetsfrågor på elområdet.⁹ Verket har enligt 2017 års regleringsbrev i uppdrag att utreda förutsättningar för elvägar och då ta hänsyn till dagens

⁴ 7 kap. 1 § och 3 kap. 8 § arbetsmiljölagen (1977:1160) samt Bilagan till förordningen (2014:1039) om marknadskontroll av varor och annan närliggande tillsyn.

⁵ 1 § förordningen (2012:546) med instruktion för Boverket.

⁶ Regeringsbeslut 2016-12-14, *Regleringsbrev för budgetåret 2017 avseende Boverket inom utgiftsområde 18 Samhällsplanering, bostadsförsörjning och byggande samt konsumentpolitik*, dnr. N2016/07802/SUBT, N2016/07505/KLS (delvis) och N2016/01717/PBB.

⁷ Boverkets byggregler, föreskrifter och allmänna råd (BFS 2011:6) (BBR) samt Boverkets föreskrifter och allmänna råd (BFS 2011:10) om tillämpning av europeiska konstruktionsstandarder (eurokoder). Några andra exempel är Boverkets föreskrifter och allmänna råd om tillgänglighet och användbarhet för personer med nedsatt rörelse- eller orienteringsförmåga på allmänna platser och inom områden för andra anläggningar än byggnader (BFS 2011:5), Boverkets föreskrifter och allmänna råd om hissar och vissa andra motordrivna anordningar (BFS 2011:12), Boverkets föreskrifter och allmänna råd om certifiering av kontrollansvariga (BFS 2011:14) och Boverkets föreskrifter och allmänna råd om certifiering av sakkunniga inom brandskydd (BFS 2011:17).

⁸ 8 kap. 3 § plan- och byggförordningen (2011:338) samt Bilagan till förordningen (2014:1039) om marknadskontroll av varor och annan närliggande tillsyn.

⁹ 1 § förordningen (2007:1121) med instruktion för Elsäkerhetsverket.

standarder och pågående standardiseringsarbete.¹⁰ Elsäkerhetsverket meddelar föreskrifter som berör byggområdet, exempelvis om elinstallationsarbete, om utförande av starkströmsanläggningar och om elektrisk utrustning.¹¹ Verket är marknadskontrollmyndighet i fråga om elektriska produkter och ingår för denna verksamhet i Marknadskontrollrådet.¹²

Energimyndigheten

Energimyndigheten har ansvar för frågor om tillförsel och användning av energi i samhället.¹³ Energimyndigheten ska enligt sin instruktion vidta åtgärder för att förstärka, utveckla och följa upp insatserna inom ramen för Ekodesigndirektivet¹⁴ och Energimärkningsdirektivet¹⁵, som bland annat handlar om standardiserad produktinformation.¹⁶ Myndigheten är också ansvarig marknadskontrollmyndighet för ekodesign och energimärkning och ingår i Marknadskontrollrådet.¹⁷ I 2017 års regleringsbrev har 153 miljoner kronor avsatts för insatser för energieffektivisering. Myndigheten får använda dessa medel för utveckling av metoder, mät- och provningsstandarder samt standardavtal för energitjänster med mera. För forskning, utveckling och innovation har ytterligare 1,3 miljarder kronor avsatts. Anslagsposten får användas bland annat för standardiseringsarbete av relevans för prioriterade forskningsområden.¹⁸ Energimyndigheten har vidare ett pågående uppdrag

¹⁰ Regeringsbeslut 2016-12-20, *Regleringsbrev för budgetåret 2017 avseende Elsäkerhetsverket*, dnr. M2016/02975/S.

¹¹ Se exempelvis Elsäkerhetsverkets föreskrifter och allmänna råd om elinstallationsarbete (ELSÄK-FS 2017:2) och Elsäkerhetsverkets föreskrifter (2016:1) om elektrisk utrustning (ELSÄK-FS 2016:1).

¹² 40 § elsäkerhetsförordningen (2017:218) samt Bilagan till förordningen (2014:1039) om marknadskontroll av varor och annan närliggande tillsyn.

¹³ 1 § 1 stycket förordningen (2014:520) med instruktion för Statens energimyndighet.

¹⁴ Europaparlamentets och rådets direktiv 2009/125/EG av den 21 oktober 2009 om upprättande av en ram för att fastställa krav på ekodesign för energirelaterade produkter.

¹⁵ Europaparlamentets och rådets direktiv 2010/30/EU av den 19 maj 2010 om märkning och standardiserad produktinformation som anger energirelaterade produkters användning av energi och andra resurser.

¹⁶ 3 § fjärde punkten förordningen (2014:520) med instruktion för Statens energimyndighet.

¹⁷ 3 § förordningen (2016:187) om ekodesign samt 2 och 3 §§ förordningen (2011:1022) om tillsyn över energirelaterade produkter, som omfattas av bestämmelserna i lagen (2011:721) om märkning av energirelaterade produkter samt Bilagan till förordningen (2014:1039) om marknadskontroll av varor och annan närliggande tillsyn.

¹⁸ Regeringsbeslut 2016-12-20, *Regleringsbrev för budgetåret 2017 avseende Statens energimyndighet*, dnr. M2016/02922/S (delvis).

från 2016 års regleringsbrev om att bidra till genomförandet av regeringens exportstrategi under perioden 2016–2018. I uppdraget ingår att sprida kunskap internationellt inom sitt verksamhetsområde i syfte att främja utveckling av bland annat styrmedel, regelverk och standarder för en hållbar tillväxt, kapacitetsutveckling och fördjupade relationer med andra länder.¹⁹

Kemikalieinspektionen

Kemikalieinspektionen ansvarar för frågor om hälso- och miljörisker bland annat med kemiska produkter och varor som behöver regleras som kemiska produkter eller biotekniska organismer.²⁰ När det gäller kemiska produkter har inspektionen ansvar för marknadskontroll och ingår för denna verksamhet i Marknadskontrollrådet.²¹

Kommerskollegium

Kommerskollegium ansvarar för frågor som rör utrikeshandel, Europeiska unionens (EU) inre marknad och EU:s handelspolitik.²² Kollegiet ska enligt sin instruktion följa utvecklingen av EU:s standardiseringspolitik och hålla regeringen underrättad om viktiga skeenden och utvecklingstendenser inom standardiseringen som är av betydelse för svensk konkurrenskraft. Arbetet ska genomföras i samarbete med svenska intressenter. Vidare ska kollegiet ta emot och bereda förslag till europeiska standardiseringsmandat enligt EU:s standardiseringsförordning.²³

¹⁹ Regeringsbeslut 2015-12-17, *Regleringsbrev för budgetåret 2016 avseende Statens energimyndighet*, dnr. M2015/04253/S (delvis).

²⁰ 1 § förordningen (2009:947) med instruktion för Kemikalieinspektionen.

²¹ 2 kap. 21 § miljötillsynsförordningen (2011:13) samt Bilagan till förordningen (2014:1039) om marknadskontroll av varor och annan närliggande tillsyn.

²² 1 § förordningen (2012:990) med instruktion för Kommerskollegium.

²³ 6 och 9 §§ förordningen (2012:990) med instruktion för Kommerskollegium samt Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 1025/2012 av den 25 oktober 2012 om europeisk standardisering.

Lantmäteriet

Lantmäteriet ansvarar bland annat för frågor om geografisk information, fastighetsinformation och geodetiska referenssystem (geodata).²⁴ Geodata utgör nödvändiga uppgifter för samhällsbyggandet.²⁵ Inom Lantmäteriet finns Geodatarådet som ska bidra till utvecklingen av den nationella och internationella infrastrukturen inom geodataområdet, genom att exempelvis stödja tillämpningen av standarder.²⁶

Myndigheten för delaktighet

Myndigheten för delaktighet ansvarar för frågor om rättigheter och delaktighet i samhället för personer med funktionsnedsättning och för jämlikhet i levnadsvillkor.²⁷ Myndigheten ska enligt sin instruktion följa och vid behov medverka i nationell och internationell standardisering inom välfärdsteknologi och tillgänglighet samt verka för att tillgänglighet och universell utformning inkluderas i relevanta standarder.²⁸ Myndigheten har en strategi för sitt arbete med standarder, som omfattar bland annat byggd miljö.²⁹

Myndigheten för samhällsskydd och beredskap

Myndigheten för samhällsskydd och beredskap ansvarar för frågor om skydd mot olyckor, krisberedskap och civilt försvar.³⁰ Myndigheten har upprättat en strategi för sitt standardiseringsarbete³¹ inom bland annat samhällssäkerhet, brand och transport av farligt gods och explosiva varor. Myndigheten ingår i Marknadskontrollrådet till följd av sitt ansvar för marknadskontroll av vissa brandfarliga

²⁴ 2 § förordningen (2009:946) med instruktion för Lantmäteriet.

²⁵ Lantmäteriet (2016), *Lantmäteriets bidrag till Agenda 2030*, Rapport 2016-08-25.

²⁶ 19 § andra stycket tredje punkten förordningen (2009:946) med instruktion för Lantmäteriet.

²⁷ 1 § förordningen (2014:134) med instruktion för Myndigheten för delaktighet.

²⁸ 4 § 7 punkten förordningen (2014:134) med instruktion för Myndigheten för delaktighet.

²⁹ Myndigheten för delaktighet (2017), *Strategisk plan för arbete med standardisering på Myndigheten för delaktighet*.

³⁰ 1 § förordningen (2008:1002) med instruktion för Myndigheten för samhällsskydd och beredskap.

³¹ Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (2016), *Standardiseringsstrategi för MSB*, dnr. 2014-5484 och 2017-4499.

och explosiva varor, produkter som används för att hantera brandfarliga och explosiva varor samt transportabla tryckbärande anordningar.³²

Statens fastighetsverk

Statens fastighetsverk ansvarar för att förvalta en viss del av statens fasta egendom. Verket ska inom sitt uppdrag bidra till ett hållbart byggande och en hållbar förvaltning.³³ Verket förvaltar cirka 2 300 fastigheter med ungefär 3 000 byggnader i Sverige.³⁴ Statens fastighetsverk tillämpar byggregler i egenskap av byggherre och upphandlare, exempelvis när verket renoverar och restaurerar.³⁵

Statens geotekniska institut

Statens geotekniska institut ansvarar för geotekniska frågor. Institutet ska bland annat utveckla metoder för bestämning av egenskaper hos jord och berg, identifiering och hantering av föroreningar i mark och vatten, riskbedömning vid markanvändning, och grundläggning och jordförstärkning.³⁶ Myndigheten är aktiv inom den europeiska och internationella standardiseringen för undersökningsmetoder inom bygg- och miljöområdet.³⁷

Trafikverket

Trafikverket ansvarar för den långsiktiga infrastrukturplaneringen för vägtrafik, järnvägstrafik, sjöfart och luftfart samt för byggande och drift av statliga vägar och järnvägar.³⁸ Trafikverket upphandlar årligen bygg- och utredningstjänster för drygt 40 miljarder kronor.³⁹

³² 23 § förordningen (2010:1075) om brandfarliga och explosiva varor, 10 § första stycket femte punkten förordningen (2006:311) om transport av farligt gods samt Bilagan till förordningen (2014:1039) om marknadskontroll av varor och annan närliggande tillsyn.

³³ 1 § förordningen (2007:757) med instruktion för Statens fastighetsverk.

³⁴ Statens fastighetsverk, www.sfv.se/sv/om-oss, besökt 2017-10-05.

³⁵ Statens fastighetsverk, www.sfv.se/sv/fastigheter/pagaende-byggprojekt/byggprojekt och www.sfv.se/sv/om-oss/upphandlingar, båda besökta 2017-10-05.

³⁶ 1 och 2 §§ förordningen (2007:1056) med instruktion för Statens geotekniska institut.

³⁷ Sveriges geologiska institut,

www.swedgeo.se/sv/kunskapscentrum/var-forskning/Metodutveckling-standardisering, besökt 2017-10-30.

³⁸ 1 § förordningen (2010:185) med instruktion för Trafikverket.

³⁹ Trafikverket, www.trafikverket.se/for-dig-i-branschen/upphandling, besökt 2017-09-27.

Transportstyrelsen

Transportstyrelsen svarar för regelgivning, tillståndsprövning och tillsyn inom transportområdet.⁴⁰ Enligt sin instruktion ska myndigheten lämna in ansökningar om validering av teknisk standard och antagande av teknisk föreskrift enligt fördraget⁴¹ om internationell järnvägstrafik.⁴² Transportstyrelsen meddelar föreskrifter inom byggområdet, bland annat om utformning av flygplatser och vägsäkerhet.⁴³ Vidare har myndigheten marknadskontroll bland annat avseende delsystem och komponenter för driftskompatibilitet inom järnvägsområdet och ingår i Marknadskontrollrådet.⁴⁴

Myndigheternas deltagande i SIS tekniska kommittéer

Av de 13 myndigheter deltar elva i Swedish Standards Institute (SIS) tekniska kommittéer.⁴⁵ Elsäkerhetsverket deltar i tekniska kommittéer inom Svensk Elstandard (SEK) och Kommerskollegium deltar inte i någon teknisk kommitté.⁴⁶

I tabellen nedan framgår det vilka av SIS tekniska kommittéer som de elva myndigheterna deltar i. Tillsammans deltar myndigheterna i 115 tekniska kommittéer. I de flesta kommittéer är det en myndighet som deltar. I cirka 30 procent av kommittéerna deltar fler myndigheter. Oftast är det två myndigheter som deltar i samma kommitté, ibland är det tre eller fyra myndigheter. Utöver dessa myndigheter finns det i vissa fall fler som ingår i de tekniska kommittéer som anges i tabellen.⁴⁷

⁴⁰ 1 § förordningen (2008:1300) med instruktion för Transportstyrelsen.

⁴¹ Artikel 5 och 6 i bilag F till fördraget om internationell järnvägstrafik (COTIF) av den 9 maj 1980, i dess lydelse enligt ändringsprotokollet av den 3 juni 1999.

⁴² 4 a § förordningen (2008:1300) med instruktion för Transportstyrelsen.

⁴³ Se exempelvis Transportstyrelsens föreskrifter och allmänna råd om utformning av ban-system och plattor på flygplats (TSFS 2010:132), Transportstyrelsens föreskrifter och allmänna råd om helikopterflygplatser på mark- eller vattenyta som kräver godkännande (TSFS 2012:77) och Transportstyrelsens föreskrifter och allmänna råd om vägsäkerhet (TSFS 2010:183).

⁴⁴ 6 kap. 9 § järnvägsförordningen (2004:526) samt bilagan till förordningen (2014:1039) om marknadskontroll av varor och annan närliggande tillsyn.

⁴⁵ SIS, e-post 2017-06-22.

⁴⁶ SIS, e-post 2017-06-22. SEK och e-post 2017-06-14.

⁴⁷ SIS, e-post 2017-06-22.

Tabell Myndigheternas deltagande i SIS tekniska kommittéer 2017

[illegible]

[illegible]

[illegible]

SIS tekniska kommittéer	Arbets- miljö- verket	Bo- verket	Energi- myndigheten	Kemikalie- inspektionen	Lant- mäteriet	Myndigheten för del- aktighet	Myndigheten för samhälls- skydd och beredskap	Statens fastighets- verk	Statens geotekniska institut	Trafik- verket	Transport- styrelsen
443 Pyroteknik							X				
445 Teckenrepresentation och användargräns						X					
448 Teknik och stödsystem för personlig identifiering							X				
452 Vattensystem					X						
453 Tillgänglighet och användbarhet i byggd miljö	X	X				X				X	
455 Utrustning för vägunderhåll										X	
460 Bygghissar	X										
463 Lyftteknik inom under- hållningssektorn	X										
466 Belägenhetsadresser					X						
467 Värmepumpar			X								
477 Skeppsteknik											X
478 Socialt ansvarstagande						X					
479 Bevarande av kulturarv								X			
489 Metadata för geodata		X			X					X	
494 Samhällssäkerhet							X				

[illegible]

SIS tekniska kommittéer	Arbets- miljö- verket	Bo- verket	Energi- myndigheten	Kemikalie- inspektionen	Lant- mäteriet	Myndigheten för del- aktighet	Myndigheten för samhälls- skydd och beredskap	Statens fastighets- verk	Statens geotekniska institut	Trafik- verket	Transport- styrelsen
548 Bakgavellyftar för vägfordon	X										
552 Asset management										X	
555 Naturvärdesinventering										X	
556 Betongkonstruktioner		X								X	X
570 Webbkartografi					X		X			X	
574 Trygghetskedjan för trygghetslarm						X					
588 Smarta och hållbara städer och samhällen			X							X	
591 Lastsäkring gods											X
593 Collaborative Business Relationship Management										X	
597 Kvalitetssäkring av HVB	X										
598 Areamätning och funktionsplanering i byggnader					X						
605 Spårbarhet i leverantörs- kedjan										X	
Eurokodhelpdesk		X									X

Källa: SIS, e-post 2017-06-22.

Regeringsbeslut

III:10

2016-12-14
UD2016/21817/FH (delvis)
UD2016/21893/HI

Utrikesdepartementet

Sveriges Standardiseringsförbund
c/o SEK Svensk Elstandard
Box 1284
164 29 Kista

Riktlinjer för budgetåret 2017 avseende Sveriges Standardiseringsförbund

Riksdagen har beslutat om anslaget 2:6 Bidrag till standardiseringen och 2:3 Exportfrämjande verksamhet för budgetåret 2017 (prop. 2016/17:1 utg.omr. 24, bet. 2016/17:NU1, rskr. 2016/17:102).

Regeringen har denna dag i ett till Kammarkollegiet ställt regleringsbrev för budgetåret 2017 meddelat bestämmelser för anslagen 2:6 Bidrag till standardiseringen och 2:3 Exportfrämjande verksamhet.

Regeringens beslut

För anslaget 2:6 Bidrag till standardiseringen, anslagsposten 1, har för Standardiseringsförbundets verksamhet 31 063 000 kronor beräknats. Anslagsbeloppet betalas ut, i enlighet med regleringsbrevet, efter rekvisition med en fjärdedel per kvartal med början i januari. Rekvisitionen ska undertecknas av företrädare vars behörighet styrks med protokoll eller motsvarande.

Bidraget ska användas enligt följande:

1. Basbidrag	19 663 000 kronor
2. Mandaterade standardiseringsprojekt	3 000 000 kronor

3. Främjande av användarintresset	4 800 000 kronor
4. Grund- och tvärteknisk standardisering	1 200 000 kronor
5. Standardisering på miljö- och klimatområdena	1 200 000 kronor
6. Standardisering på IT-området	1 200 000 kronor

Av regleringsbrev för budgetåret 2017 avseende anslaget 2:3

Exportfrämjande verksamhet framgår därutöver att Kammarkollegiet under 2017 ska utbetala 3 000 000 kronor till Sveriges Standardiseringsförbund.

Villkor för rekvisition, återbetalning och redovisning av dessa medel framgår av regleringsbrevet.

Bidraget från anslaget Exportfrämjande verksamhet syftar till att öka deltagandet och engagemanget i internationell standardisering och för åtagande av sekretariatsansvar på för Sverige strategiskt viktiga områden. Sveriges standardiseringsförbund ska samråda med Vinnova och andra berörda myndigheter som till exempel Myndigheten för delaktighet kring användningen av medlen.

Regeringen beslutar att följande riktlinjer ska gälla för Sveriges Standardiseringsförbunds årsuppdrag.

Allmänt

Den 1 januari 2012 bildades Sveriges Standardiseringsförbund som binder samman de nationella standardiseringsorganen. De nationella standardiseringsorganen ska fullgöra de uppgifter som åligger dem enligt Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 1025/2012 av den 25 oktober 2012 om europeisk standardisering.

Standardiseringsorganisationen ska på ett kompetent och effektivt sätt tillvarata svenska intressen i det europeiska och internationella standardiseringsarbetet i syfte att stärka Sveriges konkurrenskraft och möjligheter att nå nationella och internationella målsättningar inom klimat, miljö, säkerhet och hälsa. Organisationens ska vidare bistå staten vid utarbetandet av europeiska och internationella regelsystem.

Regeringen anser att standardisering är ett viktigt instrument för tillväxt, konkurrenskraft, för näringslivets utveckling och den svenska exporten. Standardisering är också ett viktigt verktyg för att möjliggöra genomslag för

innovationer och ny teknik, inte minst inom miljö-, klimat- och energiområdena.

Basbidraget

Bidraget ska användas för att främja svensk standardisering och verka för användning av standarder samt för att upprätthålla och utveckla den svenska standardiseringsorganisationen och samarbetet mellan standardiseringsorganen. Bidraget ska användas för sekretariatsansvar i det europeiska och internationella standardiseringsarbetet.

Bidraget ska användas för att fokusera på strategiskt viktiga sektorer som främjar Sveriges konkurrenskraft och export såsom:

- Yttre miljö, klimat- och energifrågor
- Tjänsteområdet (t.ex. sjukvård och äldreomsorg, e-hälsa, tillgänglighet och design för alla)
- Standardisering som stöd för innovation
- Kvalitet, effektivitet och lönsamhet inom offentlig verksamhet
- Samverkan inom nya områden där ofta befintlig teknik ska koordineras eller kommersialiseras (t.ex. smarta elnät och elbilar)
- Samverkansområden mellan standardiseringsorganisationerna med en övergång från produkttänkande till systemtänkande
- Standardisering som stöd för lagstiftningen

Bidraget ska också användas för fortsatt implementering av den svenska strategin för standardisering som förbundet presenterade våren 2014 och vars syfte är att utveckla och effektivisera standardiseringsverksamheten i Sverige ytterligare.

Mandaterade standardiseringsprojekt

Bidraget ska, med beaktande av vad som nämnts om syftet med anslaget, användas till mandaterade standardiseringsprojekt med anknytning till statens ansvar för skydd av liv, hälsa, miljö, klimat och egendom.

Främjande av användarintresset

Av bidraget får högst 3 480 000 kronor avsättas för ersättning till ideella organisationer för deras avgifter för medverkan i svenskt standardiseringsarbete. Härvid ska arbete av brett allmänintresse prioriteras. Vid fördelning av bidraget ska särskilt beaktas att organisationer och områden av olika intressen får del av medlen.

Av bidraget får högst 1 420 000 kronor användas för informations- och utbildningsverksamhet samt för resebidrag. Medel ur bidraget får användas för sekretariatsstöd till Standardiseringens Konsument- och Arbetstagarråd (SKA-rådet).

Grund och tvärteknisk standardisering

Bidraget ska användas för grundläggande och tvärtekniskt standardiseringsarbete där finansiering från näringslivet är svag. Projekt av stor betydelse för det svenska samhället ska prioriteras.

Standardisering på miljö- och klimatområdena

Bidraget ska användas för medverkan i europeiskt och internationellt standardiseringsarbete inom områdena yttre miljö och klimat.

Standardisering på IT-området

Bidraget ska användas för att mer långsiktigt fokusera på it-standardiseringsfrågor vars särskilda vikt bl.a. pekades ut i it-standardiseringsutredningen (SOU 2007:47). Detta ska bl.a. bidra till att främja en sund marknad med konkurrens på lika villkor.

Exportstrategin

Sveriges Standardiseringsförbund ska bidra till genomförandet av regeringens exportstrategi och därvid särskilt beakta hur standardisering kan användas för att främja svensk export.

Sveriges Standardiseringsförbund ska avsätta resurser för att bevaka viktiga skeenden i det europeiska och internationella standardiseringsarbetet för att tidigt i processen bedöma om svenskt deltagande är angeläget. Om så bedöms vara fallet ska organisationen på olika sätt bidra till och främja ett svenskt deltagande och engagemang.

Uppdrag och återrapportering

Sveriges Standardiseringsförbund ska senast den 22 februari 2018 till Kammarkollegiet med kopia till Regeringskansliet (Utrikesdepartementet) redovisa och kommentera verksamhetens utfall under 2017 samt användningen av statsbidraget enligt ovanstående anslagsposter. Vidare ska Sveriges Standardiseringsförbund vid samma tillfälle redovisa förslag till inriktning och resursbehov för det statliga uppdraget för 2019.

Därvid ska Sveriges Standardiseringsförbund redovisa sin och standardiseringsorganens analys av statsbidragets och verksamhetens effekt avseende främjande av svensk standardisering och användning av standarder samt deltagande i och tillvaratagande av svenska intressen i europeiskt och internationellt standardiseringsarbete.

SKA-rådet ska därutöver separat redovisa användningen av bidraget för främjande av användarintresset. Därvid ska särskilt fokus läggas vid det resultat och de effekter som bidraget haft för främjandet av användarintresset.

Återbetalning

Ej förbrukade bidrag ska återbetalas till Kammarkollegiet senast den 22 februari 2018. Återbetalning sker till bankgirokonto 5052-5781. Vid återbetalning ska det diarienummer som anges i beslutet uppges.

På regeringens vägnar

Ann Linde

Emanuel Bådehi Kullander

Kopia till

Statsrådsberedningen, internrevisionen
Justitiedepartementet, SI
Justitiedepartementet, SSK
Utrikesdepartementet, HI
Utrikesdepartementet, RS
Finansdepartementet, BA
Finansdepartementet, OFA KO
Utbildningsdepartementet, UH
Miljö- och energidepartementet,
Näringsdepartementet, NV FÖF
Näringsdepartementet, HT ITP
Näringsdepartementet, KLS
Näringsdepartementet, EUI
Kulturdepartementet, MF
Arbetsmarknadsdepartementet, ARM
Förvaltningsavdelningen, RK Ekonomi
Riksdagen, Näringsutskottet
Ekonomistyrningsverket
Riksrevisionen
Riksgäldskontoret
Kammarkollegiet
Standardiserings Konsument- och Arbetstagarråd, SKA-rådet
Swedish Standards Institute, SIS
Svensk Elstandard, SEK
Informationstekniska standardiseringen, ITS

Statens offentliga utredningar 2017

Kronologisk förteckning

1. För Sveriges landsbygder
– en sammanhållen politik för
arbete, hållbar tillväxt och välfärd. N.
2. Kraftsamling för framtidens energi. M.
3. Karens för statsråd och statssekreterare.
Fi.
4. För en god och jämlik hälsa.
En utveckling av det
folkhälsopolitiska ramverket. S.
5. Svensk social trygghet i en
globaliserad värld. Del 1 och 2. S.
6. Se barnet! Ju.
7. Straffprocessens ramar och
domstolens beslutsunderlag
i brottmål – en bättre hantering av
stora mål. Ju.
8. Kunskapsläget på kärnavfallsområdet 2017.
Kärnavfallet – en fråga i ständig
förändring. M.
9. Det handlar om oss.
– unga som varken arbetar eller studerar. U.
10. Ny ordning för att främja god sed
och hantera oredlighet i forskning. U.
11. Vägs katt. Volym 1 och 2. Fi.
12. Att ta emot människor på flykt.
Sverige hösten 2015. Ju.
13. Finansiering av infrastruktur med
privat kapital? Fi.
14. Migrationsärenden
vid utlandsmyndigheterna. Ju.
15. Kvalitet och säkerhet
på apoteksmarknaden. S.
16. Sverige i Afghanistan 2002–2014. UD.
17. Om oskuldspresumtionen och rätten att
närvara vid rättegången. Genomförande
av EU:s oskuldspresumtionsdirektiv. Ju.
18. En nationell strategi för validering. U.
19. Uppdrag: Samverkan. Steg på vägen
mot fördjupad lokal samverkan
för unga arbetslösa. A.
20. Tillträde för nybörjare – ett öppnare
och enklare system för tillträde till
högskoleutbildning. U.
21. Läs mig! Nationell kvalitetsplan för
vård och omsorg om äldre personer.
Del 1 och 2. S.
22. Från värdekedja till värdecykel – så får
Sverige en mer cirkulär ekonomi. M.
23. digitalforvaltning.nu. Fi.
24. Ett arbetsliv i förändring – hur
påverkas ansvaret för arbetsmiljön? A.
25. Samlad kunskap – stärkt
handläggning. S.
26. Delningsekonomi. På användarnas
villkor. Fi.
27. Vissa frågor inom fastighets- och
stämpelskatteområdet. Fi.
28. Ett nationellt centrum för kunskap
om och utvärdering av arbetsmiljö. A.
29. Brottsoffert. Ju.
30. En omreglerad spelmarknad.
Del 1 och 2. Fi.
31. Stärkt konsumentskydd
på bostadsrättmarknaden. Ju.
32. Substitution i Centrum
– stärkt konkurrenskraft med
kemikaliesmarta lösningar. M.
33. Stärkt ställning för hyresgäster. Ju.
34. Ekologisk kompensation – Åtgärder
för att motverka nettoförluster av
biologisk mångfald och ekosystem-
tjänster, samtidigt som behovet av
markexploatering tillgodoses. M.
35. Samling för skolan. Nationell strategi
för kunskap och likvärdighet. U.
36. Informationssäkerhet för samhälls-
viktiga och digitala tjänster. Ju.
37. Kvalificerad välfärdsbrottslighet
– förebygga, förhindra, upptäcka och
beivra. Ju.

38. Kvalitet i välfärden – bättre upphandling och uppföljning. Fi.
39. Ny dataskyddslag. Kompletterande bestämmelser till EU:s dataskyddsförordning. Ju.
40. För dig och för alla. S.
41. Meddelarskyddslagen – fler verksamheter med stärkt meddelarskydd. Ju.
42. Vem har ansvaret? M.
43. På lika villkor! Delaktighet, jämlikhet och effektivitet i hjälpmedelsförsörjningen. S.
44. Entreprenad, fjärrundervisning och distansundervisning. U.
45. Ny lag om företagshemligheter. Ju.
46. Stärkt ordning och säkerhet i domstol. Ju.
47. Nästa steg på vägen mot en mer jämlik hälsa. Förslag för ett långsiktigt arbete för en god och jämlik hälsa. S.
48. Kunskapsbaserad och jämlik vård. Föresättningar för en lärande hälso- och sjukvård. S.
49. EU:s dataskyddsförordning och utbildningsområdet. U.
50. Personuppgiftsbehandling för forskningsändamål. U.
51. Utbildning, undervisning och ledning – reformvård till stöd för en bättre skola. U.
52. Så stärker vi den personliga integriteten. Ju.
53. God och nära vård. En gemensam färdplan och målbild. S.
54. Fler nyanlända elever ska uppnå behörighet till gymnasiet. U.
55. En ny kamerabevakningslag. Ju.
56. Jakten på den perfekta ersättningsmodellen. Vad händer med medarbetarnas handlingsutrymme? Fi.
57. Lag om flygpassageraruppgifter i brottsbekämpningen. Ju.
58. Amerikansk inresekontroll vid utresa från Sverige – så kan avtalen genomföras. Ju.
59. Reglering av alkoglass m.fl. produkter. S.
60. Nästa steg? Förslag för en stärkt minoritetspolitik. Ku.
61. Villkorlig frigivning – förstärkta åtgärder mot återfall i brott. Ju.
62. Kärnavfallsrådets yttrande över SKB:s Fud-program 2016. M.
63. Miljötillsyn och sanktioner – en tillsyn präglad av ansvar, respekt och enkelhet. M.
64. Detaljplanekravet. N.
65. Hyran vid nyproduktion – en utvärdering och utveckling av modellen med presumtionshyra. Ju.
66. Dataskydd inom Socialdepartementets verksamhetsområde – en anpassning till EU:s dataskyddsförordning. S.
67. Våldsbejakande extremism. En forskarantologi. Ku.
68. Barnets rättigheter i ett straffrättsligt förfarande m.m. Genomförande av EU:s barnrättsdirektiv och två andra straffprocessuella frågor. Ju.
69. Marknadskontrollmyndigheter – befogenheter och sanktionsmöjligheter. UD.
70. Förstärkt skydd för uppgifter av betydelse för ett internationellt samarbete för fred och säkerhet som Sverige deltar i. Ju.
71. Bostäder på statens mark – en möjlighet? N.
72. Genomförande av vissa straffrättsliga åtaganden för att förhindra och bekämpa terrorism. Ju.
73. En gemensam bild av bostadsbyggnadsbehovet. N.
74. Brottsdatalag – kompletterande lagstiftning. Ju.
75. Datalagring – brottsbekämpning och integritet. Ju.
76. Enhetliga priser på receptbelagda läkemedel. S.
77. En generell rätt till kommunal avtalssamverkan. Fi.
78. En sammanhållen budgetprocess. Fi.
79. Finansiering av public service – för ökad stabilitet, legitimitet och stärkt oberoende. Ku.

80. Stärkt integritet i Rättsmedicinalverkets verksamhet. Ju.
81. Rättslig översyn av skogsvårdslagstiftningen. N.
82. Vägledning för framtidens arbetsmarknad. A.
83. Brännheta skatter! Bör avfallsförbränning och utsläpp av kväveoxider från energiproduktion beskattas? Fi.
84. Uppehållstillstånd på grund av praktiska verkställighetshinder och preskription. Ju.
85. Rekrytering av framtidens domare. Ju.
86. Hyresmarknad utan svarthandel och otillåten andrahandsuthyrning. Ju.
87. Finansiering, subvention och pris-sättning av läkemedel – en balansakt. S.
88. Nästa steg? Del 2. Förslag för en stärkt minoritetspolitik. Ku.
89. Hemlig dataavläsning – ett viktigt verktyg i kampen mot allvarlig brottslighet. Ju.
90. Makars, registrerade partners och sambors förmögenhetsförhållanden i internationella situationer. Ju.
91. Nationella minoritetsspråk i skolan – förbättrade förutsättningar till undervisning och revitalisering. U.
92. Transpersoner i Sverige. Förslag för stärkt ställning och bättre levnadsvillkor. Ku.
93. Klarlagd identitet. Om utlänningars rätt att vistas i Sverige, inre utlänningskontroller och missbruk av identitetshandlingar. Ju.
94. Beräkning av skattetillägg – en översyn av reglerna. Fi.
95. Ett land att besöka. En samlad politik för hållbar turism och växande besöksnäring. N.
96. Utvidgat hinder mot erkännande av utländska barnäktenskap. Ju.
97. Totalförsvarsdatalag – Rekryteringsmyndighetens personuppgiftsbehandling. Fö.
98. Tidiga förhör – nya bevisregler i brottmål. Ju.
99. Effektivare energianvändning. N.
100. Beslag och husrannsakan – ett regelverk för dagens behov. Ju.
101. Jämställt föräldraskap och goda uppväxtvillkor för barn – en ny modell för föräldraförsäkringen. S.
102. Skatt på kadmiium i vissa produkter och kemiska växtskyddsmedel. Fi.
103. Lagliga vägar för att söka asyl i EU. Ju.
104. Etikprovning – en översyn av reglerna om forskning och hälso- och sjukvård. U.
105. Kapacitetstilldelningen på höghastighetsjärnvägen. N.
106. Nystart för byggstandardiseringen genom stärkt samverkan. N.

Statens offentliga utredningar 2017

Systematisk förteckning

Arbetsmarknadsdepartementet

- Uppdrag: Samverkan. Steg på vägen mot fördjupad lokal samverkan för unga arbetslösa. [19]
- Ett arbetsliv i förändring – hur påverkas ansvaret för arbetsmiljön? [24]
- Ett nationellt centrum för kunskap om och utvärdering av arbetsmiljö. [28]
- Vägledning för framtidens arbetsmarknad. [82]

Finansdepartementet

- Karens för statsråd och statssekreterare. [3]
- Vägs-katt. Volym 1 och 2. [11]
- Finansiering av infrastruktur med privat kapital? [13]
- digitalforvaltning.nu. [23]
- Delningsekonomi. På användarnas villkor. [26]
- Vissa frågor inom fastighets- och stämpel-skatteområdet. [27]
- En omreglerad spelmarknad. Del 1 och 2. [30]
- Kvalitet i välfärden – bättre upphandling och uppföljning. [38]
- Jakten på den perfekta ersättningsmodellen. Vad händer med medarbetarnas handlingsutrymme? [56]
- En generell rätt till kommunal avtalssamverkan. [77]
- En sammanhållen budgetprocess. [78]
- Brännheta skatter! Bör avfallsförbränning och utsläpp av kväveoxider från energiproduktion beskattas? [83]
- Beräkning av skattetillägg – en översyn av reglerna. [94]
- Skatt på kadmium vissa produkter och kemiska växtskyddsmedel. [102]

Försvarsdepartementet

- Totalförsvarsdata-lag
– Rekryteringsmyndighetens person-uppgiftsbehandling. [97]

Justitiedepartementet

- Se barnet! [6]
- Straffprocessens ramar och domstolens beslutsunderlag i brottmål
– en bättre hantering av stora mål. [7]
- Att ta emot människor på flykt.
Sverige hösten 2015. [12]
- Migrationsärenden
vid utlandsmyndigheterna. [14]
- Om oskuldspresumtionen och rätten att närvara vid rättegången. Genomförande av EU:s oskuldspresumtionsdirektiv. [17]
- Brottsdata-lag. [29]
- Stärkt konsumentskydd
på bostadsrättsmarknaden. [31]
- Stärkt ställning för hyresgäster. [33]
- Informationssäkerhet för samhällsviktiga och digitala tjänster. [36]
- Kvalificerad välfärdsbrottslighet
– förebygga, förhindra, upptäcka och beivra. [37]
- Ny dataskyddslag. Kompletterande bestämmelser till EU:s dataskyddsförordning. [39]
- Meddelarskyddslagen – fler verksamheter med stärkt meddelarskydd. [41]
- Ny lag om företagshemligheter. [45]
- Stärkt ordning och säkerhet i domstol. [46]
- Så stärker vi den personliga integriteten. [52]
- En ny kamerabevakningslag. [55]
- Lag om flygpassageraravgifter i brottsbekämpningen. [57]
- Amerikansk inresekontroll vid utresa från Sverige – så kan avtalen genomföras. [58]

Villkorlig frigivning – förstärkta åtgärder mot återfall i brott. [61]

Hyran vid nyproduktion
– en utvärdering och utveckling av modellen med presumtionshyra. [65]

Barnets rättigheter i ett straffrättsligt förfarande m.m. Genomförande av EU:s barnrättsdirektiv och två andra straffprocessuella frågor. [68]

Förstärkt skydd för uppgifter av betydelse för ett internationellt samarbete för fred och säkerhet som Sverige deltar i. [70]

Genomförande av vissa straffrättsliga åtaganden för att förhindra och bekämpa terrorism. [72]

Brottsdatalog – kompletterande lagstiftning. [74]

Datalogring – brottsbekämpning och integritet. [75]

Stärkt integritet i Rättsmedicinalverkets verksamhet. [80]

Upphållstillstånd på grund av praktiska verkställighetshinder och preskription. [84]

Rekrytering av framtidens domare. [85]

Hyresmarknad utan svarthandel och otillåten andrahandsuthyrning. [86]

Hemlig dataavläsning
– ett viktigt verktyg i kampen mot allvarlig brottslighet. [89]

Makars, registrerade partners och sambors förmögenhetsförhållanden i internationella situationer. [90]

Klarlagd identitet.
Om utlänningars rätt att vistas i Sverige, inre utlänningskontroller och missbruk av identitetshandlingar. [93]

Utvidgat hinder mot erkännande av utländska barnäktenskap. [96]

Tidiga förhör – nya bevisregler i brottmål. [98]

Beslag och husrannsakan
– ett regelverk för dagens behov. [100]

Lagliga vägar för att söka asyl i EU. [103]

Kulturdepartementet

Nästa steg? Förslag för en stärkt minoritetspolitik. [60]

Våldsbejakande extremism.
En forskarantologi. [67]

Finansiering av public service – för ökad stabilitet, legitimitet och stärkt oberoende. [79]

Nästa steg? Del 2. Förslag för en stärkt minoritetspolitik. [88]

Transpersoner i Sverige.
Förslag för stärkt ställning och bättre levnadsvillkor. [92]

Miljö- och energidepartementet

Kraftsamling för framtidens energi. [2]

Kunskapsläget på kärnavfallsområdet 2017.
Kärnavfallet – en fråga i ständig förändring. [8]

Från värdekedja till värdecykel – så får Sverige en mer cirkulär ekonomi. [22]

Substitution i Centrum
– stärkt konkurrenskraft med kemikaliesmarta lösningar. [32]

Ekologisk kompensation – Åtgärder för att motverka nettoförluster av biologisk mångfald och ekosystemtjänster, samtidigt som behovet av markexploatering tillgodoses. [34]

Vem har ansvaret? [42]

Kärnavfallsrådets yttrande över SKB:s Fud-program 2016. [62]

Miljötillsyn och sanktioner
– en tillsyn präglad av ansvar, respekt och enkelhet. [63]

Näringsdepartementet

För Sveriges landsbygder
– en sammanhållen politik för arbete, hållbar tillväxt och välfärd. [1]

Detaljplanekravet. [64]

Bostäder på statens mark
– en möjlighet? [71]

En gemensam bild av bostadsbyggnadsbehovet. [73]

Rättslig översyn
av skogsvårdslagstiftningen. [81]

Ett land att besöka.

En samlad politik för hållbar turism
och växande besöksnäring. [95]

Effektivare energianvändning. [99]

Kapacitetstilldelningen
på höghastighetsjärnvägen. [105]

Nystart för byggstandardiseringen genom
stärkt samverkan. [106]

Socialdepartementet

För en god och jämlik hälsa.

En utveckling av det
folkhälsopolitiska ramverket. [4]

Svensk social trygghet i en globaliserad
värld. Del 1 och 2. [5]

Kvalitet och säkerhet
på apoteksmarknaden. [15]

Läs mig! Nationell kvalitetsplan
för vård och omsorg om äldre personer.
Del 1 och 2. [21]

Samlad kunskap – stärkt handläggning. [25]

För dig och för alla. [40]

På lika villkor! Delaktighet, jämlikhet och
effektivitet i hjälpmedelsförsörjningen.
[43]

Nästa steg på vägen mot en mer jämlik hälsa.
Förslag för ett långsiktigt arbete för en
god och jämlik hälsa. [47]

Kunskapsbaserad och jämlik vård.
Företsättningar för en lärande hälso-
och sjukvård. [48]

God och nära vård. En gemensam färdplan
och målbild. [53]

Reglering av alkoglass m.fl. produkter. [59]

Dataskydd inom Socialdepartementets
verksamhetsområde – en anpassning
till EU:s dataskyddsförordning. [66]

Enhetliga priser på receptbelagda
läkemedel. [76]

Finansiering, subvention och prissättning
av läkemedel – en balansakt. [87]

Jämställt föräldraskap och
goda uppväxtvillkor för barn
– en ny modell för föräldraförsäk-
ringen. [101]

Utbildningsdepartementet

Det handlar om oss.

– unga som varken arbetar eller studerar. [9]

Ny ordning för att främja god sed
och hantera oredlighet i forskning. [10]

En nationell strategi för validering [18]

Tillträde för nybörjare – ett öppnare och
enklare system för tillträde till hög-
skoleutbildning. [20]

Samling för skolan.

Nationell strategi för kunskap och
likvärdighet. [35]

Entreprenad, fjärrundervisning
och distansundervisning. [44]

EU:s dataskyddsförordning och
utbildningsområdet. [49]

Personuppgiftsbehandling
för forskningsändamål. [50]

Utbildning, undervisning och ledning
– reformvård till stöd för en bättre
skola. [51]

Fler nyanlända elever ska uppnå behörighet
till gymnasiet. [54]

Nationella minoritetsspråk i skolan
– förbättrade förutsättningar till
undervisning och revitalisering. [91]

Etikprövning – en översyn av reglerna om
forskning och hälso- och sjukvård.
[104]

Utrikesdepartementet

Sverige i Afghanistan 2002–2014. [16]

Marknadskontrollmyndigheter
– befogenheter och
sanktionsmöjligheter. [69]

*"Med detta betänkande skapar vi
en ny plattform för samverkan mellan
samhällsbyggnadsbranschen, staten och
standardiseringsorganisationen
inom byggområdet."*

Kurt Eliasson och Anna Sander

